

MIESZKANIEC

**Diagnoza na potrzeby aktualizacji
Strategii Rozwoju Województwa
Śląskiego „Śląskie 2030”**

Katowice, 2026

Województwo
Śląskie

OPRACOWANO

Departament Rozwoju i Transformacji Regionu (RT)

Referat Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego (RCAS)

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (UMWSL)

SPIS TREŚCI

NAJWAŻNIEJSZE SKRÓTY UŻYWANE W DOKUMENCIE.....	3
1. DEMOGRAFIA	1
1.1. Podsumowanie cząstkowe	27
2. NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE I POLITYKA SPOŁECZNA.....	29
2.1. Podsumowanie cząstkowe	43
3. ZDROWIE	45
3.1. Podsumowanie cząstkowe	69
4. OŚWIATA I WYCHOWANIE	71
4.1. Podsumowanie cząstkowe	94
5. KULTURA.....	96
5.1. Podsumowanie cząstkowe	108
6. SPORT	110
6.1. Podsumowanie cząstkowe	118
7. BEZPIECZEŃSTWO	119
7.1. Potencjał militarny.....	156

7.2. Podsumowanie cząstkowe	161
8. PODSUMOWANIE.....	163
SPIS MAP	165
SPIS WYKRESÓW	167
SPIS TABEL.....	171

NAJWAŻNIEJSZE SKRÓTY UŻYWANE W DOKUMENCIE

AOZ – Ambulatoryjna Opieka Zdrowotna

BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności

BHP – Bezpieczeństwo i Higiena Pracy

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GUS BDL – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu statystycznego

GZM – Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

IP – Izba Przyjęć

JRG PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej

KM PSP – Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej

KP PSP – Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej

KSRG – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy

LP. – liczba porządkowa

MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej

MON – Ministerstwo Obrony Narodowej

MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

NPS – Narodowy Spis Powszechny

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

PSP – Państwowa Straż Pożar

RP – Rzeczpospolita Polska

SGPR – Specjalistyczna Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza

SGR CHEM – Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Chemiczno-Ekologicznego

SGRT – Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Technicznego

SGRW – Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wysokościowego

SGRW-N – Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego

SOR – Szpitalny Oddział Ratunkowy

SPE – Specjalne Potrzeby Edukacyjne

UE – Unia Europejska

WCR – Wojskowe Centrum Rekrutacji

WOT – Wojska Obrony Terytorialnej

ZRM – Zespół Ratownictwa Medycznego

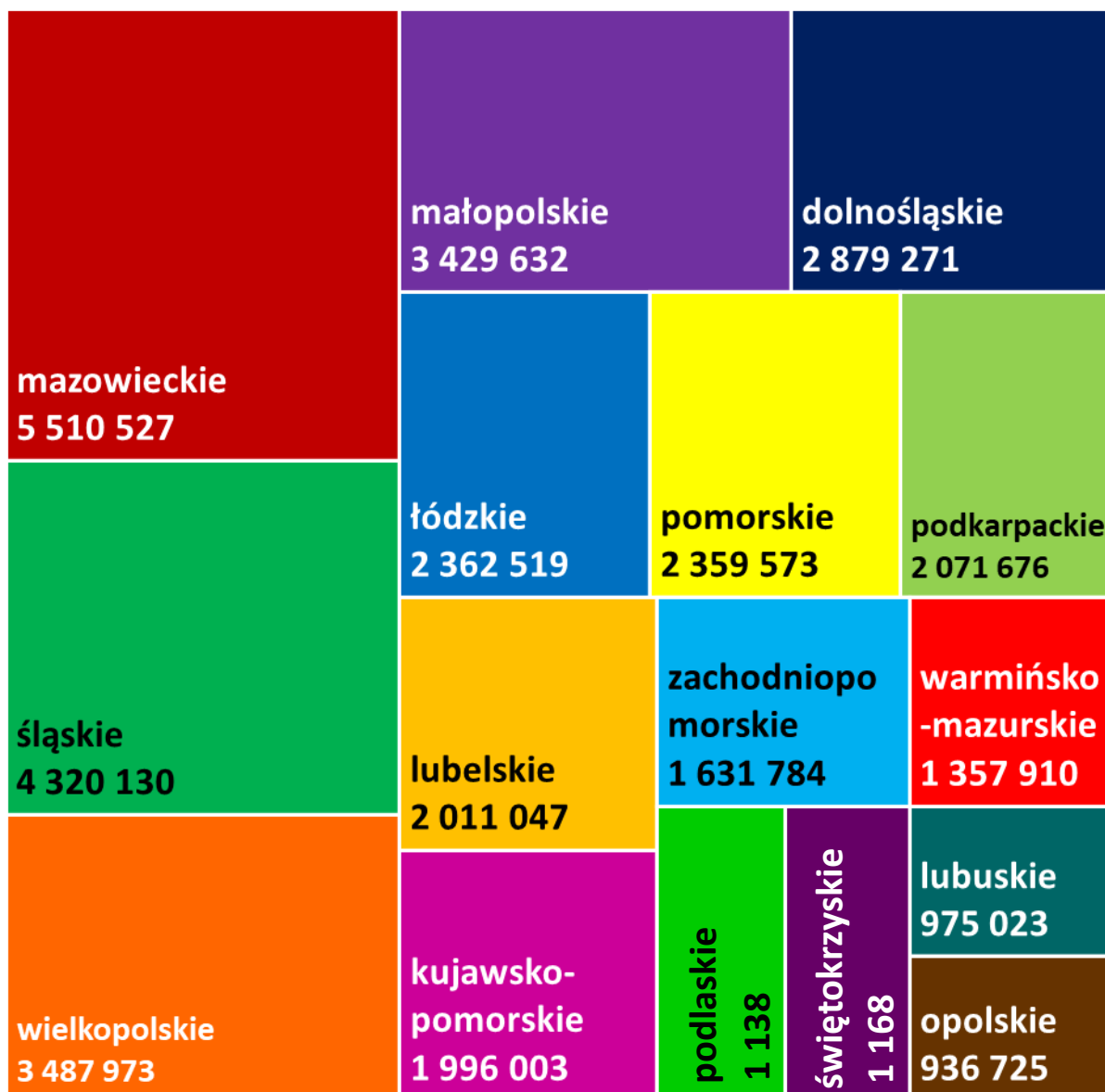
ZSP – Zakład Stacjonarnej Pomocy

ZSR – Zespoły ratownicze szpitalne

1. DEMOGRAFIA

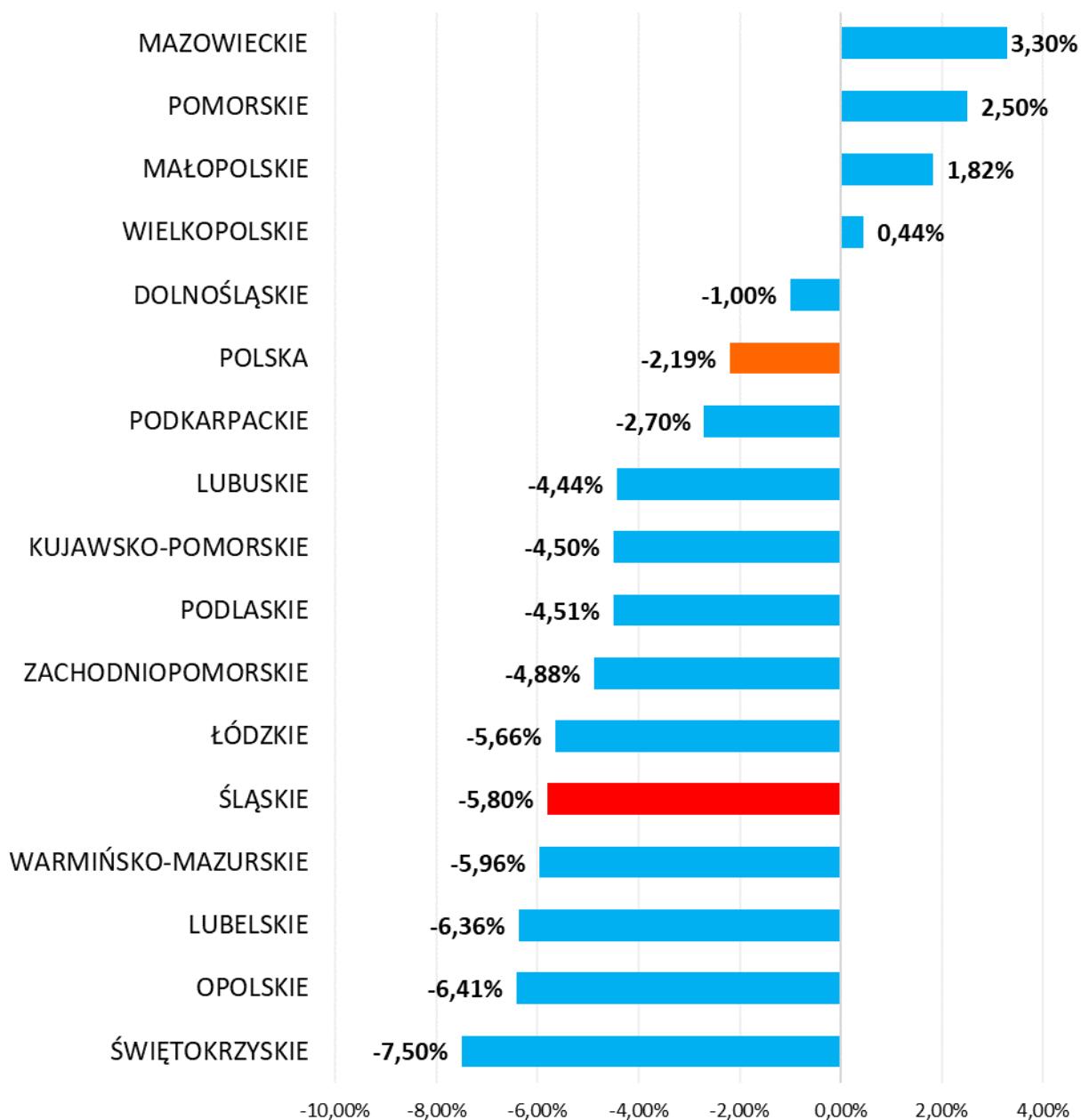
- Województwo śląskie w 2023 roku liczyło ponad 4,3 miliona mieszkańców, co stanowiło 11,5% całej populacji Polski. Pod względem liczby ludności region plasuje się na drugim miejscu w kraju, ustępując jedynie województwu mazowieckiemu (5,5 miliona osób). Tak duży udział w strukturze demograficznej kraju czyni województwo śląskie jednym z najważniejszych regionów pod względem gospodarczym i społecznym.

Wykres 1. Liczba ludności w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

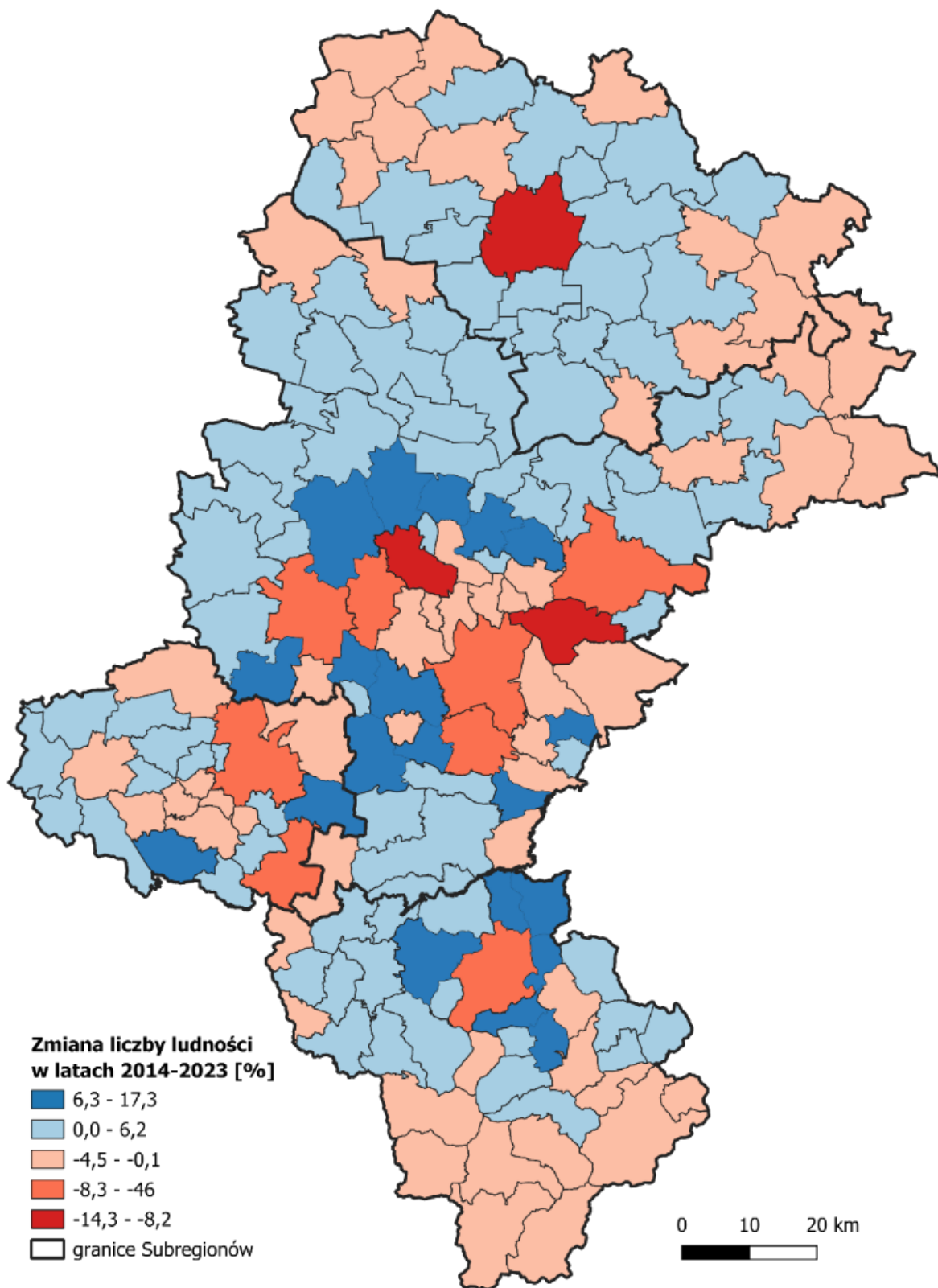
Wykres 2. Zmiana liczby ludności według województw w latach 2014-2023 (%)

Źródło opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Największymi ośrodkami miejskimi są Katowice (279,2 tysięcy mieszkańców w 2023 roku), Częstochowa (206,0 tysięcy mieszkańców w 2023 roku), Sosnowiec (187,1 tysięcy mieszkańców w 2023 roku), Gliwice (169,9 tysięcy mieszkańców w 2023 roku) oraz Bielsko-Biała (165,8 tysięcy mieszkańców w 2023 roku). Miasta te pełnią funkcje centrów administracyjnych, akademickich i gospodarczych, jednak równocześnie od lat doświadczają zjawiskom depopulacji.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w gminach województwa śląskiego w latach 2014-2023

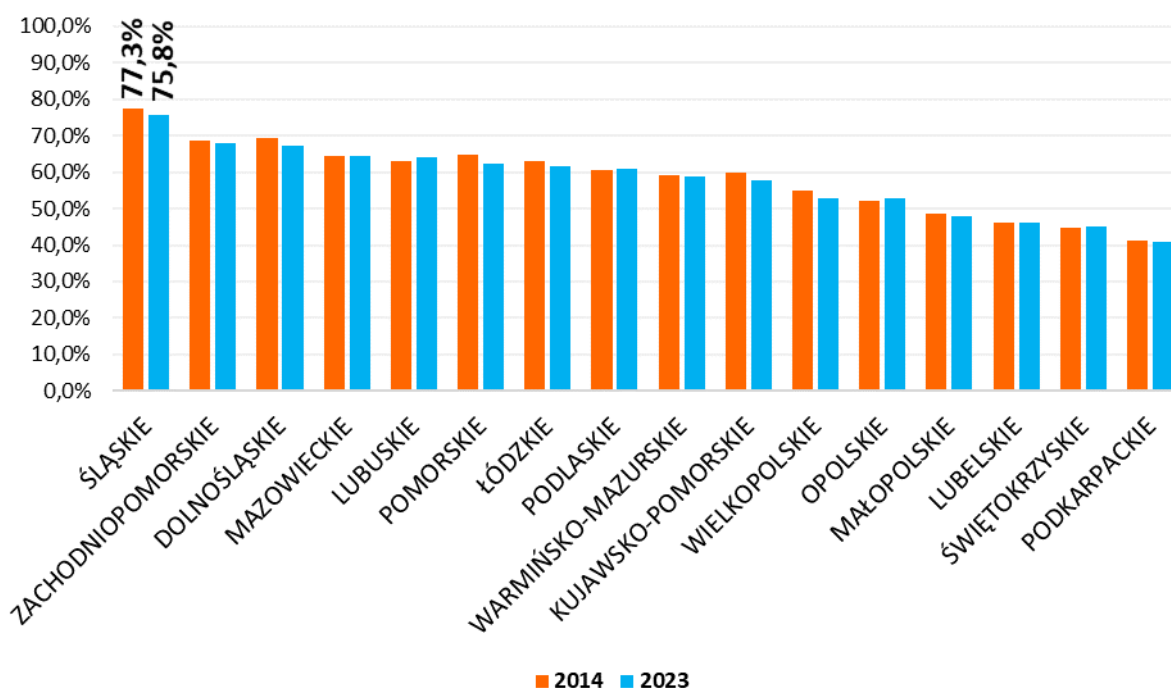
Źródło opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza danych z lat 2014–2023 wskazuje na silne zróżnicowanie procesów demograficznych wewnątrz województwa. Część miast, zwłaszcza Bytom (-14,25%), Zabrze (-13,18%), Świętochłowice (-11,77%), a także gmin miejsko-wiejskich: Szczekociny (-14,11%) i Koniecpol (-12,05%) notuje znaczące spadki liczby ludności. Zjawisko to związane jest zarówno z ujemnym przyrostem naturalnym, jak i niekorzystnym bilansem migracyjnym.

Przeciwstawnie do tej tendencji, część gmin położonych w strefach podmiejskich, charakteryzowała się dynamicznym przyrostem ludności, między innymi: Wyry (17,3%), Bojszowy (13,8%), Świerklaniec (11,5%) czy Pilchowice (11,0%). Wzrosty te dowodzą, że w regionie coraz wyraźniej zaznacza się proces suburbanizacji, polegający na przenoszeniu się ludności z dużych miast do stref podmiejskich. Migracje te wynikają między innymi z chęci poprawy warunków życia, dostępu do terenów zielonych i korzystniejszych warunków mieszkaniowych.

Pod względem stopnia urbanizacji województwo śląskie jest regionem wyjątkowym – aż 75,8% mieszkańców żyje w miastach, a średnia gęstość zaludnienia wynosiła 350 osób na kilometr kwadratowy co stanowi najwyższy wskaźnik w Polsce.

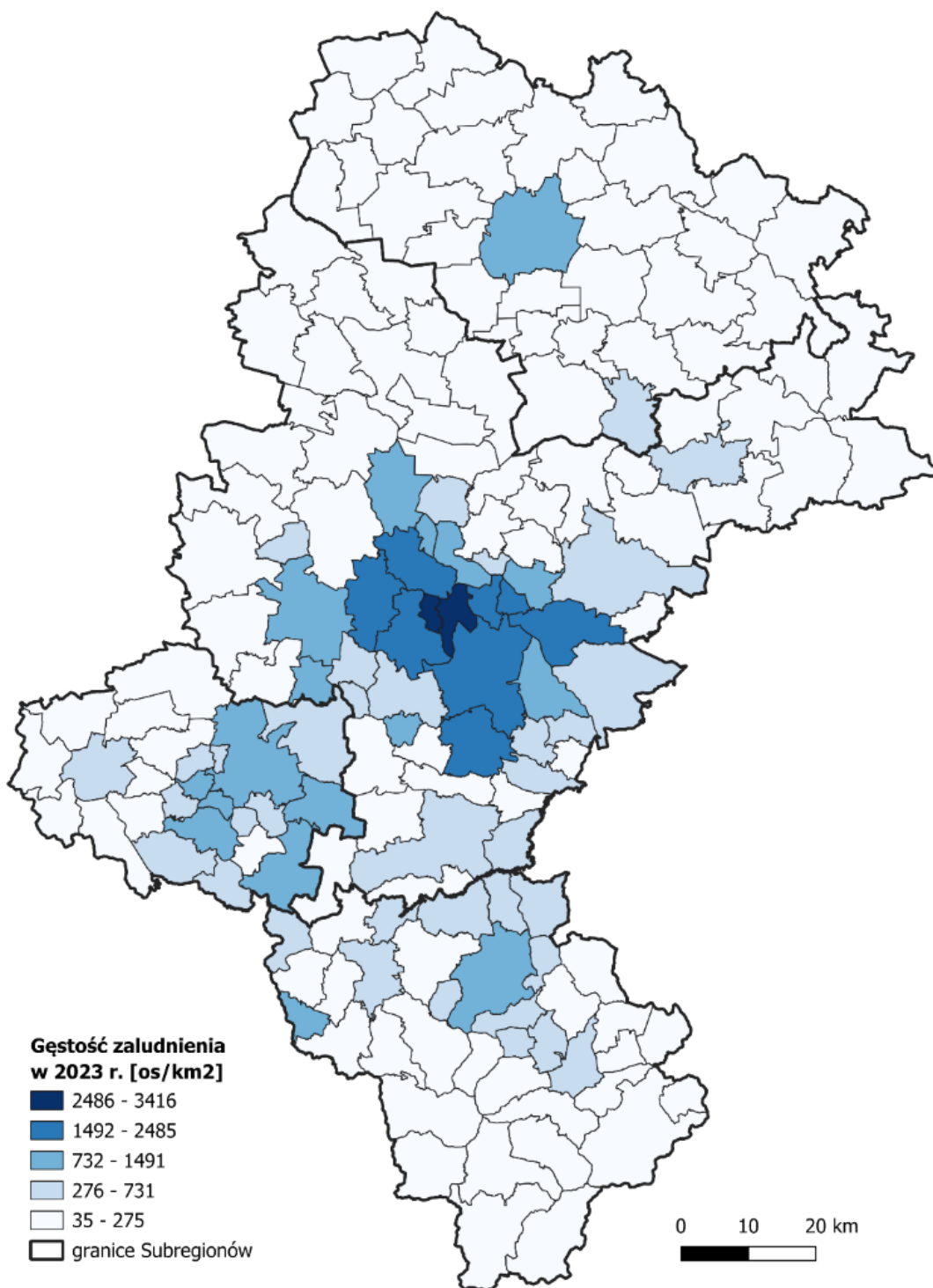
Wykres 3. Wskaźnik urbanizacji według województw w 2014 i 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Odływ ludności z miast do obszarów wiejskich skutkuje zmianami funkcjonalnymi gmin podmiejskich, które z ośrodków typowo rolniczych stają się strefami mieszkaniowo-usługowymi obsługującymi metropolie.

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w gminach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

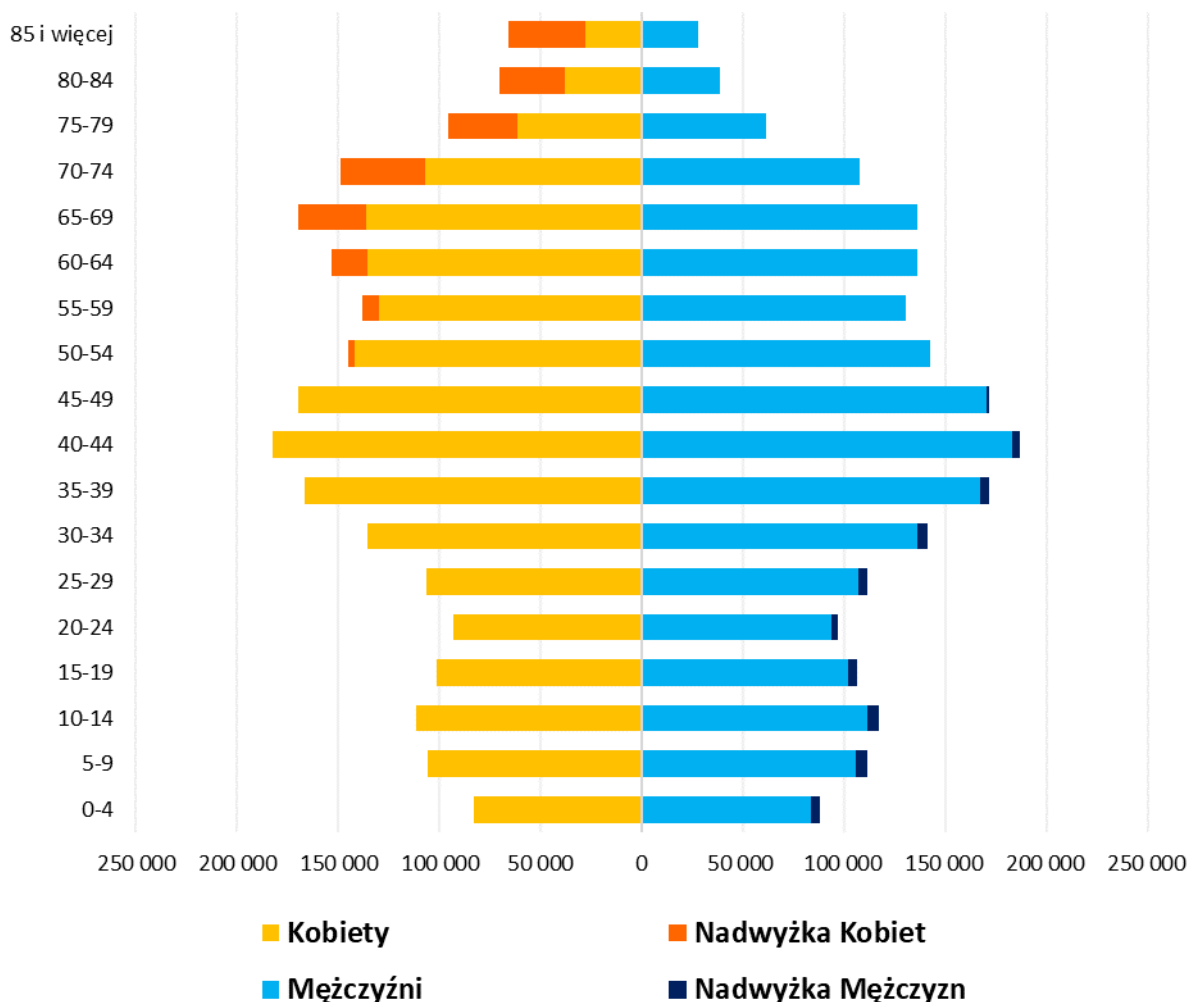
Największą gęstość zaludnienia w latach 2014-2023 odnotowano w Świątchłowicach (3,4 tysięcy osób na km²), Chorzowie (3,0 tysięcy osób na km²) i Siemianowicach Śląskich (2,5 tysięcy osób na km²). Z kolei najmniej zaludnione pozostają gminy położone na obrzeżach regionu, takie jak Irządze czy Żarnowiec. Największy przyrost gęstości zaludnienia odnotowano w gminach podmiejskich: Wyrzy (+17,3%), Bojszowy (+13,9%) oraz Świerklaniec (+11,3%). Są to obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie dużych miast aglomeracji, które zyskują na atrakcyjności mieszkaniowej. Wzrost gęstości zaludnienia w tych gminach oznacza intensyfikację zabudowy mieszkaniowej, rozwój infrastruktury usługowej oraz zmianę charakteru społeczno-gospodarczego obszaru – z typowo wiejskiego na zurbanizowany.

Odwrotną tendencję można zaobserwować w części miast, zwłaszcza tych o silnych tradycjach przemysłowych, które w ostatnich latach borykają się z depopulacją. Największe ubytki gęstości zaludnienia zanotowano między innymi w Bytomiu (-14,3%) oraz Zabrzcu (-13,2%), gdzie spadek liczby mieszkańców jest związany z długotrwałymi przemianami gospodarczymi, upadkiem tradycyjnego przemysłu ciężkiego, wysokim bezrobociem w przeszłości oraz malejącą atrakcyjnością tych ośrodków jako miejsca do życia. Znaczący spadek gęstości zanotowano również w Szczekocinach (-15,1%), gdzie proces depopulacji wynika przede wszystkim z odpływu migracyjnego do większych miast oraz niekorzystnych trendów demograficznych. Dodatkowo, ujemny przyrost naturalny i emigracja osób młodych oraz w wieku produkcyjnym pogłębiają spadek liczby mieszkańców. W efekcie w województwie śląskim mamy do czynienia z postępującym procesem „rozlewania się” zabudowy i ludności na obszary podmiejskie przy jednoczesnym wyludnianiu się centrów miejskich. Zjawisko to stanowi istotne wyzwanie dla planowania przestrzennego i polityki regionalnej, gdyż wymaga równoczesnego wsparcia rewitalizacji miast oraz zrównoważonego rozwoju gmin podmiejskich.

- Najliczniejszą grupę wiekową stanowiła ludność w wieku produkcyjnym, to jest wieku zdolności do pracy. Analizując układ piramidy ludności wskazać można grupę wiekową, która dominuje pod względem udziału liczby osób: jest to grupa kobiet i mężczyzn w wieku 40-44 (w roku 2021 był to przedział 35-39 lata), urodzonych w czasie tzw. wyżu demograficznego. Analizując kształt piramidy wieku zauważyć

można brak wyraźnie zarysowanego kolejnego wyżu demograficznego. Wyraźnie widać natomiast największy udział osób w wieku produkcyjnym i zarysowującą się w przyszłości tendencję zwiększania się liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 4. Piramida wieku ludności województwa śląskiego według stanu na 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2014–2023 w województwie śląskim odnotowano niewielki wzrost udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym zarówno na wsi, jak i w miastach. Na obszarach wiejskich wskaźnik ten zwiększył się z 18,8% w 2014 roku do 19,5% w 2023 roku, natomiast w miastach – z 16,2% do 16,6%. Choć zmiany te nie są duże (odpowiednio +0,7 i +0,4 punktu procentowego), świadczą o względnej stabilności tej grupy wiekowej w regionie. Zjawisko to może być częściowo efektem procesów suburbanizacji – młode rodziny migrują z centrów dużych miast do gmin

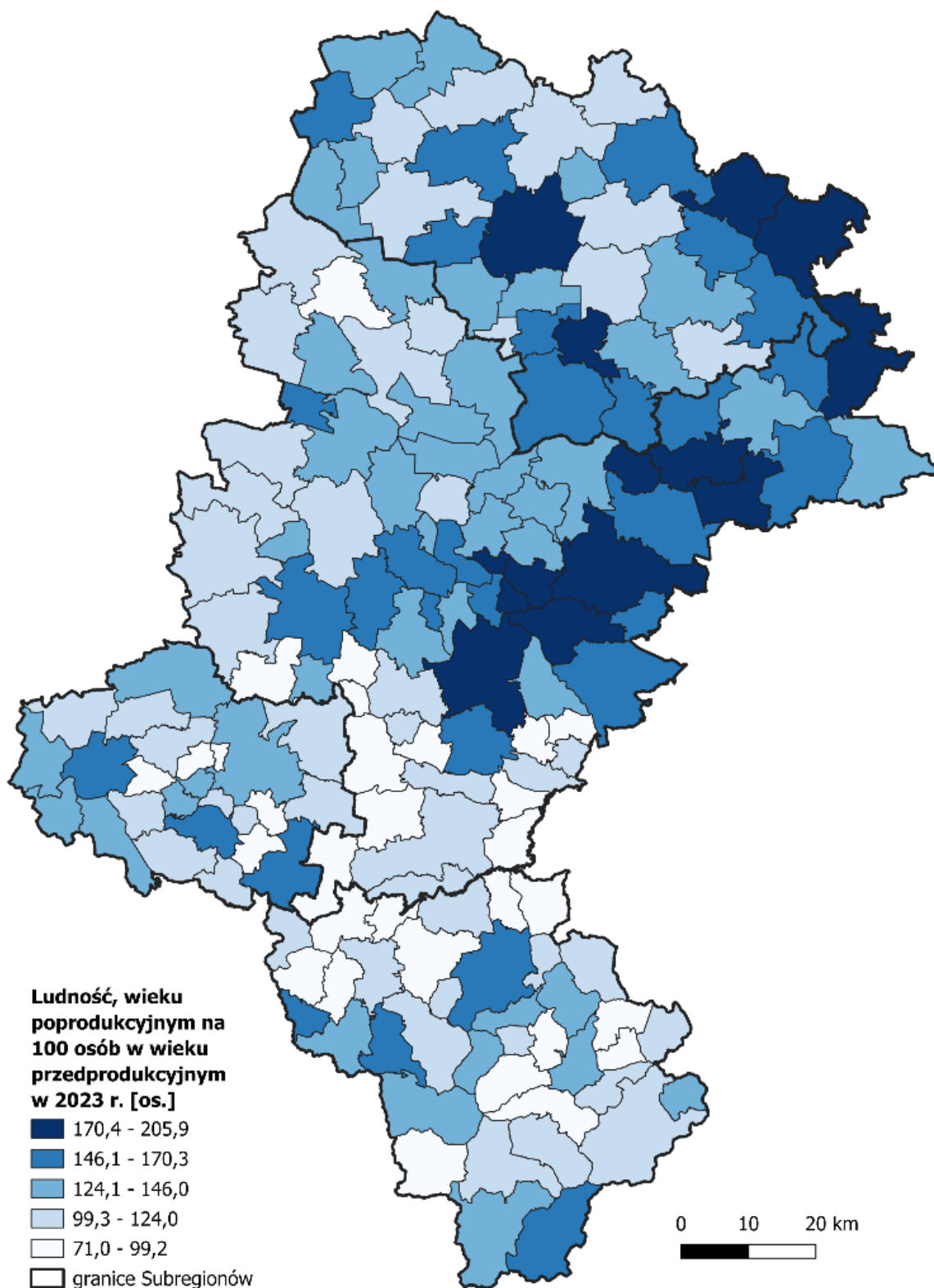
podmiejskich, co sprzyja utrzymaniu wyższego udziału dzieci i młodzieży w strukturze ludności wiejskiej.

W analizowanym okresie znacząco zmniejszył się udział ludności w wieku produkcyjnym zarówno na wsi, jak i w miastach. Na terenach wiejskich spadek ten wyniósł 4,6 punktu procentowego (z 63,6% w 2014 roku do 59,0% w 2023 roku), natomiast w miastach aż 5,6 punktu procentowego (z 63,1% do 57,5%). Oznacza to, że miasta szybciej tracą mieszkańców w wieku aktywności zawodowej niż obszary wiejskie. Proces ten jest szczególnie niepokojący z uwagi na wysoką urbanizację regionu – odpływ osób w wieku produkcyjnym z miast osłabia lokalny rynek pracy i ogranicza potencjał rozwojowy największych ośrodków.

Jeszcze wyraźniej widać różnice w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym. Na wsi udział tej grupy wzrósł z 17,6% do 21,5% (wzrost o 3,9 punktu procentowego), natomiast w miastach – z 20,7% do 25,9% (wzrost aż o 5,2 punktu procentowego). Proces starzenie się populacji przebiega szybciej w miastach niż na obszarach wiejskich. Wynika to z kilku czynników: wyższej emigracji młodych osób z miast do stref podmiejskich, niższego wskaźnika urodzeń w dużych ośrodkach oraz dłuższego trwania życia wśród części populacji miejskiej.

W 2023 roku na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało już 143,8 seniorów, co oznacza znaczące obciążenie demograficzne. Dla porównania, w 2014 roku wartość tego wskaźnika wynosiła 118,9. Ponadto, na każde 100 osób aktywnych zawodowo przypada obecnie 43 osoby w wieku emerytalnym, podczas gdy jeszcze dekadę temu liczba ta była znacznie mniejsza (32 osoby).

Mapa 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2023 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najbardziej niekorzystna sytuacja występuje w miastach takich jak Sosnowiec, Częstochowa, Czeladź oraz gminach wiejskich takich jak Poraj czy Dąbrowa Zielona, gdzie na 100 osób młodych przypada 190-200 seniorów.

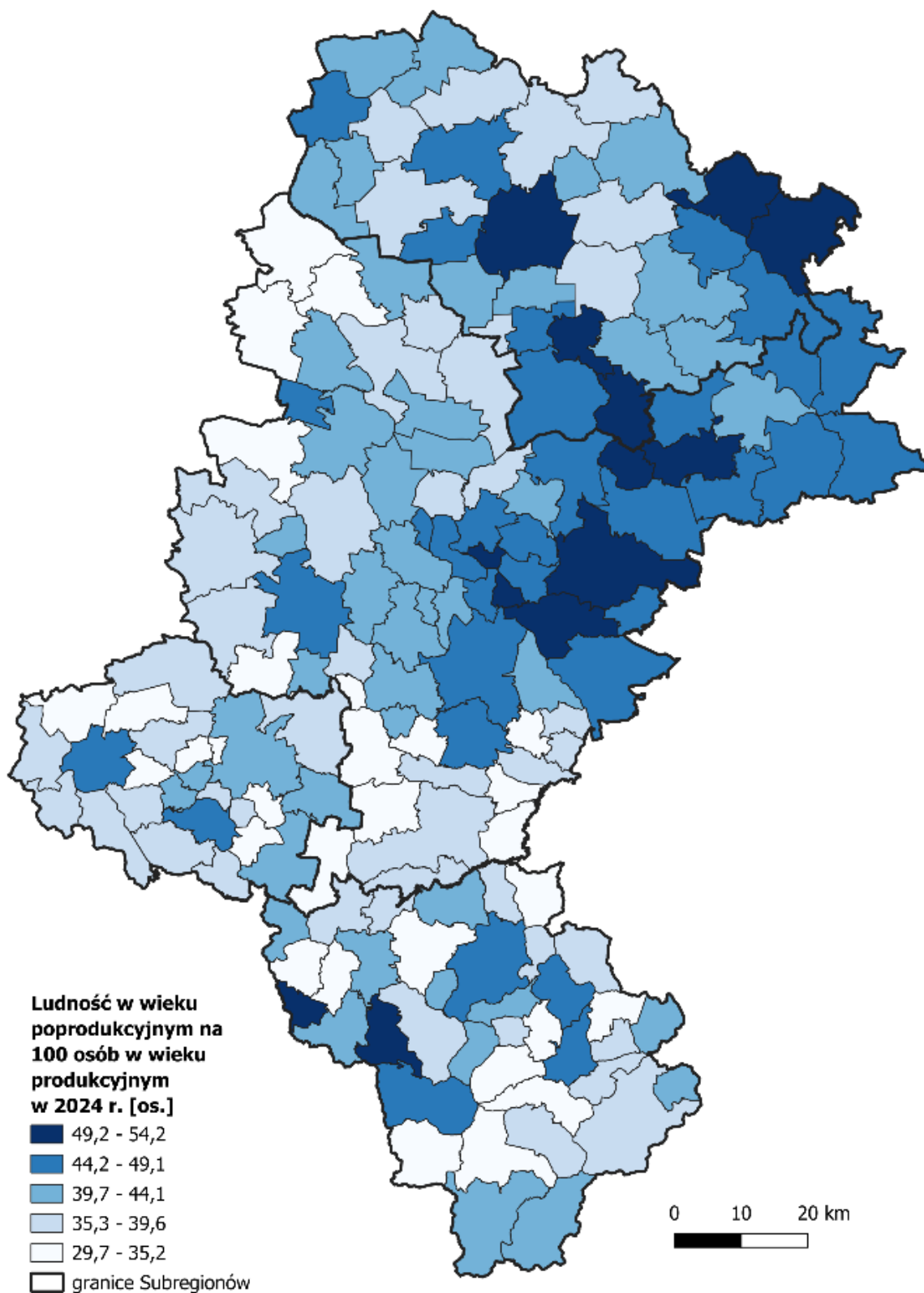
Z kolei gminy wiejskie i podmiejskie, takie jak Suszec, Istebna, Bojszowy, czy Wiry charakteryzują się dużo korzystniejszymi proporcjami, co pokazuje wyraźne kontrasty w strukturze wieku. W gminach tych na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypada w granicach 70-75 seniorów.

Największy spadek wskaźnika w latach 2014-2023 odnotowano w gminach Zbrośławice (-7,4%) i Gierałtowice (-2,2%). Są to obszary położone w strefie podmiejskiej, atrakcyjne migracyjnie, gdzie w ostatnich latach dynamicznie rozwija się budownictwo mieszkaniowe.

Zupełnie odmienna sytuacja występuje w gminach takich jak Pawłowice (+61,7%), Miedźna (+61,1%) czy miasto Żory (+43,5%), gdzie wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego w ciągu dziewięciu lat był bardzo wysoki. Wskazuje to na intensywne starzenie się populacji, wynikające z odpływu ludności młodej i spadku liczby urodzeń przy jednoczesnym wzroście udziału osób starszych.

Brak wyraźnego nowego wyżu demograficznego w strukturze wiekowej wskazuje, że proces starzenia się społeczeństwa w najbliższych dekadach będzie się pogłębiał.

Mapa 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 roku)

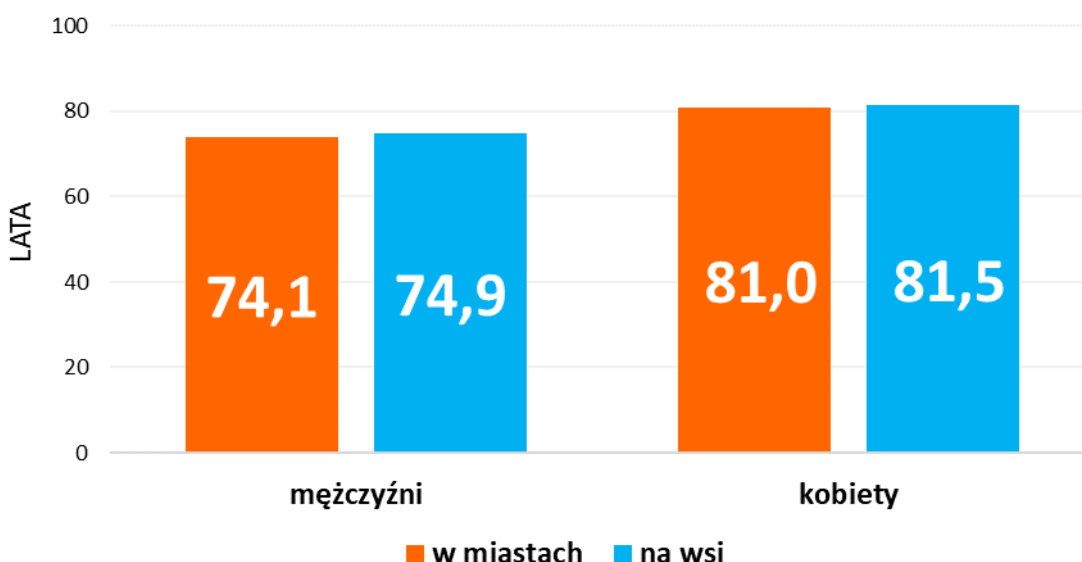
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2023 roku najwyższe wartości wskaźnika obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) odnotowano w miastach: Sosnowiec (53,1), Częstochowa (52,9), Ustroń (52,6) i Czeladź (52,3). Oznacza to, że w tych ośrodkach na każde 100 osób aktywnych zawodowo przypada już ponad 52 emerytów.

Z kolei najniższe wartości wskaźnika wystąpiły w gminach podmiejskich i wiejskich: Suszec (28,0), Miedźna (28,3), Bojszowy (29,2), Istebna (29,4) i Wry (29,4). W tych jednostkach na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada niespełna 30 seniorów, co wskazuje na relatywnie młodą strukturę ludności.

W całym województwie nie odnotowano spadku wskaźnika obciążenia demograficznego – co oznacza, że proces starzenia jest powszechny i dotyczy wszystkich gmin, choć w różnym stopniu. Największe wzrosty zanotowano w gminach: Miedźna (+105,1%), Pawłowice (+83,1%) oraz Bieruń (+71,2%). Wzrost o ponad 100% w Miedźnej oznacza, że liczba seniorów w relacji do osób w wieku produkcyjnym podwoiła się w ciągu dekady.

Wykres 5. Przeciętna długość życia w województwie śląskim w 2023 roku

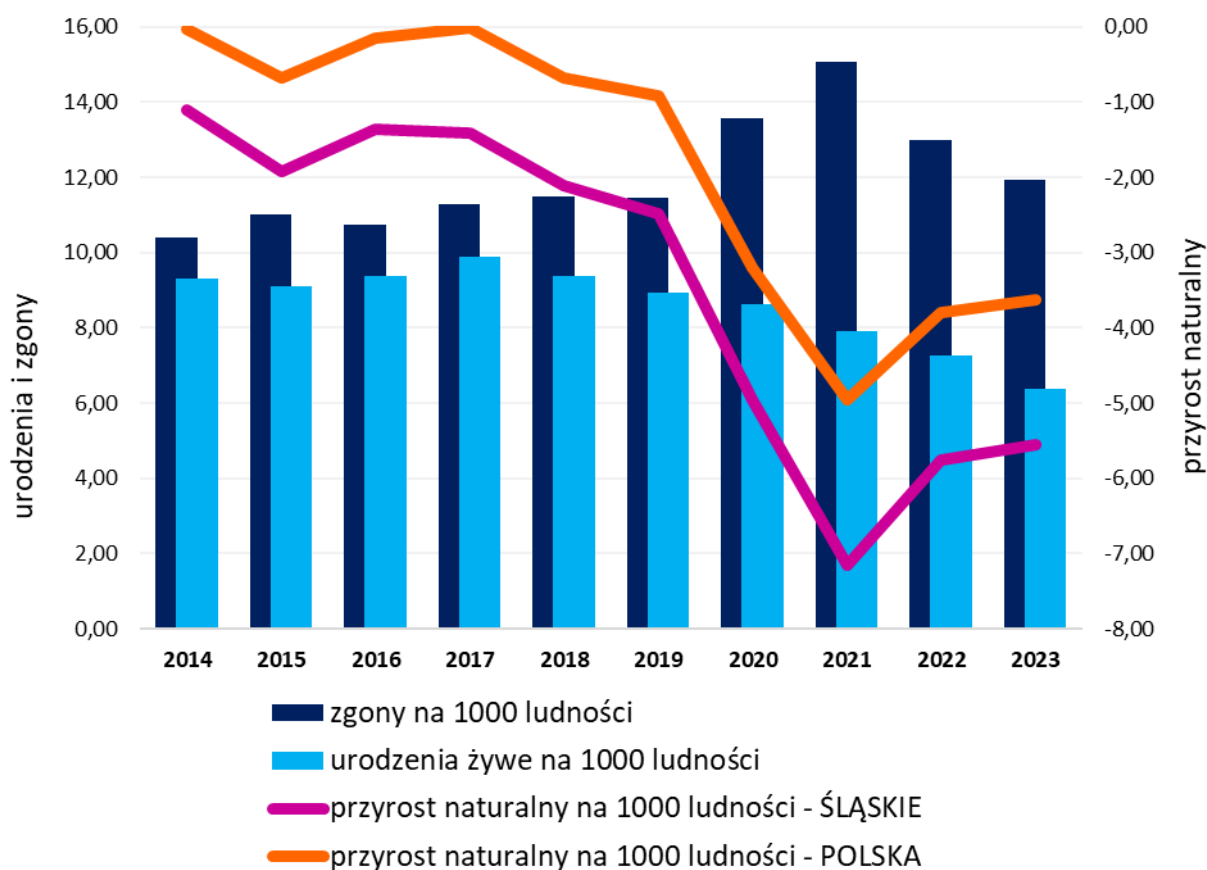

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W regionie przeciętna długość trwania życia zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn, jest niższa aniżeli liczona dla całego kraju. Przeciętna długość życia w województwie śląskim w roku 2023 dla kobiet wynosiła 81,1 lat (Polska 82,0 lat) a dla mężczyzn 74,3 lat (Polska 74,7 lat). W województwie śląskim, tak jak i w całym kraju, udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców był większy aniżeli mężczyzn i wyniósł w 2023 roku 51,9%. Współczynnik feminizacji informuje, iż w województwie śląskim na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet, a wielkość ta kształtowała się podobnie jak w kraju (107).

- W 2023 roku przyrost naturalny w województwie wyniósł -5,6, co oznacza, że liczba zgonów znacznie przewyższyła liczbę urodzeń. Dla porównania, średnia krajowa wynosiła wówczas -3,6. W 2023 roku województwo śląskie zajęło 3. miejsce w kraju pod względem najniższej wartości przyrostu naturalnego. Gorsze wyniki odnotowano jedynie w województwie świętokrzyskim (-6,09) oraz łódzkim (-5,90).

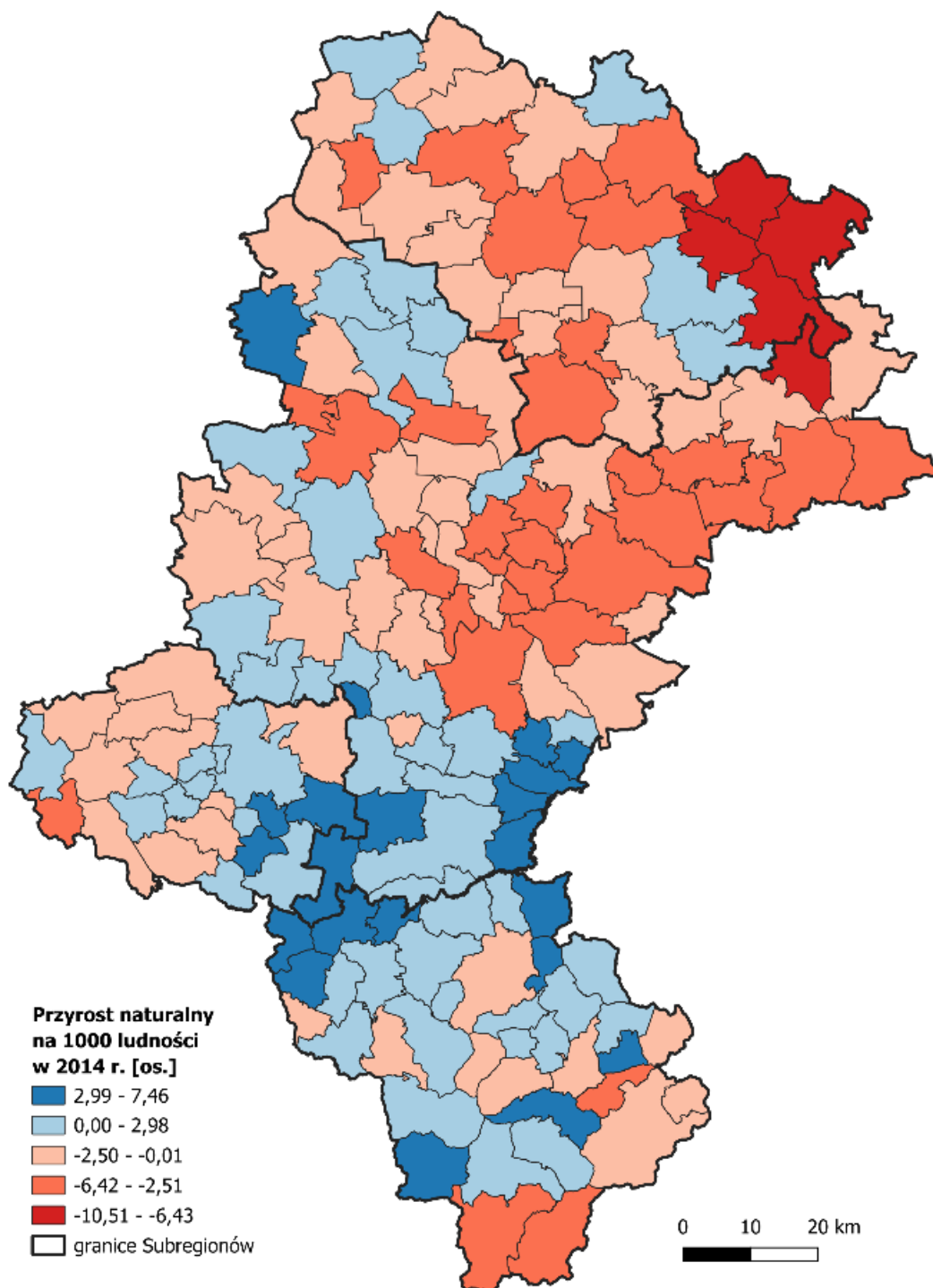
Wykres 6. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie śląskim w latach 2014-2023

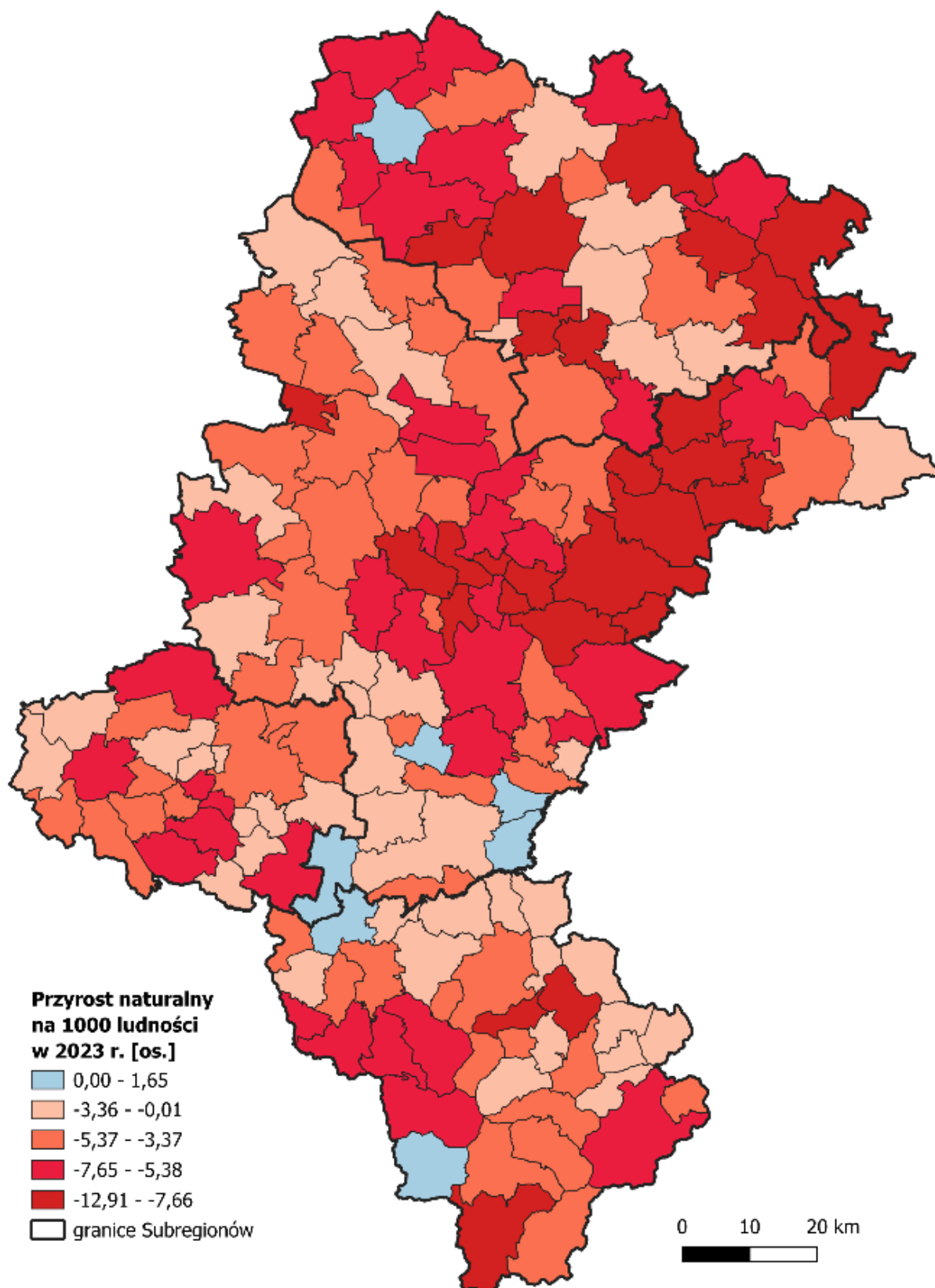

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tak niski przyrost naturalny w województwie śląskim wpisuje się w ogólnopolski trend depopulacyjny, ale jego skala jest szczególnie niepokojąca. Warto podkreślić, że jeszcze w 2014 roku wskaźnik ten wynosił -1,11, co oznacza, że w ciągu zaledwie dziewięciu lat pogorszył się ponad pięciokrotnie.

Mapa 5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2014 i 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Niepokojące tendencje depopulacyjne dotyczą w głównej mierze miasta. Dzieje się tak za sprawą ujemnego przyrostu naturalnego (-6,14 na 1 000 ludności), który jest prawie dwa razy niższy od wsi (-3,73 na 1 000 ludności) oraz ujemnego salda migracji dla miast (-3 672 osób), co w zderzeniu z faktem, że województwo śląskie jest najsilniej zurbanizowanym obszarem powoduje, że problem ten będzie miał coraz większe znaczenie i konsekwencje. Liczba osób zamieszkujących obszary wiejskie utrzymuje tendencję wzrostową. Zjawisko to możemy łączyć z innym procesem – suburbanizacją, charakteryzującą się przenoszeniem się mieszkańców miast do strefy podmiejskiej.

W 2014 roku województwo śląskie charakteryzowało się stosunkowo zróżnicowaną sytuacją w zakresie przyrostu naturalnego. Aż 73 gminy miały wówczas dodatni lub zerowy współczynnik przyrostu naturalnego, co oznaczało, że urodzenia równoważyły lub przewyższały liczbę zgonów. Najwyższe wartości występowały w gminach Suszec (7,46), Mszana (6,56) i Gilowice (6,02), które odznaczały się korzystną strukturą wieku oraz stosunkowo wysoką dzietnością. Z drugiej strony, w kilku gminach już wtedy widoczny był poważny kryzys demograficzny – szczególnie w Lelowie (-7,07), Dąbrowie Zielonej (-8,50) i Irządach (-10,51).

W 2023 roku sytuacja uległa drastycznemu pogorszeniu. Tylko 7 gmin odnotowało nieujemny współczynnik przyrostu naturalnego, a wartości dodatnie były bardzo niskie. Najwyższe wyniki uzyskały: Istebna (1,65), Pawłowice (1,25) oraz Miedźna (0,93). Widać więc, że nawet w gminach o stosunkowo korzystnej strukturze demograficznej przyrost naturalny balansuje na granicy zera. Jednocześnie, w wielu jednostkach osiągnął on rekordowo niskie wartości: Szczekociny (-12,91), Blachownia (-11,95) oraz Sławków (-10,19).

Jednym z największych wyzwań demograficznych województwa śląskiego jest niski poziom dzietności. Wskaźnik ten spadł z 1,26 w 2014 roku do 1,10 w roku 2023 i pozostaje znacznie poniżej poziomu zastępowalności pokoleń (2,1). Pod względem współczynnik dzietności region plasuje się na czwartym najniższym miejscu w kraju. Dla porównania, średnia dla Polski wyniosła 1,17 i jest to wartość daleka od wartości zapewniającej prostą zastępowalność pokoleń (około 2,1). Oznacza to, że obecne i

przyszłe pokolenia mieszkańców regionu nie są w stanie samodzielnie odtworzyć swojej liczebności.

W 2014 roku wskaźnik zgonów na 1000 ludności wynosił 10,41, a w 2023 roku 11,94, czyli w ciągu dekady wzrósł o 1,5 punktu. Największy wzrost zgonów odnotowano w latach 2020–2021, kiedy pandemia COVID-19 spowodowała skokowy wzrost wartości do 13,56 (2020) i rekordowych 15,06 (2021). Choć w latach 2022–2023 nastąpił spadek, liczba zgonów pozostaje wyższa niż w pierwszej połowie dekady.

W 2014 roku wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności wynosił 9,30, natomiast w 2023 roku spadł do 6,38, co oznacza obniżenie o prawie 3 punkty w ciągu dekady. W latach 2016-2017 odnotowano krótkotrwały wzrost wskaźnika (do 9,88), który wynikał zarówno z wchodzenia w wiek prokreacyjny liczniejszych roczników kobiet, jak i częściowego efektu programu „Rodzina 500+”, który mógł przyspieszać decyzje o posiadaniu dzieci. Trend wzrostowy nie utrzymał się jednak w kolejnych latach. Po 2017 roku rozpoczął się systematyczny i długotrwały spadek liczby urodzeń.

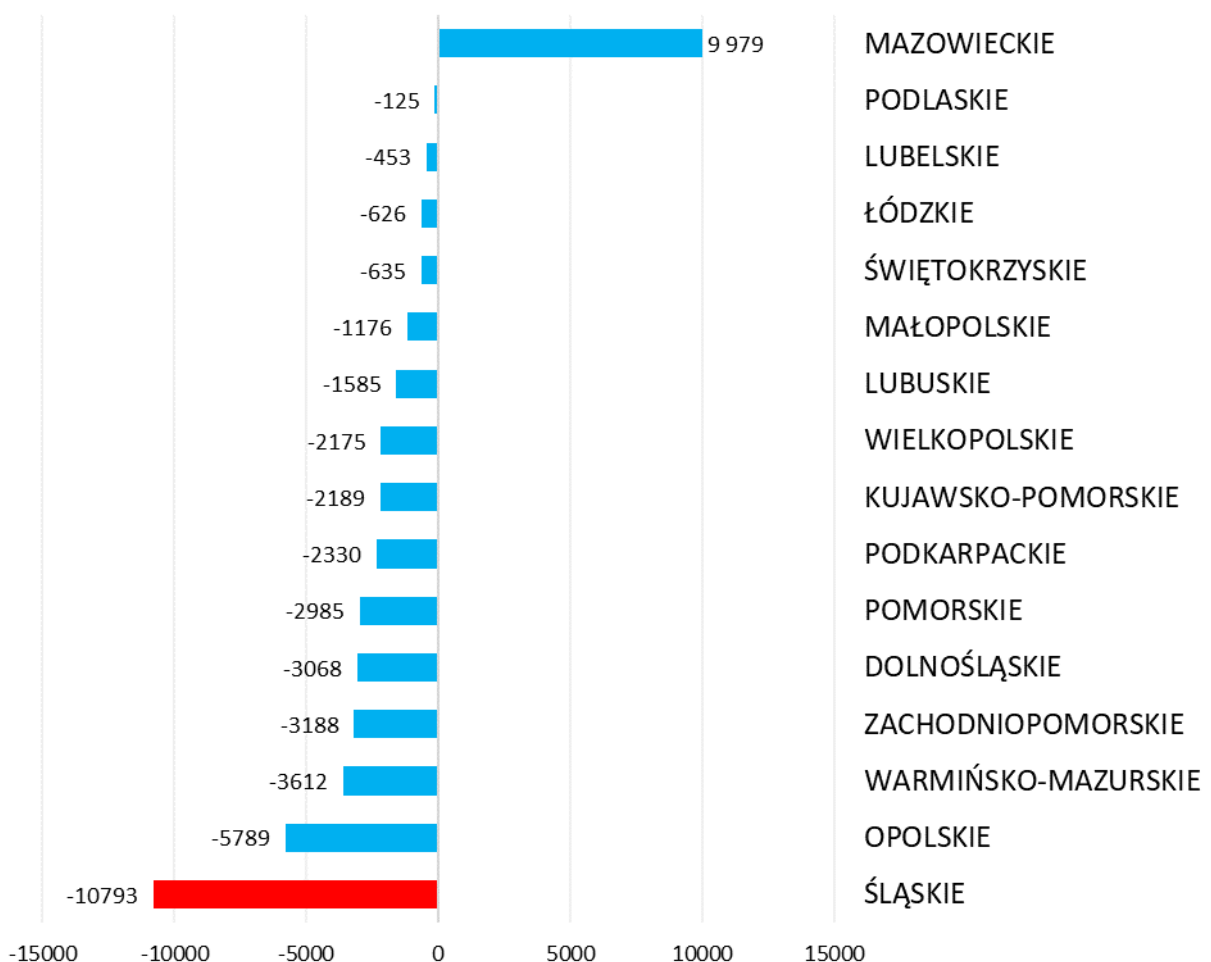
Wzrost zgonów w latach pandemicznych oraz równoczesny spadek urodzeń spowodowały wyjątkowo silne pogorszenie bilansu naturalnego w województwie.

Analizując wiek matek rodzących w województwie śląskim, można zaobserwować stopniowe przesunięcie najwyższej liczby urodzeń w kierunku starszych grup wiekowych. W 2014 roku najliczniejszą grupę stanowiły matki w wieku 28–30 lat, przy czym największy odsetek urodzeń przypadał na 29-latki (8,09%). W kolejnych latach, w 2023 roku, dominowały matki w wieku 29–31 lat, a najwyższy odsetek urodzeń odnotowano w grupie 30-latek (7,85%).

Zmiana ta wskazuje na tendencję późniejszego rozpoczynania macierzyństwa w regionie, co może mieć związek z czynnikami społeczno-ekonomicznymi, takimi jak dłuższe kształcenie, późniejsze wejście na rynek pracy czy przesunięcie planowania rodziny na późniejszy okres życia czy też zmiany stylu życia. Obserwowany trend jest zgodny z ogólnopolskimi tendencjami demograficznymi, w których średni wiek rodzących kobiet systematycznie wzrasta.

- Migracje odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu liczby ludności regionu. W latach 2014–2023 województwo śląskie zanotowało najgorsze w kraju saldo migracji zagranicznych, wynoszące -8616 osób. Odpływ ten dotyczył głównie osób w wieku produkcyjnym, co dodatkowo osłabia potencjał rozwojowy regionu.

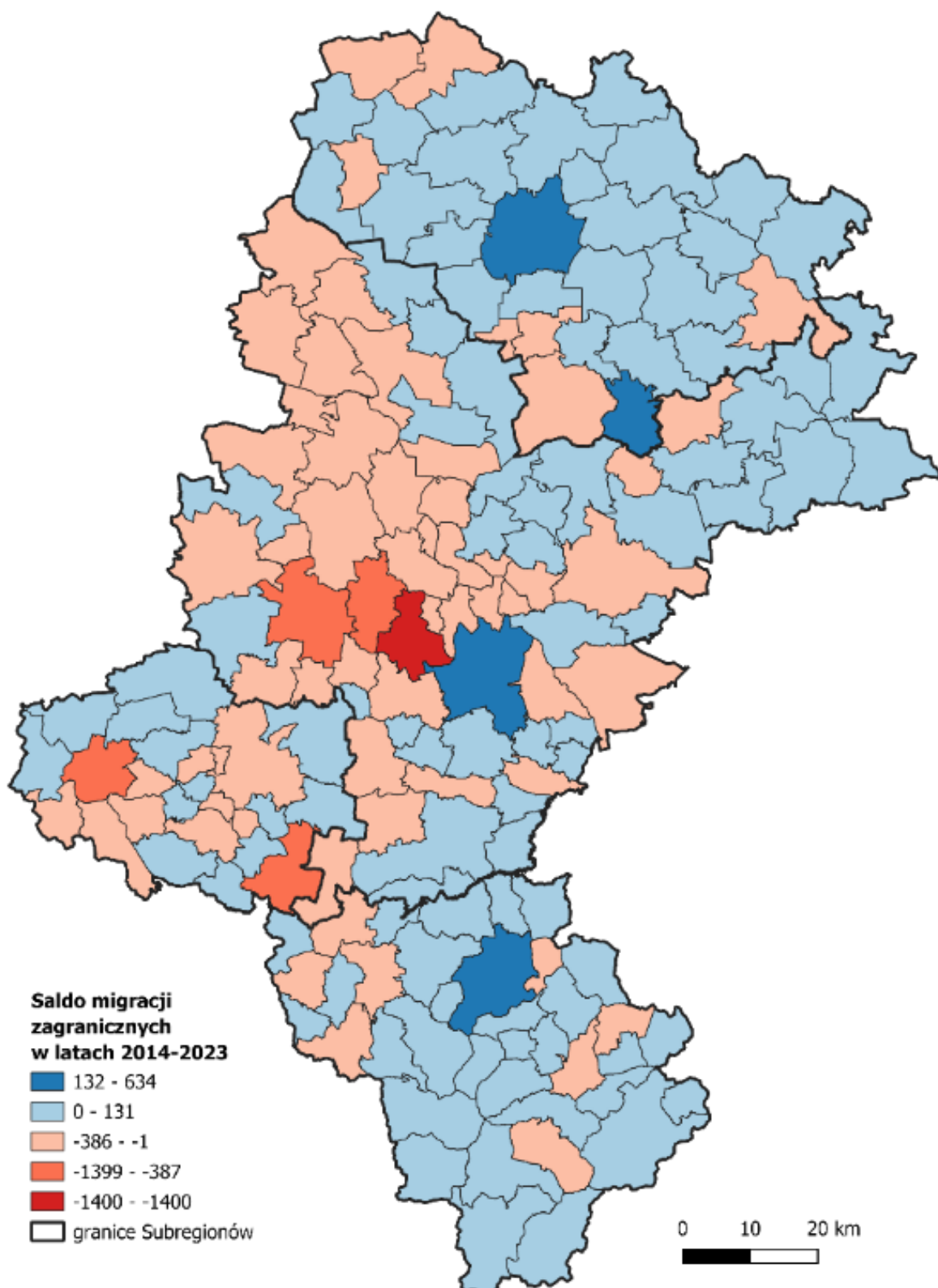
Wykres 7. Skumulowane saldo migracji zagranicznych osób w wieku produkcyjnym według województw w lata 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Migracje zagraniczne, ale także migracje wewnętrzne, stanowią istotny element bilansu demograficznego województwa, oddziałując zarówno na rynek pracy, jak i dynamikę rozwoju społeczności lokalnych. W ostatniej dekadzie zmiany te ujawniały zróżnicowanie między ośrodkami miejskimi a mniejszymi gminami, wskazując na odmienne mechanizmy napływu i odpływu ludności.

Mapa 6. Saldo migracji zagranicznych w gminach województwa śląskiego w latach 2014-2023

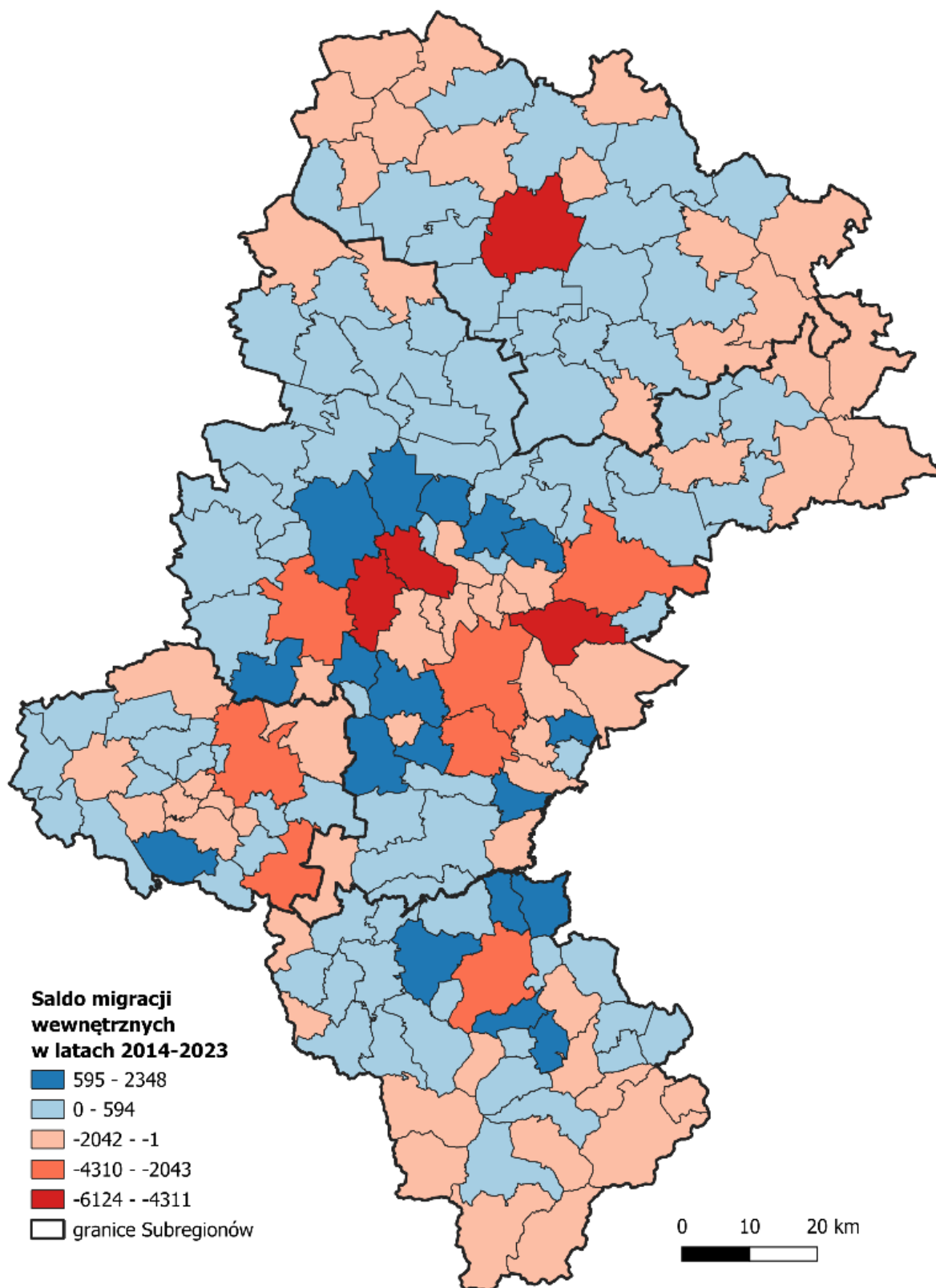

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Saldo migracji zagranicznych w badanym okresie jest wyraźnie zróżnicowane przestrzennie. Najwyższe wartości osiągnęły duże miasta, takie jak: Katowice (634), Bielsko-Biała (333) czy Częstochowa (328). Oznacza to, że są one atrakcyjnymi miejscami dla osób powracających z zagranicy lub osiedlających się cudzoziemców. Dodatnie saldo odnotowano także w mniejszych ośrodkach, takich jak Myszków (132) oraz Czechowice-Dziedzice (109).

Zupełnie odwrotna sytuacja występuje w miastach o przemysłowej przeszłości i długotrwałych problemach społeczno-gospodarczych. Najniższe saldo zanotowano w Rudzie Śląskiej (-1400), Raciborzu (-682), Gliwicach (-619), Jastrzębiu-Zdroju (-500) oraz Zabrze (-490). Dane te pokazują, że migracje zagraniczne wciąż oznaczają odpływ mieszkańców z miast średniej wielkości i ośrodków poprzemysłowych, które nie przyciągają nowych migrantów.

Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych w gminach województwa śląskiego w latach 2014-2023

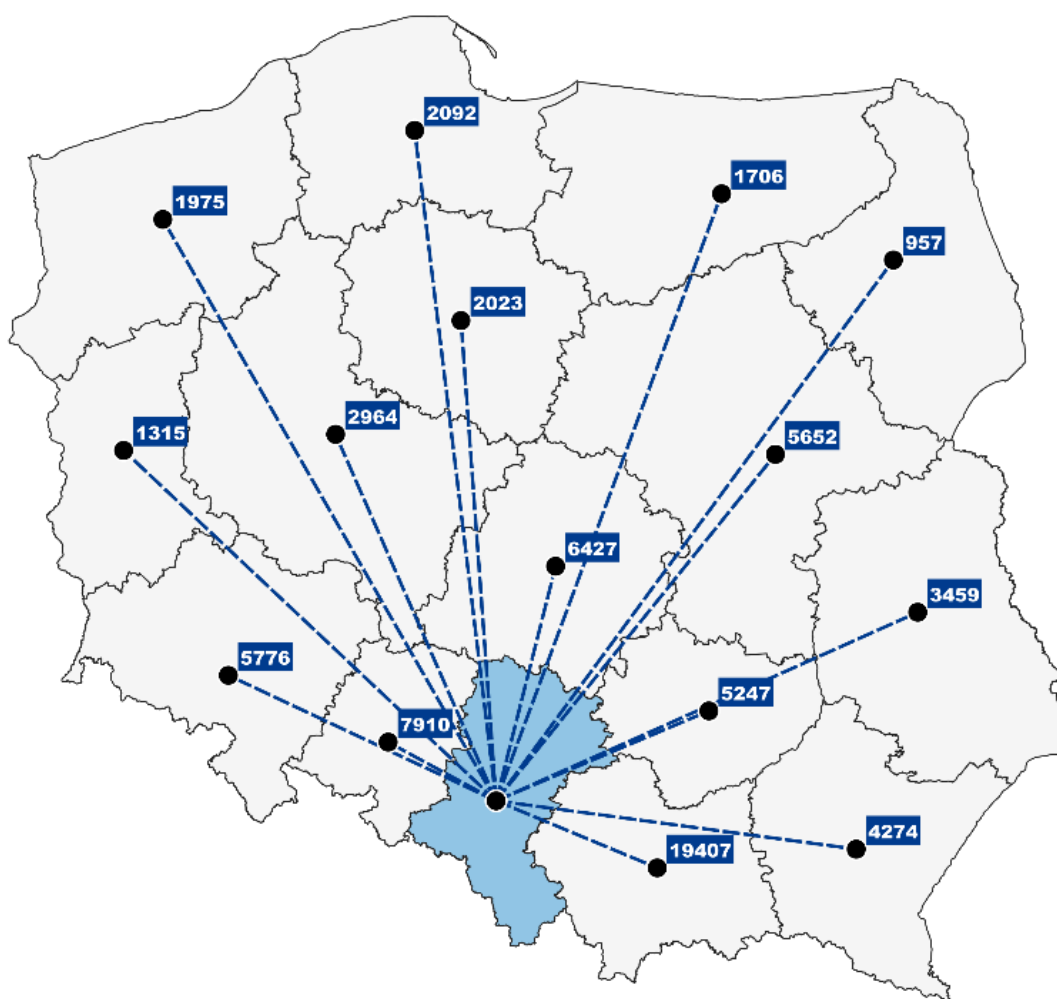

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jeszcze silniejsze procesy można zaobserwować w przypadku migracji wewnętrznych. Największe dodatnie saldo odnotowano w gminach podmiejskich i wiejskich: Tarnowskie Góry (2348), Mikołów (1767), Orzesze (1520), Jasienica (1356) i Świerklaniec (1314). Dane te także potwierdzają postępujące procesy suburbanizacyjne – mieszkańcy dużych miast przenoszą się do gmin otaczających aglomeracje, poszukując lepszych warunków mieszkaniowych, niższych kosztów życia i korzystniejszego środowiska naturalnego.

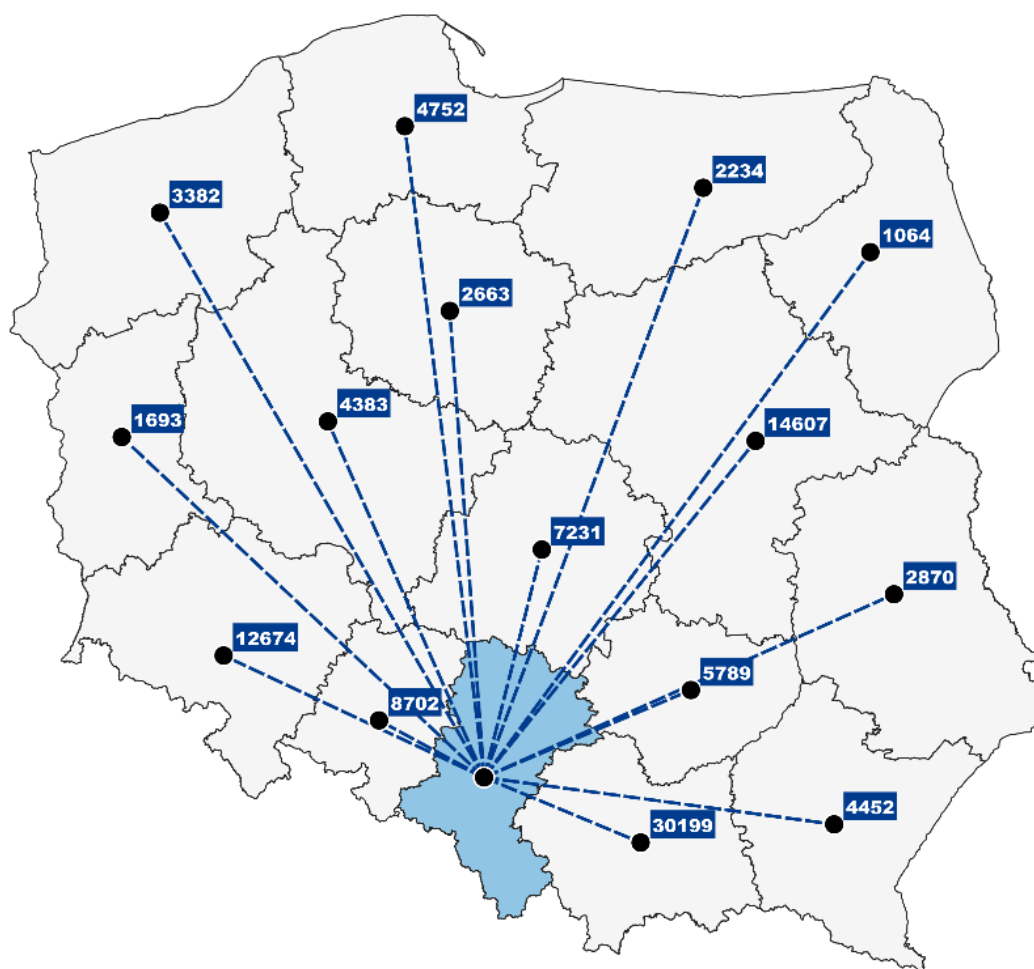
Najniższe wartości salda migracji wewnętrznych wystąpiły natomiast w największych miastach regionu: Częstochowie (-6124), Sosnowcu (-5949), Bytomiu (-5330), Zabrze (-5100) i Katowicach (-4310). Dane jednoznacznie wskazują na trwały odpływ mieszkańców z ośrodków miejskich do stref podmiejskich, co prowadzi do depopulacji i starzenia się populacji w rdzeniu metropolii.

Mapa 8. Napływ migrantów do województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 9. Odływ migrantów z województwa śląskiego w 2023 roku

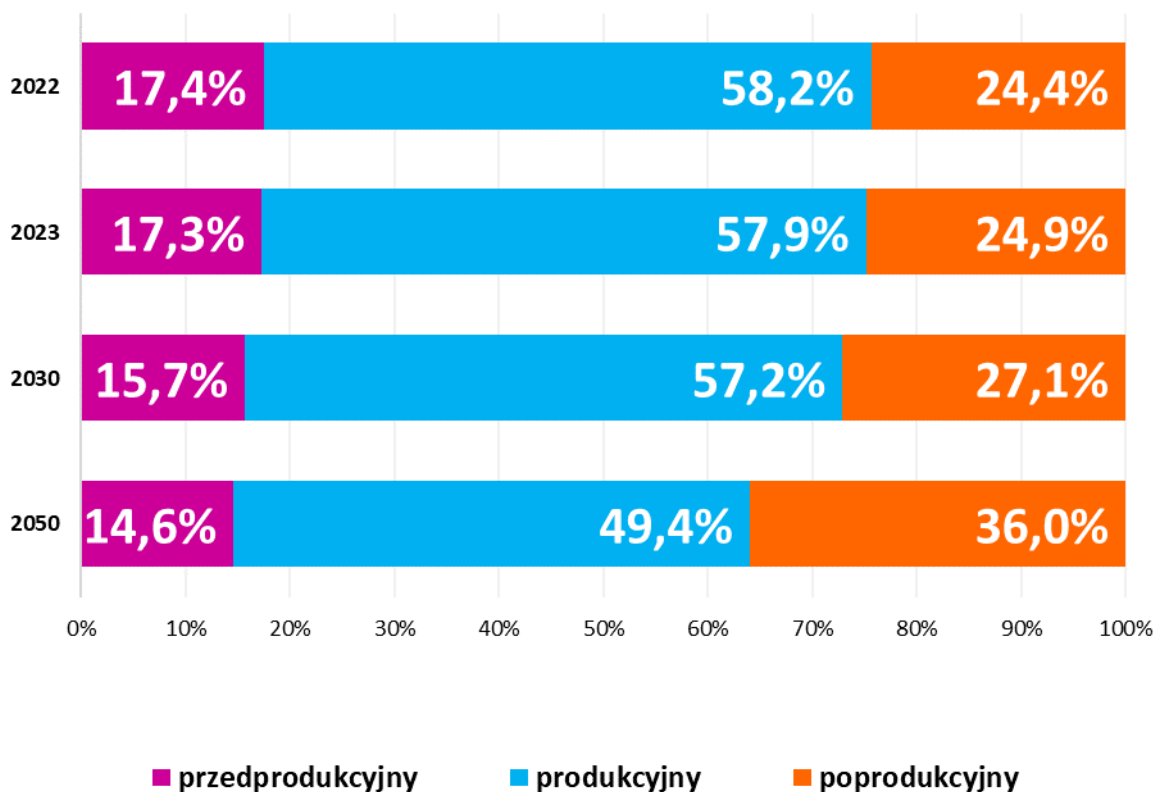
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na tle całego kraju województwo śląskie ma ujemne saldo migracji międzywojewódzkich z prawie wszystkimi regionami. Jedynym wyjątkiem jest województwo lubelskie (+589).

Najbardziej niekorzystne bilanse notowane są w relacjach z województwami: małopolskim (-10 792), mazowieckim (-8955) oraz dolnośląskim (-6898). Pokazuje to, że mieszkańcy województwa odpływają do silnych gospodarczo i atrakcyjnych migracyjnie miast – Krakowa, Warszawy oraz Wrocławia.

- Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku, liczba ludności w województwie śląskim względem roku 2023 zmniejszy się o 17,2%, czyli o ponad 743 tysięcy osób, zaś do roku 2060 aż o 24,6%. Prognozowany ubytek ludności w wartościach względnych jest wyższy tylko w województwach: świętokrzyskim, lubelskim, opolskim, łódzkim i warmińsko-mazurskim.

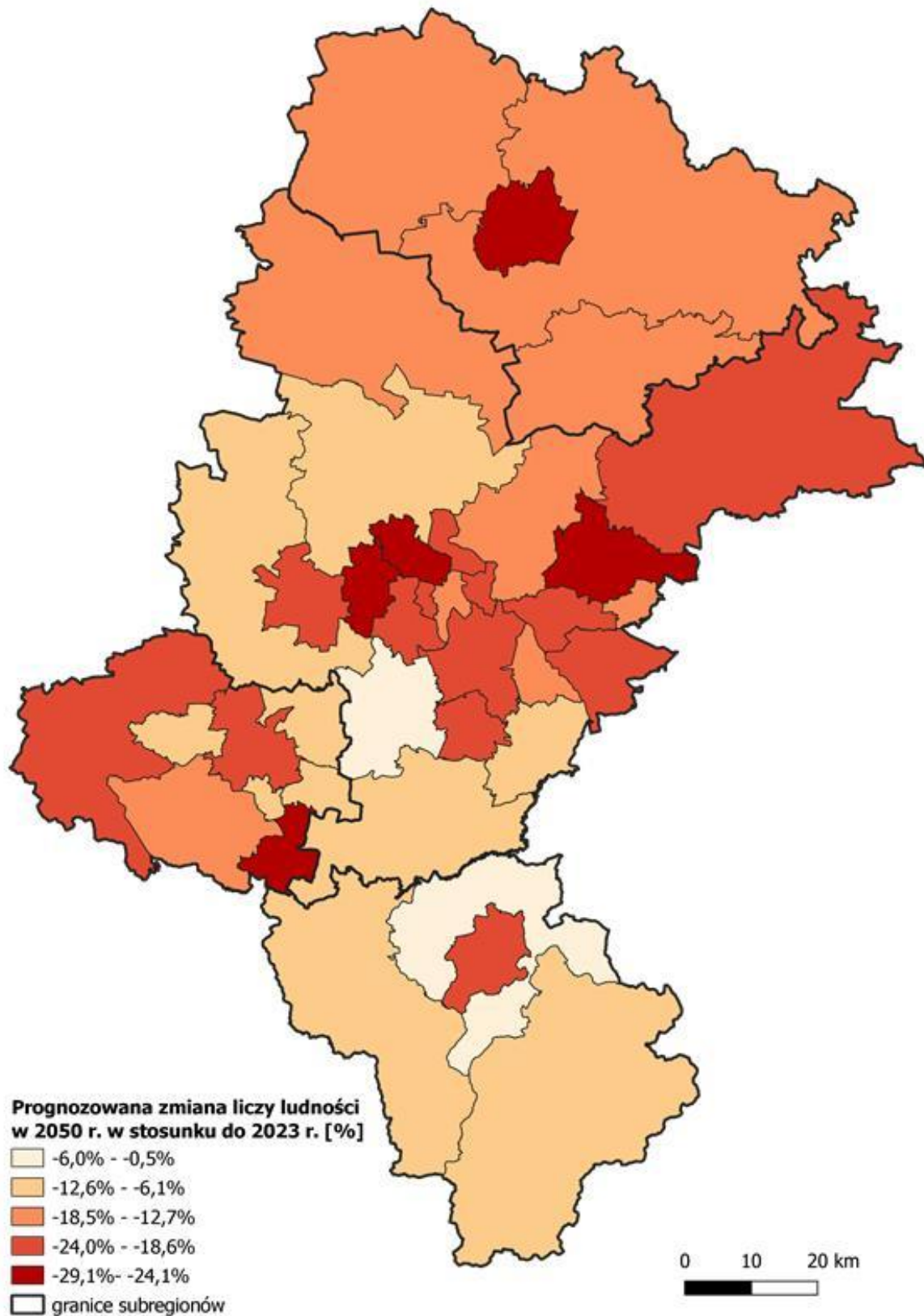
Wykres 8. Prognozowane zmiany ludności według funkcjonalnych grup wiekowych (udział w %) w województwie śląskim do roku 2050

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS na bazie NSP 2021.

W sposób niekorzystny zmieni się również struktura grup wiekowych. Zmniejszy się udział osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym, natomiast wyraźnie wzrośnie udział grupy poprodukcyjnej – z 24,9% w 2023 roku do 36,0% w 2050 roku. Skutkować to będzie zapewne koniecznością pojawienia się nowej infrastruktury i usług dla najstarszej grupy mieszkańców województwa. Równocześnie będzie to miało duże konsekwencje gospodarcze.

Mapa 10. Prognozowana zmiana liczby ludności w powiatach województwa śląskiego w 2050 roku w stosunku do 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS – na bazie NSP 2021.

Analizując zróżnicowanie wewnętrzne województwa największy prognozowany spadek liczby ludności do roku 2050 dotyczy miast na prawach powiatu Sosnowiec (29,5%), Jastrzębie Zdrój (29,1%) oraz Częstochowy (28,4%). Należy jednak podkreślić, iż w wartościach bezwzględnych największy spadek liczby ludności dotyczyć będzie Częstochowy (ponad 58,4 tysięcy mieszkańców), Sosnowca (55,2 tysięcy mieszkańców) oraz Katowic (niecałe 54,7 tysięcy mieszkańców). W żadnym z powiatów nie prognozuje się wzrostu liczby ludności do roku 2050.

1.1. Podsumowanie cząstkowe

Województwo śląskie, mimo że jest jednym z największych i najbardziej zurbanizowanych regionów Polski, mierzy się obecnie z narastającymi problemami demograficznymi. Z roku na rok zmniejsza się liczba jego mieszkańców, a szczególnie wyraźne ubytki widoczne są w dużych miastach przemysłowych. Równocześnie gminy podmiejskie zyskują nowych mieszkańców, co wskazuje na nasilanie się procesów suburbanizacji. To zjawisko, choć sprzyja rozwojowi obszarów wiejskich, stawia przed samorządami wyzwania związane z rozwojem infrastruktury i usług publicznych oraz przeciwdziałaniem dalszej degradacji centrów miast.

Struktura wiekowa ludności potwierdza szybkie starzenie się społeczeństwa. Zmniejsza się liczba osób w wieku produkcyjnym, a rośnie udział seniorów, co powoduje coraz większe obciążenie systemów społecznych i gospodarczych. W kolejnych latach konieczne będzie dostosowanie systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej i rynku mieszkaniowego do potrzeb osób starszych, a także wspieranie aktywizacji zawodowej seniorów i rozwój tzw. srebrnej gospodarki.

Utrzymująca się niska dzietność nie zapewnia zastępowalności pokoleń, a przyrost naturalny pozostaje ujemny. Wyzwanie stanowi więc wzmocnienie polityki prorodzinnej – od wsparcia finansowego, przez rozwój sieci żłobków i przedszkoli, aż po rozwiązania sprzyjające łączeniu życia zawodowego z rodzinnym. Tylko kompleksowe działania mogą powstrzymać dalsze pogłębianie się kryzysu demograficznego.

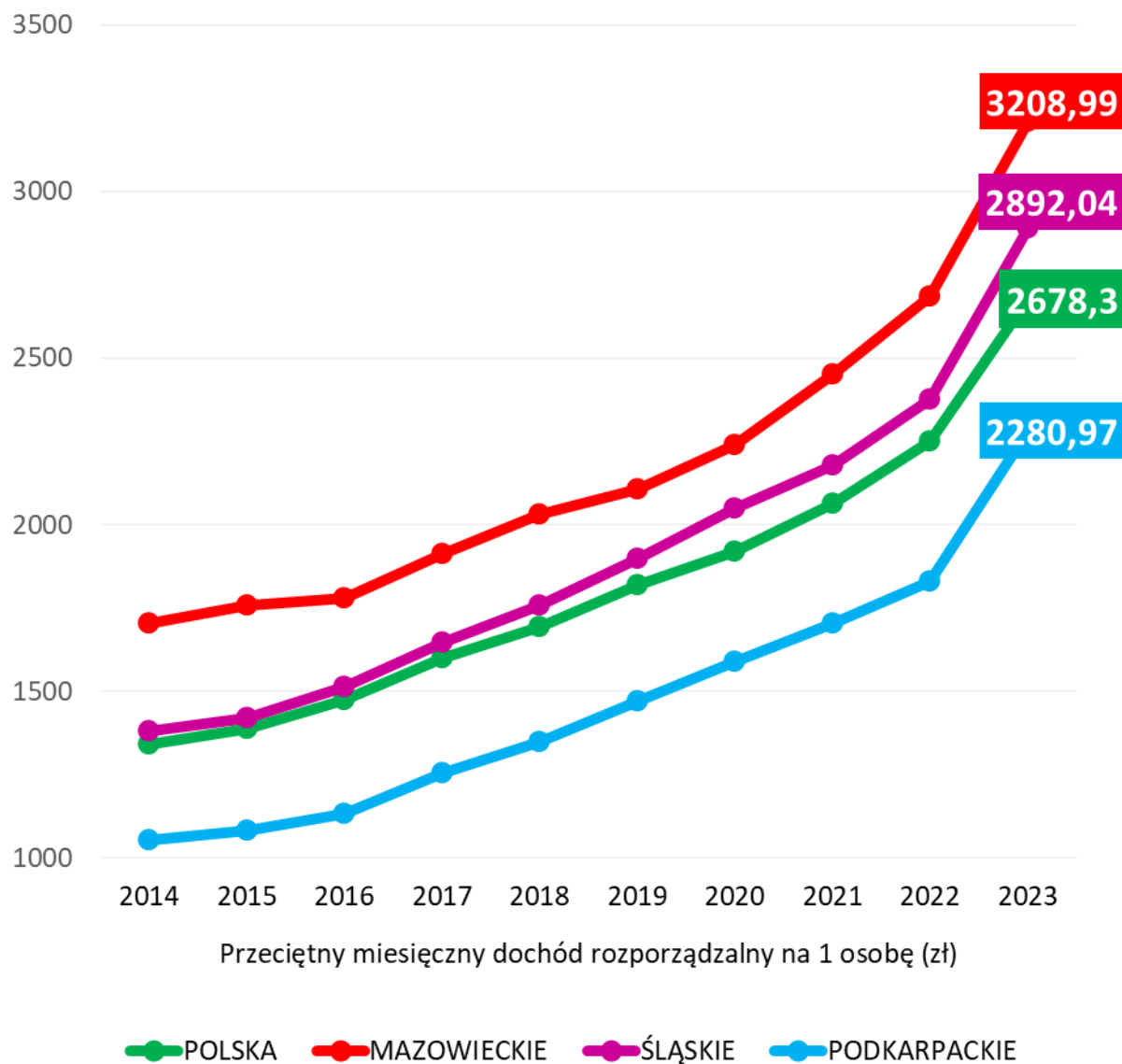
Migracje również kształtują niekorzystnie sytuację regionu. Duże miasta od lat notują odpływ mieszkańców, zarówno w kierunku gmin podmiejskich, jak i poza granice województwa czy kraju. Oznacza to konieczność prowadzenia polityki, która pozwoli zatrzymać młodych ludzi i osoby w wieku produkcyjnym poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków pracy i życia. Jednocześnie rośnie rola integracji cudzoziemców i wykorzystania migracji zagranicznych jako szansy na uzupełnienie zasobów pracy.

Przyszłość demograficzna województwa śląskiego wskazuje na dalsze pogłębianie się negatywnych trendów. Depopulacja, starzenie się społeczeństwa, niski poziom dzietności i odpływ młodych mieszkańców to zjawiska, które w najbliższych dekadach będą stanowiły kluczowe wyzwania dla regionu. Wymaga to od władz samorządowych i instytucji publicznych działań długofalowych – od rewitalizacji miast i wspierania rodzin, po inwestycje w nowoczesne sektory gospodarki oraz planowanie strategiczne i przestrzenne, które zapewni zrównoważony rozwój całego regionu.

2. NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE I POLITYKA SPOŁECZNA

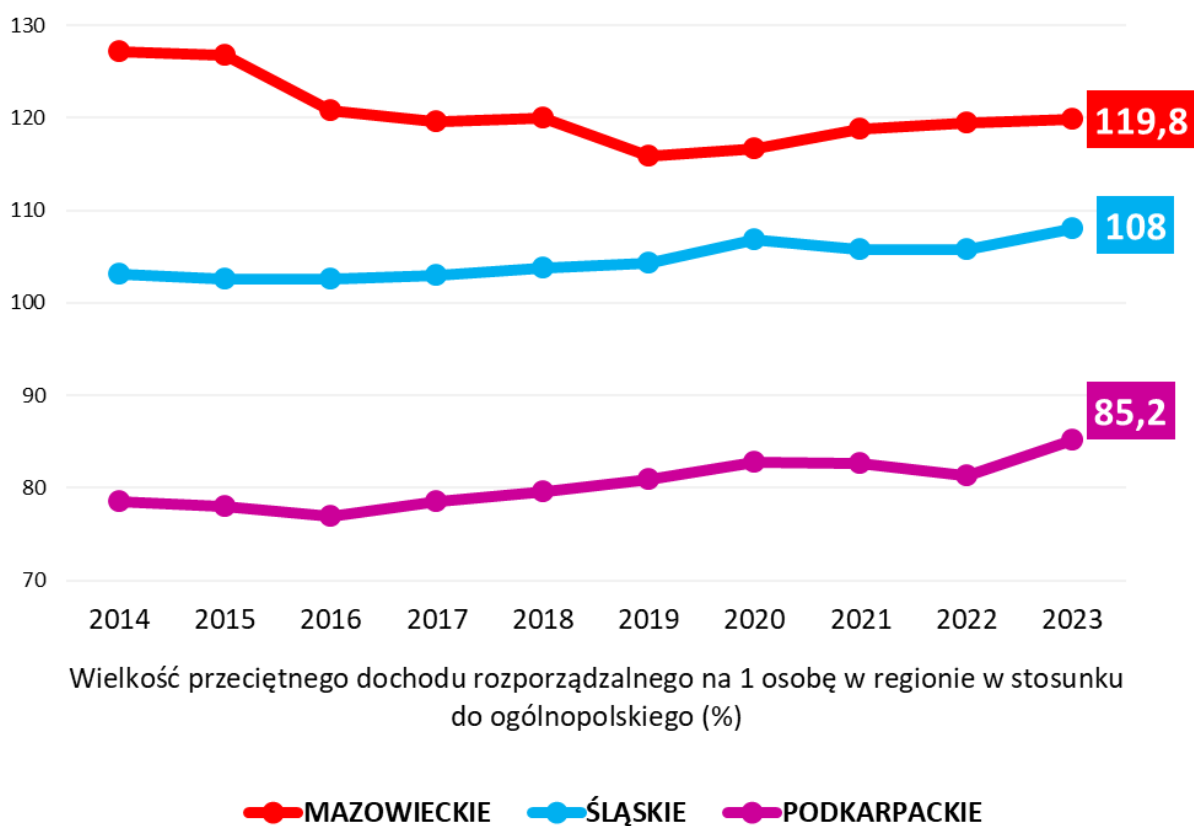
- Społeczeństwo województwa śląskiego cechuje się na tle kraju i pozostałych województw widoczną zamożnością. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w 2023 roku wyniósł 2892,04 złotych i był wyższy o 213,74 złotych od wartości średniej ogólnopolskiej. Był to drugi wynik w kraju za zdecydowanie liderującym województwem mazowieckim (3208,99 złotych). Podczas gdy do najwyższego wyniku województwu śląskiemu brakuje blisko 317 złotych to nad najniższym wynikiem województwa podkarpackiego góruje o ponad 600 złotych. Wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w województwie stanowiła w 2023 roku 108% średniej ogólnopolskiej i stanowiła najwyższą wartość od 2014 roku (widoczny jest w tym względzie nieustanny wzrost zarówno wartości bezwzględnej jak i w relacji do średniej krajowej). Tak wysokie wartości tego wskaźnika wynikają z 4. pozycji regionu wśród województw pod względem przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (7611,38 złotych) oraz w szczególności 1. miejsca pod względem wysokości przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (3832,82 złotych).

Wykres 9. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę (złotych) w Polsce, województwie śląskim i w regionach z najwyższym i najniższym wynikiem w latach 2014 – 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS (Polska, województwo śląskie oraz regiony z najniższym oraz najwyższym wynikiem)

Wykres 10. Wielkość przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w regionie w stosunku do ogólnopolskiego (%) w województwie śląskim oraz regionach z najwyższym i najniższym wynikiem w latach 2014 – 2023

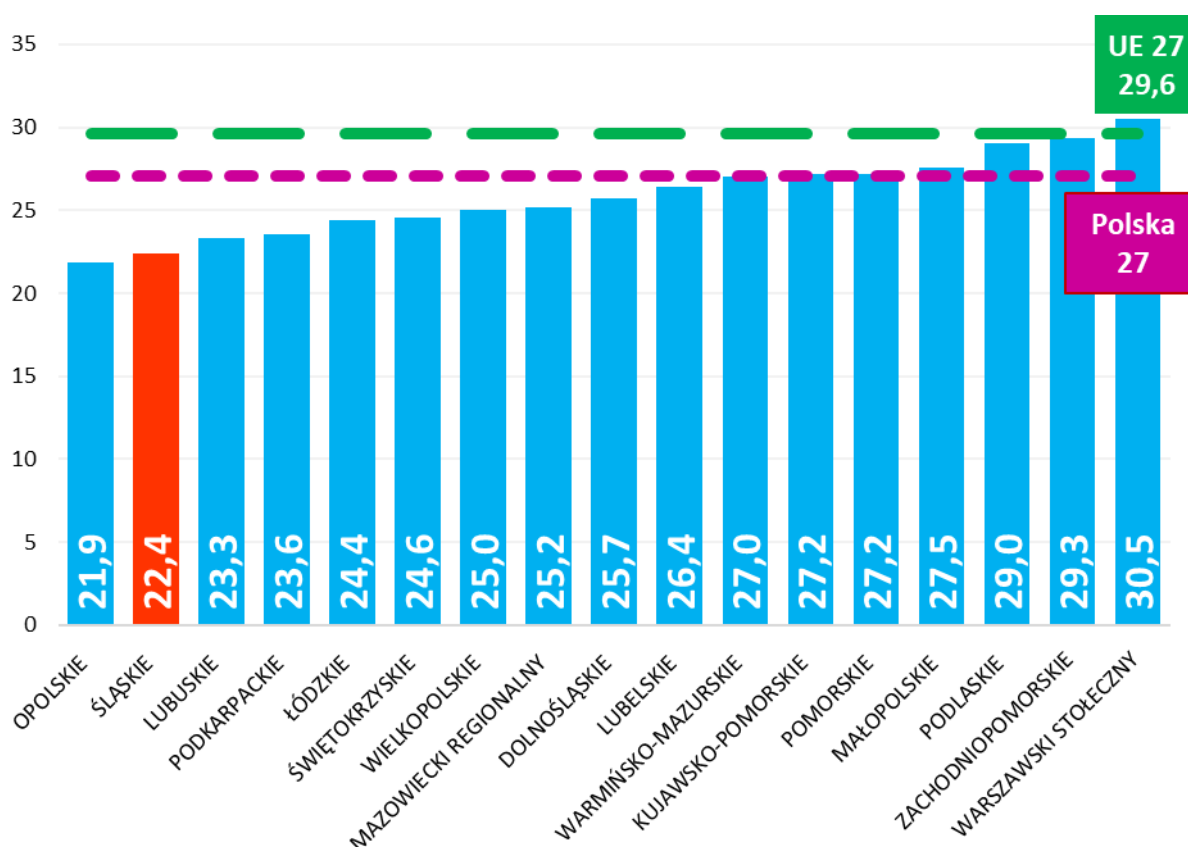

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS (regiony z najniższym i najwyższym wynikiem)

Rozkład zamożności jest bardziej zrównoważony niż w całym kraju oraz zdecydowanie bardziej równomierny niż w Unii Europejskiej liczonej jako całość. Współczynnik Gini osiągnął w 2023 roku wartość 22,4 dla województwa śląskiego i jest jednym z najniższych w Polsce (niższą wartość osiągnęło tylko województwo opolskie). Współczynnik Gini jest miarą nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie (źródło: „Dochody i warunki życia ludności Polski - raport z badania EU-SILC 2023”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023, strona 4)

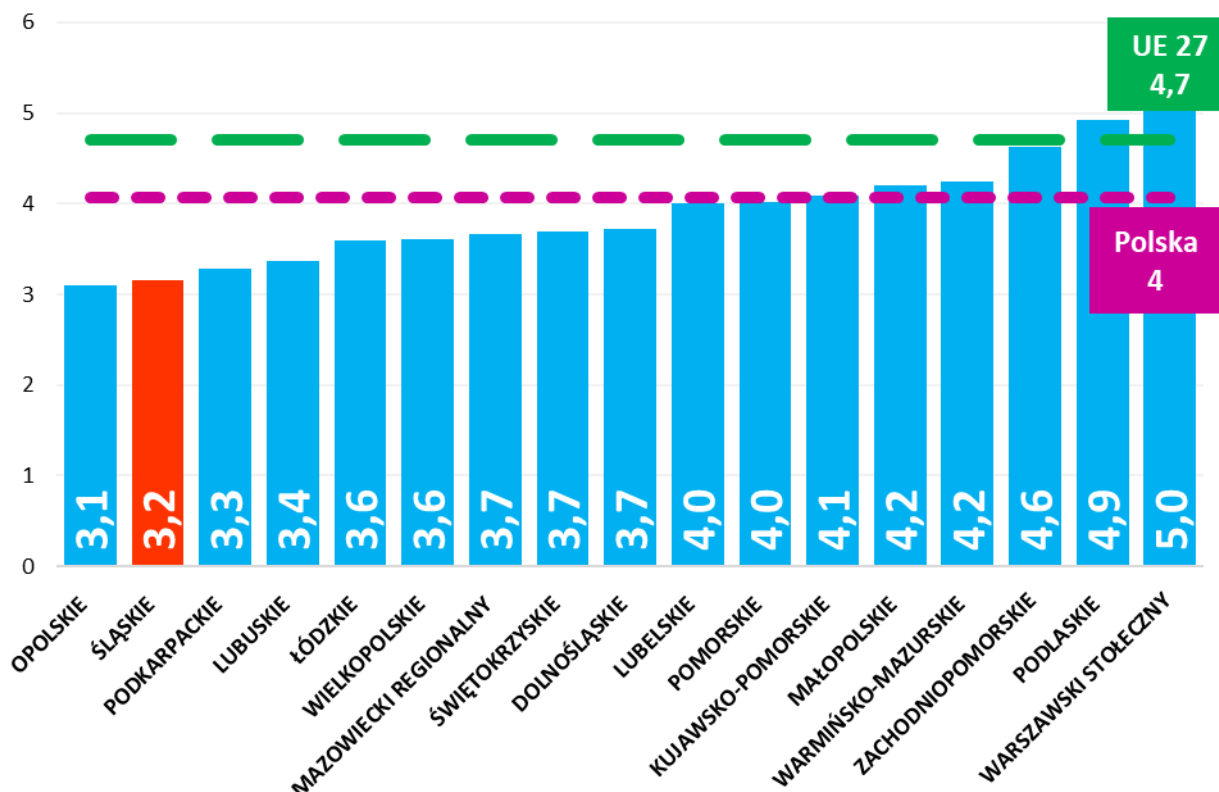
- Wartość wskaźnika Gini dla województwa śląskiego jest niższa o blisko 5 punktów od ogólnokrajowego wskazania i ponad 7 punktów niższa aniżeli w Unii Europejskiej liczącej 27 państw. Także w przypadku wskaźnika nierówności rozkładu dochodów S80/S20 wartość dla województwa śląskiego jest drugą najniższą w kraju (znowu po województwie opolskim). Wskaźnik ten przedstawia relację między dochodami 20% ludności z najwyższymi dochodami a dochodami 20% ludności z najniższymi dochodami. W województwie śląskim wartość indeksu wynosi 3,2 i jest zdecydowanie niższa niż w całej Polsce (4) oraz w Unii Europejskiej (4,7), co przedstawia region jako obszar, w którym nierówności dochodowe mieszkańców są niższe niż w kraju oraz Unii Europejskiej jako całości.

Wykres 11. Wartości współczynnika Giniego w Polsce i jej regionach na tle Unii Europejskiej w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Dochody i warunki życia ludności Polski - raport z badania EU-SILC 2023”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023.

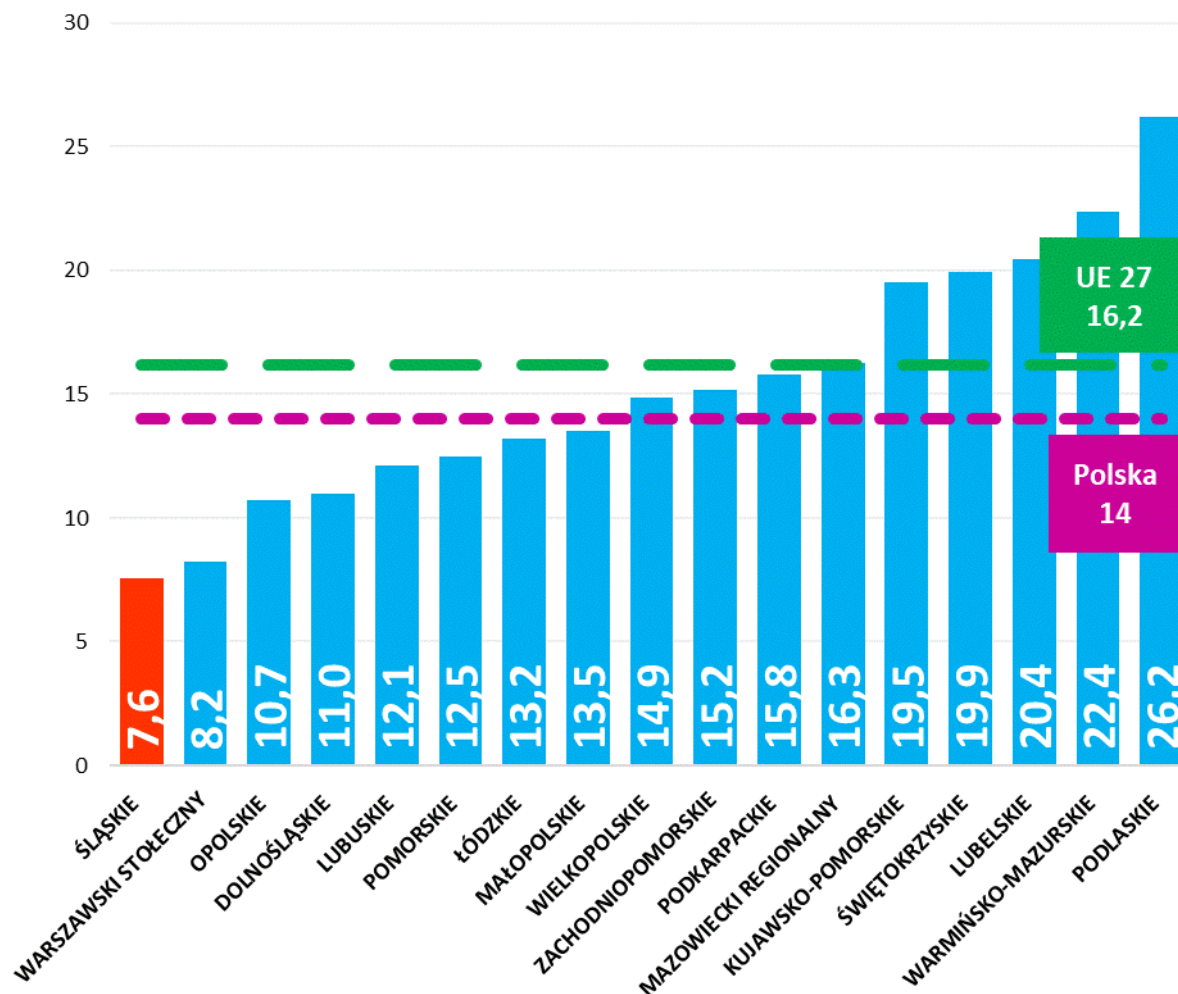
Wykres 12. Nierówność rozkładu dochodów S80/S20 w Polsce i jej regionach na tle Unii Europejskiej w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Dochody i warunki życia ludności Polski - raport z badania EU-SILC 2023”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023.

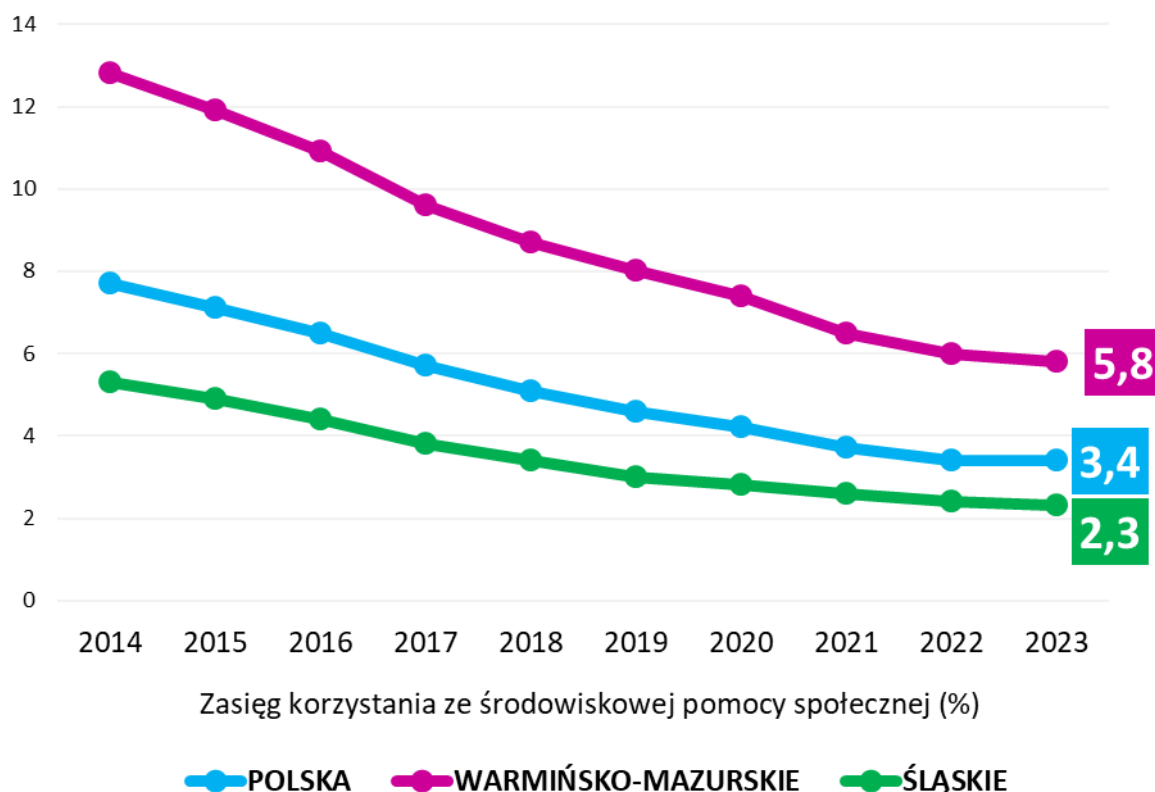
- Kwestia ubóstwa jest znacznie mniejszym problemem w województwie śląskim niż w pozostałych regionach Polski. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem uwzględniający transfery społeczne jest najniższy wśród wszystkich regionów Polski wynosząc 7,6% wyprzedzając nawet warszawski okręg stołeczny. Wynik województwa śląskiego jest prawie dwa razy niższy od ogólnopolskiego, a o 8,6 punktu procentowego niższy od wartości średniej dla całej Unii Europejskiej. Także zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej jest najniższy wśród polskich regionów. W ciągu badanych 10 lat systematycznie spadał by osiągnąć poziom 2,3% w 2023 roku obniżając się o 3 punkty procentowe w tym czasie.

Wykres 13. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych w Polsce i jej regionach na tle Unii Europejskiej w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Dochody i warunki życia ludności Polski - raport z badania EU-SILC 2023”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023.

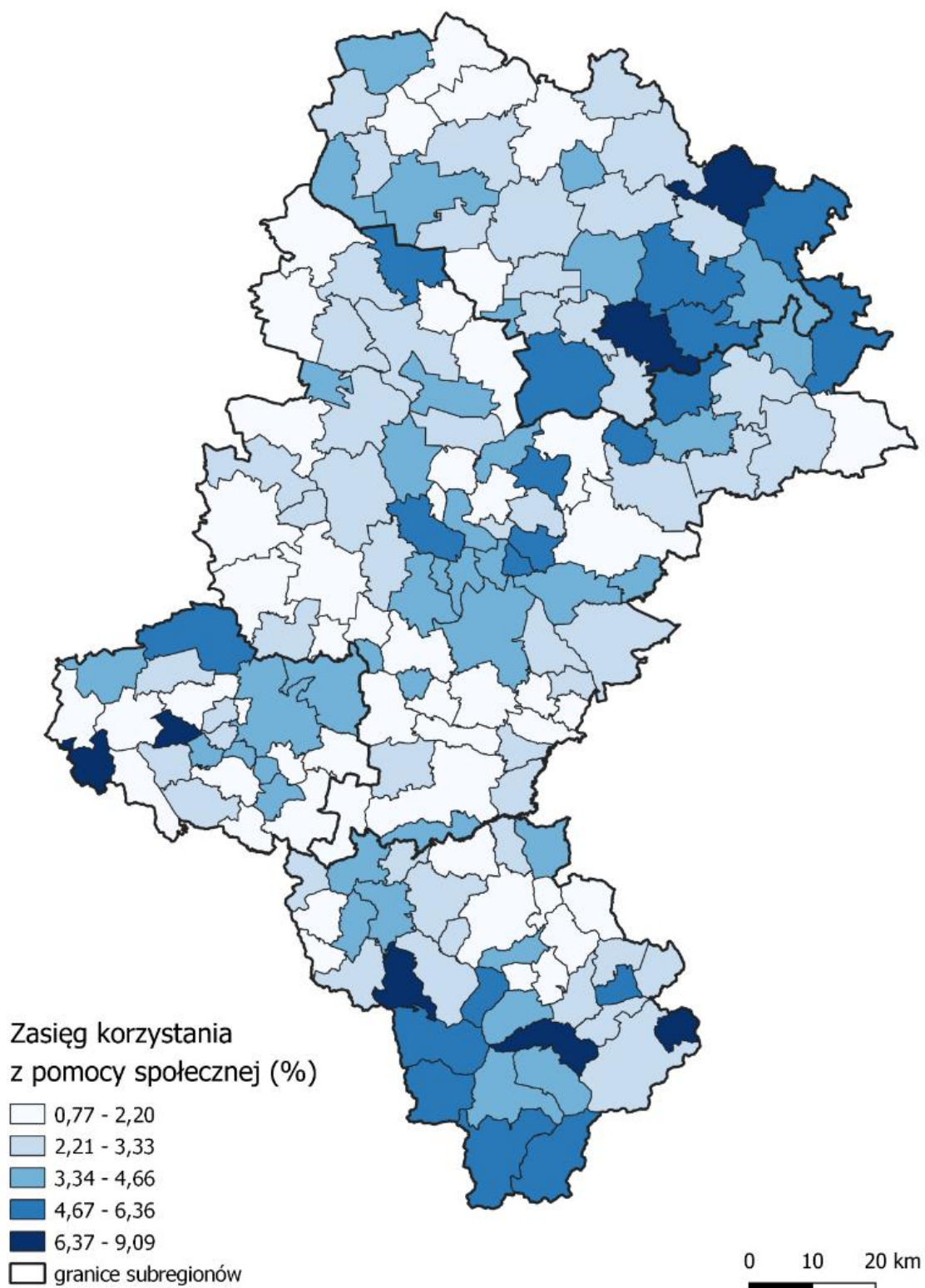
Wykres 14. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%) w Polsce oraz w regionach z najlepszym oraz najłabszym wynikiem w latach 2014 – 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

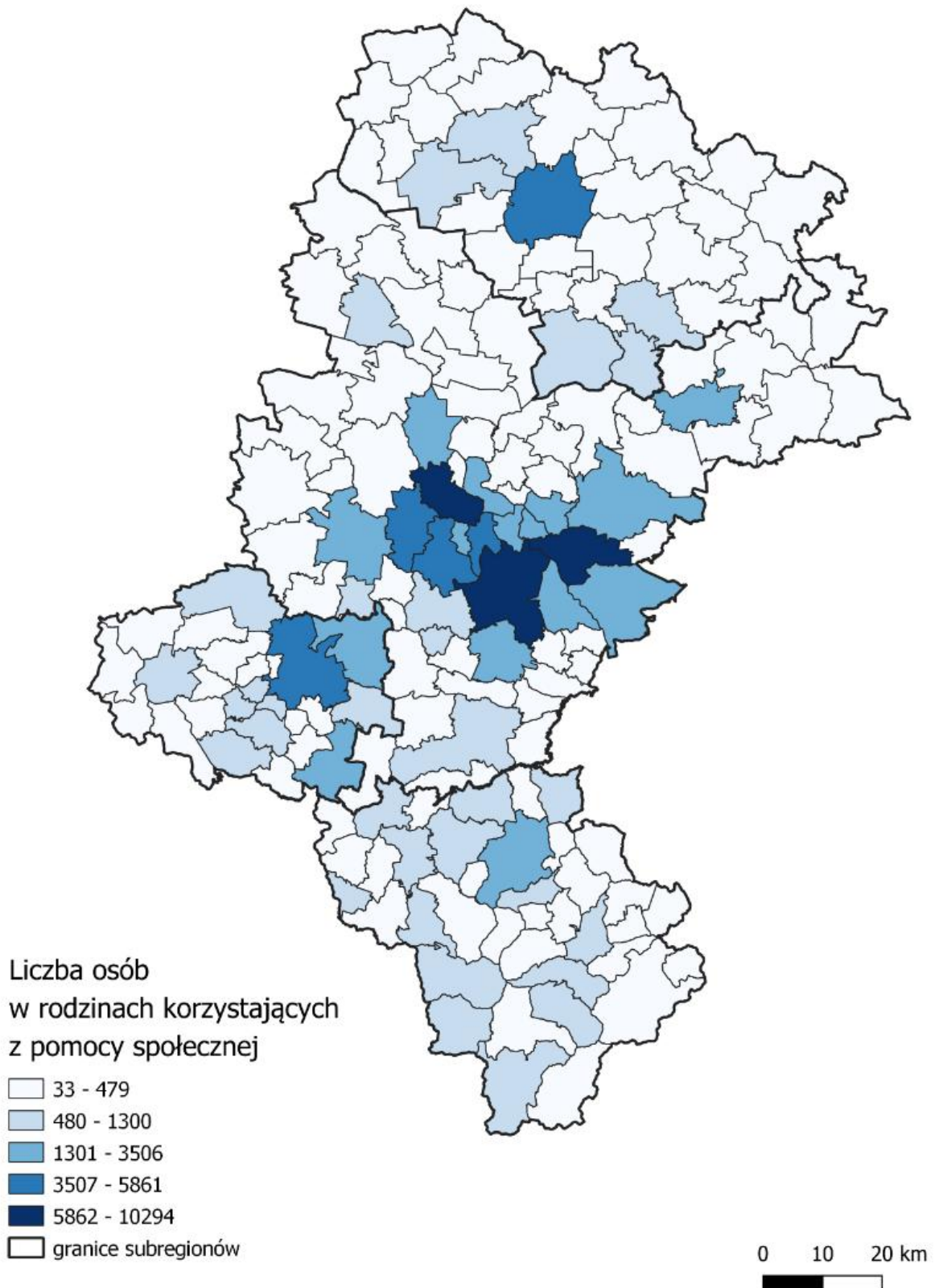
- Potrzeba korzystania z pomocy społecznej jest zróżnicowana wewnątrz regionu (W tym przypadku jest liczony każdy rodzaj udzielonej pomocy społecznej (łącznie z pracą socjalną) pobrany z działu 4 formularza MPiPS-03). Najwyższy poziom zasięgu korzystania z pomocy społecznej w 2023 roku liczony jako udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w populacji gminy był najwyższy w pojedynczych gminach subregionów północnego (Żarki, Dąbrowa Zielona), subregionu zachodniego (Krzanowice, Kornowac) oraz subregionu południowego (Koszarawa, Radziechowy-Wieprz, Ustroń). Poza nimi wyższe wartości wskaźnika koncentrują się w gminach południowej i północno-wschodniej części województwa śląskiego oraz w kilku gminach Metropolii Górnośląskiej. Co oczywiste największa koncentracja osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej jest widoczna w wielkich miastach województwa śląskiego (Katowice, Sosnowiec i Bytom). Skupiska osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej przekraczające liczbę 4000 są widoczne jeszcze w takich miastach jak Rybnik, Częstochowa, Ruda Śląska, Zabrze i Chorzów.

Mapa 11. Zasięg korzystania z pomocy społecznej (liczony jako udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w populacji gminy) w województwie śląskim w 2023 roku

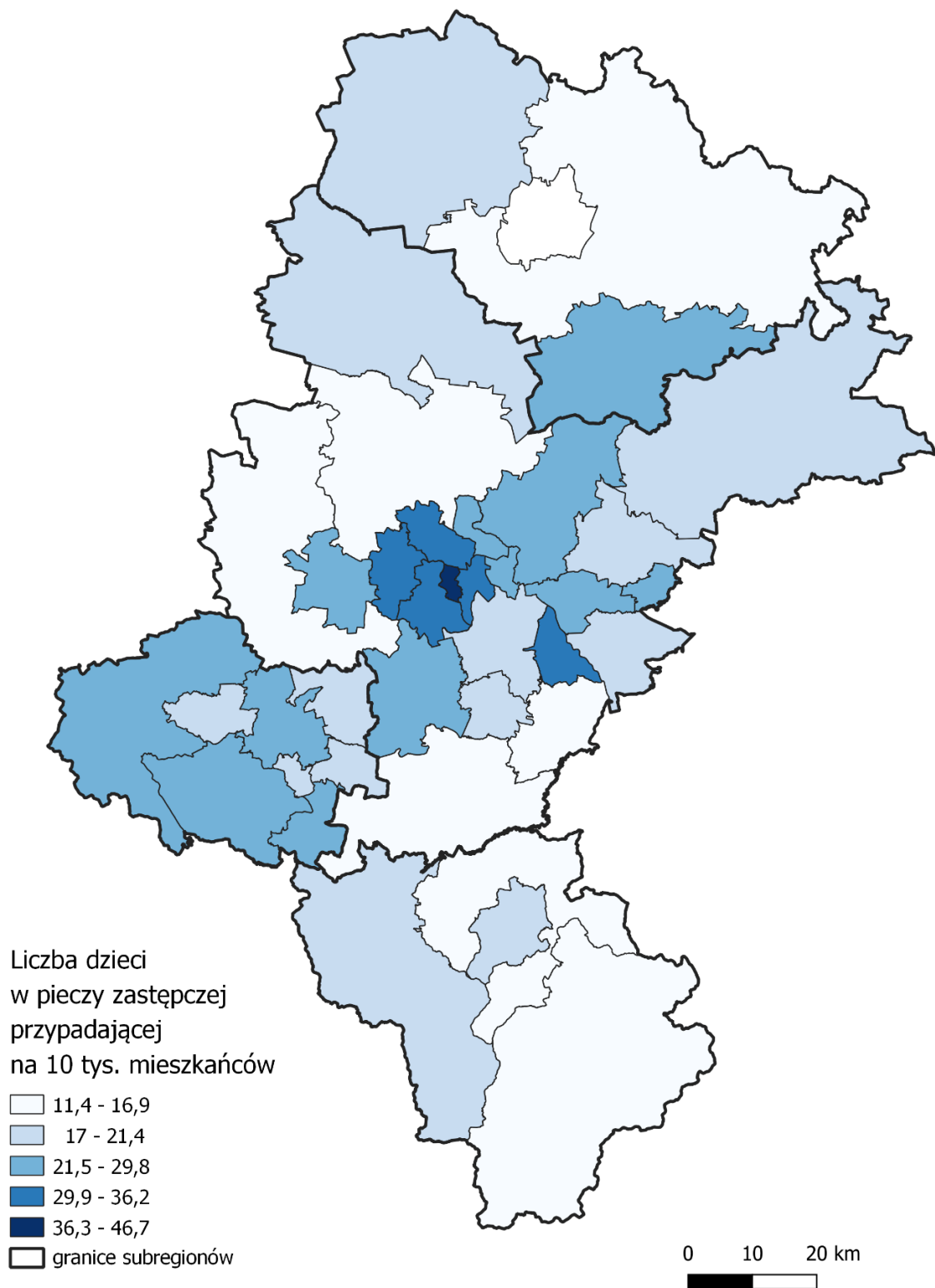
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza MPiPS-03

Mapa 12. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza MPiPS-03

Mapa 13. Liczba dzieci w pieczy zastępczej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza WRiSPZ-P

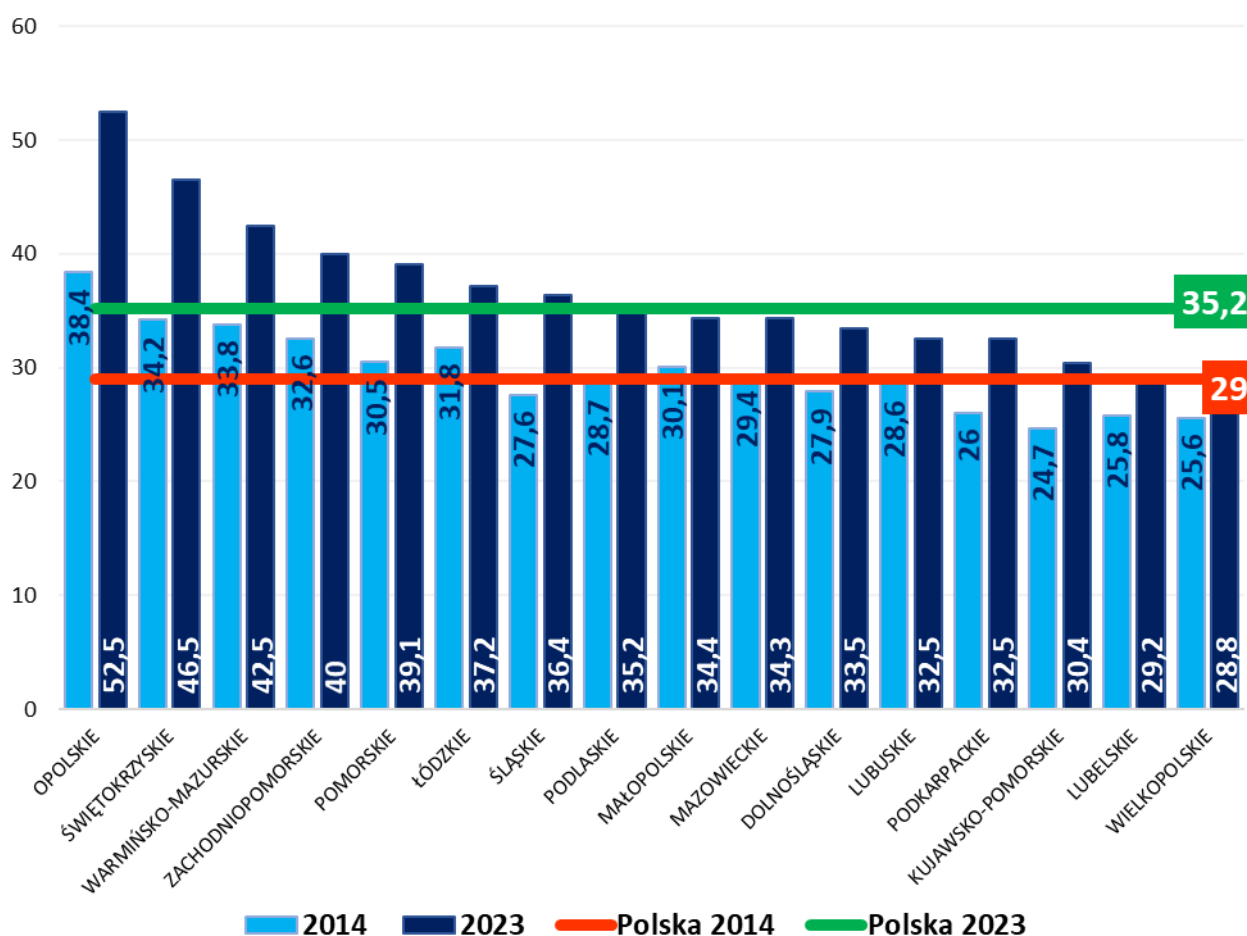
- Istotnym wskaźnikiem charakteryzującym dezintegrację społeczną i nasilenie problemów społecznych jest liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej. W tym przypadku wskaźnik przedstawiający liczbę dzieci w pieczy zastępczej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców obrazuje koncentrację problemów w centrum województwa (Bytom, Chorzów, Mysłowice, Ruda Śląska, Zabrze oraz cechujące się najwyższym wynikiem Świętochłowice). W celu sprawowania jak najlepszej opieki nad dziećmi w pieczy zastępczej rozwijane są rodzinne formy tej pieczy. Udział dzieci objętych rodzinnymi formami pieczy zastępczej w ogóle dzieci objętych pieczą zastępczą jest zróżnicowany wewnątrzregionalnie. Najlepiej poradziły sobie powiaty: bieruńsko-lędziński, gliwicki, tarnogórski oraz miasto Żory, które całość dzieci objęło rodzinnymi formami pieczy zastępczej. Na drugim biegunie znajdują się Świętochłowice, które niewiele więcej niż połowie dzieci w pieczy zastępczej zapewniły w 2. połowie 2023 roku formy rodzinne (53,8% dzieci). Wartości poniżej 70% tego udziału charakteryzowały jeszcze powiaty częstochowski, kłobucki, raciborski oraz miasta Katowice i Piekary Śląskie. Średnia wartość zapewnienia rodzinnych form opieki dzieciom w pieczy zastępczej w regionie wyniosła 78,3%.

- Istotną kwestią jest także zapewnienie dostępności usług społecznych. Wskaźnik liczący miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców wyniósł w województwie śląskim w 2023 roku 36,4 miejsca i był nieco większy od wartości ogólnopolskiej. Widoczny jest postęp w zakresie dostępności w ciągu badanych 10 lat o 8,8 miejsca, jednakże od najlepszego pod tym względem województwa opolskiego dzieli region 16,1 miejsc. Analiza dostępności miejsc pod względem zróżnicowania wewnątrzregionalnego wykazuje najwyższą dostępność w powiatach lublinieckim (92,7 miejsc) oraz cieszyńskim (81,6 miejsc). Dostępnością powyżej 50 miejsc na 10 tysięcy mieszkańców dysponowały jeszcze powiaty raciborski, tarnogórski, zawierciański oraz Chorzów. Najsłabszą dostępnością miejsc tego typu charakteryzowały się Jastrzębie-Zdrój (4,5 miejsc), powiat kłobucki (4,8 miejsc), powiat bieruńsko-lędziński (7,1 miejsc) oraz Żory (11,2 miejsc).

- Struktura mieszkańców placówek stacjonarnej pomocy społecznej w województwie śląskim jest podobna do ogólnopolskiej, jednak pojawiają się pewne

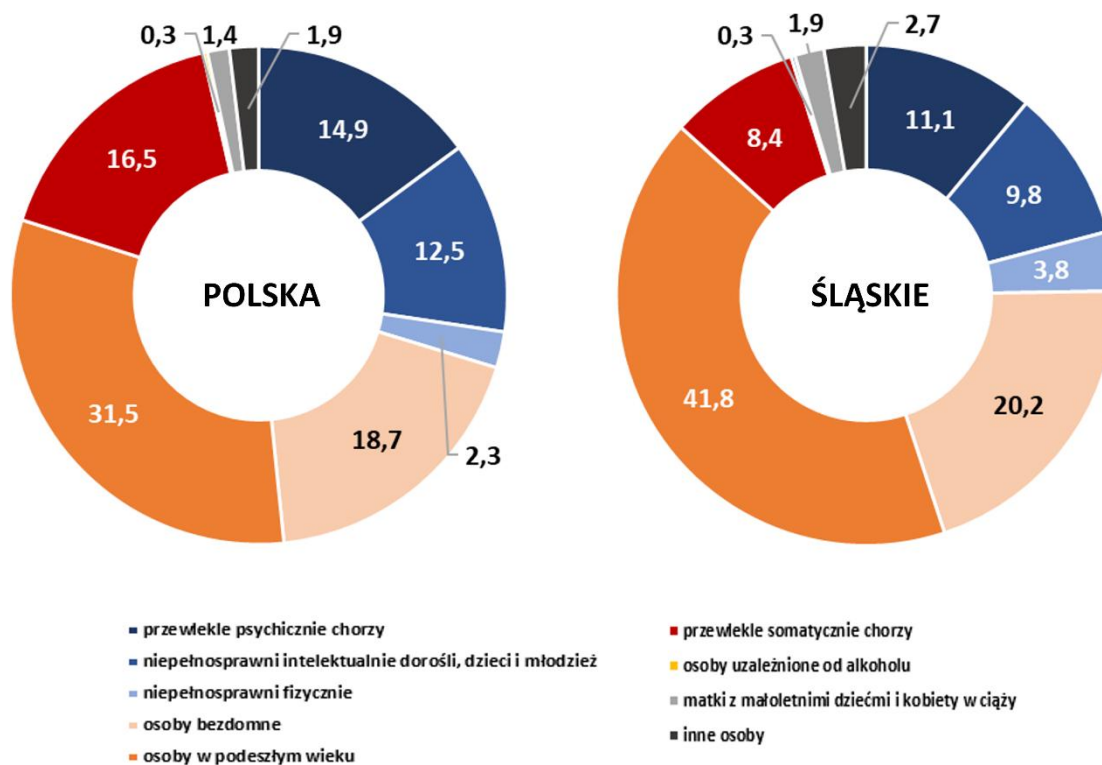
różnice. Podobnie jak w kraju najliczniejszą w regionie kategorią mieszkańców są osoby w podeszłym wieku, aczkolwiek w regionie udział seniorów jest wyższy o ponad 10 punktów procentowych. Wyższy jest też w regionie udział mieszkańców ze względu na bezdomność, choć już nie w tak dużym stopniu jak w przypadku seniorów. W kraju trzecią najliczniej reprezentowaną kategorią mieszkańców są przewlekle somatycznie chorzy, tymczasem w województwie śląskim udział tych osób w ogóle mieszkańców jest blisko dwa razy mniejszy. W regionie trzecią najliczniejszą grupę stanowili przewlekle psychicznie chorzy. Liczną grupę wśród mieszkańców zarówno w kraju jak i w regionie stanowiły osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Wykres 15. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców w Polsce i jej regionach w latach 2014 i 2023

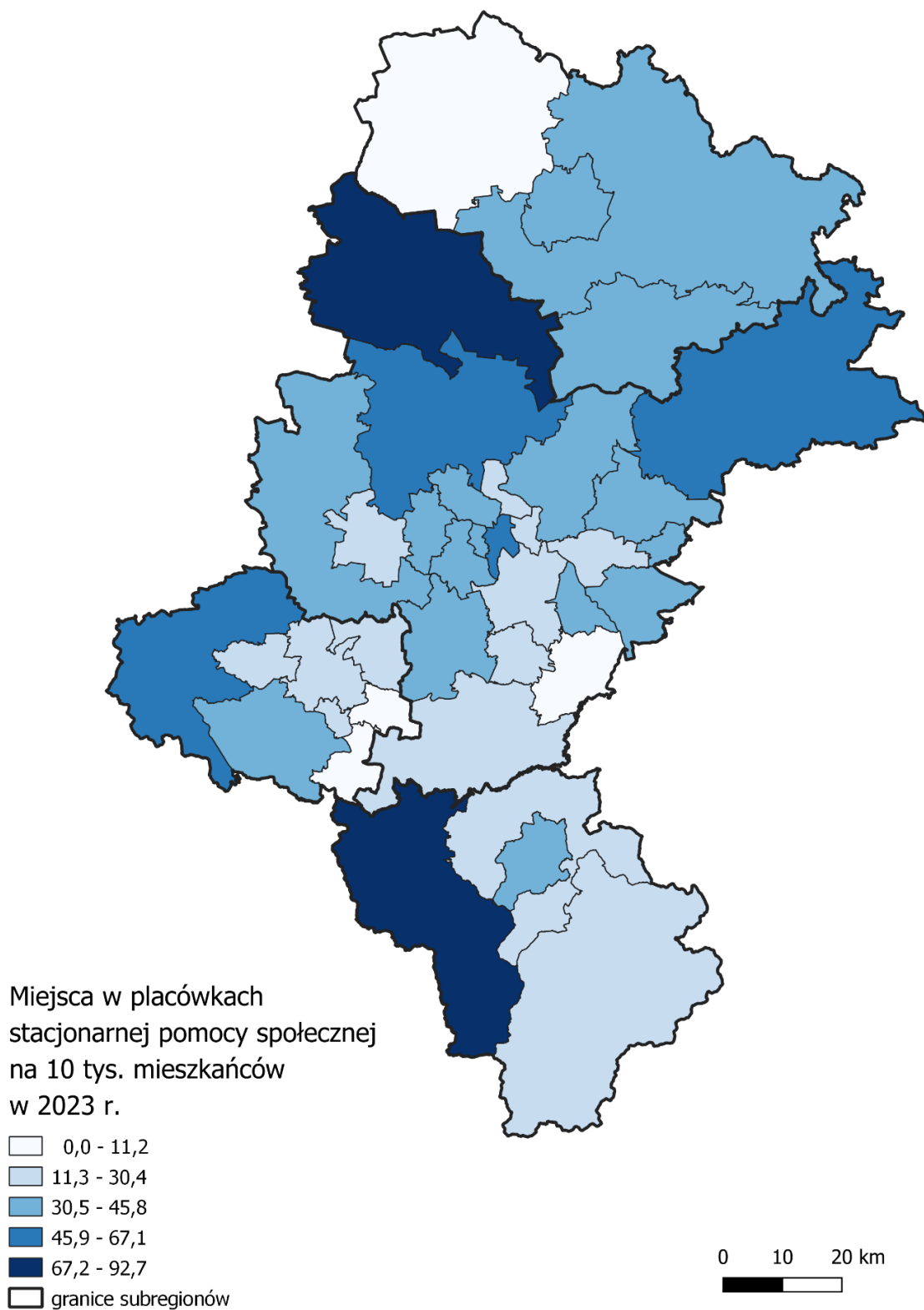
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 16. Struktura mieszkańców placówek stacjonarnej pomocy społecznej według przyczyny korzystania z pomocy w Polsce i województwie śląskim w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS (Kategorie zgodnie z ruchem wskazówek zegara: przewlekłe psychicznie chorzy, niepełnosprawni intelektualnie dorośli, dzieci i młodzież, niepełnosprawni fizycznie, osoby bezdomne, osoby w podeszłym wieku, przewlekłe somatycznie chorzy, osoby uzależnione od alkoholu, matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży, inne osoby)

Mapa 14. Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2.1. Podsumowanie cząstkowe

Województwo śląskie cechuje się zamożnością mieszkańców na tle dochodów osób zamieszkujących inne regiony Polski. Przeciętny dochód rozporządzalny przypadający na 1 mieszkańca w 2023 roku stanowił drugi wynik w kraju po województwie mazowieckim i stanowił 108% wartości tego wskaźnika dla kraju. Tak wysokie dochody są pochodną wysokich wynagrodzeń oraz najwyższego w Polsce wskaźnika przeciętnej emerytury i renty z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych.

Zamożność mieszkańców regionów jest bardziej równomiernie rozłożona niż w pozostałych regionach Polski, czy nawet w Unii Europejskiej liczonej jako całości. Jedynym regionem, w którym nierówności społeczne są niższe jest województwo opolskie. Zarówno współczynnik Giniego, jak i wskaźnik S80/S20 przyjmują wyraźnie niższe wartości dla regionu aniżeli dla Polski czy Unii Europejskiej.

Niższe niż w większości regionów Polski nierówności w rozkładzie dochodów, przy jednoczesnym wysokim poziomie tych dochodów na tle kraju korespondują z niskim zagrożeniem ubóstwem. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w województwie śląskim pozostaje najniższy w kraju i jest zdecydowanie niższy od ogólnokrajowego oraz tego charakteryzującego całą Unię Europejską. Potrzeba korzystania z pomocy społecznej jest jednakże zróżnicowana wewnątrz regionu. Gminy z największym odsetkiem populacji korzystającej z pomocy społecznej usytuowane były najczęściej na peryferiach regionu stanowiąc małe gminy wiejskie bądź miejsko-wiejskie, z kolei mierząc te populacje w liczbach bezwzględnych to największe skupiska osób korzystających z pomocy społecznej znajdowały się w dużych miastach szczególnie w centrum województwa. Jedynym punktem wspólnym tych dwóch wskaźników był Bytom, w którym duża liczba ludności korzystająca z pomocy społecznej przekładała się na dosyć duży udział tego rodzaju ludności w ogólnej populacji gminy.

Istotnym wskaźnikiem charakteryzującym dezintegrację społeczną i nasilenie problemów społecznych jest liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej. Wskaźnik przedstawiający liczbę dzieci w pieczy zastępczej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców obrazuje koncentrację problemów w centrum województwa, szczególnie w centrum GZM.

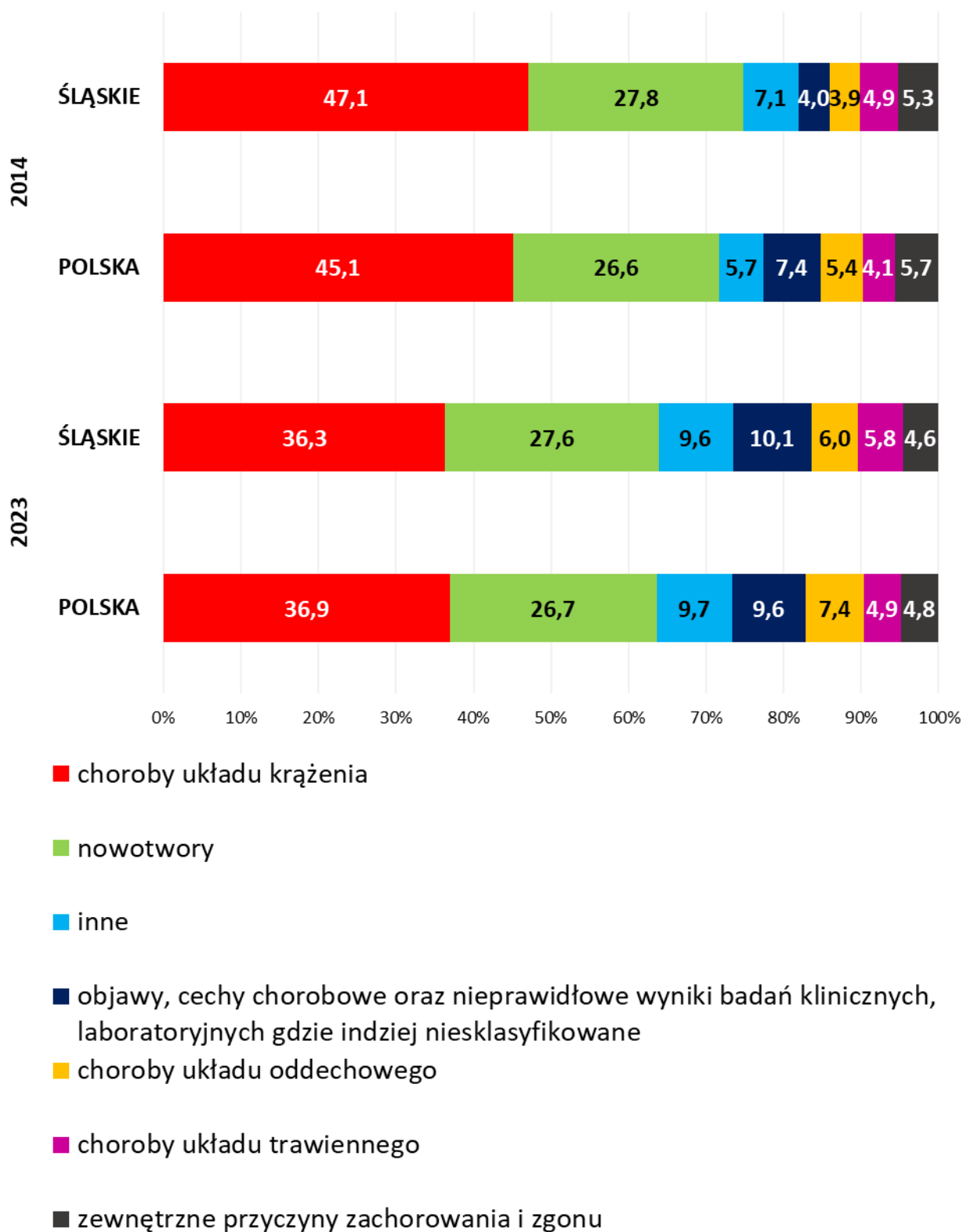
Wśród usług realizowanych w ramach pomocy społecznej istotną rolę pełni ich dostępność. W przypadku stacjonarnej pomocy społecznej wskaźnik dostępności miejsc w placówkach stacjonarnych w ciągu badanej dekady wyraźnie się powiększył, jednak tylko nieznacznie przekracza wskaźnik dla całej Polski, jest także znacząco niższy od wartości indeksu dla najlepszego w tym względzie województwa opolskiego. Zróżnicowanie terytorialne w regionie w tym względzie wyraźnie pokazuje przewagę powiatów cieszyńskiego i lublinieckiego. Na drugim biegunie sytuują się takie powiaty ziemskie jak kłobucki i bieruńsko-lędziński oraz grodzkie jak Jastrzębie-Zdrój i Żor.

3. ZDROWIE

- Sytuacja zdrowotna w województwa śląskiego jest uwarunkowana specyficzną charakterystyką regionu wciąż w dużej mierze przemysłowego, o dużej gęstości zaludnienia, wysoce zurbanizowanego i z gęstą siecią komunikacyjną oraz mierzącego się z silnymi problemami związanym z zanieczyszczeniem środowiska.

- Sytuację zdrowotną wyraźnie obrazuje struktura zgonów, która wciąż wykazuje zdecydowaną dominację chorób układu krążenia i nowotworów, jednakże w ciągu 10 lat udział chorób układu krążenia w strukturze przyczyn zgonów obniżył się do poziomu 36,3% w województwie śląskim, przy prawie niezmiennym poziomie udziału nowotworów (27,6%). Ta tendencja w regionie jest podobna ogólnopolskiej, przy czym spadki są wyraźniejsze w województwie śląskim aniżeli w kraju. W tym czasie wzrósł wyraźniej udział kategorii „objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych, laboratoryjnych gdzie indziej niesklasyfikowanych” oraz łącznie zebranych wszystkich pozostałych chorób, które nie zostały tutaj analizowane jako osobne jednostki chorobowe. Istotnymi kategoriami przyczyn zgonów w województwie śląskim były w 2023 roku choroby układu oddechowego oraz układu trawiennego. Udział tych dwóch kategorii także wzrósł w badanym dziesięcioleciu. Przeciwną tendencję odnotowały zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu.

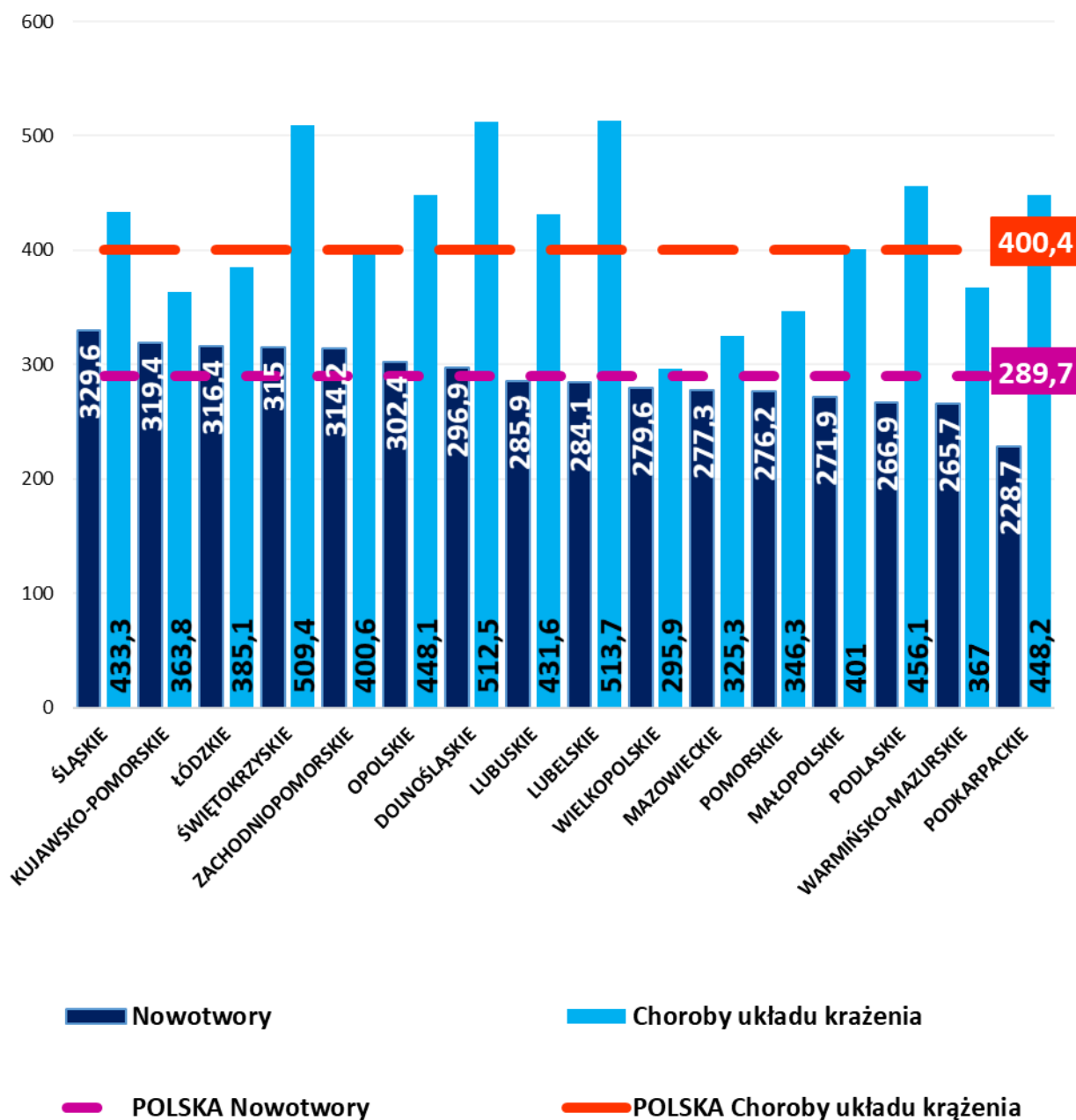
Wykres 17. Struktura zgonów według przyczyn w Polsce i województwie śląskim w latach 2014 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

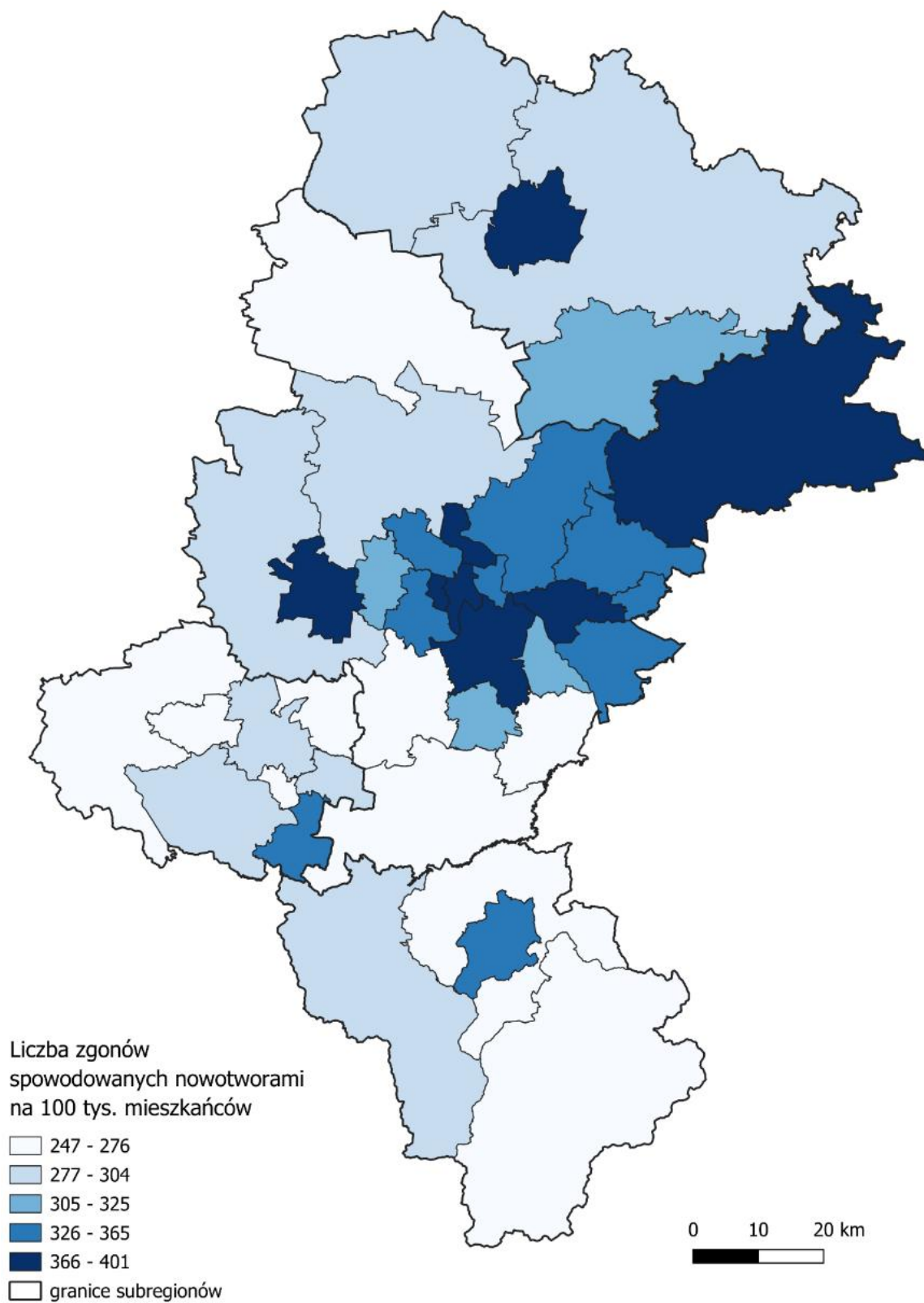
- Dwie najczęstsze przyczyny zgonów w województwie śląskim w 2023 roku to choroby układu krążenia i nowotwory. Wskaźnik liczby zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia przypadających na 100 tysięcy mieszkańców wyniósł w regionie w badanym roku 433,3 osoby i był to 7. wynik w kraju, jednakże nadal powyżej wyniku ogólnopolskiego, który wyniósł 400,4 osoby. Adekwatny wskaźnik dotyczący nowotworów sytuuje region na pierwszym miejscu w Polsce. Liczba zgonów spowodowanych nowotworami na 100 tysięcy mieszkańców wynosi 329,6 osoby i jest wyższa o ponad 10 osób od drugiego w kolejności województwa kujawsko-pomorskiego, a od wyniku ogólnopolskiego o blisko 30 osób. Województwo śląskie jest zróżnicowane wewnętrznie względem tych dwu przyczyn zgonów. I tak najwyższe wskaźniki liczby zgonów spowodowanych nowotworami przypadających na 100 tysięcy mieszkańców charakteryzowały w 2023 roku powiaty grodzkie skupione w Metropolii Górnośląskiej oraz w Częstochowie i powiecie zawierciańskim, przy czym najwyższą wartość wskaźnika cechuje Katowice (401,3 osoby). Wysokie wartości widoczne są w przypadkach powiatów Metropolii Górnośląskiej oraz takich miast jak Bielsko-Biała i Jastrzębie-Zdrój. Na przeciwległym biegunie sytuują się wyniki części powiatów ziemskich zlokalizowanych w południowej i południowo-zachodniej części województwa śląskiego, jedynym wyjątkiem w północnej części województwa jest powiat lubliniecki, który osiągnął najniższą wartość wskaźnika (246,6 osoby). Rozkład adekwatnego wskaźnika względem zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia ma odmienny charakter. Najwyższe wartości wskaźnika uwiadcniają się w niektórych powiatach na północy i południu regionu oraz w takich miastach Metropolii Górnośląskiej jak Piekary Śląskie, Sosnowiec i Dąbrowa Górnicza, przy czym najwyższą wartość wskaźnik osiąga w powiecie zawierciańskim (564,8 osoby). Wysokie wyniki uwiadczały się także w części miast Metropolii Górnośląskiej i powiatów ziemskich subregionu zachodniego, a także w powiecie bieruńsko-lędzińskim i Bielsku-Białej. Z kolei najniższe wartości tego wskaźnika - poniżej 300 osób na 100 tysięcy mieszkańców - wykazały dwa powiaty ziemskie (pszczyński i mikołowski) oraz miasto Żory (to ostatnie miasto osiągnęło najniższy wynik 257,3 osoby).

Wykres 18. Wskaźniki liczby zgonów spowodowanych nowotworami i chorobami układu krążenia przypadających na 100 tysięcy mieszkańców

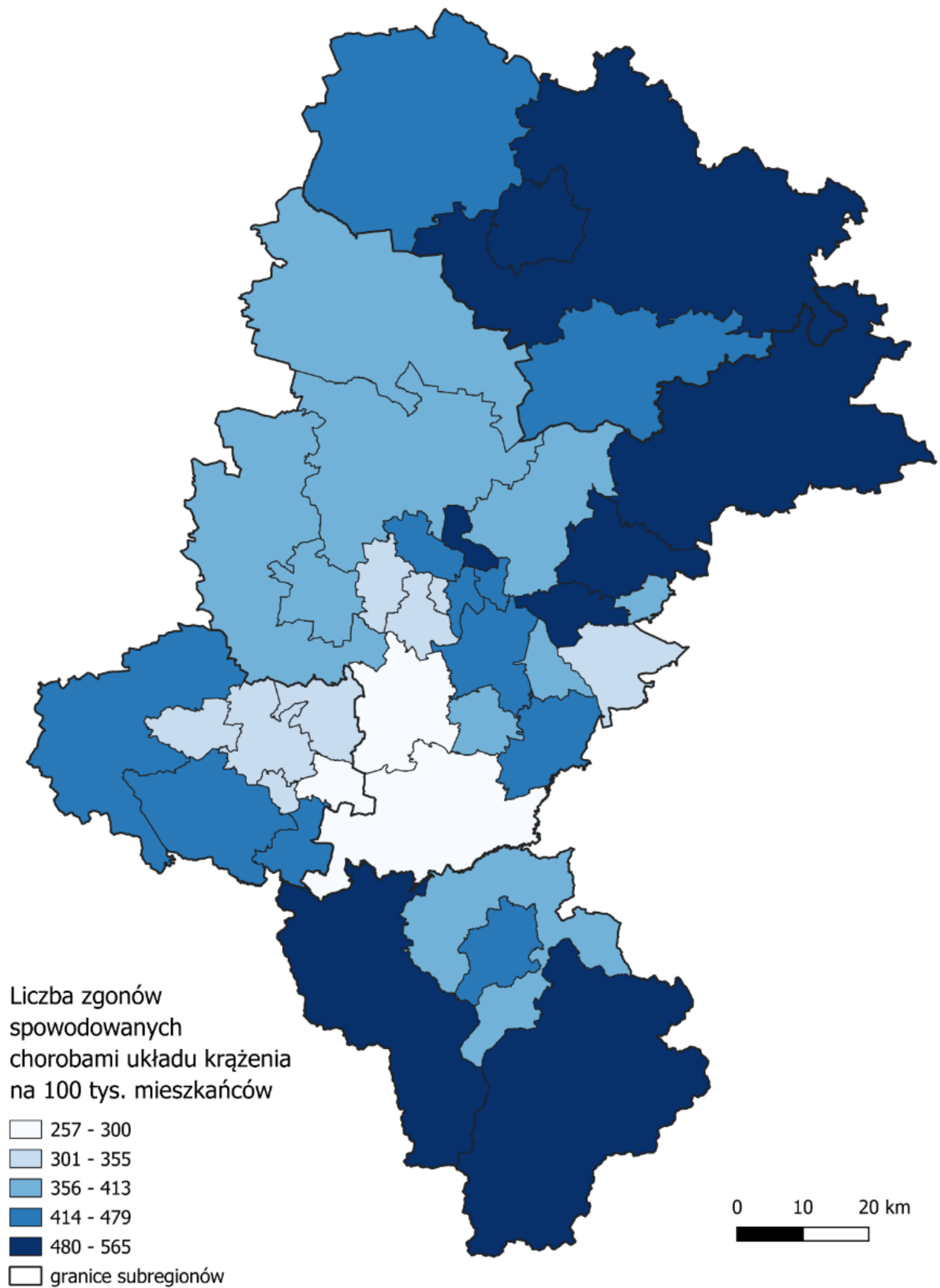
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 15. Liczba zgonów spowodowanych nowotworami na 100 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

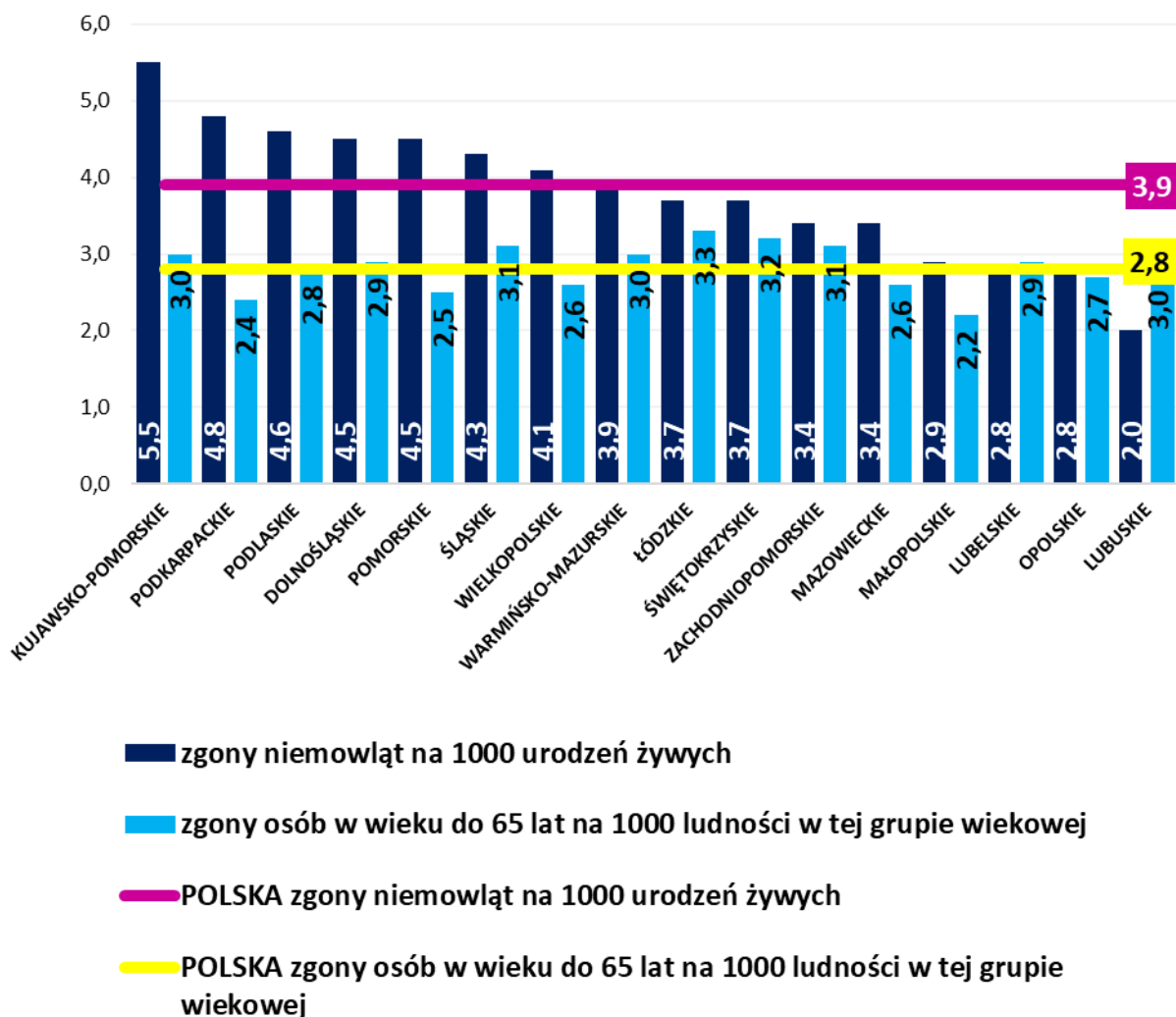
Mapa 16. Liczba zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia na 100 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Istotnymi miarami stanu zdrowia populacji są wskaźniki dotyczące liczby zgonów niemowląt oraz osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik liczby zgonów niemowląt przypadających
 - na 1000 urodzeń żywych wynosił w 2023 roku 4,3 i był wyższy od ogólnokrajowego (był to szósty wynik w kraju). Także wskaźnik dotyczący liczby zgonów osób w wieku do 65 lat przypadających na 1000 ludności w tej grupie wiekowej sytuował województwo śląskie powyżej średniej krajowej (w tym przypadku był to trzeci wynik w Polsce).

Wykres 19. Wskaźnik liczby zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych oraz liczba zgonów osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wiekowej w Polsce oraz jej województwach w 2023 roku

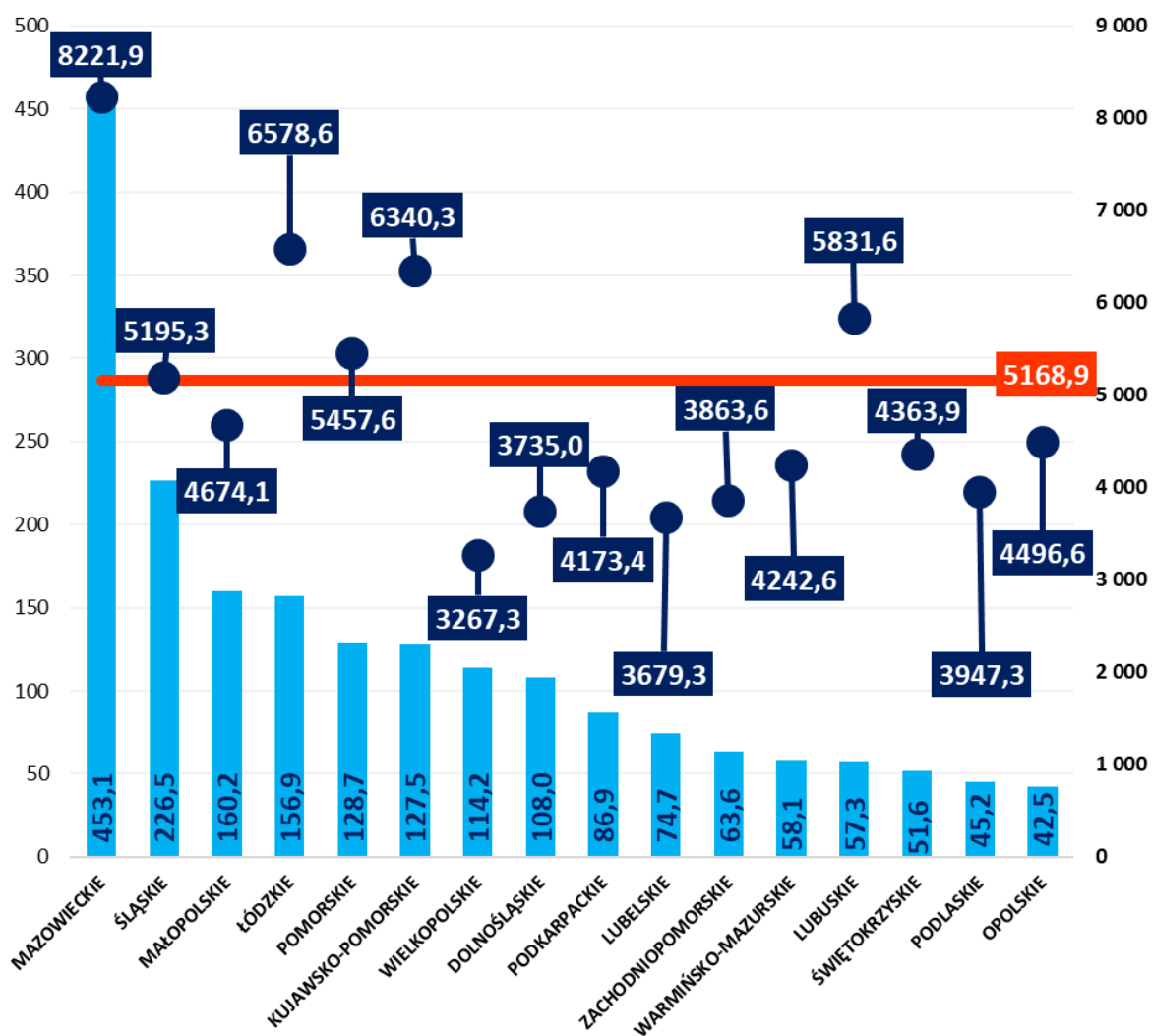

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Stan zdrowia populacji obrazują także wskaźniki dotyczące częstości występowania niepełnosprawności wśród mieszkańców. Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2021 roku wykazał, że 13,9% populacji w województwie śląskim charakteryzowało się niepełnosprawnością (był to wynik niższy niż w całym kraju – 14,3%). 4,9% ludności wykazywało ograniczenia w wykonywaniu codziennych czynności (niepełnosprawność biologiczna według definicji GUS) i jednocześnie dysponowało prawnym orzeczeniem o niepełnosprawności. 3,6% ludności dysponowało orzeczeniem o niepełnosprawności, ale nie uznawało się za niepełnosprawnych, a 5,4% nie posiadało prawnego tytułu do określenia jako osoby z niepełnosprawnością, ale za takie się uważało. Z kolei badanie BAEL GUS określiło liczebność osób z niepełnosprawnością w wieku 16-89 lat w 2023 roku na poziomie 286 tysięcy osób (co stanowiło 10,4% tej populacji w Polsce).

- Istotnym problemem zdrowotnym jest także stan zdrowia psychicznego mieszkańców województwa śląskiego. W liczbach bezwzględnych liczba pacjentów tego typu poradni w województwie śląskim wynosiła ponad 226 tysięcy i był to drugi wynik po województwie mazowieckim (liczba osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi (obejmując też uzależnionych od alkoholu i innych substancji)). Liczba pacjentów przypadających na 100 tysięcy mieszkańców pozycjonowała region na 6. pozycji z wynikiem 5195,3 pacjenta na 100 tysięcy mieszkańców i nieco powyżej wyniku ogólnokrajowego, który wynosił 5168,9 tysięcy

Wykres 20. Liczba osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w tym uzależnionych od alkoholu i innych substancji) w Polsce i jej regionach w 2023 roku

- liczba osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w tysiącach)
- liczba osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi przypadających na 100 tys. mieszkańców w Polsce
- liczba osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi przypadających na 100 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 roku”, Warszawa, Kraków 2024

- Wśród wymienionych w publikacji GUS „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 roku” 22 chorób zakaźnych województwo śląskie notowało wyższe niż w Polsce wskaźniki zachorowalności w 14 przypadkach. Wysokie stopnie zachorowalności liczone na 100 tysięcy mieszkańców wśród polskich regionów województwo śląskie notowało w zakresie takich chorób jak:

- **Świnka i zapalenia jelit wywołane przez rotawirusy** – najwyższa wartość wskaźników zachorowalności wśród polskich regionów;
- **WZW typu B, różyczka, biegunki dzieci do lat 2** – drugi wynik wskaźnika zachorowalności wśród wszystkich polskich województw;
- **Szkarlatyna** – trzeci wynik wskaźnika zachorowalności spośród wszystkich regionów.

Także w przypadku zachorowalności na gruźlicę widoczny jest wysoki wskaźnik zachorowalności w województwie śląskim w stosunku do innych województw. W regionie wskaźnik zachorowań na gruźlicę przypadających na 100 tysięcy mieszkańców wyniósł w 2023 roku 15,7 i był to drugi wynik w kraju zaraz za województwem lubelskim (od wartości wskaźnika ogólnopolskiego był wyższy o 4 punkty).

Tabela 1. Liczba zachorowań na niektóre choroby zakaźne przypadająca na 100 tysięcy mieszkańców w Polsce i województwie śląskim w 2023 roku

Choroby	Województwo śląskie	Polska
Tęžec	0,05	0,03
Krztusiec	1,55	2,45
Odra	0,16	0,09
WZW typu B	13,96	8,33
WZW typu C	8,26	8,67
WZW typu A	0,58	0,55
Różyczka	0,92	0,65
AIDS	0,35	0,41

Choroby	Województwo śląskie	Polska
Salmonellozy	19,25	27,45
Czerwonka bakteryjna	brak	0,13
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe	0,25	0,76
Zapalenie jelit wywołane przez rotawirusy	25,94	16,23
Zapalenie jelit wywołane przez clostridium difficile	65,13	56,42
Biegunki u dzieci do lat 2	4436,7	3429,3
Szkarlatyna	164,64	118,8
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu	2,05	1,8
Wirusowe zapalenie opon mózgowych	1,22	2,06
Wirusowe zapalenie mózgu	0,74	2,07
Świnka	3,55	2,56
Włośnica	0,02	0,01
Grypa	11133,11	10030,27
Borelioza z Lyme	78,17	67,07

Zródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 roku”, Warszawa, Kraków 2024

- Kadry medyczne stanowią nieodzowny element systemu ochrony zdrowia. Województwo śląskie w 2023 roku dysponowało blisko bądź przekraczającym 12% zasobów kraju udziałem lekarzy, pielęgniarek, farmaceutów i fizjoterapeutów. Udział regionu w krajowej populacji lekarzy dentystów, położnych, diagnostów laboratoryjnych oraz ratowników medycznych sytuował się w okolicach 11%. Dostępność lekarzy w regionie w niewielkim stopniu przewyższa wskaźnik

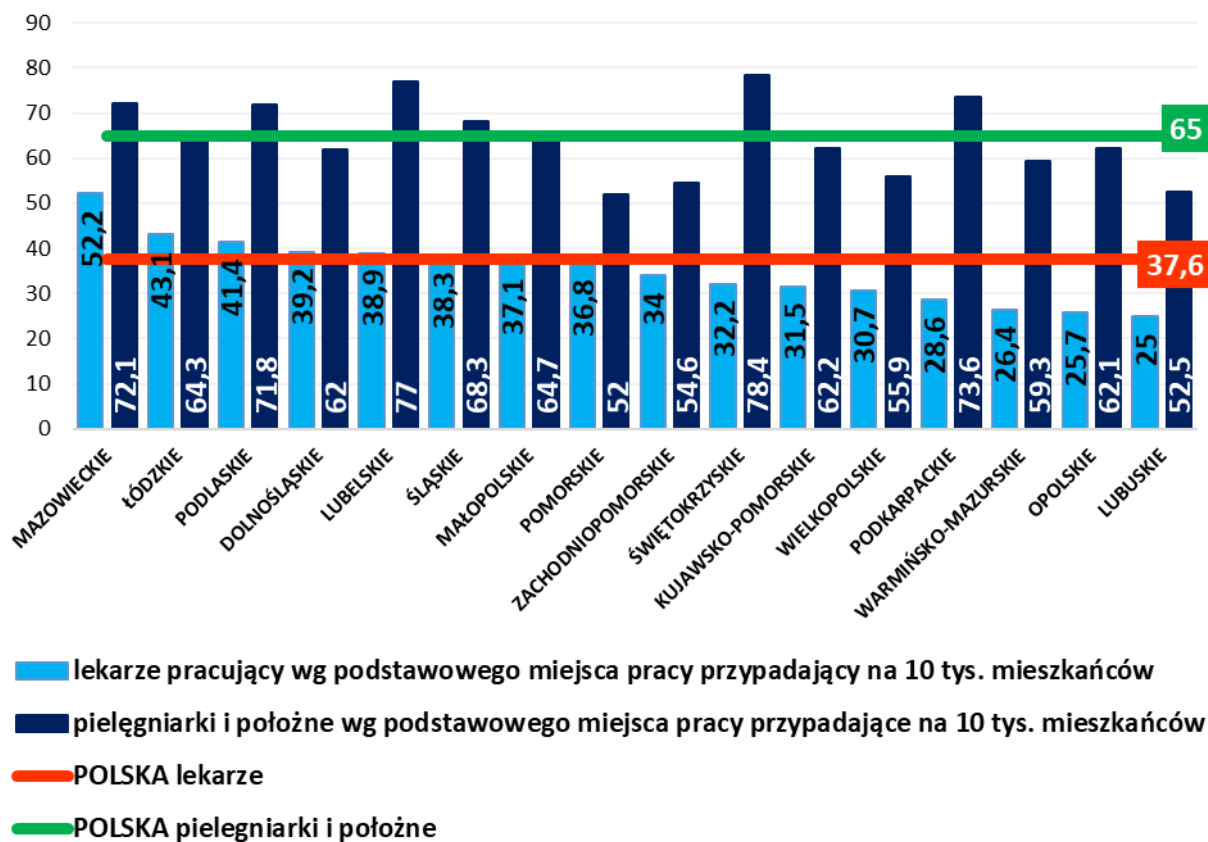
dostępności w całej Polsce i jest to 6. wynik wśród województw. Dostępność kadr medycznych jest liczona jako liczba lekarzy według podstawowego miejsca pracy na 10 tysięcy mieszkańców oraz liczba pielęgniarek i położnych według podstawowego miejsca pracy na 10 tysięcy mieszkańców. W przypadku kadry pielęgniarek i położnych różnica w dostępności między regionem a krajem jest nieco wyższa aniżeli w przypadku dostępności lekarzy. Także w tym przypadku jest to 6. wynik w kraju.

Tabela 2. Liczba pracowników pracujących w zawodach medycznych (według podstawowego miejsca pracy) w województwie śląskim (stan na 31 grudnia 2023 roku)

Lp.	Rodzaj zawodu medycznego	Śląskie	Udział regionu w Polsce (%)
1	Lekarze	16564	11,7
2	Lekarze dentyści	4000	10,8
3	Farmaceuci	3437	12
4	Pielęgniarki	26331	12,2
5	Położne	3189	11,2
6	Fizjoterapeuci	8535	12,4
7	Diagności laboratoryjni	1439	10,8
8	Ratownicy medyczni	1774	10,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 roku”, Warszawa, Kraków 2024

Wykres 21. Kadry personelu medycznego przypadające na 10 tysięcy mieszkańców w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 roku”, Warszawa, Kraków 2024

- Wewnętrzne zróżnicowanie regionu w zakresie dostępności lekarzy jest podobne do tego które charakteryzuje dostępność pielęgniarek i położnych. Czołowe miejsce w zakresie dostępności obu rodzajów kadr osiągnęły Katowice, stolica województwa i jest to wynik zdecydowanie wyższy od drugiego wyniku na liście. W przypadku liczby lekarzy przypadających na 10 tysięcy mieszkańców Katowice osiągnęły wynik o blisko 100 lekarzy lepszy od następnego wyniku Bielska-Białej. Tymczasem wynik Katowic pod względem liczby pielęgniarek i położnych przypadających na 10 tysięcy mieszkańców był wyższy od następnych Piekar Śląskich o ponad 70 osób. Widoczna jest koncentracja dostępności kadr w dużych powiatach grodzkich Metropolii Górnośląskiej oraz aglomeracji w województwie. Dostępnością lekarzy mniejszą niż 20 lekarzy na 10 tysięcy mieszkańców charakteryzują się takie powiaty ziemskie jak: wodzisławski, żywiecki, bieruńsko-łędziński, kłobucki, częstochowski i rybnicki. Dostępność kadr pielęgniarek i

położnych była najniższa (poniżej 30) w powiatach kłobuckim, bieruńsko-lędzińskim, częstochowskim i rybnickim.

Tabela 3. Liczba kadr medycznych według podstawowego miejsca pracy przypadająca na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

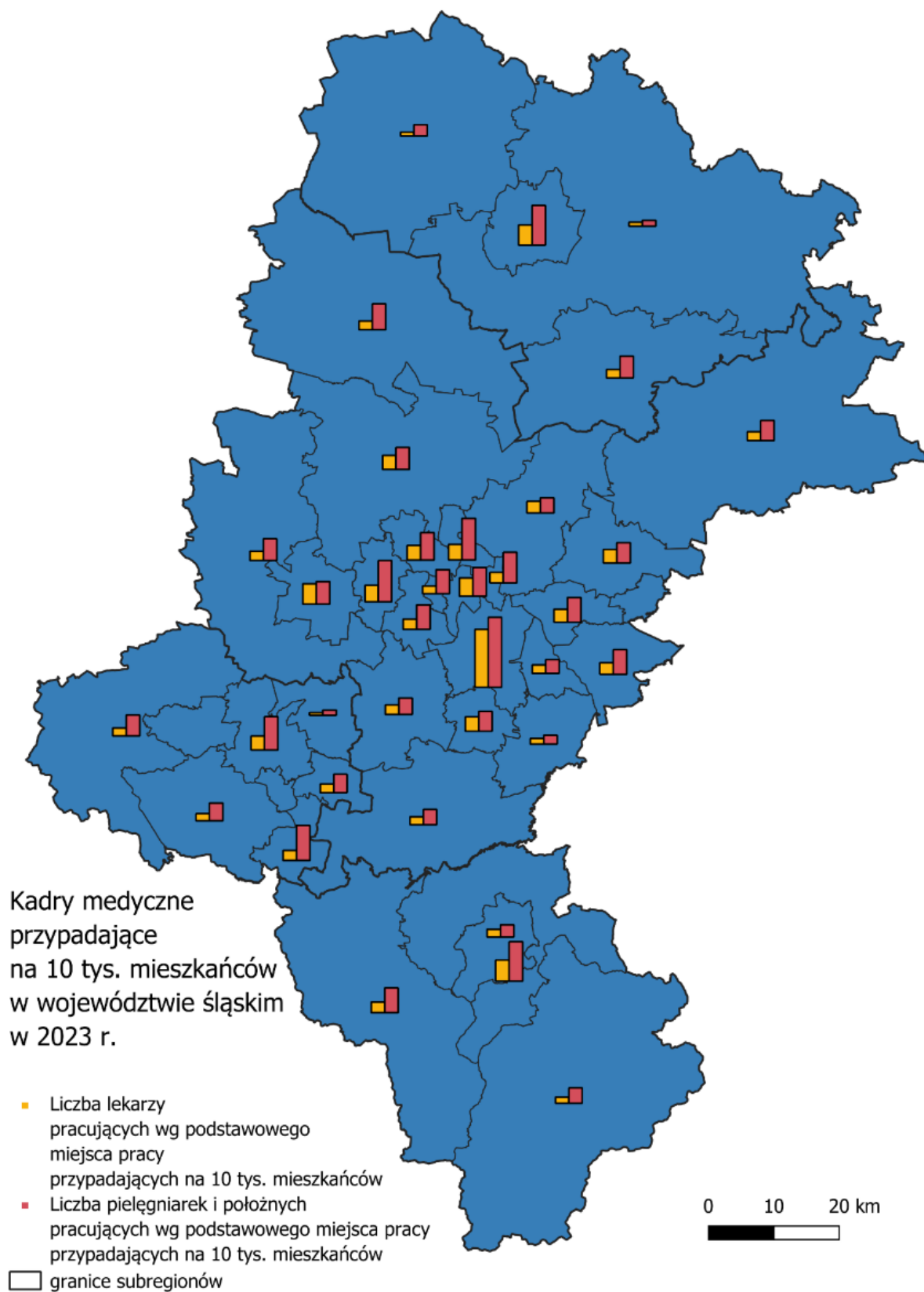
Powiat	Liczba lekarzy pracujący według podstawowego miejsca pracy przypadający na 10 tysięcy mieszkańców	Liczba pielęgniarek i położnych pracujący według podstawowego miejsca pracy przypadający na 10 tysięcy mieszkańców
będziński	30	39,5
bielski	20	31,6
cieszyński	27,9	64,8
częstochowski	9,9	14,6
gliwicki	24,1	56,3
kłobucki	10,2	29,8
lubliniecki	23,1	67,7
mikołowski	24,7	42,7
myszkowski	21,8	56,8
pszczyński	20,6	39,4
raciborski	20,8	54,5
rybnicki	6,8	13,3
tarnogórski	36,9	57,5
bieruńsko-lędziński	14,6	23,4
wodzisławski	18,5	46,1
zawierciański	23,4	52,6
żywiecki	16,1	39,7

Powiat	Liczba lekarzy pracujący według podstawowego miejsca pracy przypadający na 10 tysięcy mieszkańców	Liczba pielęgniarek i położnych pracujący według podstawowego miejsca pracy przypadający na 10 tysięcy mieszkańców
Bielsko-Biała	55	102,3
Bytom	38,3	71,3
Chorzów	48,1	75,4
Częstochowa	52,5	103,6
Dąbrowa Górnicza	35,8	53
Gliwice	53,3	59,3
Jastrzębie-Zdrój	26,2	91,3
Jaworzno	30,3	64
Katowice	150,8	182,5
Mysłowice	22,2	35,9
Piekary Śląskie	40,6	108,3
Ruda Śląska	26,8	63,9
Rybnik	36,3	86,7
Siemianowice Śląskie	27,4	79,8
Sosnowiec	33,8	64,3
Świętochłowice	20	62,9
Tychy	37,3	51,6
Zabrze	43,1	107,6
Żory	22,5	48,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

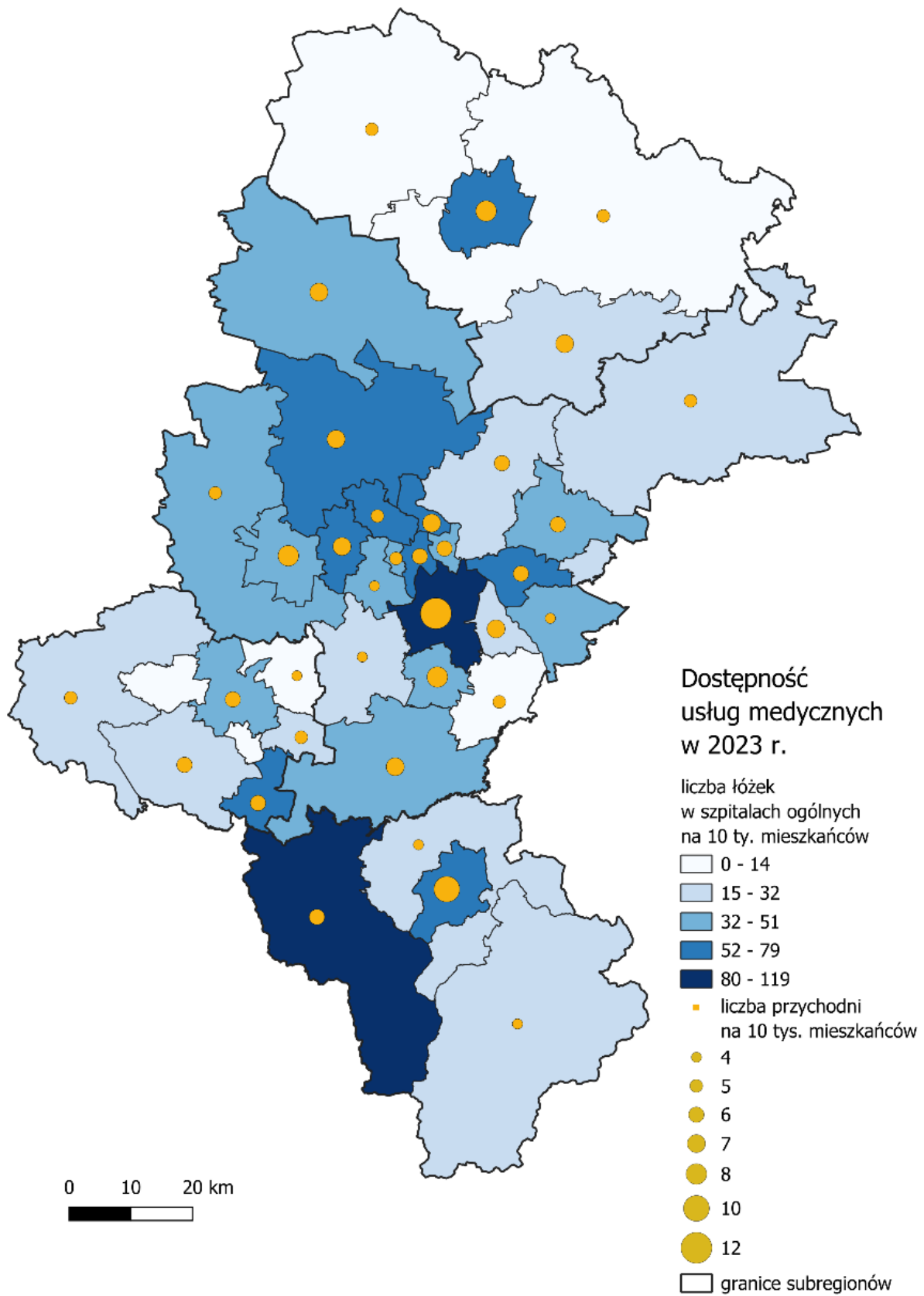
- Dostępność kadr medycznych jest pozytywnie skorelowana z dostępnością infrastruktury medycznej. Korelacja ta jest zauważalna zarówno w przypadku dostępności łóżek szpitalnych jak i przychodni realizujących zadania Ambulatoryjnej Opieki Zdrowotnej, jednakże można dostrzec, że w przypadku szpitali jest ona silniejsza niż w przypadku AOZ. Najmocniejsze powiązanie występuje w zakresie dostępności kadr pielęgniarskich i położniczych z dostępnością usług szpitali ogólnych, najslabsza w przypadku tych samych kadr i usług AOZ. Zauważalne jest także zjawisko, choć o zdecydowanie słabszym natężeniu, korelacji dostępności usług szpitalnych i Ambulatoryjnej Opieki Zdrowotnej. Jednakże w tym przypadku występuje więcej powiatów, które notując wysoki wskaźnik liczby łóżek w szpitalach ogólnych przypadających na 10 tysięcy mieszkańców osiągają przeciętny wynik wskaźnika liczby przychodni na 10 tysięcy mieszkańców (na przykład Bytom, Sosnowiec, Jastrzębie-Zdrój, Chorzów czy powiat cieszyński). Analiza wskaźnika dostępności usług szpitalnych wskazuje na skupienie tego rodzaju usług w dużych miastach regionu, w szczególności w centrum województwa śląskiego. Wyjątek stanowią tutaj powiat tarnogórski oraz powiat cieszyński. Z kolei najslabszą dostępnością charakteryzowały się powiaty ziemskie, w szczególności te położone z dala od centrum regionu (pewnym wyjątkiem w tym zakresie jest powiat bieruńsko-lędziński, który mimo tego, że sytuuje się blisko centrum miał drugi najgorszy wynik w tym zakresie). Przedział tego wskaźnika sięga od 119,4 łóżka szpitalnego dla Katowic do wartości 0 w przypadku powiatu rybnickiego. W zakresie dostępności usług AOZ mierzonych liczbą przychodni przypadających na 10 tysięcy mieszkańców wyniki powiatów mieściły się w przedziale od 4 do 12. Najwyższe wartości wskaźnika charakteryzowały największe miasta regionu (Katowice – 12, Bielsko-Biała – 10, Tychy, Gliwice i Częstochowa – 8), z kolei po drugiej stronie przedziału z wynikiem 4 mieściły się takie powiaty jak rybnicki, żywiecki, bielski, mikołowski oraz Ruda Śląska i Jaworzno.

Mapa 17. Kadry medyczne przypadające na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

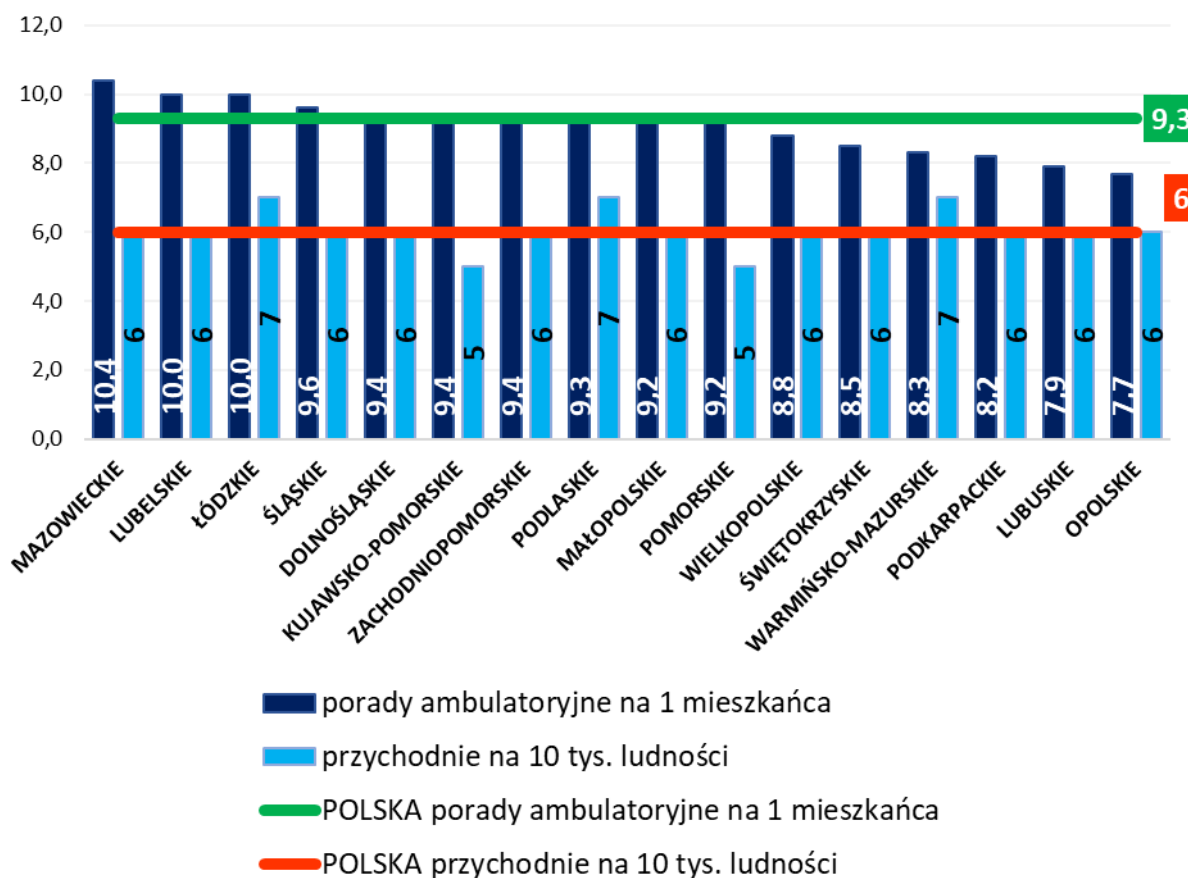
Mapa 18. Dostępność usług medycznych w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Dostępność do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej uwidaczniają wskaźniki korzystania z porad ambulatoryjnych bądź też liczebności poradni tego typu w danym regionie. Wśród polskich regionów nie występuje duże zróżnicowanie w zakresie liczebności podmiotów ambulatoryjnych przypadających na 10 tysięcy mieszkańców (wartości mieszczą się w przedziale od 5 do 7). Województwo śląskie osiągnęło w 2023 roku wartość 6 przychodni, która była równa wskaźnikowi ogólnopolskiemu. Tak liczona dostępność jest stała w regionie i w dekadzie od 2014 do 2023 roku liczba przychodni przypadających na 10 tysięcy mieszkańców nie zmieniła się. Wskaźnik pokazujący wykorzystanie tych przychodni wykazuje się nieco wyższym zróżnicowaniem. Liczba porad ambulatoryjnych przypadających na 1 mieszkańca wyniósł w województwie śląskim 9,6 porady i był to czwarty wynik w Polsce (wynik o 0,3 porady wyższy od ogólnopolskiego).

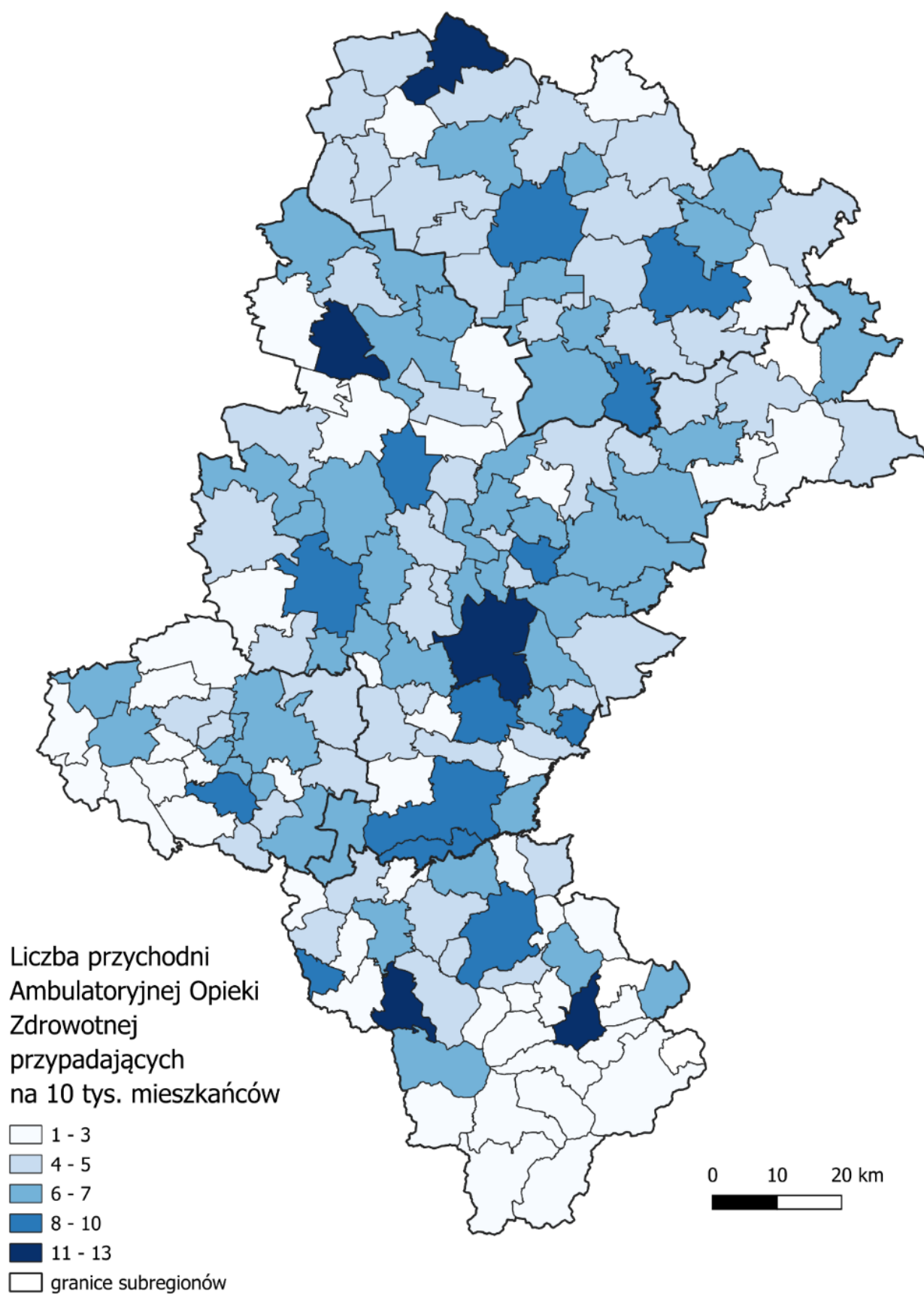
Wykres 22. Dostępność ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Polsce i jej regionach w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Zdecydowanie większe zróżnicowanie dostępności do przychodni AOZ widoczna jest w analizie gmin województwa śląskiego. Wyniki wskaźnika liczby przychodni AOZ przypadających na 10 tysięcy mieszkańców w gminach regionu mieszczą się w przedziale od 1 do 13 podmiotów AOZ. Najwięcej gmin charakteryzujących się słabą dostępnością przychodni AOZ było zlokalizowanych na obszarach wiejskich, w szczególności w subregionie południowym i zachodnim oraz na północy regionu. Widoczne są duże skupiska gmin z najslabszą dostępnością w południowej części subregionu południowego oraz w zachodniej części subregionu zachodniego.

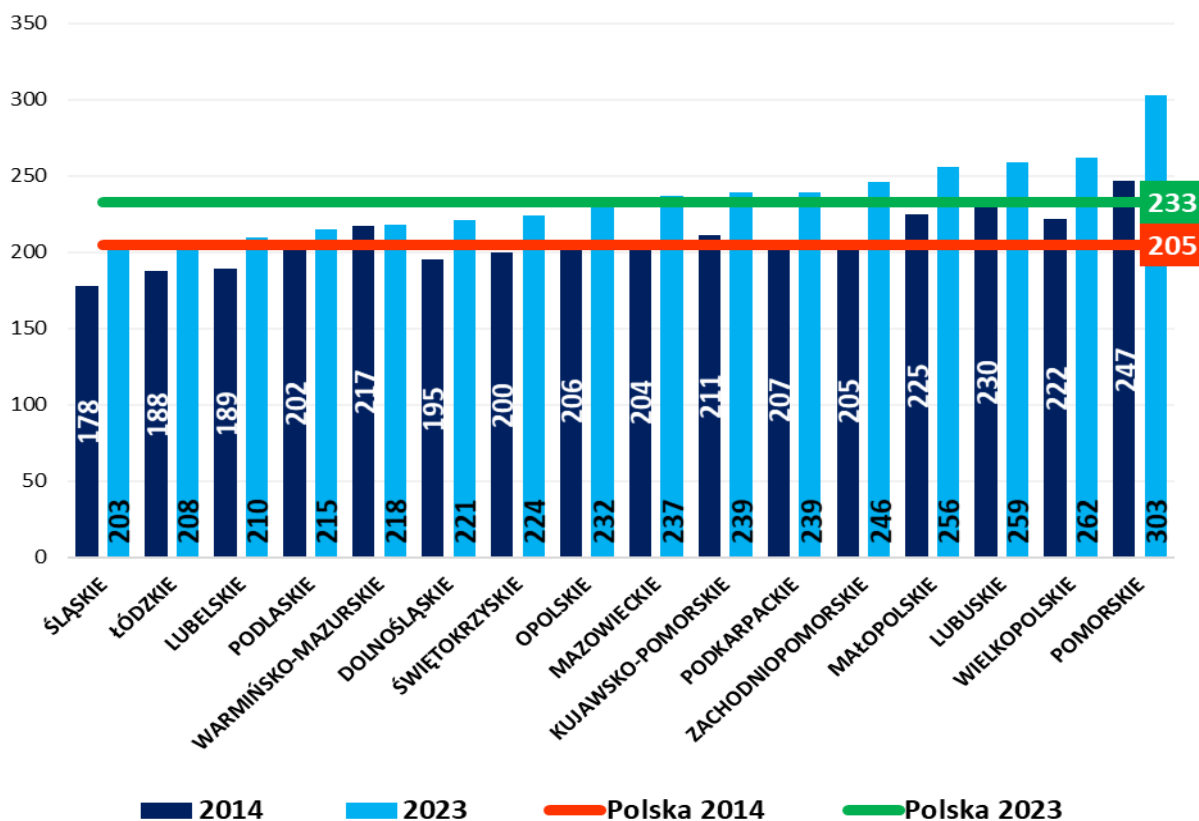
Mapa 19. Dostępność AOZ w gminach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- W województwie śląskim leczenie i opiekę stacjonarną zapewniały w 2023 roku 143 szpitale ogólne, 7 szpitali psychiatrycznych, 6 ośrodków leczenia odwykowego, 7 ośrodków rehabilitacyjnych dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, 15 zakładów uzdrowiskowych (w tym 2 szpitali), 12 hospicjów, 23 zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze oraz 40 zakładów opiekuńczo-leczniczych. Województwo Śląskie jest podmiotem tworzącym dla 36 podmiotów leczniczych funkcjonujących jako samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, w tym dla 28 jednostek leczenia stacjonarnego i 8 jednostek leczenia ambulatoryjnego. W dekadzie pomiędzy latami 2014 i 2023 widoczny jest wzrost liczby ludności przypadającej na 1 łóżko w szpitalach ogólnych tak w Polsce jak i w poszczególnych regionach. Jednocześnie wynik województwa śląskiego (203 osoby na łóżko) nadal jest najniższym wskaźnikiem wśród wszystkich województw Polski i pozostaje w 2023 roku o 30 osób niższy aniżeli średnia ogólnopolska. Wśród oddziałów funkcjonujących w ramach szpitali dominowały oddziały chirurgiczne, rehabilitacyjne i chorób wewnętrznych. Są to też oddziały, które dysponowały największą liczbą łóżek. W stosunku do kraju, region charakteryzował się szczególnie dużym odsetkiem oddziałów: geriatrycznych (21% oddziałów w kraju) i opieki hospicyjnej i paliatywnej (20%), a udział w wysokości 15% przekraczały oddziały: transplantologiczne (19,3%), okulistyczne (19,1%), kardiochirurgiczne (16,3%), nefrologiczne (17,7%) i endokrynologiczne (15,8%). Niski odsetek oddziałów funkcjonujących w województwie w stosunku do kraju dotyczył natomiast oddziałów: chirurgii szczękowo-twarzowej oraz terapii uzależnień (poniżej 6%). W szpitalach ogólnych wśród pięciu rodzajów oddziałów z największą liczbą pacjentów znajdowały się oddziały chirurgiczne (110,4 tysięcy pacjentów), ginekologiczno-położnicze (92,7 tysięcy), chorób wewnętrznych (87,9 tysięcy), kardiologiczne (69,1 tysięcy) oraz chirurgii urazowo-ortopedycznej (64,4 tysięcy). Liczbę 50 tysięcy pacjentów przekraczały jeszcze oddziały onkologiczne (58,6 tysięcy). Z kolei analogiczna piątka rodzajów oddziałów leczących dzieci przedstawiała się w następujący sposób: oddziały pediatryczne (33 tysięcy pacjentów), neonatologiczne (31,5 tysięcy), chirurgiczne dla dzieci (19,5 tysięcy), otorynolaryngologiczne (8,1 tysięcy) oraz rehabilitacyjne (7,3 tysięcy).

Wykres 23. Liczba ludności przypadającej na 1 łóżko szpitalne w szpitalach ogólnych w latach 2014 i 2023 w Polsce i jej województwach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 4. Liczba pacjentów w szpitalach ogólnych według rodzaju oddziału (łącznie z ruchem międzyoddziałowym) w województwie śląskim w 2023 roku

Rodzaj oddziału	Liczba pacjentów	Liczba leczonych dzieci
Chirurgiczny	110,4	0,1
Chirurgiczny dla dzieci	19,5	19,5
Chirurgii szczękowo-twarzowej	1,4	0,0
Chirurgii urazowo-ortopedycznej	64,4	3,9
Chorób wewnętrznych	87,9	0,0
Chorób zakaźnych	5,0	Brak danych
Dermatologiczny	5,9	1,4
Endokrynologiczny	13,4	5,6

Rodzaj oddziału	Liczba pacjentów	Liczba leczonych dzieci
Gastrologiczny	15,2	4,6
Geriatryczny	7,9	Nie dotyczy
Ginekologiczno-położniczy	92,7	1,5
Gruźlicy i chorób płuc	27,9	2,0
Hematologiczny	9,8	Brak danych
Intensywnej terapii	13,1	0,8
Kardiochirurgiczny	7,3	0,6
Kardiologiczny	69,1	3,6
Nefrologiczny	10,0	2,3
Neonatologiczny	31,5	31,5
Neurochirurgiczny	7,0	0,4
Neurologiczny	38,8	3,5
Okulistyczny	35,8	3,6
Onkologiczny	58,6	2,6
Opieki paliatywnej i hospicyjnej	3,2	Brak danych
Otorynolaryngologiczny	21,5	8,1
Pediatryczny	33,0	33,0
Psychiatryczny	9,1	1,1
Rehabilitacyjny	41,4	7,3
Reumatologiczny	11,2	0,7
Terapii uzależnień	0,2	Brak danych
Toksykologiczny	0,4	0,0
Transplantologiczny	3,6	0,0
Urologiczny	30,8	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 roku”, Warszawa, Kraków 2024

3.1. Podsumowanie cząstkowe

Struktura przyczyn zgonów w województwie śląskim w dużej mierze odpowiada tej obserwowanej w Polsce. Najczęściej mieszkańcy regionu umierają na choroby układu krążenia, choć ich udział w ostatniej dekadzie wyraźnie spadł — o ponad 10 punktów procentowych. Drugą najczęstszą przyczyną pozostają nowotwory, których udział jest stabilny i nieco wyższy niż w statystykach ogólnopolskich. Na tle kraju częściej rejestrowane są też zgony wynikające z objawów, cech chorobowych oraz nieprawidłowych wyników badań klinicznych, laboratoryjnych gdzie indziej niesklasyfikowanych oraz chorób układu trawiennego.

Niepokój budzą wskaźniki odnoszące się do grup najmłodszych i osób w wieku produkcyjnym. Śląskie notuje jeden z najwyższych w kraju wskaźników umieralności osób poniżej 65. roku życia (3. najgorszy wynik) oraz wyższy niż przeciętnie w Polsce poziom umieralności niemowląt. Do tego dochodzi wysoki odsetek mieszkańców z niepełnosprawnością — według spisu powszechnego z 2021 roku stanowią oni blisko 14% populacji, a według BAEL w 2023 roku w regionie żyło 286 tysięcy osób z niepełnosprawnościami.

Coraz większego znaczenia nabierają również problemy zdrowia psychicznego. Region ma drugą najwyższą w kraju liczbę osób leczonych w poradniach zdrowia psychicznego, a po przeliczeniu na liczbę mieszkańców plasuje się na 6. miejscu. Wysokie wskaźniki dotyczące zaburzeń psychicznych i uzależnień wskazują, że skala potrzeb rośnie szybciej niż dostępność specjalistycznego wsparcia.

Region wyróżnia się również wysoką zachorowalnością na wiele chorób zakaźnych. W 14 z 22 monitorowanych jednostek chorobowych wskaźniki są wyższe niż średnia krajowa, między innymi w przypadku świnki, zakażeń rotawirusowych, WZW typu B czy różyczki. Także gruźlica utrzymuje się na poziomie wyższym niż w większości regionów.

W województwie pracuje ponad 10% krajowych kadr medycznych, a wśród lekarzy i pielęgniarek udział regionu sięga 12%. Mimo to, ze względu na dużą populację, dostępność personelu – mierzona na mieszkańca – plasuje Śląsk dopiero na 6.

pozycji w kraju. Najlepiej wyposażone w kadry są największe miasta, zwłaszcza obszar Górnośląsko Zagłębiowskiej Metropolii, co wprost przekłada się na koncentrację usług szpitalnych.

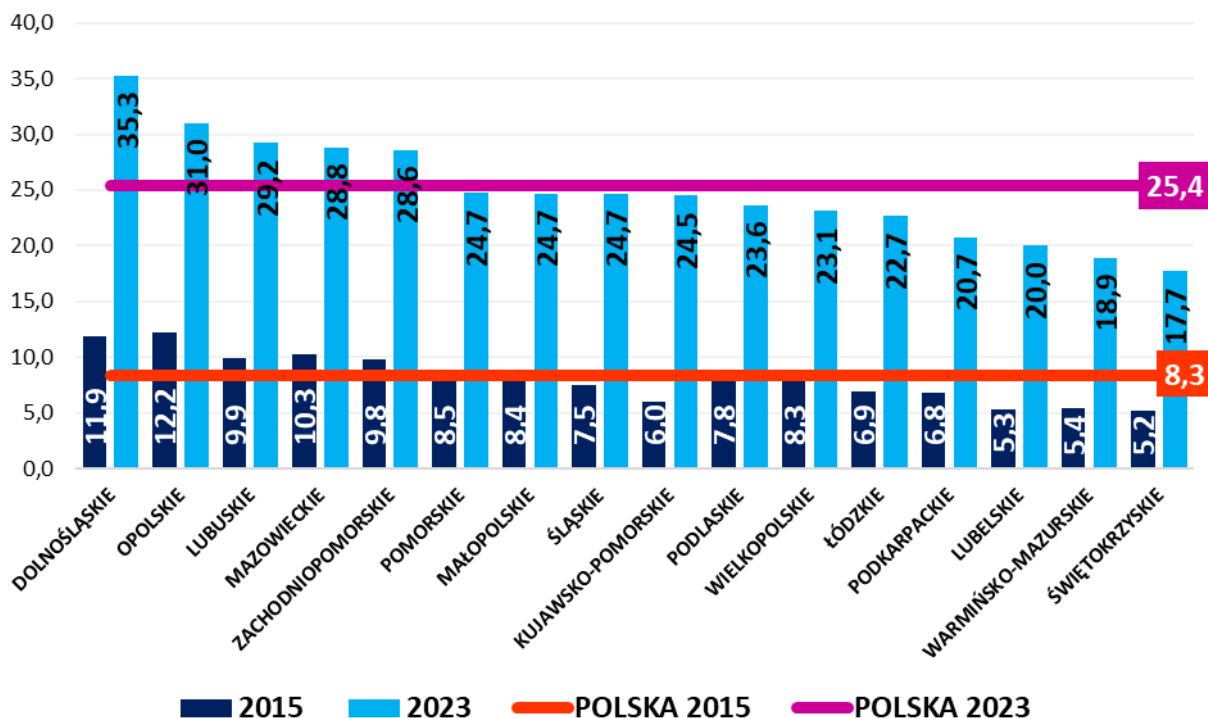
Ambulatoryjna opieka zdrowotna (AOZ) jest relatywnie dobrze rozwinięta — liczba porad ambulatoryjnych na mieszkańca daje regionowi 4. miejsce w kraju. Jednak rozmieszczenie przychodni jest nierównomierne, a największe braki występują w gminach wiejskich i peryferyjnych. Widoczne są duże skupiska gmin z najniższą dostępnością w południowej części subregionu południowego oraz w zachodniej części subregionu zachodniego.

Dostępność łóżek szpitalnych systematycznie maleje, ale województwo śląskie pozostaje pod tym względem liderem w Polsce. W 2023 roku na jedno łóżko przypadało 203 mieszkańców — wyraźnie mniej niż w skali kraju. Usługi szpitalne są silnie skoncentrowane w największych miastach, podczas gdy powiaty ziemskie, zwłaszcza te oddalone od centrum województwa, zmagają się z niedoborami.

4. OŚWIATA I WYCHOWANIE

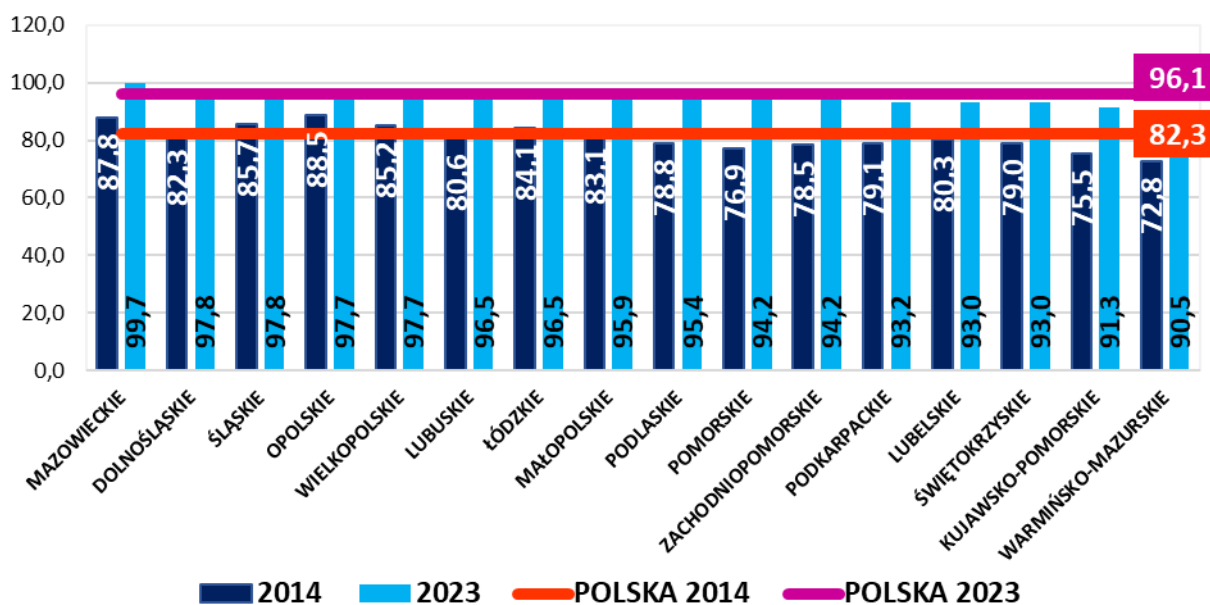
- Instytucjonalna opieka nad dzieckiem przed rozpoczęciem nauki szkolnej dzieli się na dwa okresy. Pierwszy z nich obejmuje opiekę nad dzieckiem do trzeciego roku życia i występuje w postaci żłobków, klubów dziecięcych oraz dziennych opiekunów. Opieka tego typu obejmuje w województwie śląskim 24,7% dzieci w tym wieku i jest o 0,7 punktu procentowego niższa od miary ogólnopolskiej. Najwyższy wynik w tym zakresie charakteryzuje województwo dolnośląskie i jest wyższy od wyniku województwa śląskiego o 10,6 punktu procentowego. Widoczny jest wyraźny wzrost tego wskaźnika w ciągu dziewięciu lat (od 7,5% w 2015 roku do 24,7% w 2023 roku w województwie śląskim), jednak ta forma opieki instytucjonalnej jest zdecydowanie słabiej rozwinięta od opieki przedszkolnej obejmującej dzieci w wieku od 3 do 6 lat. W tym przypadku opieka instytucjonalna obejmuje 97,8% dzieci w tym wieku i jest to wynik o 1,7 punktu procentowego. wyższy od krajowego, a o 1,9 punktu procentowego niższy od najwyższego cechującego województwo mazowieckie. W ciągu dekady wskaźnik ten w województwie śląskim zwiększył się o 12,1 punktu procentowego. Zróżnicowanie terytorialne regionu pod względem odsetka dzieci w wieku przedszkolnym objętym tą formą opieki i edukacji wykazuje istnienie gmin pełniących funkcję kompensującą niedostatek miejsc przedszkolnych na innych terytoriach. Wartości wskaźnika powyżej 100% charakteryzują obszary o bardzo różnorodnym charakterze. Są wśród nich duże miasta takie jak Katowice, Bielsko-Biała, Częstochowa, Tychy, Sosnowiec, Dąbrowa Górnicza, Rybnik i Gliwice, ale też mniejsze miasta takie jak Lubliniec, Cieszyn, Ustroń, Żywiec, Racibórz, Siewierz, Żory, Knurów, Będzin, Tarnowskie Góry czy Zawiercie. Poza obszarami miejskimi jeszcze 15 gmin wiejskich osiągało wynik wyższy niż 100% (były to: Świnna, Goczałkowice-Zdrój, Radziechowy-Wieprz, Poraj, Boronów, Wilkowice, Rajcza, Wyry, Świerklaniec, Kroczyce, Panki, Mykanów, Pietrowice Wielkie, Opatów i Ożarówice) przy czym Świnna osiągnęła najwyższy wynik – 135%. Z kolei najniższe wyniki osiągają gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Wartość wskaźnika poniżej 80% osiąga 13 gmin, w tym trzy gminy Włodowice, Ujszoły i Pawonków nie przekraczają wskazania 65%.

Wykres 24. Odsetek dzieci w wieku 0-3 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej w Polsce i jej regionach w latach 2015 i 2023

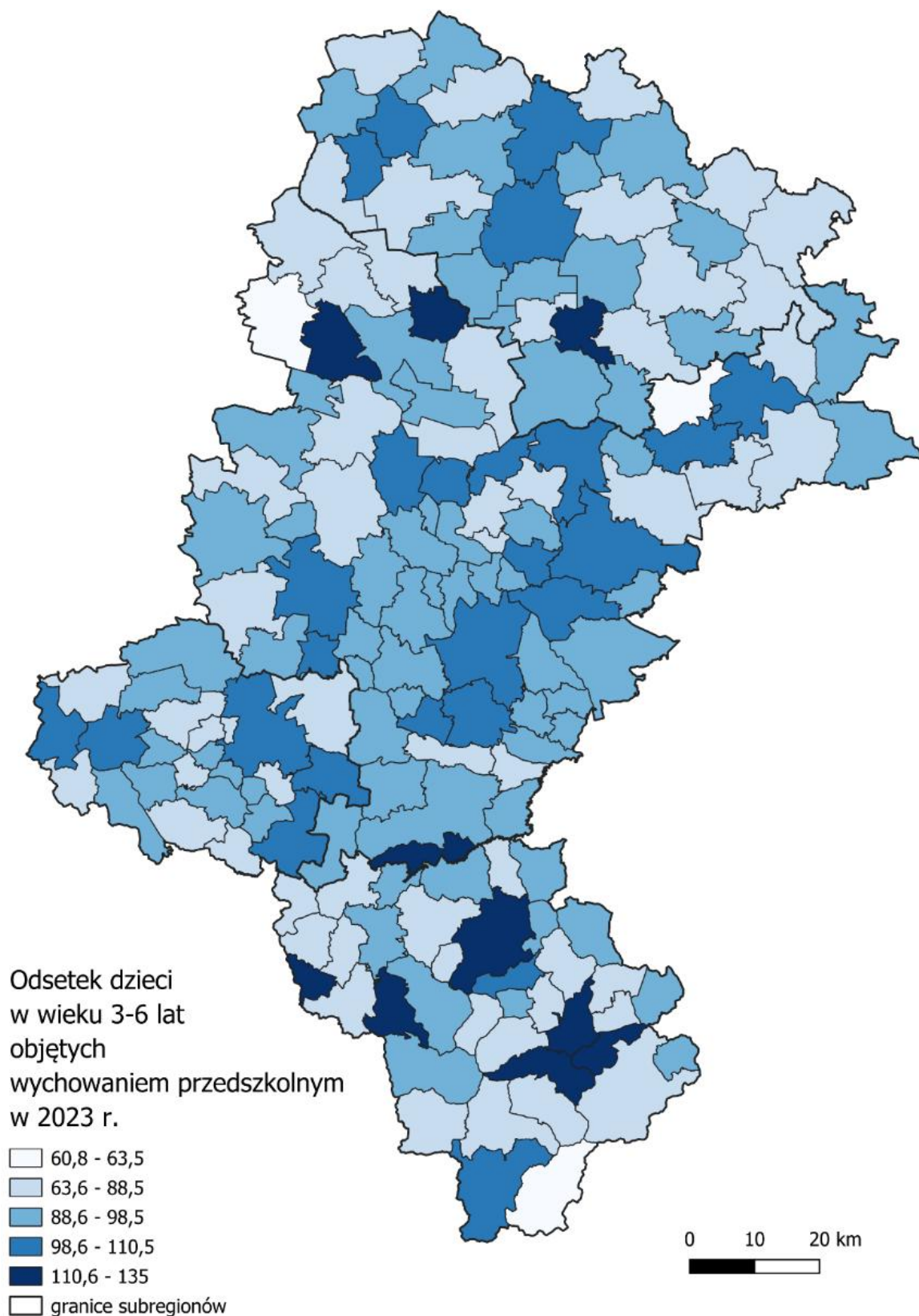
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 25. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Polsce i jej regionach w latach 2014 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

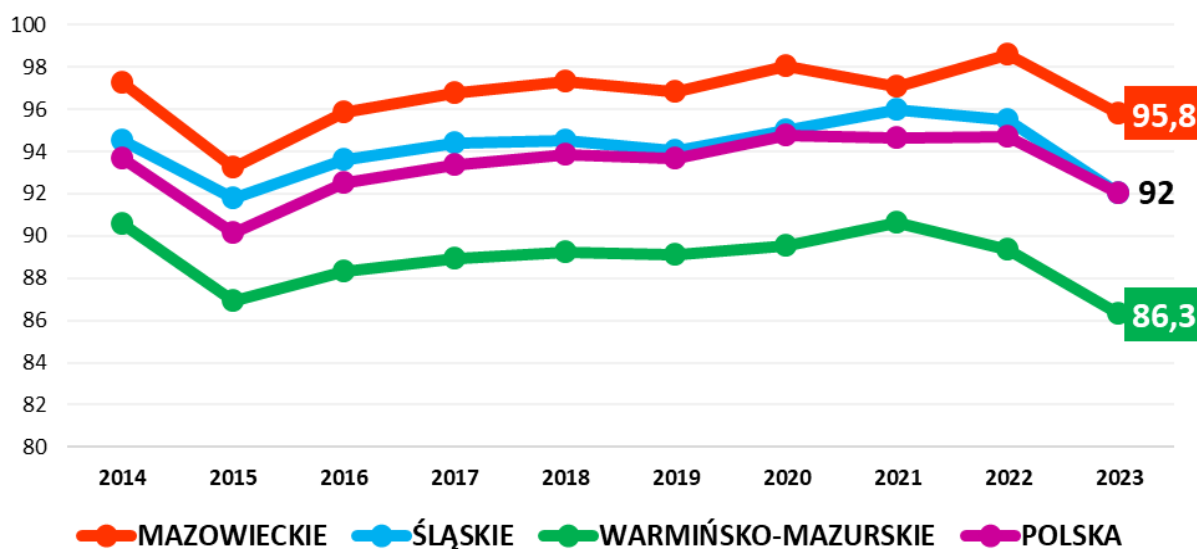
Mapa 20. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Poziom sprawności systemu edukacyjnego na poziomie podstawowym i realizacji obowiązku szkolnego mierzy współczynnik skolaryzacji netto. Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W województwie śląskim dla szkół podstawowych w 2023 roku wyniósł on 92% i był na tym samym poziomie co ogólnopolskim. Od województwa mazowieckiego, który notował najwyższy wynik w tym względzie dzieliło województwo śląskie 3,8 punktu procentowego., a od najsłabszego województwa warmińsko-mazurskiego 5,7 punktu procentowego. Różnice w osiągniętych wskaźnikach skolaryzacji mogą wynikać z ograniczeń dostępu do edukacji wynikających z sytuacji zdrowotnej bądź ekonomiczno-społecznej uczniów. Istotnym czynnikiem mogą być też migracje uczniów wraz z rodzicami. W ciągu badanej dekady wartość współczynnika spadła o blisko 2,5 punktu procentowego Można zaobserwować stopniowy wzrost poziom skolaryzacji netto z dwoma dużymi spadkami wynikającymi najpierw w 2015 roku z wprowadzenia reformy posyłającej 6 latki do szkół oraz ten z 2023 roku który był wynikiem wycofania się z tej reformy, jednakże nie odwraca on tendencji to do wzrostu poziomu skolaryzacji.

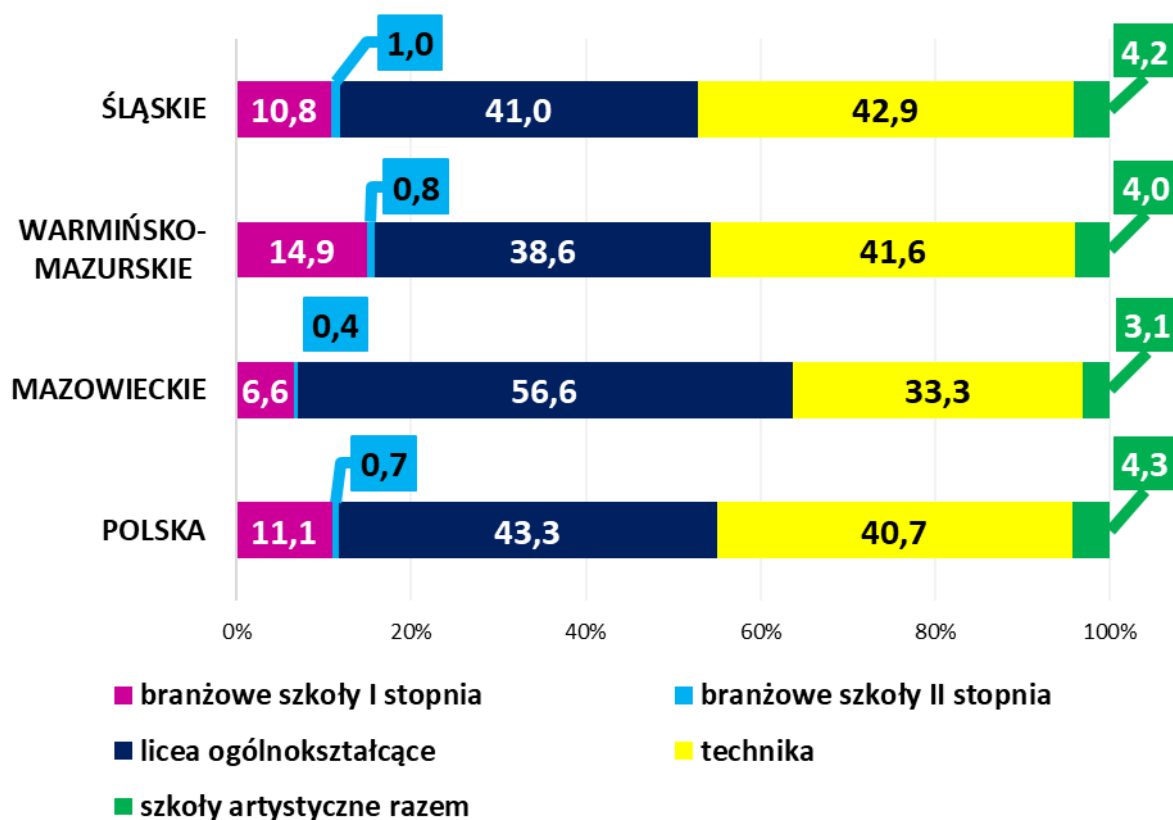
Wykres 26. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Polsce, województwie śląskim oraz dwóch regionach z najsłabszym oraz najmocniejszym wynikiem w latach 2014-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Na etapie kształcenia ponad podstawowego uczniowie w województwie śląskim w 2023 roku najczęściej uczęszczali do techników (42,9%) oraz liceów ogólnokształcących (41%). Blisko 11%% uczniów odbywało naukę w szkołach branżowych I stopnia, a 1% w szkołach branżowych II stopnia. Nieco ponad 4% kontynuowało swoją edukacyjną ścieżkę w szkołach artystycznych. Ta regionalna struktura jest bardzo zbliżona do ogólnokrajowej. Różnice są nieznaczne na korzyść wielkości kształcenia ogólnego w liceach w Polsce oraz kształcenia technicznego w województwie śląskim. Jednakże porównanie struktury kształcenia województwa śląskiego z województwem mazowieckim, które charakteryzowało się najwyższym wskaźnikiem skolaryzacji netto w szkołach podstawowych zauważalna jest wyraźna przewaga kształcenia w liceach ogólnokształcących (udział tego typu kształcenia w województwie mazowieckim jest wyższy o ponad 15 punktów procentowych. niż w województwie śląskim, odbywa się to kosztem wszystkich pozostałych rodzajów kształcenia). Z kolei porównanie województwa śląskiego z województwem osiągającym najniższy poziom skolaryzacji, czyli województwem warmińsko-mazurskim wykazuje, że uczniowie w tym ostatnim województwie częściej kształcą się w szkołach branżowych (udział wyższy o ponad 4 punkty procentowe niż w województwie śląskim).

Wykres 27. Struktura kształcenia ponadpodstawowego w Polsce, województwie śląskim oraz województwach z najwyższym i najniższym poziomem wskaźnika skolaryzacji netto w szkołach podstawowych w 2023 roku

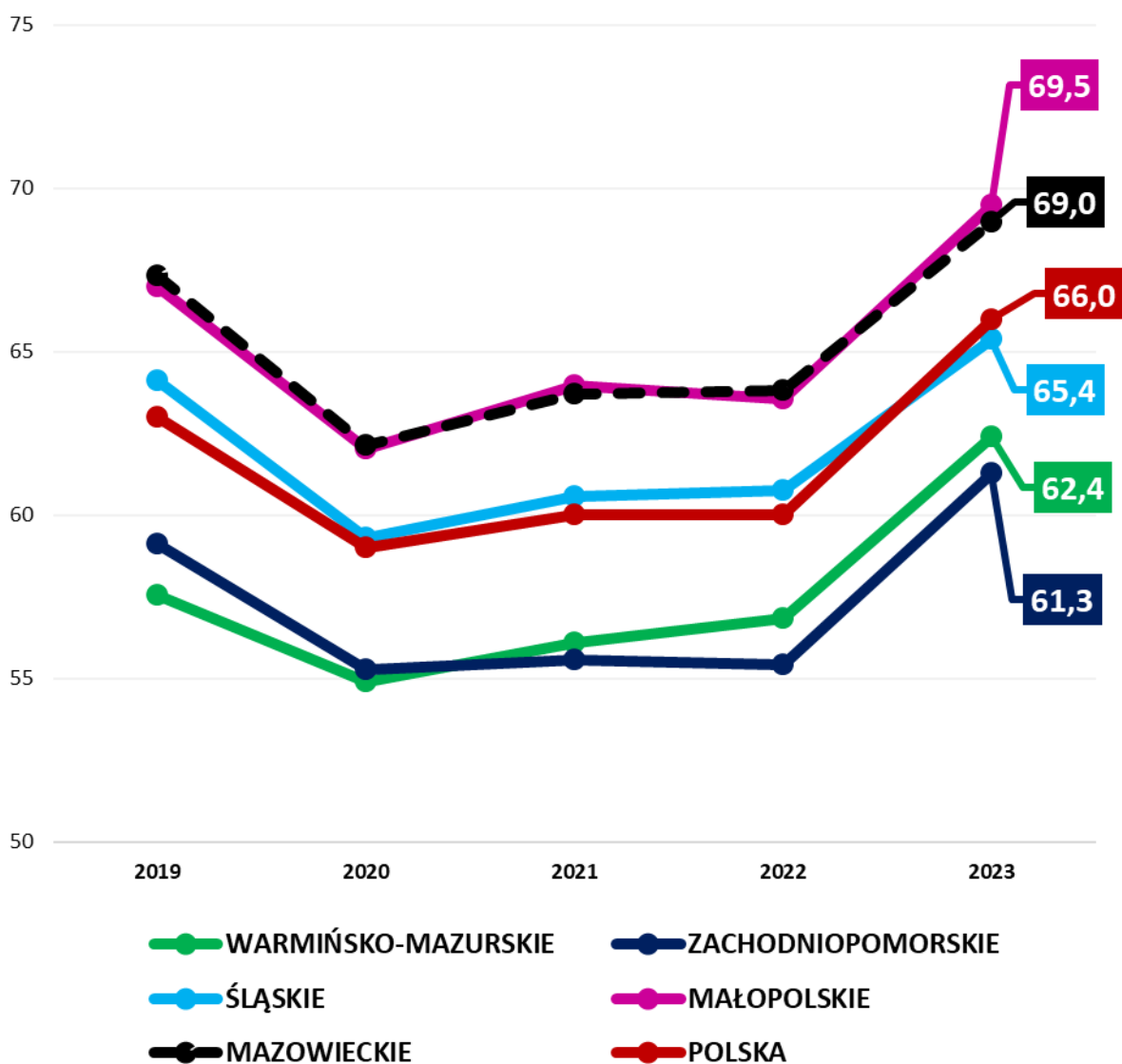

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Uczniowie szkół podstawowych województwa śląskiego osiągnęli w 2023 roku średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego 65,37% (co było wynikiem bliskim ogólnopolskiego – 66%) oraz 51,82% z matematyki (w tym przypadku wynik również był niewiele niższy od ogólnopolskiego – 53%). W przypadku egzaminu z języka polskiego wynik uczniów szkół podstawowych z województwa śląskiego był niższy od najlepszego wyniku uczniów z województwa małopolskiego o 4 punkty procentowe, z kolei od najłabszego wyniku uczniów województwa zachodniopomorskiego był wyższy także o 4 punkty procentowe. Wyniki uczniów w ciągu pięciu mierzonych lat wzrósł o nieco ponad 1 punkt procentowy, ale w okresie pandemicznym zanotował wyraźny spadek. W zakresie wyników egzaminu ósmoklasisty z matematyki uczniowie z województwa śląskiego osiągnęli średni wynik słabszy o prawie 8 punktów procentowych od najlepszego pod tym względem województwa małopolskiego, tymczasem od najłabszego pod tym względem

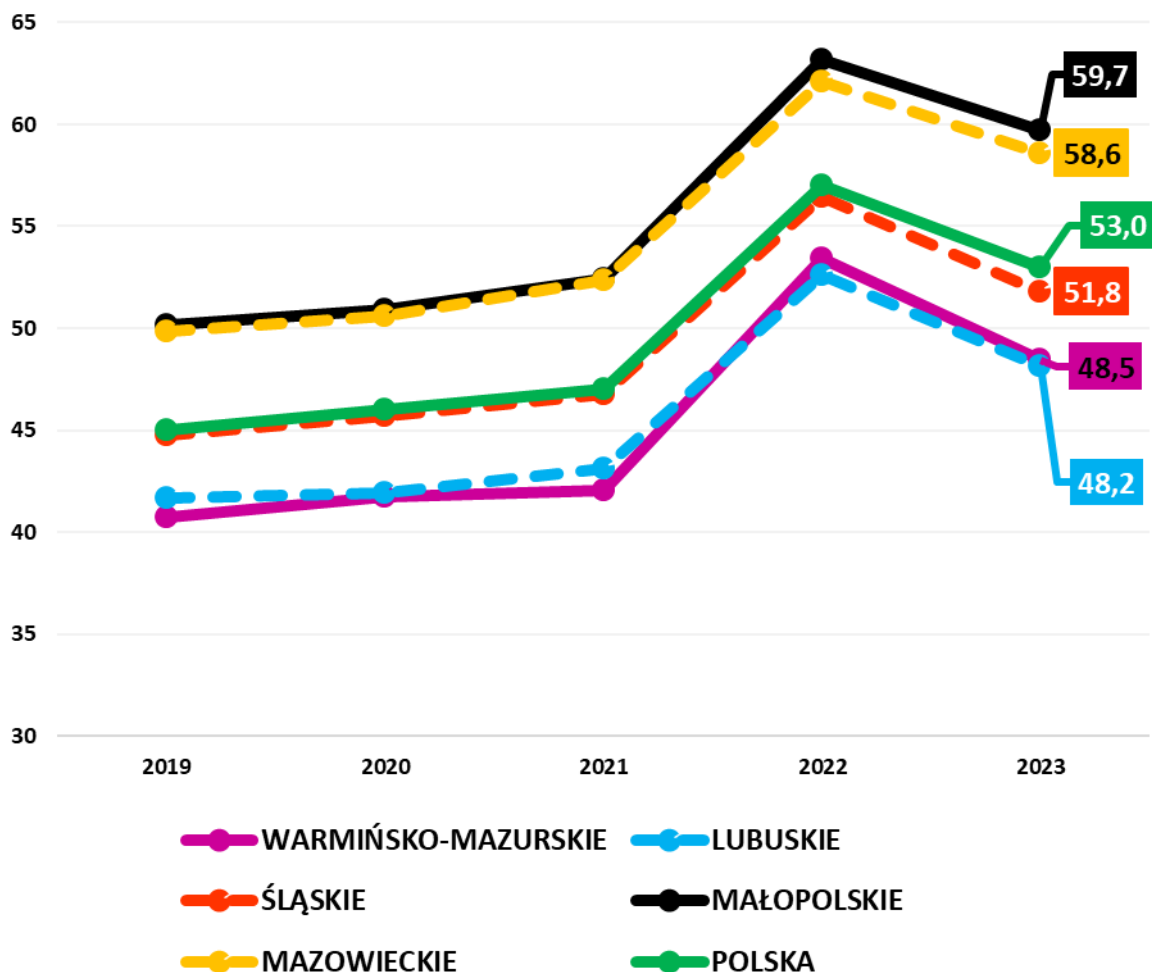
województwa lubuskiego dzieliły region nieco ponad 3 punkty procentowe. W badanym pięcioleciu wskaźnik wzrósł o 7 punktów procentowych, jednak należy zauważyć spadek w stosunku do roku 2022 o ponad 4 punkty procentowe. Interesującym zjawiskiem jest utrzymywanie się zbliżonych wyników województwa śląskiego i Polski przez cały okres realizowania egzaminów ósmoklasisty zarówno z języka polskiego jak i matematyki.

Wykres 28. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 – 2023 w Polsce województwie śląskim oraz dwóch województwach z najniższym i najwyższym przeciętnym wynikiem z języka polskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Mapa wyników egzaminów ósmoklasisty](#)

Wykres 29. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 – 2023 w Polsce, województwie śląskim oraz dwóch województwach z najniższym i najwyższym przeciętnym wynikiem z matematyki

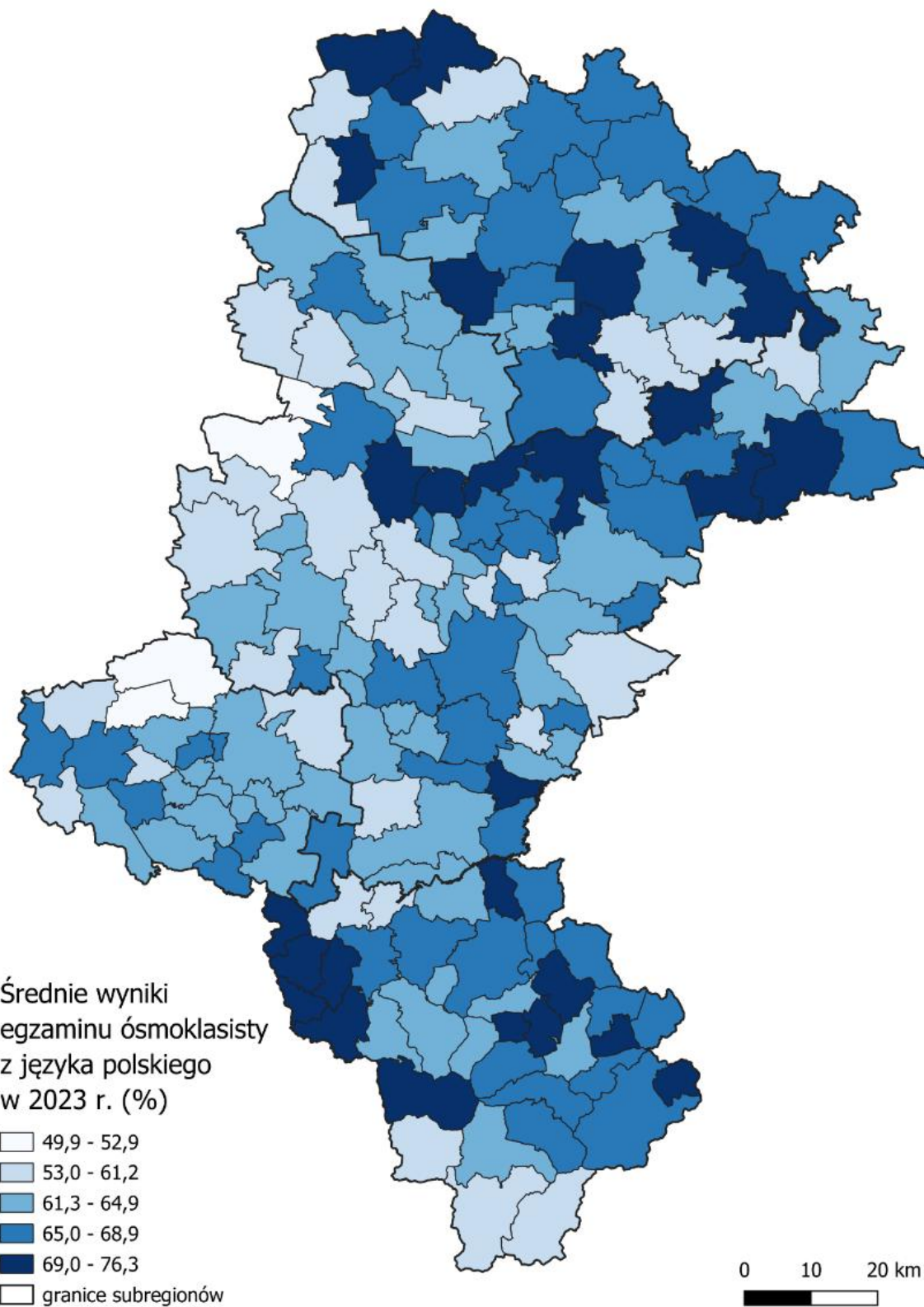

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Mapa wyników egzaminów ósmoklasisty](#)

- Analiza rozkładu wyników egzaminu ósmoklasisty w województwie śląskim w 2023 roku wykazuje wewnętrzne zróżnicowanie. Gminy z najlepszymi wynikami z języka polskiego skupiały się w subregionie południowym, subregionie północnym oraz w północnych częściach subregionu centralnego. Największe skupisko gmin z średnim wynikiem powyżej 69% stanowił powiat cieszyński, w którym 6 gmin uzyskało tego rodzaju wartości. Wartości powyżej 65% występują częściej i pojawiają się już w środkowej części subregionu centralnego oraz w subregionie zachodnim. Wśród miast będących stolicami powiatów tylko dwa znalazły się w najwyższej kategorii z wynikiem 72%, a były to Tarnowskie Góry i Cieszyn. Najniższe wyniki (poniżej 53%) charakteryzowały cztery gminy znajdujące się na zachodnich

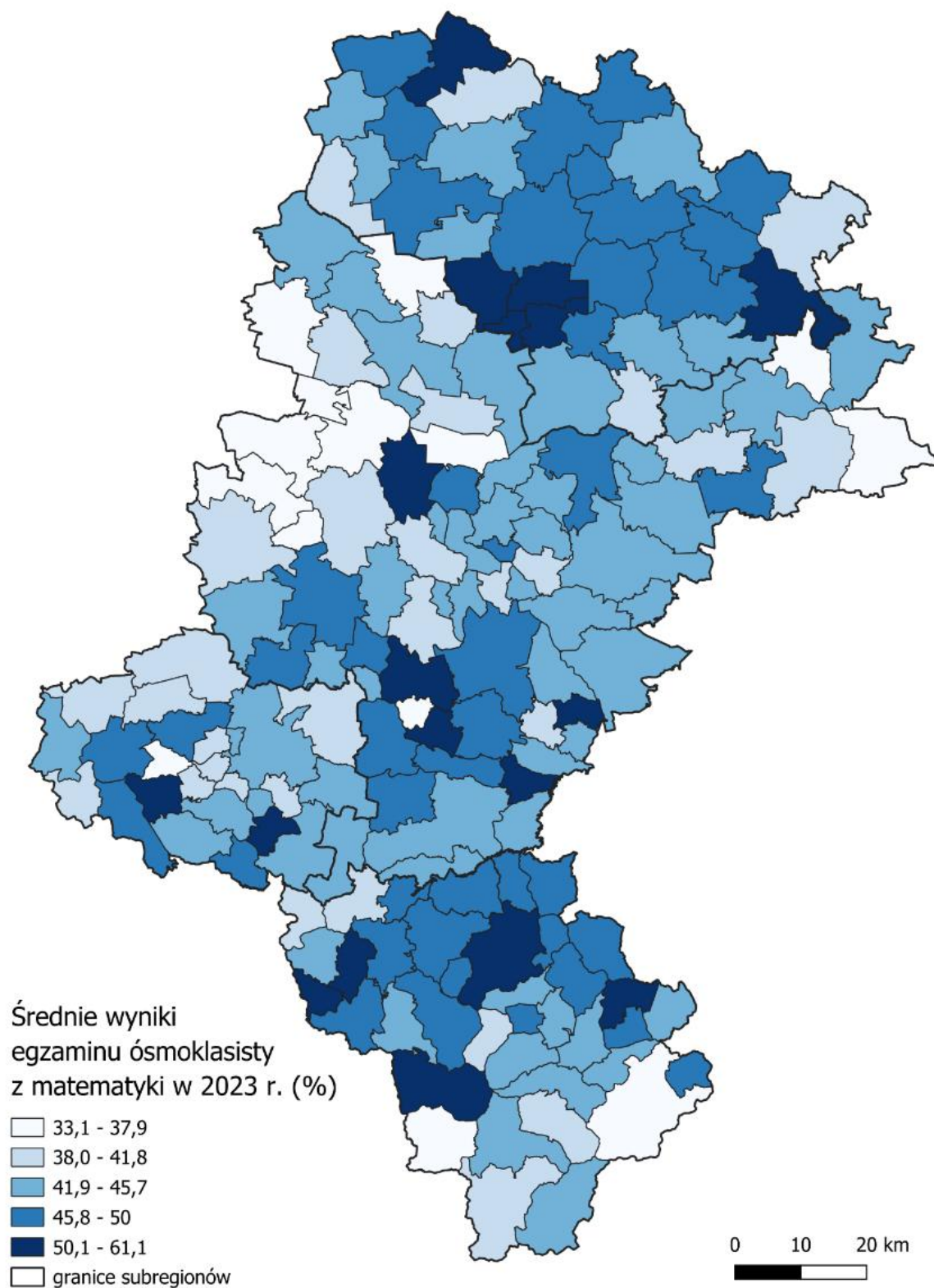
obrzeżach województwa śląskiego. Wśród gmin, które znalazły się w drugiej najniższej kategorii (między 53% a 61,2% średniego wyniku dla gminy) znalazł się szereg dużych miast należących do Metropolii Górnośląskiej takich jak: Bytom, Siemianowice Śląskie, Będzin, Jaworzno, Zabrze czy Ruda Śląska. Analiza tej samej edycji egzaminu ósmoklasisty, tylko w tym przypadku z matematyki, także wykazuje wyraźne zróżnicowanie terytorialne. W tym przypadku najwyższe przeciętne wyniki (50,1% i więcej) 6 gmin z subregionu północnego, po 5 gmin z subregionu centralnego i południowego oraz 2 gminy z subregionu zachodniego. W subregionie północnym zauważalne jest skupisko 4 gmin osiągających wynik powyżej 50% (są to Konopiska, Poczesna, Starcza, Kamienica Polska). W tej kategorii znalazły się dwa miasta będące siedzibami powiatów (Bielsko-Biała i Cieszyn). Gminy z przeciętnym wynikiem 45,8% i więcej koncentrowały się w subregionach północnym i południowym oraz w środkowej i południowej części subregionu centralnego. W najwyższych kategoriach zarówno w języku polskim jak i matematyce znalazły się średnie wyniki 8 gmin (Dębowiec, Konopiska, Lelów, Cieszyn, Popów, Tarnowskie Góry, Wisła oraz Bojszowy). Najsłabsze wyniki z matematyki w regionie (poniżej 38%) osiągały najczęściej gminy zlokalizowane w zachodniej części subregionu centralnego oraz pojedyncze gminy w pozostałych częściach województwa śląskiego. Wyjątkiem jest tu subregion północny, w którym nie było żadnej gminy z takim wynikiem. Wśród analizowanych gmin pojawiły się dwie, których średnie wyniki z egzaminu ósmoklasisty zarówno w matematyce jak i w języku polskim mieściły się w najniższej kategorii (Wielowieś oraz Krupski Młyn).

Mapa 21. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Mapa wyników egzaminów ósmoklasisty](#)

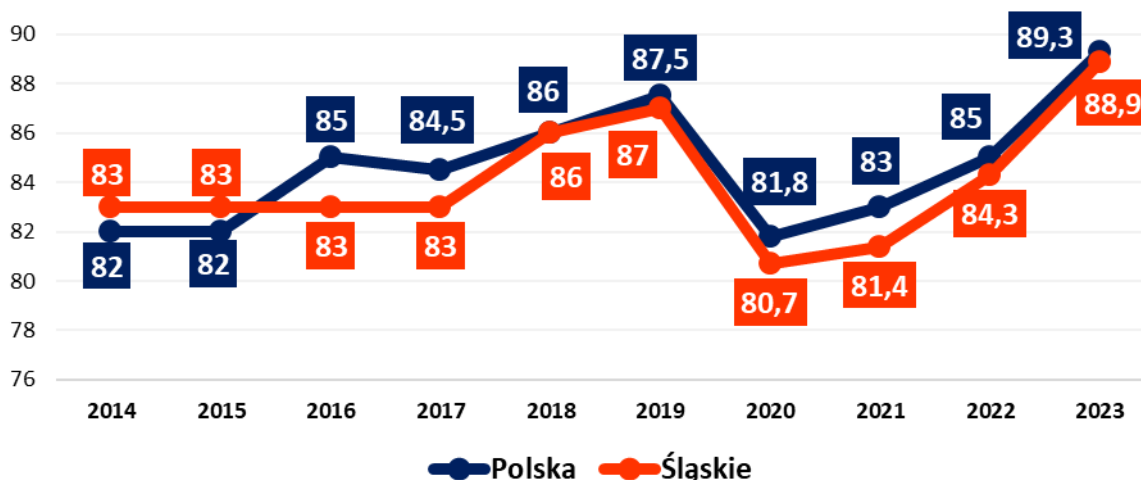
Mapa 22. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach województwa śląskiego w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Mapa wyników egzaminów ósmoklasisty](#)

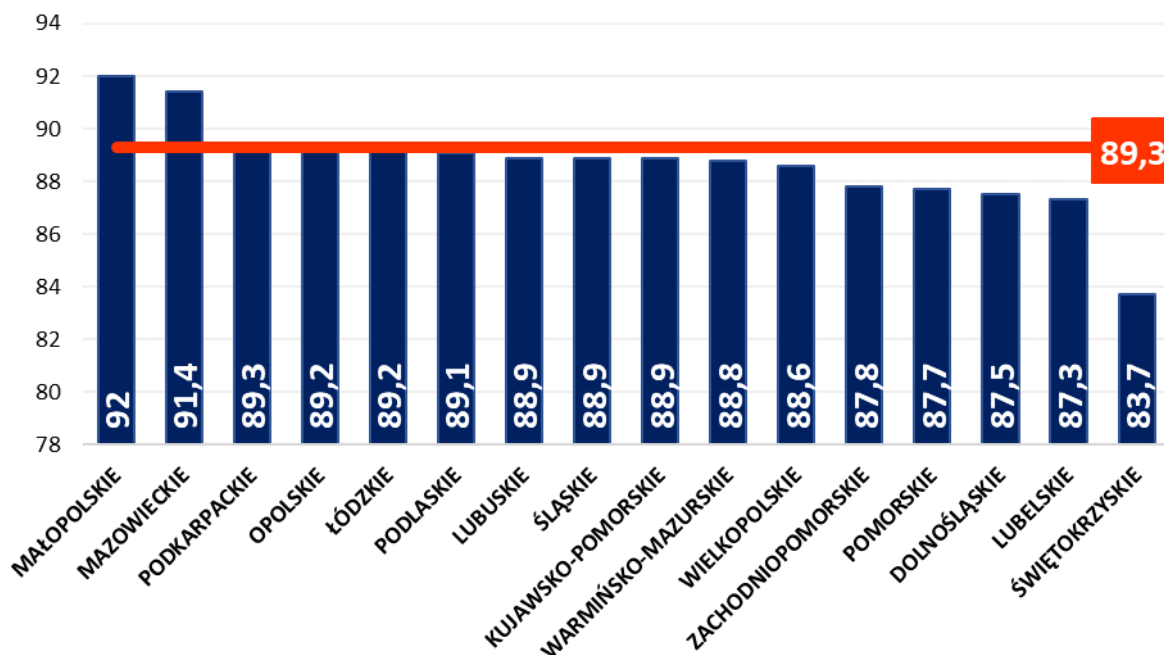
- Kolejnym miernikiem jakości nauczania jakiego można użyć do zdiagnozowania w sytuacji w regionie jest poziom zdawalności egzaminu maturalnego. W 2023 roku poziom zdawalności osiągnął 88,9% uczniów podchodzących do egzaminu maturalnego w terminach głównym, dodatkowym oraz poprawkowym. Wartość ta była niewiele niższa od ogólnopolskiej, czyli 89,3%. W dekadzie między latami 2014 a 2023 początkową stagnację na poziomie 83% ciągnąca się przez okres 4 kolejnych lat, zastąpioną przez wzrost w latach 2018 i 2019. W okresie pandemii nastąpił gwałtowny spadek poziomu zdawalności w regionie (najniższy poziom to 80,7% w 2020 roku). Ostatni badany okres to wzrost poziomu zdawalności, aż do najwyższego wyniku czyli 88,9% w 2023 roku. Poza latami 2014 i 2015, w których poziom zdawalności był w regionie wyższy o punkt procentowy od ogólnopolskiego oraz roku 2018, w którym wyniki były tej samej wielkości, Polska zawsze notowała wyższy wynik niż województwo śląskie. Poziom zdawalności osiągnięty w województwie śląskim w 2023 roku osiągnął 7. wartość wśród regionów Polski ex-aequo z województwami lubuskim i kujawsko-pomorskim. Od najlepszego wyniku w tym względzie osiągniętego przez województwo małopolskie dzieliło województwo śląskie 3,1 punktu procentowego, z kolei od najłabszego wyniku województwa świętokrzyskiego dzieliło 5,2 punktu procentowego.

Wykres 30. Poziom zdawalności egzaminu maturalnego w Polsce i w województwie śląskim w latach 2014-2023 (łącznie terminy główny, dodatkowy, poprawkowy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Wykres 31. Zdawalność egzaminu maturalnego w Polsce i jej regionach w 2023 roku [%]

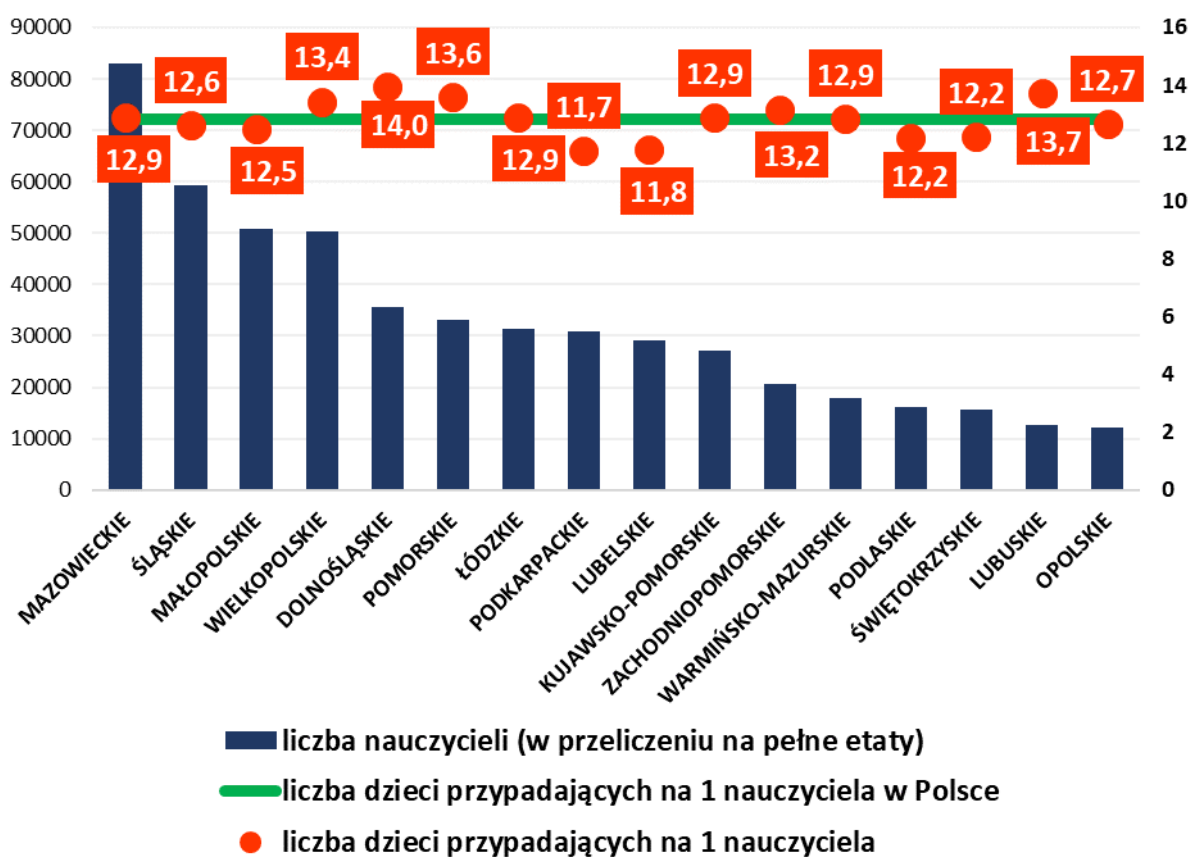

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

- Liczba nauczycieli w województwie śląskim w roku szkolnym 2023/2024 zbliżała się do poziomu 59182,9 etatu stanowiąc 11,3% etatów nauczycielskich w Polsce. Struktura nauczycieli według rodzaju placówki, w której pracują wykazuje, że w badanym roku blisko połowa nauczycieli było zatrudnionych w szkołach podstawowych, a prawie 23,3% stanowiła nauczycieli zatrudnionych w placówkach przedszkolnych. Wśród szkół ponadpodstawowych największymi pracodawcami były licea ogólnokształcące (10,6%) oraz technika (11,4%). Liczebność nauczycieli szkół branżowych I stopnia nie przekraczała 3% ogółu etatów nauczycielskich. Tak samo jest w przypadku łącznie liczonych szkół artystycznych, udziały pozostałych rodzajów szkół nie przekraczały 1%. Liczebność etatów nauczycielskich w województwie śląskim była w badanym roku szkolnym drugą co do wielkości w Polsce, jednakże w przypadku przeliczenia liczby uczniów przypadających na 1 nauczyciela województwo śląskie osiąga 6. wynik pośród polskich regionów. Wynik województwa śląskiego na poziomie 12,6 uczniów przypadających na 1 nauczyciela był niewiele niższy od ogólnopolskiego (12,8). Spośród wszystkich rodzajów szkół w województwie śląskim najmniejsza liczba uczniów na 1 nauczyciela przypadała w

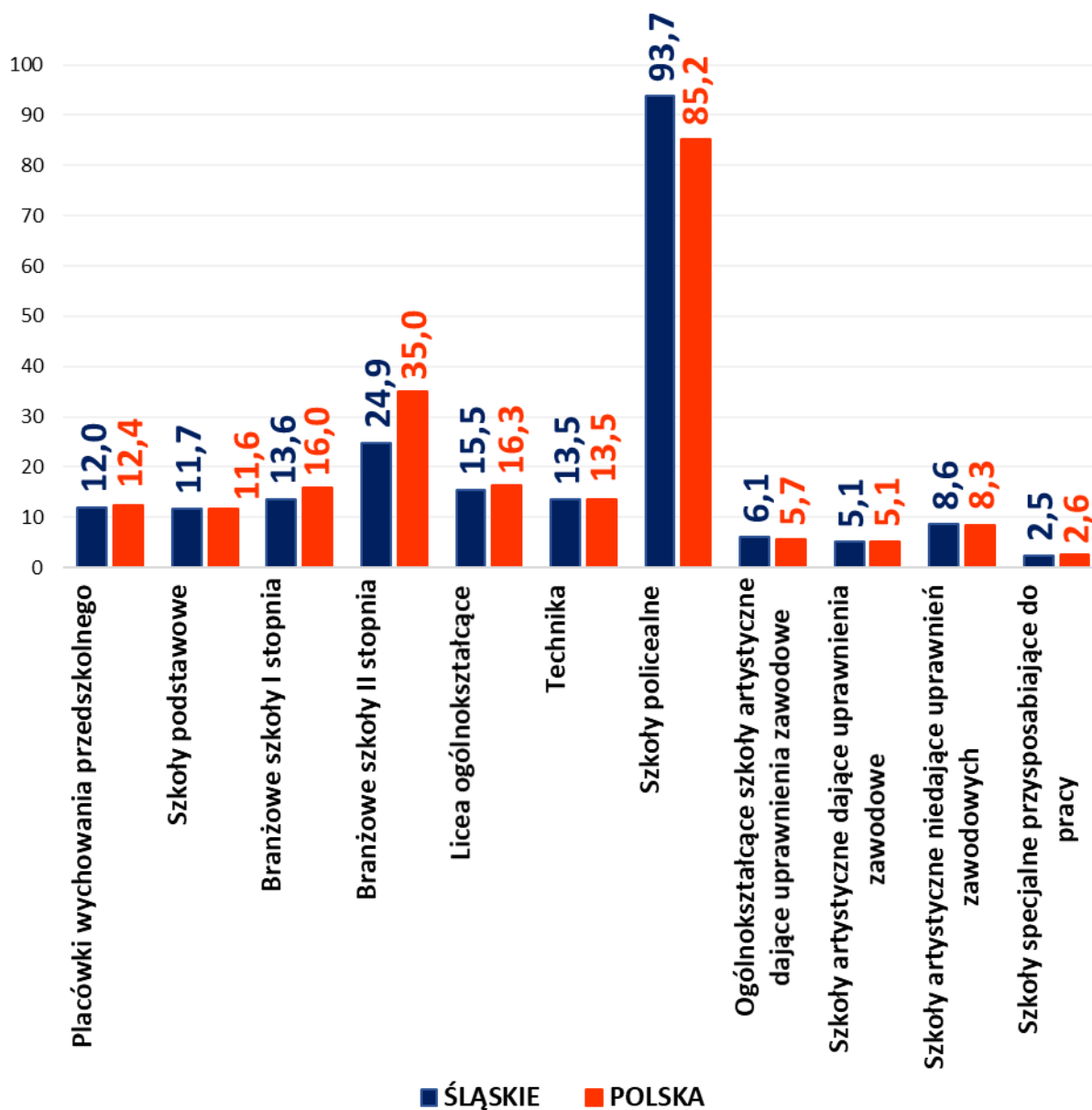
szkołach specjalnych przysposabiających do pracy (2,5 ucznia) oraz w różnych typach szkół artystycznych (pomiędzy 5 a 10 uczniów na 1 nauczyciela). W większości pozostałych placówek wskaźnik ten był nie wyższy niż 16 uczniów. Wyjątkiem w tym względzie były szkoły branżowe II stopnia oraz szkoły policealne. W przypadku szkół branżowych II stopnia wskaźnik 24,9 ucznia przypadającego na nauczyciela, jednakże sytuacja w regionie była lepsza od ogólnopolskiej (35 uczniów). Najtrudniejsza sytuacja przedstawiała się w szkołach policealnych, gdzie przypadało 93,7 ucznia na 1 nauczyciela i badany indeks był wyższy w regionie aniżeli w kraju (85,2 ucznia).

Wykres 32. Liczba nauczycieli w polskich regionach oraz liczba uczniów przypadających na 1 nauczyciela w Polsce i jej regionach w roku szkolnym 2023/2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2024

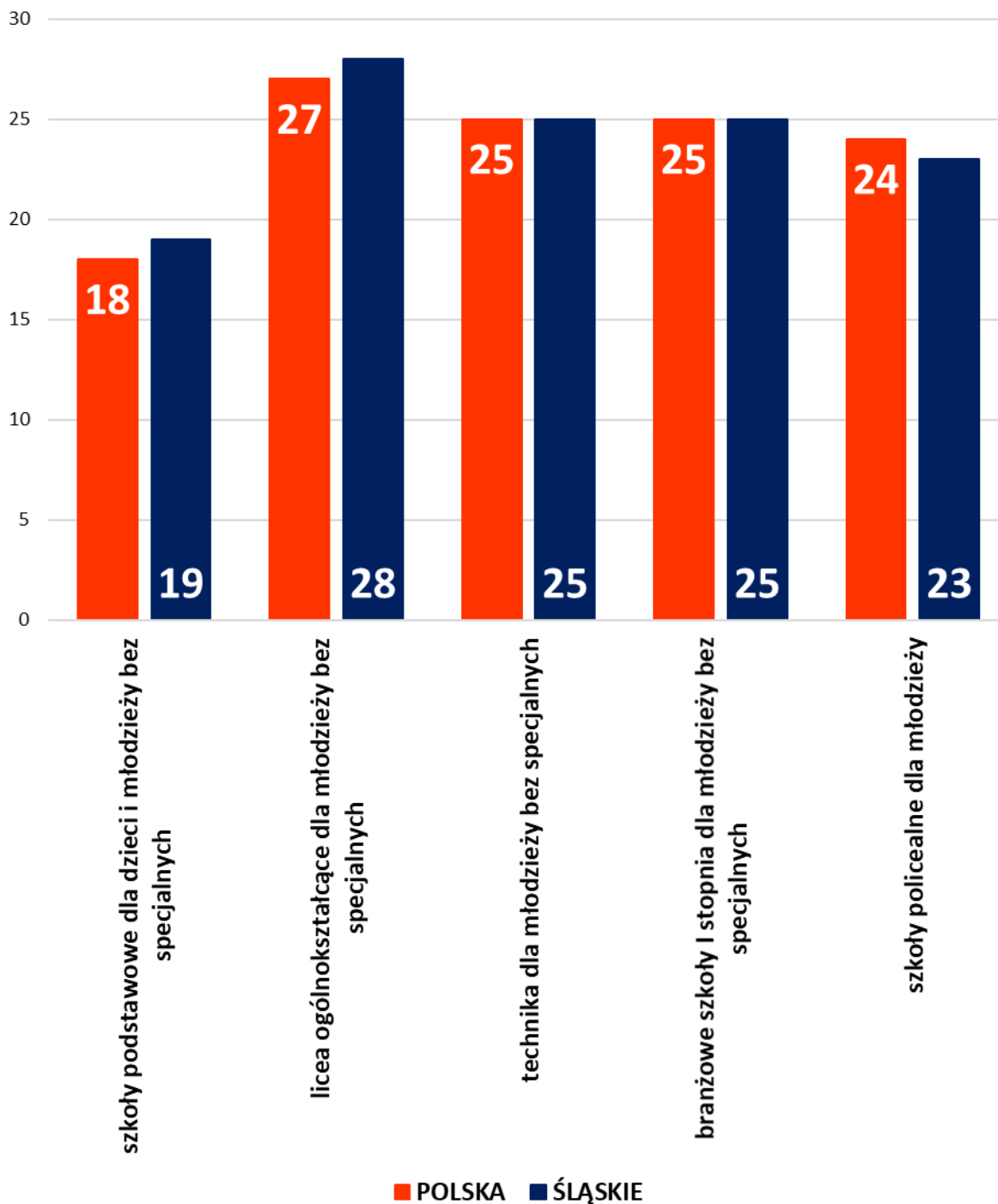
Wykres 33. Liczba uczniów przypadających na nauczyciela według rodzaju placówki edukacyjnej w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2024

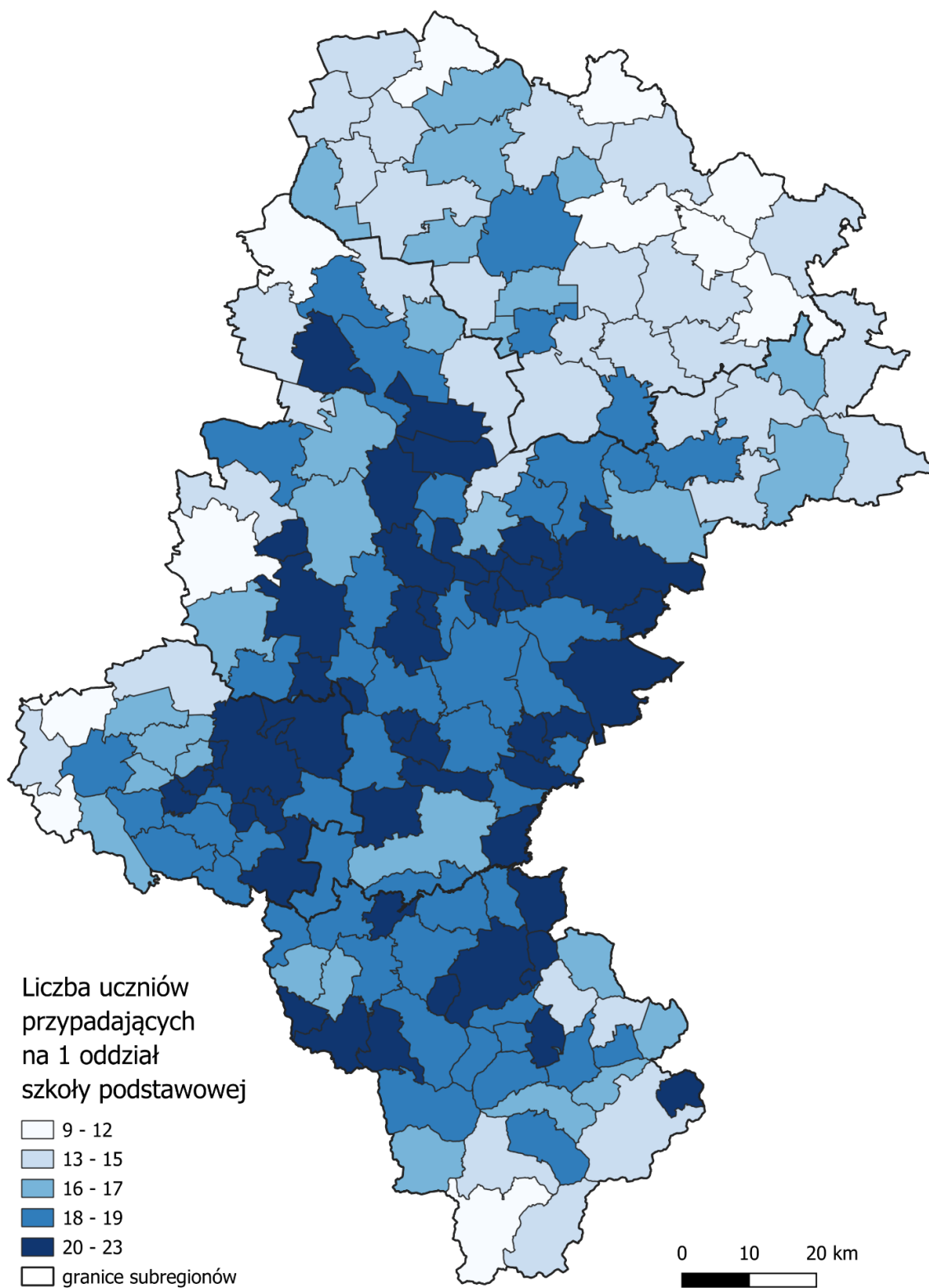
- Niska liczebność uczniów w oddziałach szkolnych umożliwia zapewnienie odpowiedniej jakości kształcenia i właściwe zaopiekowanie się potrzebami ucznia. W roku szkolnym 2023/2024 w przeciętna liczebność oddziału szkoły podstawowej dla młodzieży (bez specjalnych) w województwie śląskim wyniosła 19 uczniów i była wyższa od ogólnopolskiego wskazania o 1 ucznia. W ciągu 10 lat tak w całym kraju jak i w regionie wskaźnik spadł o wielkość 1 ucznia. Na poziomie ponadpodstawowym szkolnictwa wśród szkół z najliczniejszymi populacjami uczniów zauważalne są wyższe średnie uczniów przypadających na 1 oddział. Najwyższą miarą charakteryzowały się licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych) – i tak w regionie średni wynik wyniósł 28 licealistów (dla Polski było to 27 licealistów). Równe miary cechowały wskaźniki dla techników dla młodzieży (bez specjalnych) oraz branżowe szkoły I stopnia dla młodzieży (bez specjalnych). Zarówno w województwie śląskim jak i w Polsce wskaźnik wyniósł 25 uczniów. Nieco niższa liczba uczniów przypadających na 1 oddział dotyczyła szkół policealnych, w przypadku województwa śląskiego było to 23 uczniów (w całym kraju 24 uczniów). Analiza przestrzenna gmin województwa śląskiego pod względem adekwatnego wskaźnika dotyczącego szkół podstawowych wykazuje, że najliczniejsze klasy, których przeciętna liczebność wynosi 20 uczniów lub więcej, skupiają się w licznych gminach subregionu centralnego (w tym w licznych miastach należących do GZM), wschodniej części subregionu zachodniego (w tym w Jastrzębiu-Zdroju oraz Rybniku) oraz w części gmin subregionu południowego (w tym Bielsku-Białej i Cieszynie). Najmniej liczne oddziały szkół podstawowych (12 uczniów lub mniej) były zlokalizowane w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich położonych peryferyjnie na obrzeżach regionu, a szczególnie liczne były w subregionie północnym.

Wykres 34. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział według typów szkół z najliczniejszymi populacjami uczniów w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

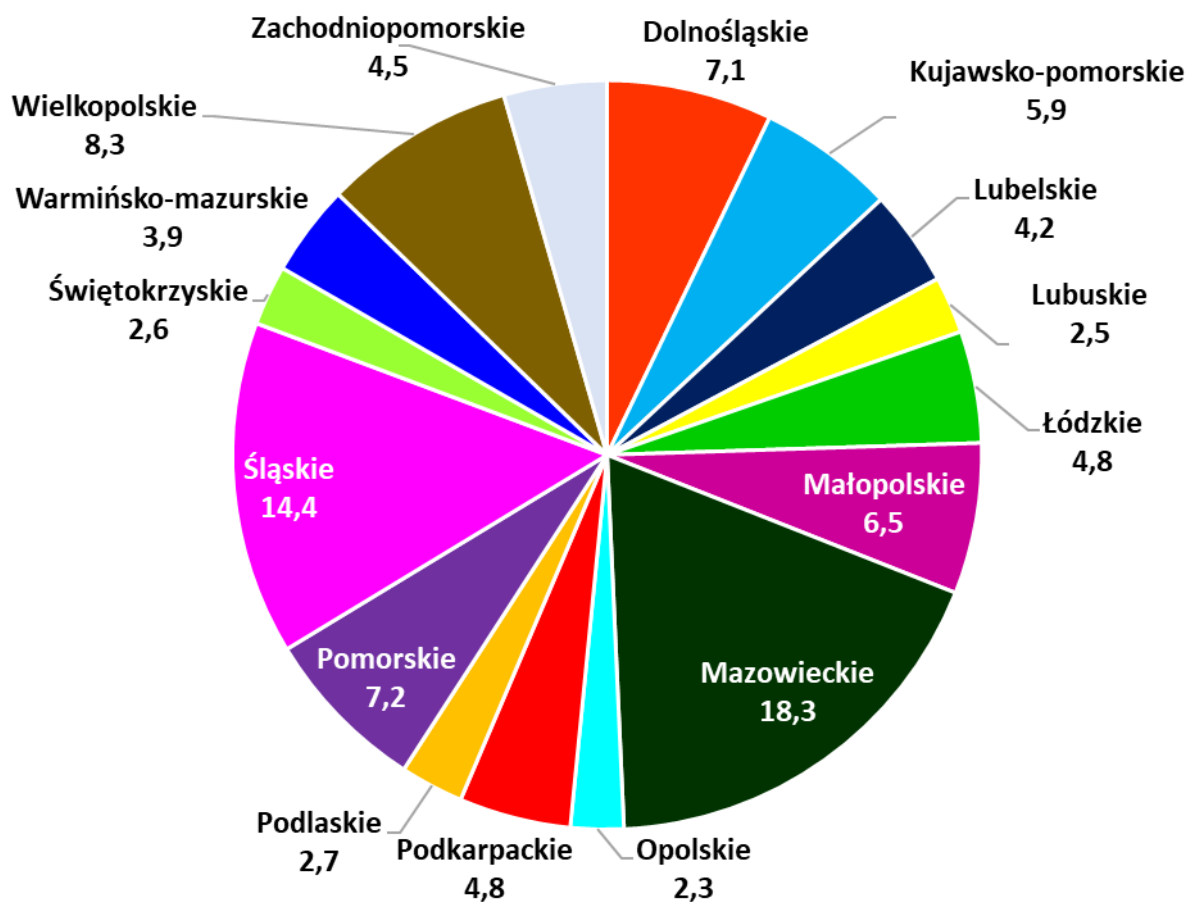
Mapa 23. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział szkoły podstawowej dla młodzieży (bez specjalnych) w gminach województwa śląskiego w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- W województwie śląskim w roku szkolnym 2023/2024 uczyło się w szkołach podstawowych ponad 25 tysięcy dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Liczba ta stanowi blisko 15% populacji ogólnopolskiej dzieci ze SPE w szkołach podstawowych. Populacja uczniów ze SPE w szkołach podstawowych województwa śląskiego była drugą co do wielkości, zaraz po województwie mazowieckim (tylko udział tych dwóch regionów przekraczał 10% ogólnej populacji). Blisko $\frac{3}{4}$ spośród nich kształciło się w innej formie niż specjalna szkoła podstawowa (dokładnie było to 72,2%). Był to wynik wyższy niż ogólnopolski, który wynosił 71,3%. Liczba dzieci z tego rodzaju potrzebami w edukacji podstawowej wzrosła w województwie śląskim od roku 2017 do 2023 o 90,6% i był to wzrost wyższy od ogólnopolskiego (83,9%).

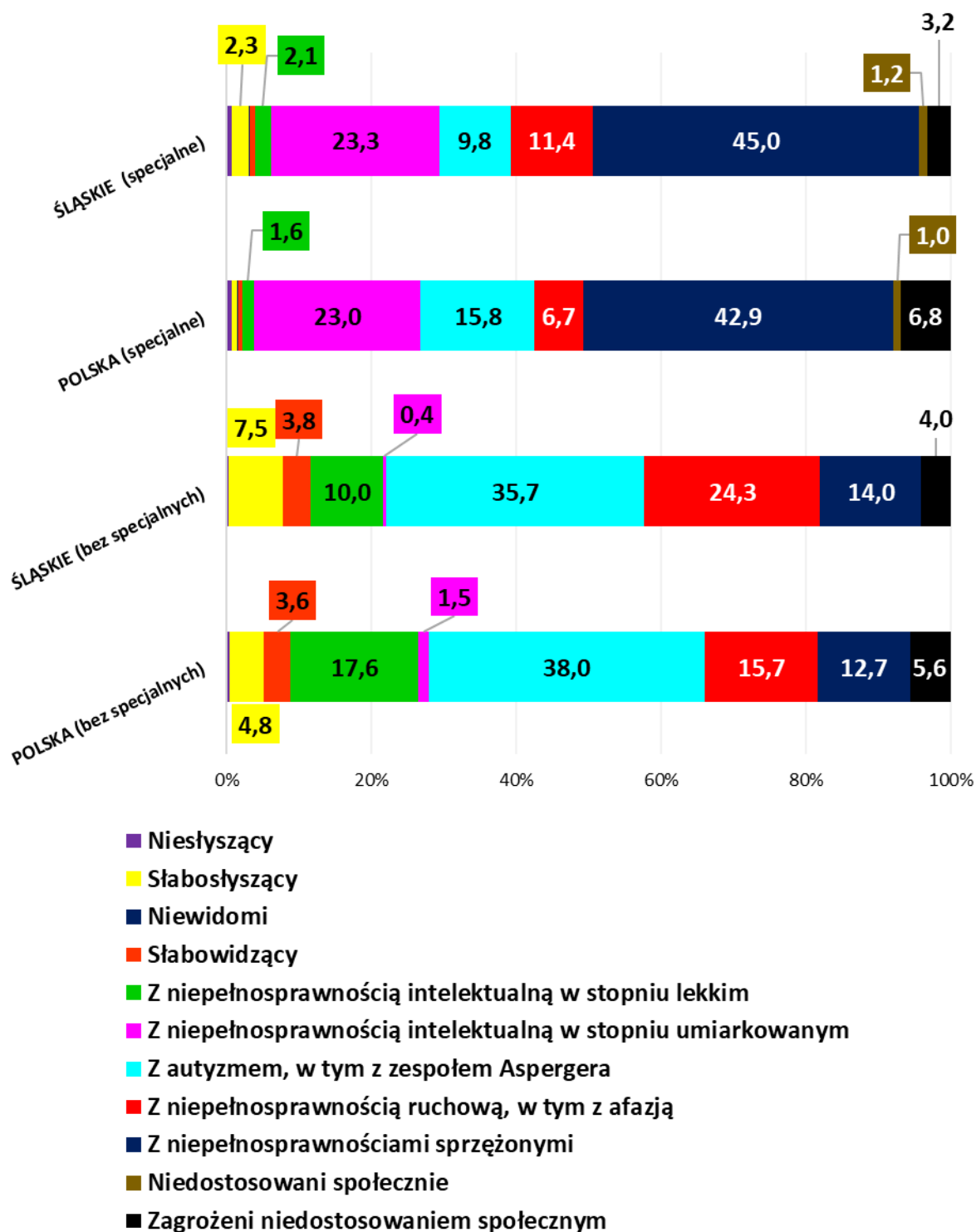
Wykres 35. Struktura dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) według udziału regionów w ogólnopolskiej populacji dzieci ze SPE w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2024

- Specjalne szkoły podstawowe najczęściej uczyły dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi – w województwie śląskim stanowili 45% uczniów ze SPE, tymczasem w Polsce stanowili blisko 43%. Drugą co do wielkości kategorią zarówno w szkołach specjalnych w regionie, jak i w całej Polsce była niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym (w obu przypadkach było to w okolicach 23%). W Polsce w szkołach specjalnych trzecią kategorią stanowili uczniowie z autyzmem, w tym ze zespołem Aspergera (15,8%), tymczasem w województwie śląskim byli to uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją (11,4%) a dopiero później uczniowie z autyzmem, w tym ze zespołem Aspergera (9,8%). W szkołach podstawowych niebędących specjalnymi największy udział uczniów ze SPE stanowili uczniowie z autyzmem, w tym ze zespołem Aspergera - w Polsce 38%, a w województwie śląskim 35,7%. Drugą najczęstszą kategorią w województwie śląskim byli uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją (24,3%). W całej Polsce ta kategoria osiągnęła 3. wynik (15,7%). W kraju drugi udział stanowili uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim (17,6%).

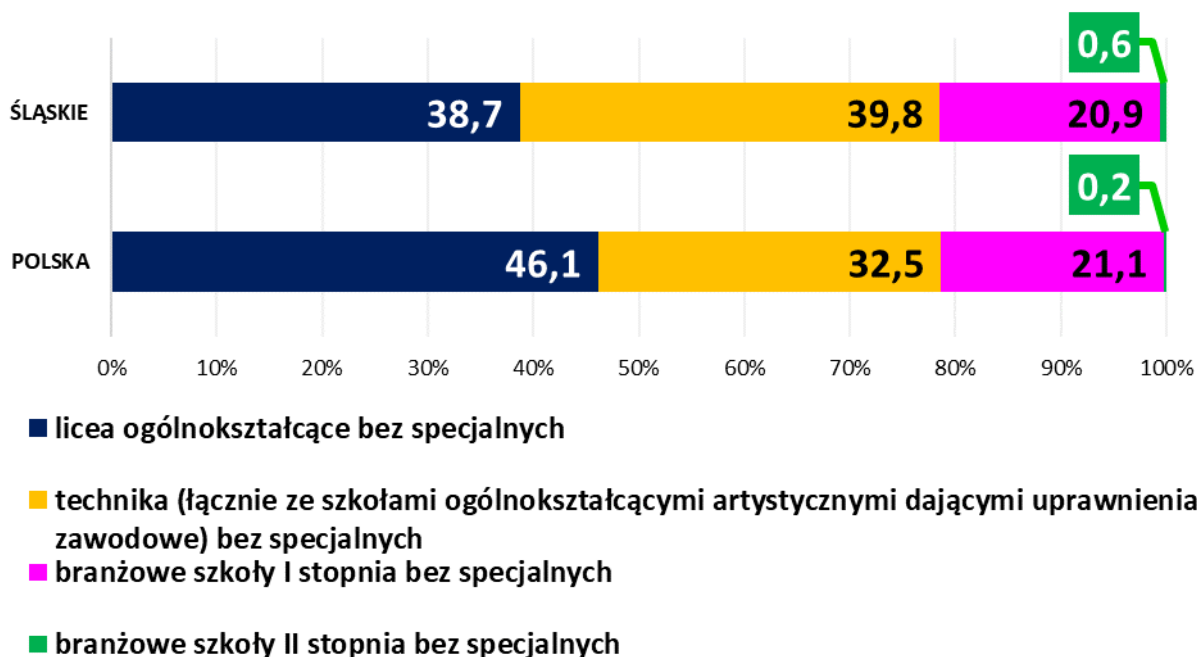
Wykres 36. Struktura uczniów według rodzaju niepełnosprawności w podziale na szkoły podstawowe specjalne i szkoły podstawowe bez specjalnych w województwie śląskim i w Polsce w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2024

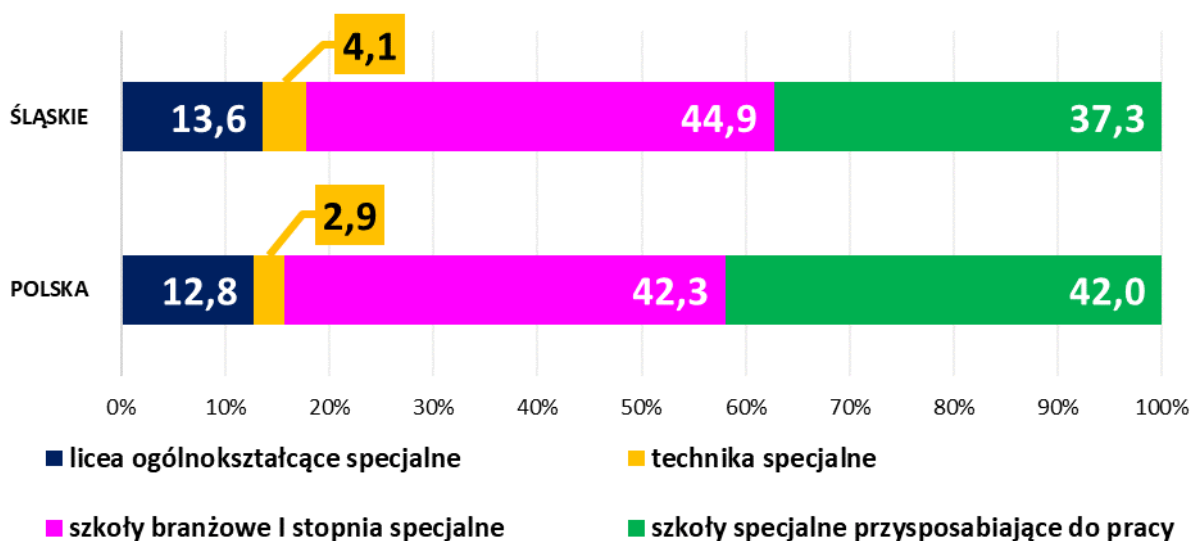
- W szkołach ponadpodstawowych w województwie śląskim uczyło się w roku szkolnym 2023/2024 8757 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, co stanowiło 13,1% uczniów ze SPE w Polsce. W szkołach ponadpodstawowych nie będących specjalnymi uczyło się w regionie 60,1% ogółu uczniów ze SPE i był to wynik wyższy od ogólnopolskiego o blisko 5 punktów procentowych. Najwyższy wynik w tym zakresie osiągnęło województwo mazowieckie – 61,6%. Analiza struktury uczniów ze SPE uczących się w szkołach ponadpodstawowych nie będących specjalnymi wykazuje, że najczęściej wybierali oni technika (39,8%), chociaż rozkład ten był dosyć równomierny z liceami ogólnokształcącymi (38,7%). W przypadku szkół branżowych I stopnia ich udział wyniósł 20,9% całości. Rozkład ogólnopolski w tym przypadku jest odmienny ze względu na dominację liceów ogólnokształcących (46,1%) i od drugich w tym względzie techników dzieliło je ponad 13 punktów procentowych różnicy. Udział szkół branżowych był na zbliżonym poziomie. W szkołach specjalnych ponadpodstawowych dominują szkoły branżowe I stopnia oraz szkoły specjalne przysposabiające do pracy, przy czym rozkład ten w Polsce był bardziej równomierny niż w regionie. W województwie śląskim mocniej dominują szkoły branżowe I stopnia (blisko 45%) przy mniejszym udziale szkół specjalnych przysposabiających do pracy (37,3%). W Polsce była wyższa równowaga – szkoły branżowe I stopnia i szkoły specjalne przysposabiające do pracy osiągały poziom 42%. W przypadku województwa śląskiego wyższy jest udział takich szkół specjalnych, jak licea ogólnokształcące i technika niż w Polsce.

Wykres 37. Struktura uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju szkoły ponadpodstawowej (nie będących szkołami specjalnymi) w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2024

Wykres 38. Struktura uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju specjalnej szkoły ponadpodstawowej w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2023/2024”, GUS, Warszawa, Gdańsk 2024.

4.1. Podsumowanie cząstkowe

Opieka nad najmłodszymi w województwie śląskim rozwija się w dwóch odmiennych rytmach. W przypadku dzieci do 3. roku życia poziom opieki instytucjonalnej pozostaje niższy niż średnia krajowa i obejmuje niespełna 25% tej populacji. W grupie przedszkolnej sytuacja wygląda zdecydowanie lepiej — 97,8% dzieci w wieku 3–6 lat objętych jest edukacją przedszkolną, co przewyższa wynik ogólnopolski. Jednocześnie dostępność przedszkoli jest w regionie bardzo zróżnicowana: w części gmin poziom upowszechnienia przekracza 100% (pełniąc funkcję kompensacyjną dla sąsiednich obszarów), podczas gdy w 13 gminach nie osiąga 80%.

Skolaryzacja netto w szkołach podstawowych utrzymuje się na wysokim poziomie (92%), a jej wahania wynikają głównie ze zmian systemowych. Struktura kształcenia ponadpodstawowego w regionie jest zbliżona do krajowej, choć z lekką przewagą techników nad liceami. Szkoły branżowe kształcą około 12% uczniów, a szkoły artystyczne — około 4%.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w województwie są zbliżone do średnich krajowych, choć nieznacznie niższe. W 2023 roku wyraźna była różnica między językiem polskim a matematyką — ta druga wypadła o 13,5 punktu procentowego słabiej. Zróżnicowanie przestrzenne wyników potwierdza wysoka efektywność szkół w subregionie południowym i północnym oraz północnej części subregionu centralnego, natomiast najniższe rezultaty częściej występowały w gminach subregionu zachodniego. Różnice terytorialne widać również w wynikach z matematyki. Matura w 2023 roku wypadła na w województwie śląskim nieznacznie poniżej średniej krajowej (88,9%), przy generalnie rosnącym trendzie wyników w ostatniej dekadzie.

W roku szkolnym 2023/2024 w województwie pracowało około 60 tysięcy nauczycieli, co stanowi ponad 11% kadr oświatowych w Polsce. Najwięcej etatów oferowały szkoły podstawowe i przedszkola, a wśród szkół ponadpodstawowych — technika a następnie licea ogólnokształcące. Wskaźnik liczby uczniów na nauczyciela plasował region na 6. miejscu w kraju, z wynikiem zbliżonym do

średniej ogólnopolskiej. Przeciętna liczebność klas w szkołach podstawowych wynosiła 19 uczniów, co jest wartością nieco wyższą niż na poziomie kraju. Największe oddziały odnotowano w gminach subregionu centralnego i wschodniej części subregionu zachodniego oraz w części gmin subregionu południowego. Najmniej liczne były zlokalizowane w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich położonych peryferyjnie na obrzeżach regionu, a szczególnie liczne były w subregionie północnym

W systemie edukacji dynamicznie rośnie liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). W szkołach podstawowych uczyło się ich ponad 25 tysięcy, a ich liczba wzrosła w latach 2017–2023 o ponad 90% i był to wzrost wyższy niż w całym kraju. Większość dzieci ze SPE uczy się w szkołach ogólnodostępnych, co odzwierciedla trend integracyjny. Struktura niepełnosprawności różni się między szkołami specjalnymi a ogólnodostępnymi: w pierwszych dominują uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną i umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną, natomiast w drugich najczęściej było uczniów z autyzmem, w tym ze zespołem Aspergera, w następnej kolejności byli to uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją.

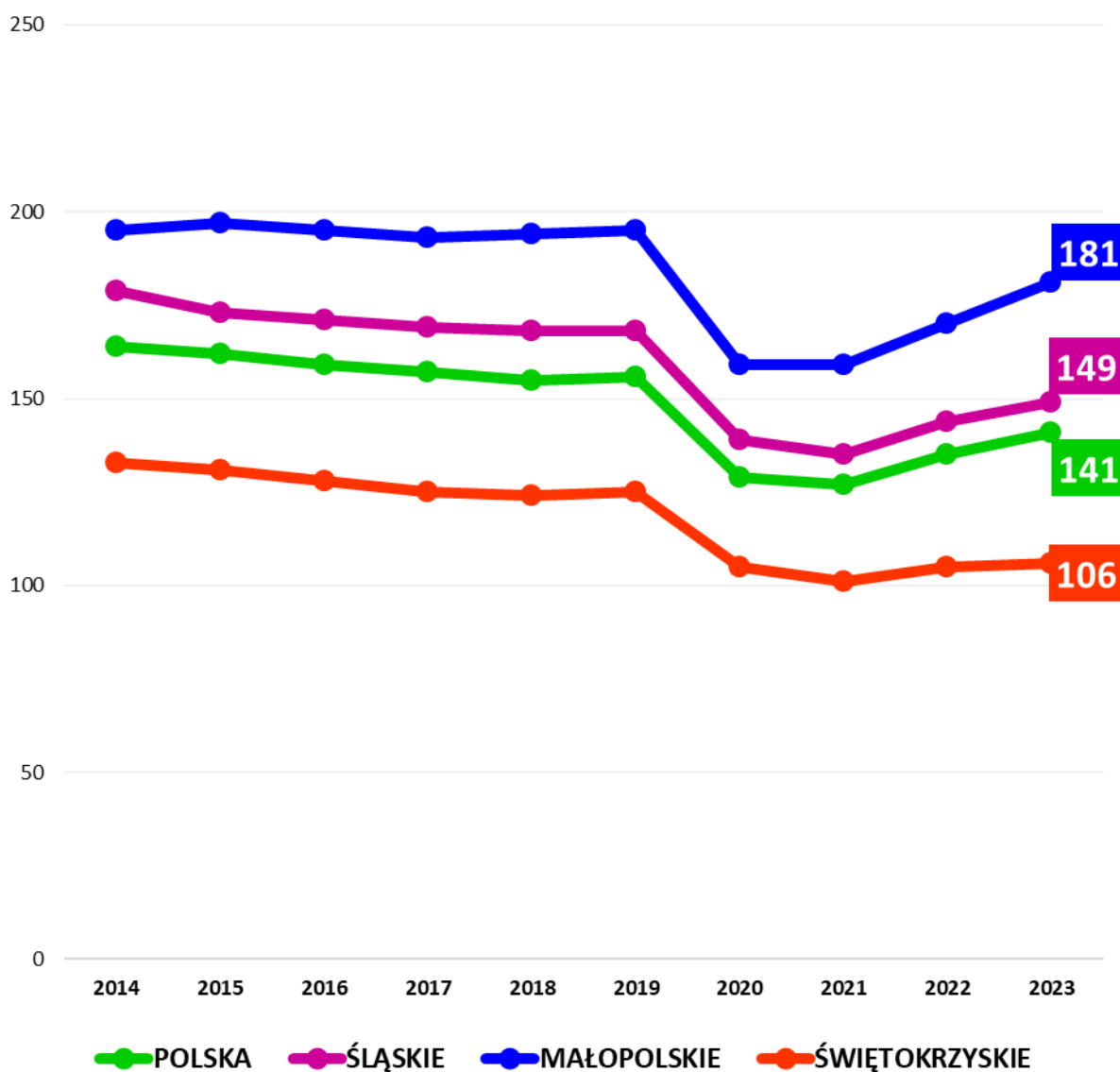
W szkołach ponadpodstawowych uczy się 8,7 tysięcy uczniów ze SPE, z czego aż 60% w szkołach ogólnodostępnych — to wynik wyższy niż średnia krajowa. Młodzież z SPE najczęściej wybiera technika i licea, natomiast w szkolnictwie specjalnym dominują szkoły branżowe oraz placówki przysposabiające do pracy.

5. KULTURA

- Województwo śląskie, jako jeden z najbardziej zurbanizowanych i gęsto zaludnionych regionów Polski, charakteryzuje się specyficznymi uwarunkowaniami społecznymi i przestrzennymi, które wpływają na funkcjonowanie instytucji kultury. Placówki bibliotek publicznych odgrywają istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb lokalnych społeczności w zakresie dostępu do wiedzy, informacji i kultury (źródło: [Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju przez biblioteki publiczne w województwie śląskim](#), dostęp: 26.06.2025 roku). Znaczenie to znajduje odzwierciedlenie również w danych statystycznych, które pozwala ocenić realizację tych zadań w praktyce. W 2023 roku województwo śląskie uplasowało się na 4. miejscu w kraju pod względem **liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 mieszkańców** – wskaźnik ten wyniósł 149 osób. Lepsze wyniki osiągnęły jedynie województwa: małopolskie, mazowieckie oraz łódzkie. Zadawalającym jest także, że wysoka pozycja w rankingu przekłada się na wyższą wartość tego wskaźnika od wartości dla kraju, która wyniosła 141 osoby na 1 000 mieszkańców. Analiza danych z ostatnich lat wskazuje na ogólną tendencję spadkową w liczbie czytelników, jednak w ciągu ostatnich trzech lat zauważalny jest wyraźny wzrost zainteresowania korzystaniem z bibliotek. Analizując wskaźnik na poziomie powiatów w 2023 roku najlepiej pod tym względem wypadły miasta na prawach powiatu: Gliwice (257 czytelników), Jaworzno (236 czytelników) oraz Tychy (210 czytelników) zlokalizowane w subregionie centralnym. Natomiast spośród gmin województwa śląskiego najbardziej wyróżnia się Bestwina leżąca w obszarze subregionu południowego (341 czytelników). Z kolei pod względem **liczby bibliotek publicznych przypadających na 10 000 mieszkańców**, województwo śląskie zajęło dopiero 14. miejsce w kraju – z wynikiem 1,7 placówki. Niższy wskaźnik odnotowano jedynie w województwie pomorskim. Wartość dla Polski wyniosła tutaj 2 biblioteki na 10 000 mieszkańców, co wskazuje na niższą od krajowego poziomu dostępność bibliotek w regionie.

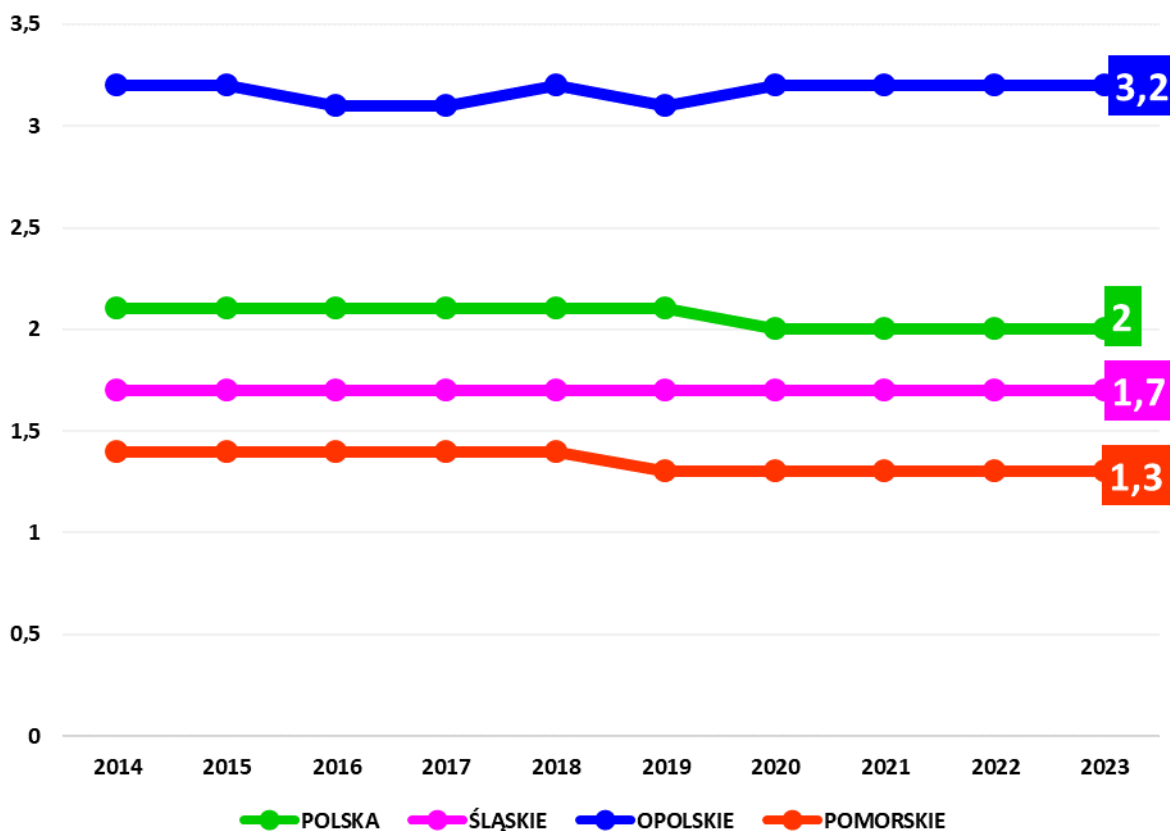
Na tle powiatów najwięcej bibliotek zanotowały: powiat lubliniecki (3,5 bibliotek), powiat raciborski (3,1 bibliotek), powiat częstochowski (3 biblioteki). Natomiast wśród gmin dominowały: Krupski Młyn (10), Lełów (8,9), Przyrów (8,5), Pawonków (7,7). Województwo śląskie mimo stosunkowo niewielkiej liczby bibliotek w przeliczeniu na mieszkańców, osiągnęło wysoki wskaźnik liczby czytelników. Wysoki wskaźnik liczby czytelników, przy ograniczonej liczbie placówek, znajduje swoje uzasadnienie w dużej gęstości zaludnienia, charakterystycznej dla województwa śląskiego.

Wykres 39. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 mieszkańców w latach 2014-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

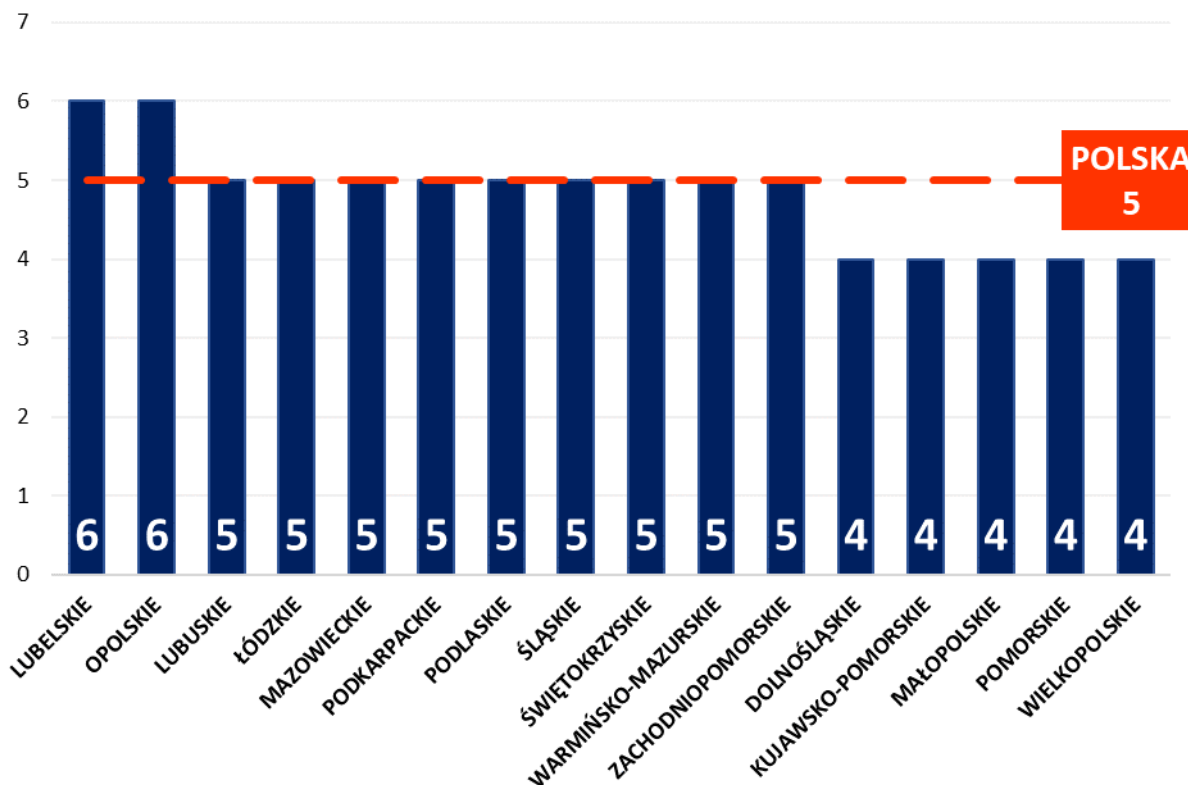
Wykres 40. Biblioteki publiczne przypadające na 10 000 mieszkańców w latach 2014-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- W 2023 roku województwo śląskie osiągnęło wskaźnik zatrudnienia w działalności podstawowej bibliotek publicznych na poziomie **5 pracowników na 10 000 ludności w sektorze publicznym**. Co istotne, jest to wartość **równa krajowej**. Najwyższy poziom zatrudnienia odnotowano w województwach lubelskim i opolskim, gdzie wskaźnik ten wyniósł po 6 pracowników. Tym samym województwo śląskie uplasowało się na drugiej pozycji w kraju, ex aequo z województwami: lubuskim, łódzkim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodniopomorskim.

Wykres 41. Pracujący ogółem w działalności podstawowej w bibliotekach publicznych na 10 000 ludności w sektorze publicznym w 2023 roku

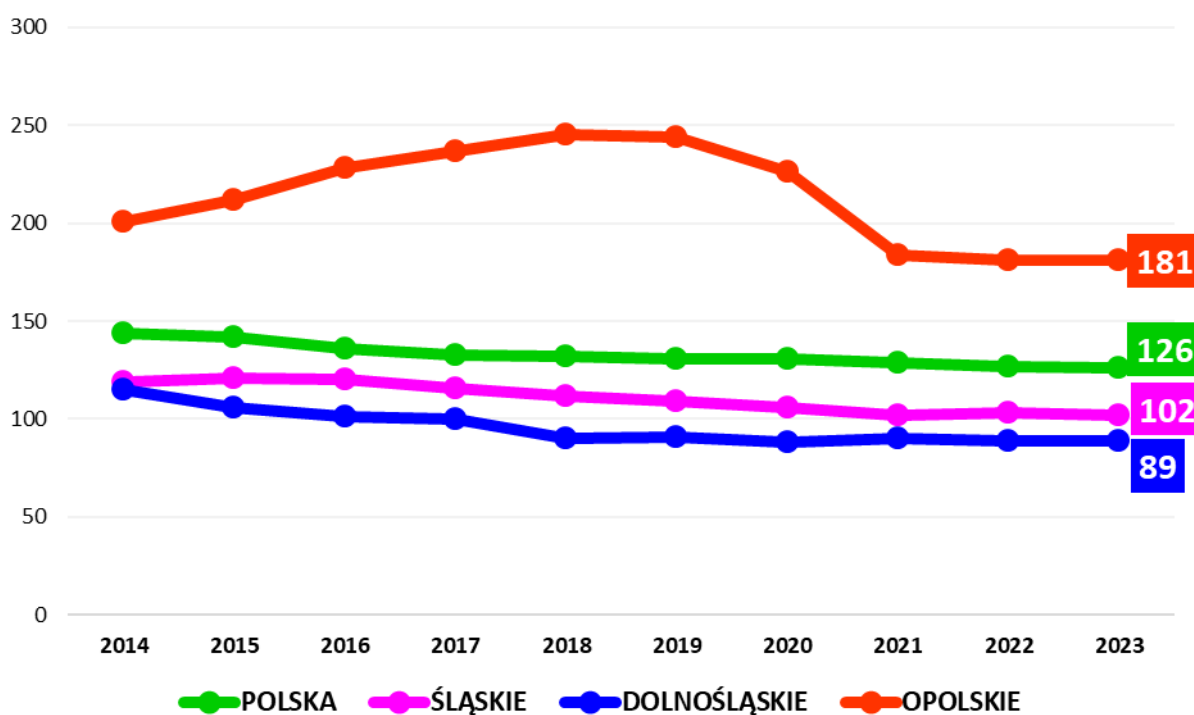
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Istotną rolę w województwie śląskim odgrywa także kinematografia. Wpływa tym samym na rozwój regionu pod względem kulturowym, społecznym czy ekonomicznym, stanowiąc ważny element w tworzeniu tożsamości regionalnej, promocji regionu, a także rozwoju lokalnej kultury i gospodarki. Województwo śląskie aktywnie wspiera produkcję filmową poprzez Śląski Fundusz Filmowy, który od 2008 roku umożliwia powstawanie filmów związanych z regionem lub kręconych na jego terenie (Na podstawie: [Strona internetowa Śląskiego Funduszu Filmowego](#), dostęp: 27.06.2025 roku) W 2025 roku do Funduszu zostało złożonych 18 wniosków: 9 dotyczyło filmów fabularnych, 7 dokumentalnych a 2 animowanych. Największy jednak sukces Śląskiego Funduszu Filmowego przypadł na rok 2023 kiedy film „Strefa interesów” w reżyserii Jonathana Glazera otrzymała 2 Oscary (Najlepszy Film Międzynarodowy oraz Najlepszy Dźwięk). Natomiast 18. edycję konkursu wyżej wymienionego Funduszu na dofinansowanie produkcji filmowej otrzymały: „Ozon” Jacka Filipiaka, „Dzięcioł i Violetta” Karoliny Bielawskiej, „Przygody Baltazara Gąbki”

Marty Karwowskiej, „Patodance” Jędrzeja Bączyka, „Skrzat. Nowy początek” Krzysztofa Komandera w tematyce fabularnej oraz „Apogeum” Krystiana Kamińskiego i „Maestra” Magdaleny Nabiałczyk (wyróżnienie w ramach DOCS TO GO na Krakowskim Festiwalu Filmowym 2025) w kategorii filmów dokumentalnych. Statystycznie w ciągu ostatnich 10 lat na każde 6-7 dofinansowanych projektów przypadały 1 lub 2 filmy o charakterze międzynarodowym.

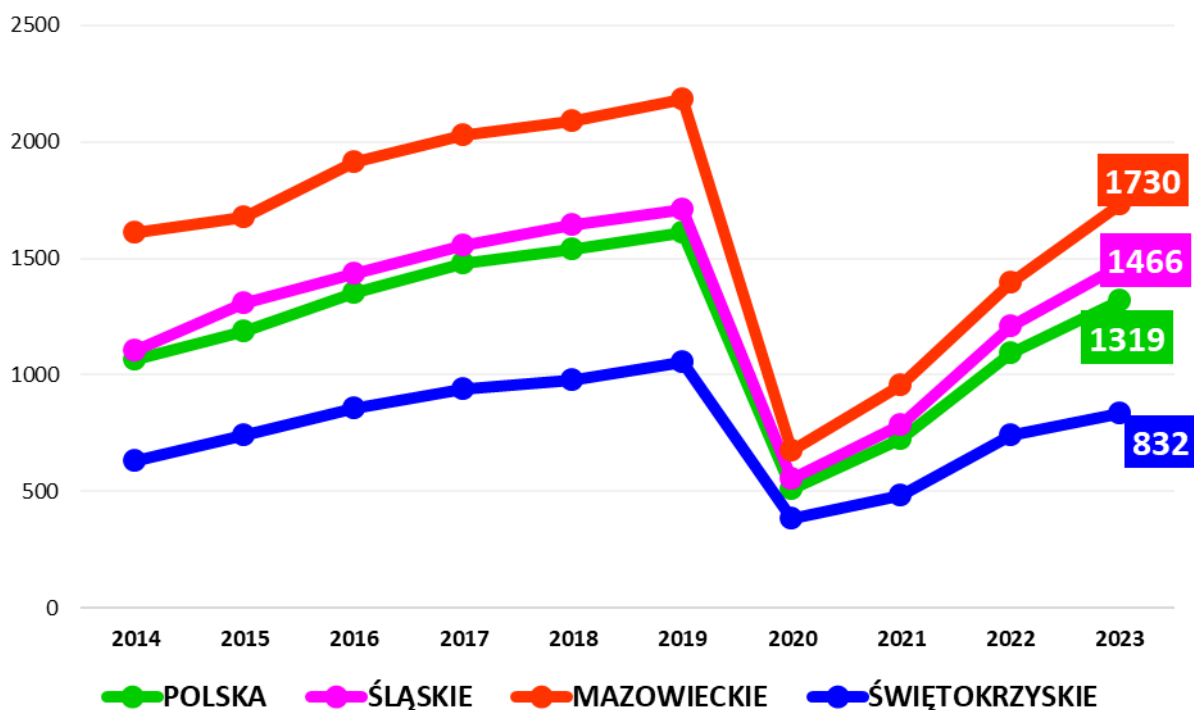
- Wskaźnik obrazujący liczbę ludności przypadającą na 1 miejsce w kinach stałych w województwie śląskim w 2023 roku wyniósł 102 osoby. Z takim wynikiem plasuje się na drugiej pozycji wśród regionów, lepiej wypadło jedynie województwo dolnośląskie (89 osób na 1 miejsce). Dla porównania wartość dla Polski wyniosła 126 osób, co oznacza, że województwo śląskie osiągnęło rezultat korzystniejszy niż wartość ogólnopolska. Na przestrzeni ostatniej dekady wskaźnik ten wykazywał tendencję spadkową zarówno w skali kraju, jak i w województwie śląskim, co może świadczyć o stopniowej poprawie dostępności miejsc w kinach oraz rozwoju infrastruktury kulturalnej. Wśród powiatów, miast na prawach powiatu oraz gmin najkorzystniej pod tym względem wypadło miasto Katowice (30 osób na 1 miejsce), a najgorzej miasto Chorzów (2 515 osób na 1 miejsce). Natomiast pod względem liczby widzów w kinach stałych przypadających na 1 000 mieszkańców, województwo śląskie w 2023 roku osiągnęło wartość 1 466 osób, co plasuje je na 4. miejscu w kraju. Wyższe wyniki odnotowano jedynie w województwach: mazowieckim (1 730 widzów), dolnośląskim (1 591), pomorskim (1 520). Wartość dla Polski wyniosła 1 319 osób, co oznacza, że województwo śląskie wypada korzystnie na tle kraju. Region wyróżnia się ponadprzeciętną dostępnością miejsc w kinach stałych, co potwierdza jedna z niższych wartości wskaźnika liczby ludności przypadającej na 1 miejsce. Jednocześnie wysoki poziom uczestnictwa w kulturze filmowej, wskazuje na intensywne wykorzystanie infrastruktury kinowej w województwie śląskim

Wykres 42. Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w latach 2014-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

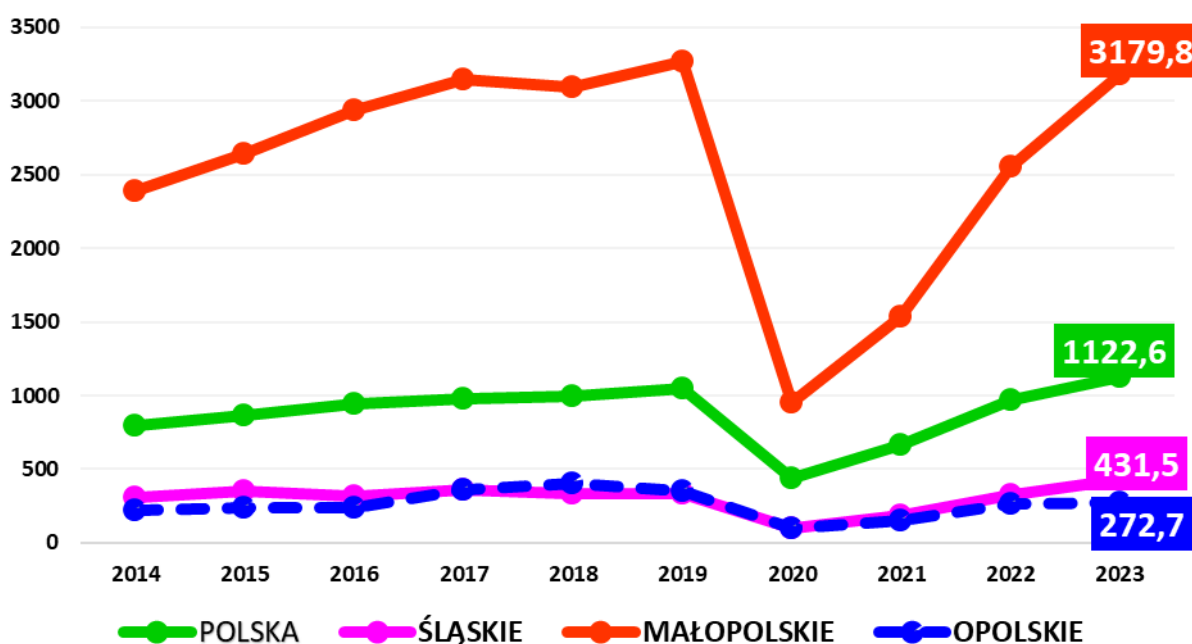
Wykres 43. Widzowie w kinach stałych na 1 000 ludności w latach 2014-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Muzea pełnią kluczową rolę w dokumentowaniu, zachowywaniu i udostępnianiu bogatego dziedzictwa kulturowego województwa śląskiego. Działające w regionie instytucje muzealne przyczyniają się do utrwalania pamięci zbiorowej oraz wzmacniania regionalnej tożsamości kulturowej. Na terenie województwa działa kilkadziesiąt muzeów o różnym profilu: narodowym, regionalnym, miejskim, prywatnym i tematycznym. Do najważniejszych można zaliczyć przede wszystkim Muzeum Śląskie w Katowicach, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze, Muzeum Zamkowe w Pszczynie czy obiekty „Kopalni ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach” wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. W 2023 roku w regionie na 1 000 mieszkańców przypadało 431,5 zwiedzających muzea i ich oddziały, co plasuje region na 11. miejscu w kraju. Osiągnięty wynik był niższy od wartości dla kraju, która wyniosła 1 122,6 osoby. Wartość wskaźnika dla województwa śląskiego odznaczała się w ostatniej dekadzie zmiennością, najwyższy poziom odnotowano w 2023 roku (431,5 osoby na 1 000 mieszkańców). Najwyższe wartości wskaźnika w 2023 roku osiągnęły województwa małopolskie (3 579,8 osoby), mazowieckie (2 709) oraz pomorskie (1 577), co wskazuje na znacznie wyższy poziom uczestnictwa w muzealnictwie w tych regionach.

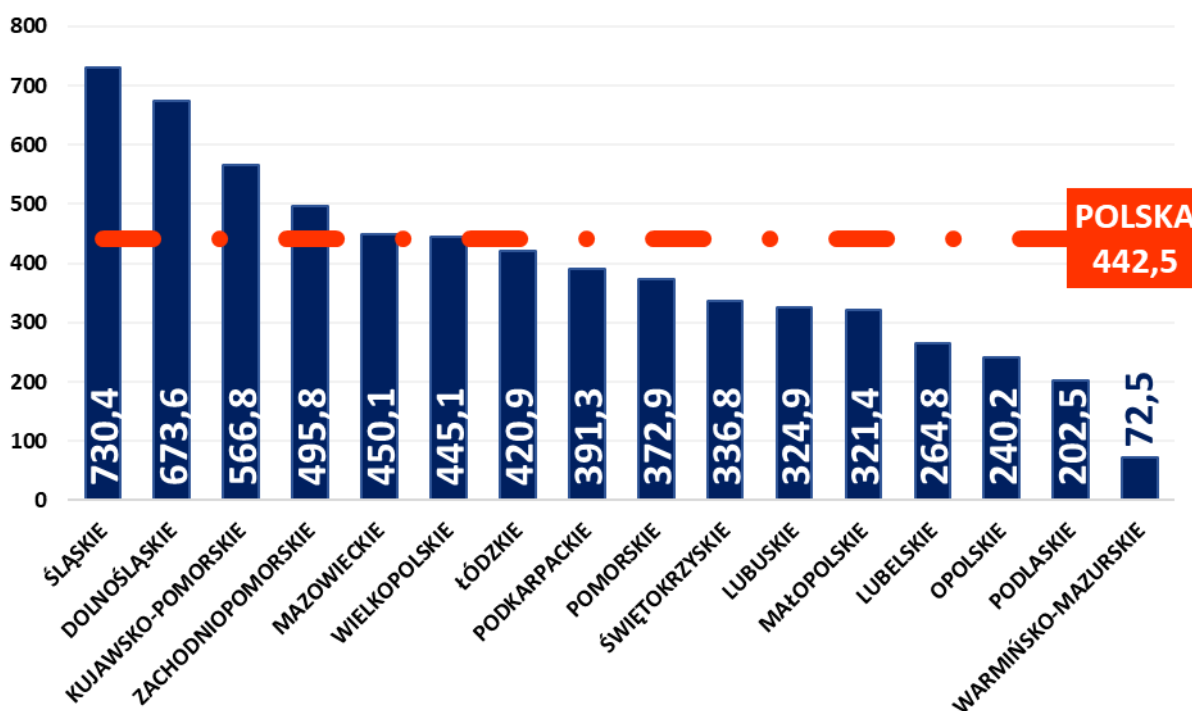
Wykres 44. Zwiedzający muzea i oddziały na 1 000 ludności w latach 2014-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Województwo śląskie, jako jeden z największych i najbardziej zurbanizowanych regionów Polski, odgrywa istotną rolę w kształtowaniu oferty wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych. Ze względu na dużą gęstość zaludnienia oraz rozwiniętą infrastrukturę miejską, region ten posiada potencjał do organizacji imprez masowych o różnorodnym charakterze. W 2023 roku **w województwie śląskim zorganizowano 7 masowych imprez artystyczno-rozrywkowych na 100 000 ludności**. Taki wynik uplasował region na 8. miejscu w kraju – ex aequo z województwami: mazowieckim, opolskim i zachodniopomorskim. Na tle wartości ogólnopolskiej, wynoszącej 8 imprez na 100 000 mieszkańców, województwo śląskie wypada nieznacznie słabiej, co wskazuje na umiarkowany poziom aktywności w zakresie organizacji wydarzeń artystyczno-rozrywkowych. Zadawalającym jest jednak, że w ciągu ostatnich lat wskaźnik ten systematycznie rośnie. W 2023 roku województwo śląskie osiągnęło najwyższą wartość wskaźnika uczestnictwa w imprezach sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – 730,4 osoby, co świadczy o dużym zaangażowaniu społecznym w wydarzenia sportowe. Na tle miast na prawach powiatu zdecydowanie wyróżniał się Chorzów, gdzie liczba uczestników wyniosła 4 080 osób.

Wykres 45. Liczba uczestników imprez sportowych na 1 000 ludności w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Województwo śląskie stanowi jeden z głównych ośrodków organizacji wydarzeń wystawienniczych w Polsce. W 2023 roku uplasowało się na trzecim miejscu pod względem liczby krajowych wystaw (10,9%) oraz krajowych ekspozycji (11,1%), ustępując jedynie województwom: mazowieckiemu i małopolskiemu. Na poziomie powiatów i miast na prawach powiatu największy udział w tym zakresie odnotowały miasta: Częstochowa (odpowiednio 26,2% wystaw i 25,9% ekspozycji), Katowice (20,3% i 20,1%) oraz Bielsko-Biała (17,9% i 19,2%). Wyniki te podkreślają znaczącą rolę regionu w krajowej działalności scenicznej i wystawienniczej.

Tabela 5. Struktura wystaw i ekspozycji w podziale na powiaty województwa śląskiego w 2023 roku

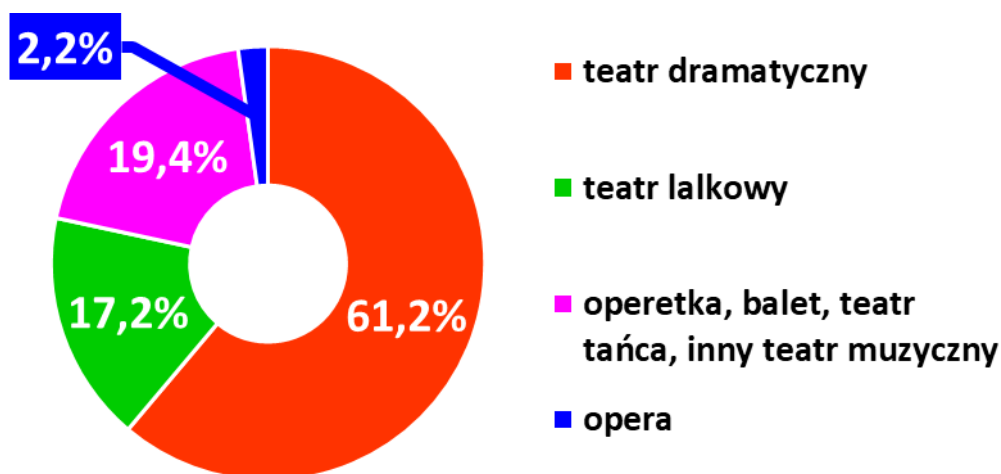
Powiat	Udział wystaw ogółem	Udział ekspozycji ogółem
Częstochowa	26,2%	25,9%
Katowice	20,3%	20,1%
Bielsko-Biała	17,9%	19,2%
Gliwice	6,4%	6,9%
Dąbrowa Górnicza	3,9%	4,2%
Sosnowiec	3,9%	3,7%
tarnogórski	3,2%	3,0%
Rybnik	3,2%	3,0%
Jastrzębie-Zdrój	2,9%	2,8%
Chorzów	2,7%	2,5%
mikołowski	2,5%	2,3%
Bytom	2,2%	2,1%
żywiecki	1,5%	1,4%
Tychy	1,5%	1,4%
Ruda Śląska	1%	0,9%
bielski	0,7%	0,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Teatry w województwie śląskim odgrywają istotną rolę w kształtowaniu życia kulturalnego regionu, oferując szeroki wachlarz repertuarowy obejmujący zarówno

klasykę dramatyczną, jak i widowiska muzyczne czy spektakle dla dzieci. Ich działalność artystyczna przyciąga zróżnicowaną publiczność, co świadczy o dużym zainteresowaniu mieszkańców teatrem jako formą aktywnego uczestnictwa w kulturze. W strukturze teatrów w województwie śląskim w 2023 roku największy udział w liczbie przedstawień miały teatry dramatyczne, które odpowiadały za 58,6% wszystkich widowisk. Kolejne miejsca zajmowały teatry lalkowe (25,8%), a następnie operetki, balet, teatr tańca oraz inne formy teatru muzycznego (łącznie 13,6%). Najmniejszy udział miała opera, stanowiąca jedynie 2% repertuaru. Pod względem frekwencji największym zainteresowaniem wśród widzów cieszył się teatr dramatyczny (61,2%), następnie różne formy teatru muzycznego – operetka, balet, teatr tańca i inne (łącznie 19,4%), a na trzecim miejscu znalazły się teatry lalkowe (17,2%); najmniejszy udział w widowni miała opera – 2%.

Wykres 46. Struktura zainteresowania widzów według typów teatrów w województwie śląskim w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- W województwie śląskim w 2023 roku funkcjonowały 3 filharmonie: Filharmonia Śląska w Katowicach, Filharmonia Zabrzeńska i Filharmonia Częstochowska oraz 4 orkiestry i chóry. Istotną rolę w regionie pełni Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia oraz Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hładyny. We wszystkich tych instytucjach muzycznych odbyło się 1 609 koncertów (7,5% koncertów tego typu instytucji w kraju). Duża liczba koncertów zorganizowanych przez instytucje muzyczne wskazuje na godną uwagi pozycję

regionu na tle kraju. Natomiast wskaźnik przedstawiający liczbę widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 000 ludności w 2023 roku wyniósł 373,9 osób, co uplasowało województwo śląskie na 8. pozycji w kraju pod tym względem. Dane te wskazują na umiarkowany poziom uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez te obiekty.

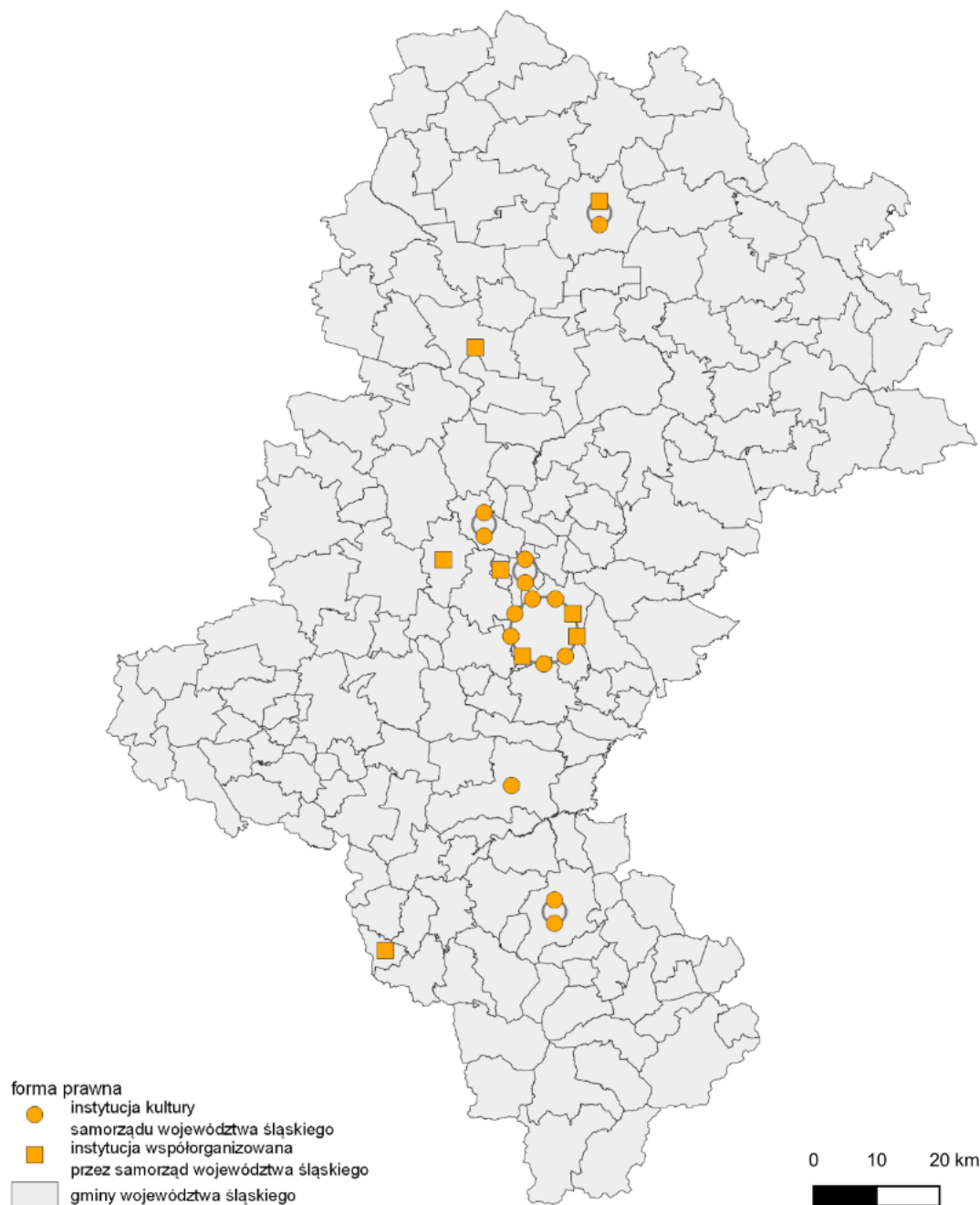
- W województwie śląskim w 2023 roku funkcjonowało 22 instytucji kultury, dla których organizatorem lub współorganizatorem jest samorząd Województwa Śląskiego:

1. Biblioteka Śląska w Katowicach.
2. Filharmonia Śląska im. H.M. Góreckiego w Katowicach.
3. Instytucja Filmowa „Silesia-Film” w Katowicach.
4. Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris – Górnośląski Festiwal Sztuki Kameralnej w Katowicach.
5. Regionalny Instytut Kultury im. W. Korfańtego.
6. Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie”.
7. Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze.
8. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.
9. Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej.
10. Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach.
11. Muzeum Śląskie w Katowicach.
12. Muzeum Zamkowe w Pszczynie.
13. Opera Śląska w Bytomiu.
14. Panteon Górnośląski w Katowicach.
15. Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej.
16. Regionalny Ośrodek Kultury w Częstochowie.
17. Śląskie Centrum Wolności i Solidarności.
18. Teatr Rozrywki w Chorzowie.
19. Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego w Katowicach.
20. Zamek Cieszyn.

21. Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. St. Hadyny w Koszęcinie.

22. Filharmonia Częstochowska im. Bronisława Hubermana

Mapa 24. Instytucje kultury organizowane bądź współorganizowane przez Samorząd Województwa Śląskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

5.1. Podsumowanie cząstkowe

Województwo śląskie charakteryzuje się relatywnie wysokim poziomem uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym i sportowym, pomimo występujących ograniczeń infrastrukturalnych. Szczególnie widoczne jest to w obszarze czytelnictwa. Region wyróżnia się wysoką liczbą czytelników bibliotek publicznych, a po okresie spadkowej tendencji obserwowanej w ostatnich latach odnotowano ponowny wzrost zainteresowania korzystaniem z zasobów bibliotecznych. Jednocześnie województwo śląskie plasuje się na jednej z niższych pozycji w kraju pod względem liczby bibliotek publicznych w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców. Wysoki poziom czytelnictwa przy ograniczonej liczbie placówek można interpretować jako efekt uwarunkowań demograficzno-przestrzennych regionu, w tym wysokiej gęstości zaludnienia, sprzyjającej intensywnemu wykorzystaniu istniejącej infrastruktury.

Analogiczne zależności występują w zakresie infrastruktury i uczestnictwa w kulturze filmowej. Województwo śląskie charakteryzuje się dobrą dostępnością miejsc w kinach stałych, co znajduje odzwierciedlenie w relatywnie niskiej (na tle kraju) wartości wskaźnika liczby mieszkańców przypadających na jedno miejsce kinowe. Wysoki poziom uczestnictwa mieszkańców w seansach filmowych potwierdza efektywne wykorzystanie dostępnej infrastruktury oraz utrzymujące się zainteresowanie tą formą aktywności kulturalnej.

W przypadku działalności muzealnej województwo śląskie zajmuje natomiast stosunkowo niską pozycję w skali kraju pod względem liczby zwiedzających muzea i ich oddziały w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co może wskazywać na niższą intensywność uczestnictwa w tej formie kultury w porównaniu z innymi regionami.

Odmienne kształtuje się sytuacja w obszarze wydarzeń artystyczno-rozrywkowych. Województwo śląskie osiąga wysokie wartości wskaźnika liczby zorganizowanych imprez tego typu na 100 tysięcy ludności, a w ostatnich latach obserwowany jest systematyczny wzrost tego wskaźnika. Tendencja ta może świadczyć o rosnącej aktywności kulturalnej mieszkańców oraz wzmocnieniu

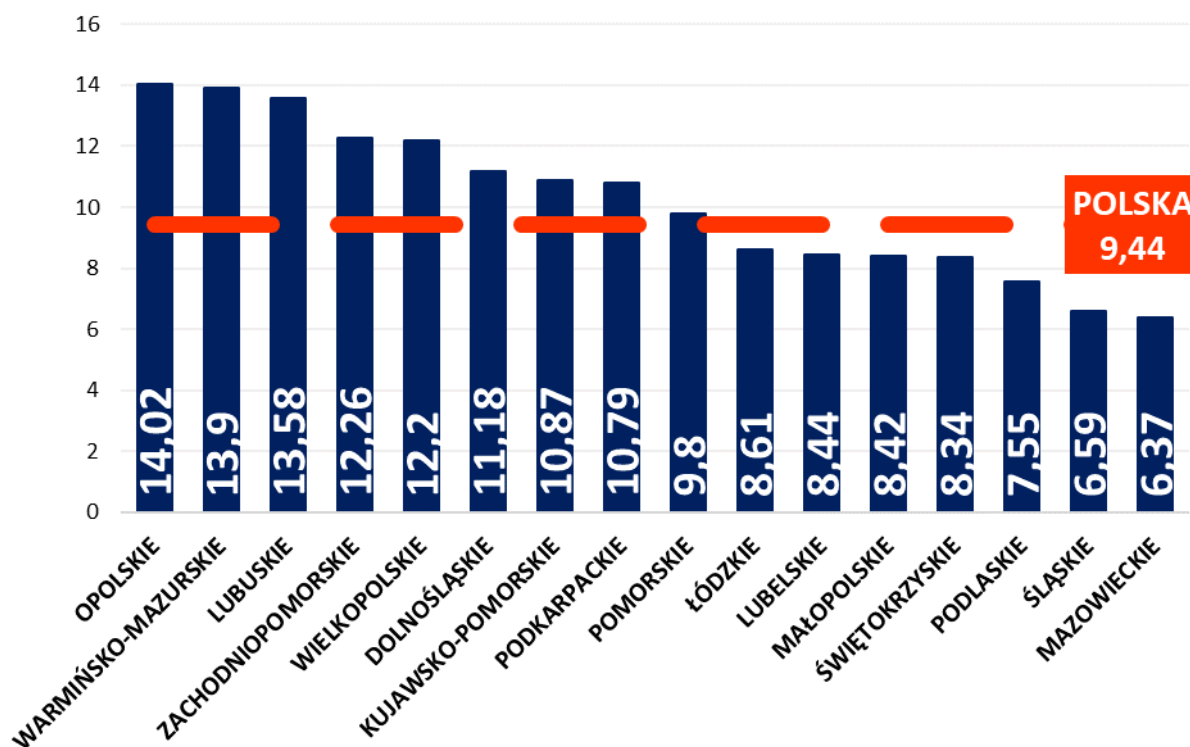
potencjału organizacyjnego regionu. Szczególnie istotne znaczenie ma wysoki poziom uczestnictwa w wydarzeniach sportowych — w 2023 roku województwo śląskie osiągnęło najwyższą w kraju wartość wskaźnika uczestnictwa w imprezach sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co potwierdza silne zakorzenienie aktywności sportowej w strukturze uczestnictwa społecznego.

Województwo śląskie pełni również istotną funkcję w krajowym systemie organizacji wydarzeń wystawienniczych. W 2023 roku region zajął trzecie miejsce w Polsce pod względem liczby krajowych wystaw i ekspozycji, co potwierdza jego znaczącą pozycję jako ośrodka działalności scenicznej i wystawienniczej.

6. SPORT

- Poziom dostępności infrastruktury sportowej stanowi istotny czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców oraz możliwości podejmowania aktywności fizycznej. Analiza dostępnych danych pozwala ocenić zarówno pozycję województwa śląskiego na tle kraju, jak i zróżnicowanie oraz strukturę obiektów sportowych w regionie. Zgodnie z danymi za 2022 rok, w województwie śląskim na 10 tysięcy mieszkańców przypadało 6,59 obiektów sportowych. **Wartość wskaźnika należy uznać za stosunkowo niską, zwłaszcza w zestawieniu z wartością ogólnopolską, która wyniosła 9,44 obiektów.** Spośród wszystkich regionów jedynie województwo mazowieckie odnotowało niższą wartość (6,37 obiektów). Powyższe może świadczyć o dalszej konieczności rozwoju infrastruktury sportowej w województwie śląskim. Na tle regionu pozytywnie wyróżnia się gmina Starcza (powiat częstochowski), w której stopień nasycenia obiektami sportowymi na 10 tysięcy mieszkańców wyniósł aż 73,4. Natomiast na poziomie powiatów najwyższą wartość wskaźnika odnotował powiat lubliniecki (15,7 ob.). Tak wysoki wskaźnik stanowi przykład skutecznej lokalnej polityki inwestycyjnej w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz dobrej praktyki w obszarze wspierania aktywności fizycznej mieszkańców. **Spośród wszystkich analizowanych obiektów sportowych w województwie śląskim najlepiej wypada liczebność siłowni zewnętrznych przypadających na 10 tysięcy ludności (około 31% tego typu obiektów).** Do analizowanych obiektów sportowych zaliczają się: stadiony, boiska do gier wielkich, boiska do gier małych, boiska uniwersalne, hale i sale sportowe, korty tenisowe otwarte i kryte, pływalnie sportowe otwarte i kryte (w tym również aquaparki), lodowiska sztucznie mrożone niezadaszone oraz kryte, strzelnice, skateparki, siłownie zewnętrzne. Na dalszych miejscach znalazły się także: boiska do gier wielkich (22%), boiska do gier małych (11%), boiska uniwersalne (9%) oraz hale i sale sportowe (7%). Najmniejszym jednak nasyceniem wyróżniają się strzelnice – 0,02 obiekty na 10 tysięcy ludności.

Wykres 47. Obiekty sportowe ogółem przypadające na 10 tysięcy ludności w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 6. Obiekty sportowe przypadające na 10 tysięcy ludności oraz siłownie zewnętrzne na 10 tysięcy ludności na poziomie powiatów w województwie śląskim w 2022 roku

Powiat	Obiekty sportowe ogółem przypadające na 10 tysięcy ludności [obiekty]	Siłownie zewnętrzne na 10 tysięcy ludności [obiekty]
Powiat lubliniecki	15,7	7,5
Powiat bieruńsko-lędzki	13,4	4,7
Powiat częstochowski	12,4	5,3
Powiat raciborski	11,5	3,7
Powiat gliwicki	11,5	3,6

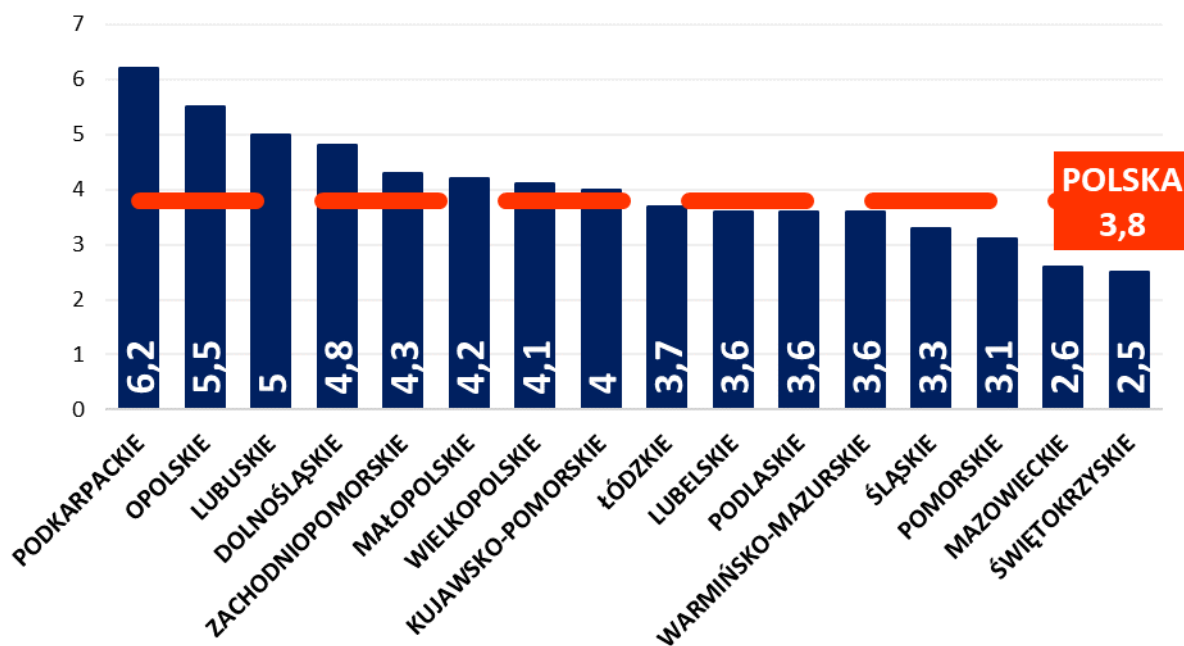
Powiat	Obiekty sportowe ogółem przypadające na 10 tysięcy ludności [obiekty]	Siłownie zewnętrzne na 10 tysięcy ludności [obiekty]
Powiat rybnicki	11,1	3,5
Powiat kłobucki	11,0	6,1
Powiat tarnogórski	10,1	3,0
Powiat wodzisławski	9,6	2,9
Powiat zawierciański	9,5	4,6
Powiat mikołowski	9,4	3,5
Powiat myszkowski	8,8	2,8
Powiat będziński	8,6	3,5
Powiat bielski	8,4	3,0
Powiat cieszyński	7,6	2,2
Powiat pszczyński	7,6	1,6
Powiat żywiecki	7,6	2,2
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	7,3	2,8
Powiat m. Siemianowice Śląskie	6,6	2,4
Powiat m. Zabrze	6,0	1,2
Powiat m. Mysłowice	5,3	0,4
Powiat m. Gliwice	5,2	1,6
Powiat m. Piekary Śląskie	5,2	0,4
Powiat m. Świętochłowice	4,2	0,2
Powiat m. Jaworzno	4,1	0,7
Powiat m. Rybnik	4,0	0,2
Powiat m. Katowice	3,9	0,0
Powiat m. Jastrzębie- Zdrój	3,9	1,4
Powiat m. Ruda Śląska	3,6	0,2

Powiat	Obiekty sportowe ogółem przypadające na 10 tysięcy ludności [obiekty]	Siłownie zewnętrzne na 10 tysięcy ludności [obiekty]
Powiat m. Chorzów	3,4	0,5
Powiat m. Częstochowa	3,2	2,0
Powiat m. Tychy	3,0	0,2
Powiat m. Sosnowiec	2,5	0,5
Powiat m. Bielsko-Biała	2,5	0,7
Powiat m. Bytom	2,2	0,0
Powiat m. Żory	1,9	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Kluby sportowe odgrywają istotną rolę w upowszechnianiu aktywności fizycznej i integracji społeczności lokalnych. W województwie śląskim ich liczebność w przeliczeniu na mieszkańców pozwala ocenić poziom zaangażowania regionu w rozwój zorganizowanego sportu i jego dostępność dla społeczności lokalnych. W 2022 roku funkcjonowało 3,3 klubów sportowych przypadających na 10 tysięcy ludności. Ze wskazaną wartością region uplasował się na 13. pozycji wśród regionów, wyprzedzając jedynie województwa: świętokrzyskie (2,5), mazowieckie (2,6) i pomorskie (3,1). Dla porównania wartość ogólnopolska wyniosła 3,8 klubów co oznacza, że województwo śląskie pod tym względem wypada niekorzystnie zarówno na tle kraju jak i większości regionów. W ujęciu lokalnym zdecydowanie wyróżniają się 2 gminy, w których wskaźnik ten osiąga bardzo wysokie wartości. Zaliczają się do nich: Krzanowice (powiat raciborski) z wynikiem 13,1 klubów oraz Rudziniec (powiat gliwicki) – 10,1 klubów. Przykłady te mogą świadczyć o skutecznych działaniach samorządów lokalnych w zakresie wspierania aktywności sportowej i rozwoju klubów sportowych.

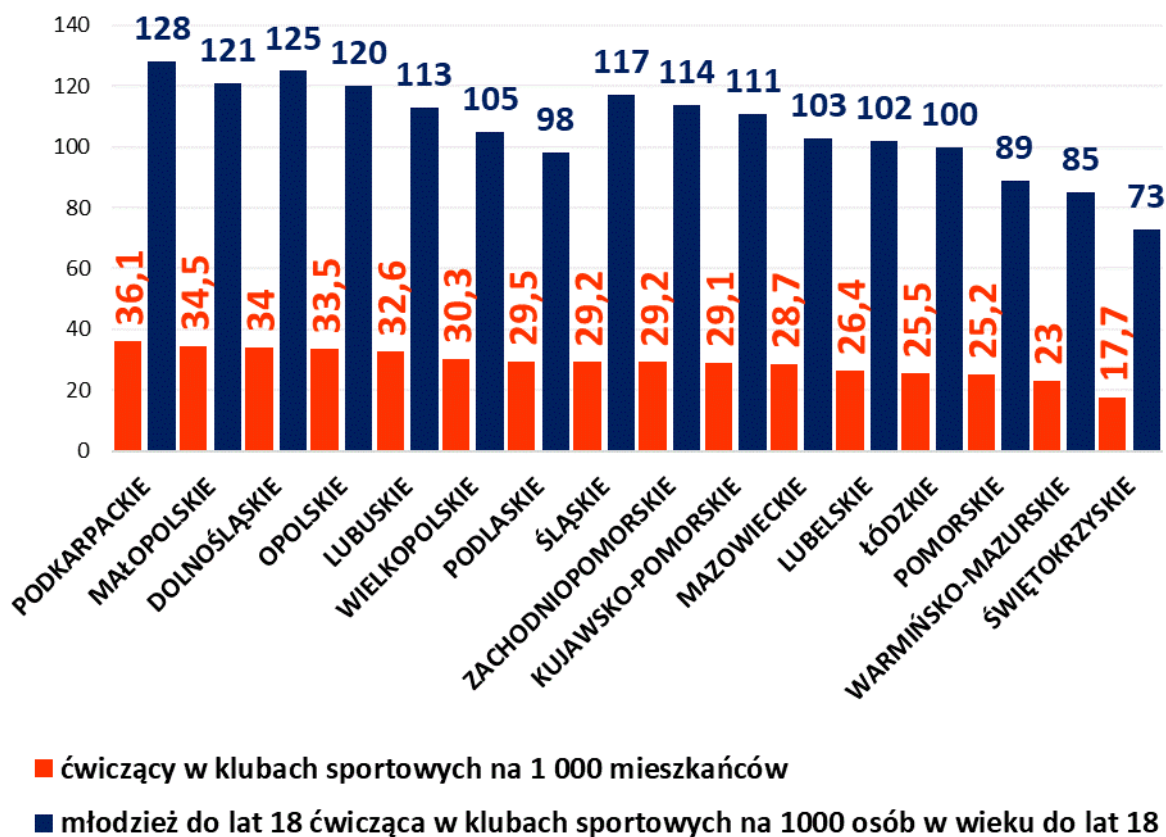
Wykres 48. Kluby sportowe na 10 tysięcy ludności w województwie śląskim w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Wskaźnik uczestnictwa mieszkańców w zajęciach klubów sportowych stanowi ważny miernik aktywności fizycznej oraz stopnia upowszechnienia sportu w regionie. W województwie śląskim wskaźnik ten pokazuje umiarkowany poziom zaangażowania mieszkańców w działalność klubową. W 2022 roku region zajął 8. miejsce w kraju, z wynikiem 29,2 osób ćwiczących w klubach sportowych na 1000 mieszkańców. Najwyższe wartości odnotowano w Katowicach i Tychach (odpowiednio 40,8 i 39,7 osób) oraz w powiecie raciborskim (38 osób). W przypadku młodzieży do lat 18 województwo śląskie zajęło 5. pozycję w kraju, z wynikiem 117 osób, a wśród gmin szczególnie wyróżniają się Kłobuck (325 osób), Herby (284 osoby), Wilkowice (253 osoby) i Łękawica (252 osoby). Dane te wskazują, że choć ogólny poziom uczestnictwa w klubach sportowych jest umiarkowany, region posiada duży potencjał w zakresie upowszechniania sportu i aktywności fizycznej, zwłaszcza wśród młodzieży.

Wykres 49. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców [osoby] oraz młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18 [osoby] w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 7. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców oraz młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18 na poziomie powiatów w województwie śląskim w 2022 roku

Powiat	Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców	Młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18
Katowice	40,8	172
Tychy	39,7	155
raciborski	38	139
pszczyński	37,6	133
tarnogórski	37,5	135

Powiat	Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców	Młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18
kłobucki	35,6	152
Rybnik	35,3	132
Zabrze	34	168
lubliniecki	32,8	118
Dąbrowa Górnicza	32,6	174
bielski	32,4	121
mikołowski	31,4	95
cieszyński	31,1	120
Chorzów	30,8	131
Bielsko-Biała	30,3	118
Jastrzębie-Zdrój	29,9	106
Gliwice	29,7	132
Jaworzno	29,5	125
Częstochowa	29,1	144
gliwicki	28,9	91
Świętochłowice	27,2	114
rybnicki	26,8	88
Siemianowice Śląskie	26,7	69
częstochowski	26,4	92
bieruńsko-lędziński	26,4	83
Żory	25,3	93
wodzisławski	24,5	96
Bytom	24,4	108
Ruda Śląska	22,4	102
żywiecki	22	86
będziński	20,8	83
Piekary Śląskie	18,9	98
Sosnowiec	18	94
myszkowski	16,4	66

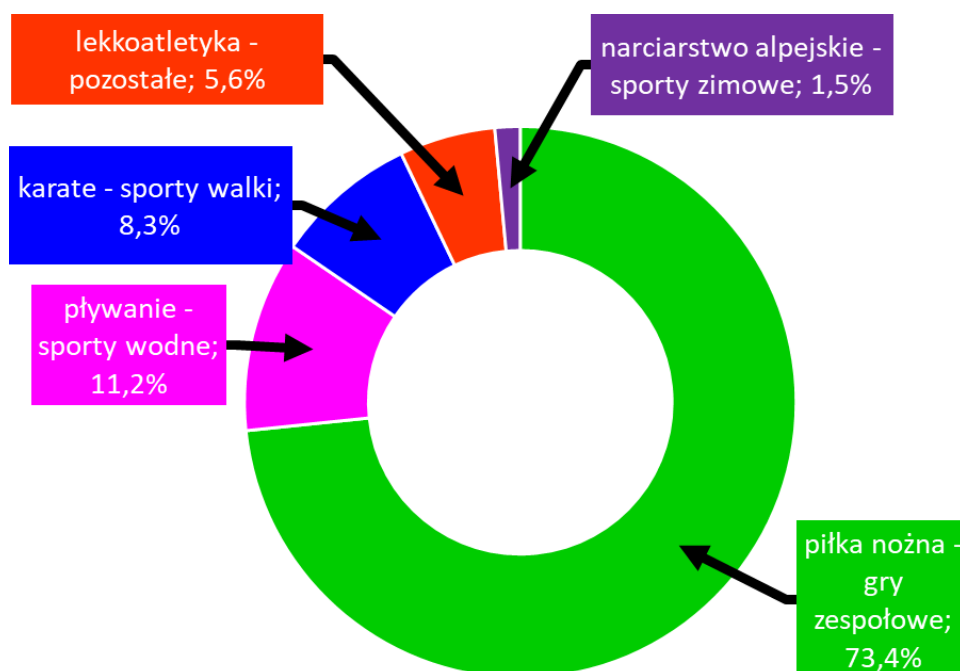
Powiat	Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców	Młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18
Mysłowice	15,9	62
zawierciański	15,3	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

- Na podstawie danych dotyczących uczestnictwa w sekcjach sportowych w województwie śląskim w 2022 roku zaobserwowano istotne zróżnicowanie popularności poszczególnych dyscyplin sportowych w zależności od ich kategorii. Zgodnie z klasyfikacją przyjętą przez Główny Urząd Statystyczny, dyscypliny sportowe dzielone są na pięć głównych sekcji. Do kategorii gier zespołowych zalicza się między innymi piłkę nożną, koszykówkę, siatkówkę, rugby, hokej na lodzie, piłkę ręczną oraz football amerykański. Sekcja sportów walki obejmuje takie dyscypliny jak judo, karate, boks, zapasy, taekwondo, szermierka, muay thai oraz inne sztuki walki. W grupie sportów wodnych ujęto między innymi pływanie, kajakarstwo, żeglarstwo, wioślarstwo, narciarstwo wodne oraz skoki do wody. Do sportów zimowych zaliczono narciarstwo alpejskie i klasyczne, łyżwiarstwo figurowe i szybkie, snowboard, biathlon oraz sporty saneczkowe. Natomiast do sekcji pozostałych dyscyplin przyporządkowano między innymi lekkoatletykę, szachy, strzelectwo sportowe, gimnastykę, tenis, akrobatykę, kolarstwo, taniec sportowy, jeździectwo, podnoszenie ciężarów, sporty motorowe oraz brydż sportowy. Wśród gier zespołowych zdecydowanie przeważała piłka nożna, która skupiała 73,2% wszystkich ćwiczących - 77,7% wszystkich grających w piłkę nożną stanowili juniorzy. W obrębie sportów walki największym zainteresowaniem cieszyło się karate (28,6%), przy czym udział juniorów w tej dyscyplinie wyniósł aż 81,4%. W kategorii sportów wodnych dominowało pływanie, reprezentowane przez 80,5% ćwiczących, z czego niemal wszyscy (96,6%) należeli do grupy juniorów. W przypadku sportów zimowych najczęściej wybieraną dyscypliną było narciarstwo alpejskie, które stanowiło 46,4% aktywności w tej grupie, jednak udział juniorów był tu relatywnie niższy i wyniósł 56,7%. Wśród sportów sklasyfikowanych jako „pozostałe” największą popularnością cieszyła się lekkoatletyka (15,9%), a juniorzy stanowili 75,8% jej uczestników. Zróżnicowanie popularności dyscyplin sportowych w województwie śląskim pokazuje,

że dominujące sporty w poszczególnych kategoriach, takie jak piłka nożna, karate czy pływanie, przyciągają przede wszystkim juniorów, co może mieć istotne znaczenie przy planowaniu rozwoju infrastruktury treningowej.

Wykres 50. Sekcje według grup sportów cieszące się największą popularnością wśród ćwiczących w województwie śląskim w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

6.1. Podsumowanie cząstkowe

W województwie śląskim obserwuje się niewystarczającą liczbę obiektów oraz klubów sportowych, co potwierdzają niskie wartości wskaźników określających liczbę obiektów i klubów przypadających na 10 tysięcy mieszkańców. Ograniczona dostępność infrastruktury sportowej może negatywnie wpływać na poziom aktywności fizycznej wśród mieszkańców regionu. W związku z tym kluczowe pozostaje dalsze rozwijanie infrastruktury sportowej. Pozytywnym sygnałem jest natomiast wyższa wartość wskaźnika uczestnictwa w zajęciach klubowych, która wskazuje, że zarówno osoby dorosłe, jak i młodzież do 18. roku życia chętnie angażują się w aktywność sportową. Dane te pokazują, że województwo śląskie dysponuje znacznym potencjałem w zakresie upowszechniania sportu i aktywności fizycznej, szczególnie wśród młodzieży.

7. BEZPIECZEŃSTWO

- Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) na terenie województwa śląskiego (Na podstawie dokumentu Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach: Realizacja zadań krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w województwie śląskim w 2024 roku).

W 2024 roku na terenie województwa śląskiego sieć jednostek krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego składała się łącznie z 466 różnego rodzaju jednostek i placówek. Jest to 3 wynik w kraju po województwie mazowieckim i małopolskim. Sieć tworzyło w szczególności:

- 31 komend powiatowych i miejskich PSP, w strukturach których funkcjonuje 45 jednostek ratowniczo – gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej oraz 3 posterunki interwencyjne PSP (w Siewierzu, Szczekocinach oraz Czechowicach– Dziećmicach),
- 1 jednostka ratowniczo – gaśnicza funkcjonująca w strukturach Centralnej Szkoły PSP w Częstochowie,
- 2 jednostki Wojskowej Straży Pożarnej (18 Bielski Batalion Powietrznodesantowy, Jednostka Wojskowa Komandosów w Lublińcu),
- 430 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej włączonych do KSRG,
- 2 placówki szpitalne funkcjonujące w ramach systemu na podstawie porozumień zawartych na szczeblu centralnym (Centrum Leczenia Oparzeń w Siemianowicach Śląskich i Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej MSWiA w Katowicach).

Ratownictwo specjalistyczne na terenie woj. śląskiego realizuje 46 Jednostek Ratowniczo – Gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej (JRG PSP).

Działania ratownictwa specjalistycznego prowadzone były w ramach 5 typów:

- I. Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Technicznego (3 specjalistyczne grupy ratownictwa):
 - „SGRT Dąbrowa Górnicza”,
 - „SGRT Bielsko Biała”
 - „SGRT Szkoła Częstochowa”.

- II. Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Chemiczno-Ekologicznego (4 specjalistyczne grupy ratownictwa):
 - SGRChem-Eko „Bielsko-Biała”
 - SGRChem-Eko „Częstochowa”
 - SGRChem-Eko „Gliwice - Łabędy”
 - SGRChem-Eko „Katowice - Piotrowice”

- III. Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wysokościowego (2 specjalistyczne grupy ratownictwa):
 - SGRW „Radzionków”
 - SGRW „Jastrzębie Zdrój”

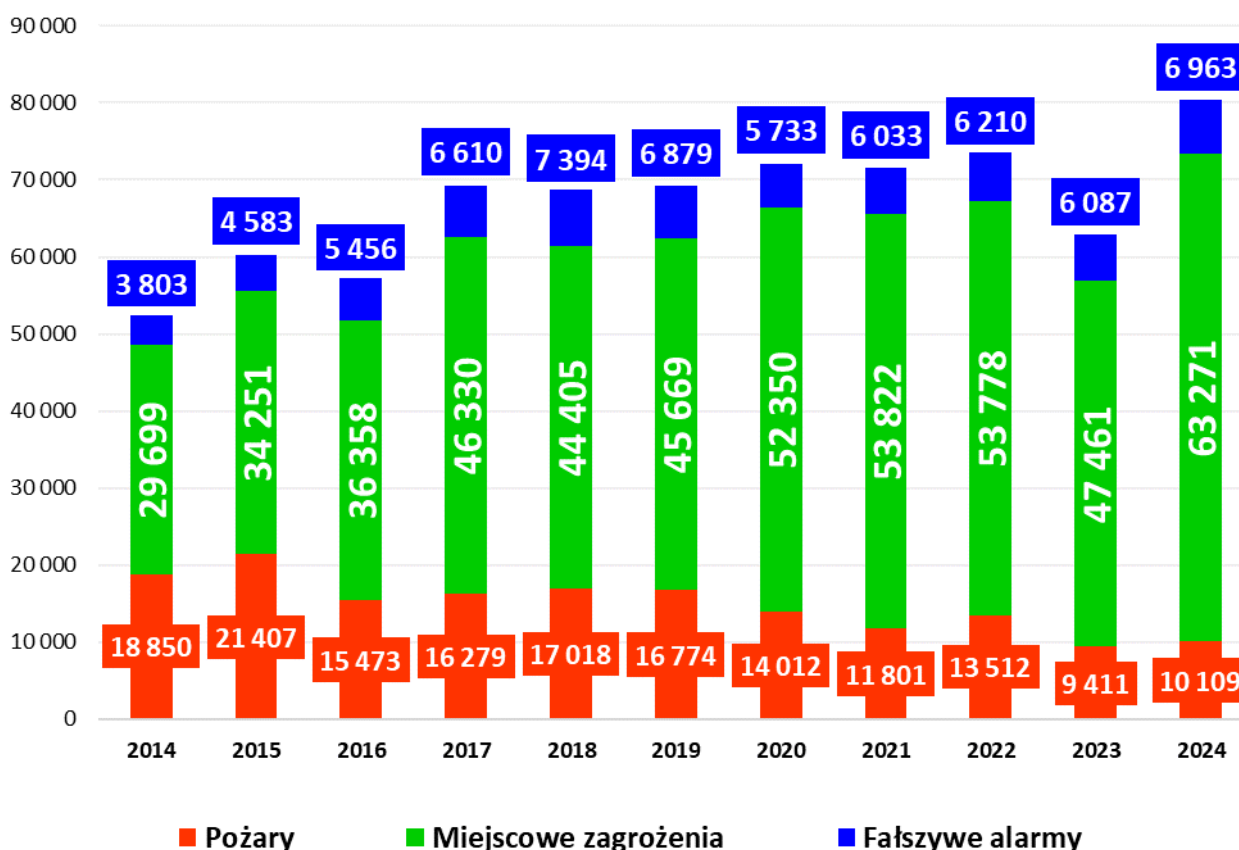
- IV. Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego (2 specjalistyczne grupy ratownictwa wodno-nurkowego):
 - SGRW-N „Bytom”

- V. Specjalistyczna Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza (2 specjalistyczne grupy Poszukiwawczo-Ratownicze):
 - SGPR „Jastrzębie Zdrój”
 - SGPR „Radzionków”.

W roku 2024 na terenie woj. śląskiego jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały ogółem 80 343 razy, w tym przy:

- 10 109 pożarach (9892 małych, 193 średnich, 16 dużych, 8 bardzo dużych),
- 63 271 miejscowych zagrożeniach (8906 małych, 53606 lokalnych, 736 średnich, 23 dużych),
- 6 963 alarmach fałszywych (220 złośliwych, 3837 w dobrej wierze, 2906 z monitoringu pożarowego).

Wykres 51. Działalność interwencyjna jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego województwa śląskiego w latach 2014-2024

Źródło: Realizacja zadań krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w województwie śląskim w 2024 roku, Komenda Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach.

Statystycznie w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 roku w działaniach ratowniczych brało udział ogółem 116 955 zastępów oraz 532 343 ratowników (zestawienie nie uwzględnia wyjazdów do alarmów fałszywych), w tym:

- 67 493 zastępów JRG PSP (57,7%);
- 49 013 zastępów OSP (41,9%);
- 449 zastępów ZSP, ZSR i inne (0,4%).

Dla porównania w 2023 roku w działaniach brało udział, odpowiednio, ogółem zastępów 95 804 (JRG – 66,4%, OSP – 33,3%, ZSR – 0,3% i inne) oraz ratowników 430 576.

W 2024 roku jednostki KSRG w regionie podjęły ponad **80 tysięcy interwencji**, co stanowi znaczący wzrost względem niektórych lat wcześniejszych dekady (na przykład 62,9 tysięcy w 2023 roku). W 2024 roku był to najwyższy wynik w kraju, stanowiący 14,57% wszystkich krajowych interwencji. Wynik ten odzwierciedla dużą gęstość zaludnienia regionu, wysoki poziom urbanizacji i częstotliwość występowania zdarzeń wymagających interwencji.

Średnia liczba interwencji na jednostkę PSP w latach 2020–2024 wyniosła **2 326 rocznie**, co świadczy o dużym obciążeniu kadry i sprzętu.

Tabela 8. Statystyka interwencji jednostek organizacyjnych Państwowych Straży Pożarnych województwa śląskiego w latach 2020-2024

Teren działania	2020	2021	2022	2023	2024	Średnia liczba interwencji w latach 2020 - 2024
KP PSP Będzin	2735	3 267	2953	2400	2830	2 837
KM PSP Bielsko-Biała	4223	4 784	5004	5340	8605	5 591
KM PSP Bytom	2723	2 725	2772	2235	2202	2 531
KM PSP Chorzów	1976	1 657	1603	1423	1552	1 642
KP PSP Cieszyn	3506	3 124	3238	3419	6317	3 921

Teren działania	2020	2021	2022	2023	2024	Średnia liczba interwencji w latach 2020 - 2024
KM PSP Częstochowa	7331	7 052	6693	5579	7246	6 780
KM PSP Dąbrowa Górnicza	1731	1 689	1519	1249	1556	1 549
KM PSP Gliwice	4368	4 700	5221	4294	4523	4 621
KM PSP Jastrzębie-Zdrój	2004	1 517	1475	1346	1659	1 600
KM PSP Jaworzno	1407	1 091	1139	913	975	1 105
KM PSP Katowice	5538	5 283	5763	4933	5057	5 315
KP PSP Kłobuck	1822	1 598	1887	1354	1707	1 674
KP PSP Lubliniec	1240	1 391	1515	1209	1412	1 353
KP PSP Mikołów	1426	1 337	1479	1502	1715	1 492
KM PSP Mysłowice	1206	1 148	1168	1069	1117	1 142
KP PSP Myszków	1453	1 746	1656	1244	1931	1 606
KM PSP Piekary Śląskie	800	890	1074	811	838	883
KP PSP Pszczyna	1513	1 527	1284	1220	2795	1 668
KP PSP Racibórz	1844	2 100	1833	1580	2239	1 919
KM PSP Ruda Śląska	1890	1 642	1635	1456	1563	1 637
KM PSP Rybnik	2035	2 300	2373	1871	2647	2 245
KM PSP Siemianowice Śląskie	910	953	1093	838	907	940
KM PSP Sosnowiec	2381	2 533	2892	2404	2761	2 594
KM PSP Świętochłowice	1265	806	824	718	719	866
KP PSP Tarnowskie	2255	2 691	3124	2072	2323	2 493

Teren działania	2020	2021	2022	2023	2024	Średnia liczba interwencji w latach 2020 - 2024
Góry						
KM PSP Tychy	3459	2 799	2768	2522	2905	2 891
KP PSP Wodzisław Śląski	1898	2 097	1543	1292	2383	1 843
KM PSP Zabrze	2170	2 178	2504	1991	2110	2 191
KM PSP Zawiercie	2108	2 252	2563	1781	2270	2 195
KM PSP Żory	918	794	859	824	1114	902
KP PSP Żywiec	1960	1 985	2046	2070	2365	2 085

Źródło: Realizacja zadań krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w województwie śląskim w 2024 roku, Komenda Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach.d

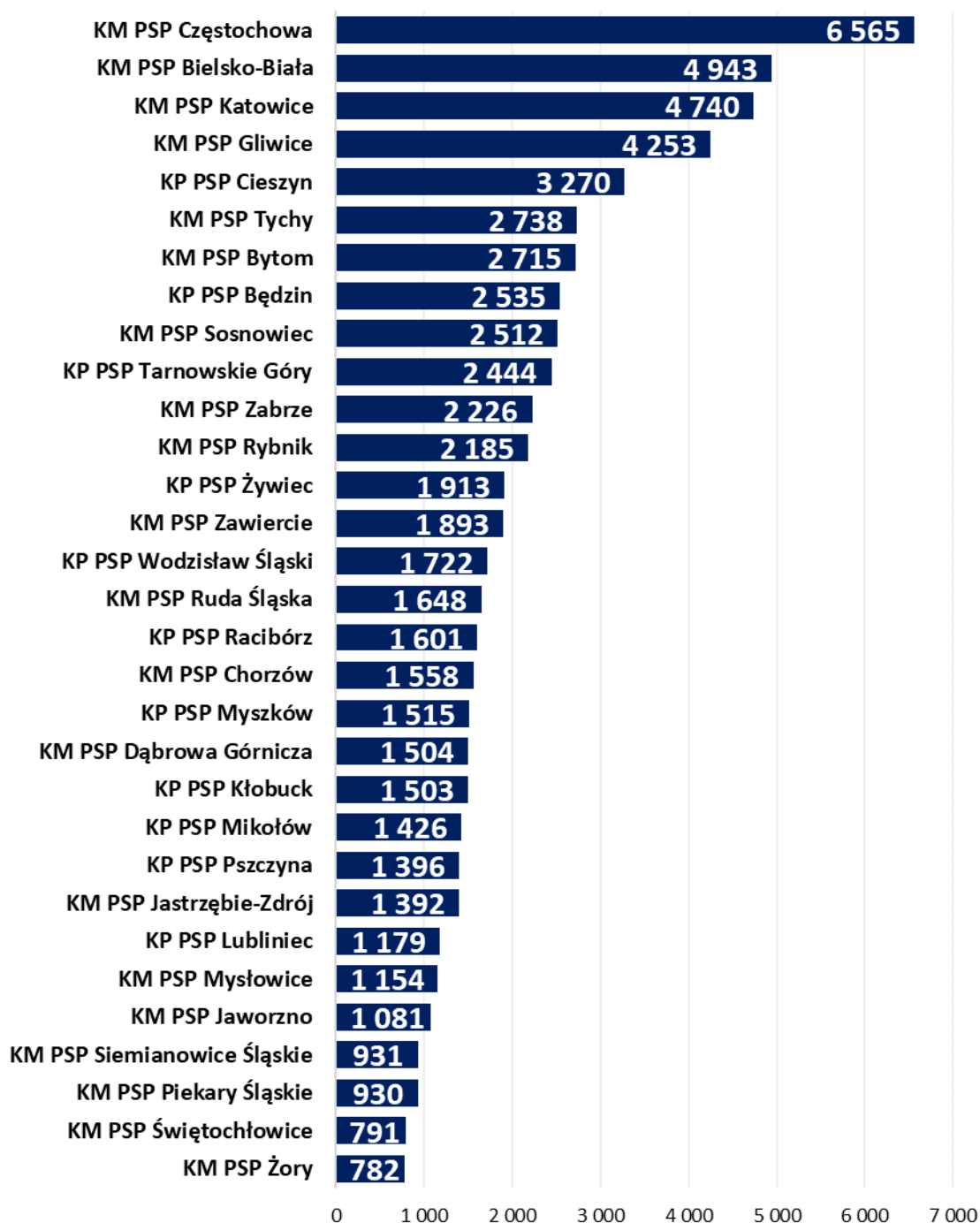
W 2024 roku w wyniku zdarzeń, do których wezwano KSRG w województwie śląskim zginęło 1 415 osób, w tym 19 dzieci. Największa liczba ofiar śmiertelnych dotyczyła miejscowych zagrożeń (1 387 osób). W pożarach zginęło 28 osób. Rannych w 2024 roku zostało 6 051 osób z czego 585 to dzieci. Wzrost liczby rannych widoczny jest zarówno w kategoriach pożarów, jak i miejscowych zagrożeń.

W 2024 roku podczas działań ratowniczych rannych zostało 61 ratowników (w tym 49 strażaków PSP). Najwięcej urazów w obu latach wystąpiło w trakcie likwidacji miejscowych zagrożeń, co wskazuje na większe ryzyko w tego typu interwencjach niż w klasycznych akcjach gaśniczych.

Dane wskazują duże zróżnicowanie liczby interwencji pomiędzy poszczególnymi jednostkami. Najbardziej obciążona w 2024 roku była KM PSP Bielsko-Biała (8 605 interwencji, ponad 1 350 więcej niż kolejna w rankingu – KM PSP Częstochowa). Średnio w latach 2020–2024 najczęściej interweniowała KM PSP Częstochowa, a najrzadziej KM PSP Świętochłowice oraz KM PSP Piekary Śląskie. Różnice wynikają

z gęstości zaludnienia, wielkości obsługiwanych terenów, charakterystyki zabudowy oraz obecności infrastruktury krytycznej.

Wykres 52. Średnia liczba interwencji jednostek organizacyjnych Państwowych Straży Pożarnej w województwie śląskim w latach 2014-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Realizacja zadań krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w województwie śląskim, Komenda Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach.

Wysokie obciążenie jednostek PSP wymaga utrzymania odpowiednich zasobów kadrowych, sprzętowych i logistycznych, szczególnie w jednostkach o najwyższej aktywności. Rosnące zagrożenia pozapozarowe powinny być objęte dalszym rozwojem, w postaci zwiększenia wyposażenia w wyspecjalizowany sprzęt i szkoleń w zakresie ratownictwa technicznego, chemicznego i medycznego. Ponadto wzrost liczby rannych strażaków sugeruje potrzebę intensyfikacji działań profilaktycznych i poprawy standardów BHP w trakcie akcji. Zróżnicowanie obciążenia między komendami wskazuje natomiast na możliwość optymalizacji rozmieszczenia zasobów i lepszego wsparcia jednostek o największej liczbie wyjazdów.

Liczba jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) funkcjonujących w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego na terenie woj. śląskiego, na skutek włączenia w skład systemu kolejnych jednostek uległa zwiększeniu i na dzień 31 grudnia 2024 roku w strukturach systemu ratowniczego działało 430 jednostek OSP. Dane dotyczące ilości jednostek OSP funkcjonujących w ramach KSRG w poszczególnych powiatach przedstawiono poniżej (stan na 31.12.2024 roku).

Liczba jednostek OSP w KSRG w województwie śląskim w 2024 roku wynosiła 430. A w podziale na komendy Państwowej Straży Pożarnej i powiaty:

- 1) KP PSP Będzin – razem: 20
 - Powiat będziński - 20

- 2) KM PSP Bielsko – Biała - razem: 35
 - Miasto Bielsko – Biała - 6
 - Powiat bielski - 29

- 3) KM PSP Bytom – razem: 1
 - Miasto Bytom - 1

- 4) KM PSP Chorzów - razem: 0
 - Miasto Chorzów - 0

- 5) KP PSP Cieszyn – razem: 26
 - Powiat cieszyński - 26

- 6) KM PSP Częstochowa – razem: 42
 - Miasto Częstochowa - 4
 - Powiat częstochowski - 38
- 7) KM PSP Dąbrowa Górnicza – razem: 6
 - Miasto Dąbrowa Górnicza - 6
- 8) KM PSP Gliwice – razem: 22
 - Miasto Gliwice - 3
 - Powiat gliwicki - 19
- 9) KM PSP Jastrzębie – Zdrój – razem: 6
 - Miasto Jastrzębie-Zdrój - 6
- 10) KM PSP Jaworzno – razem: 2
 - Miasto Jaworzno - 2
- 11) KM PSP Katowice – razem: 5
 - Miasto Katowice - 5
- 12) KP PSP Kłobuck – razem: 20
 - Powiat kłobucki - 20
- 13) KP PSP Lubliniec – razem: 22
 - Powiat lubliniecki - 22
- 14) KP PSP Mikołów – razem: 11
 - Powiat mikołowski - 11
- 15) KP PSP Myszków – razem: 16
 - Powiat myszkowski - 16
- 16) KM PSP Piekary Śląskie – razem: 3
 - Miasto Piekary Śląskie - 3
- 17) KP PSP Pszczyna – razem: 18

- Powiat pszczyński - 18
- 18)KP PSP Racibórz – razem:22
- Powiat raciborski - 22
- 19)KM PSP Ruda Śląska – razem: 6
- Miasto Ruda Śląska - 6
- 20)KM PSP Rybnik – razem: 22
- Miasto rybnik – 5
 - Powiat rybnicki - 17
- 21)KM PSP Siemianowice Śląskie – razem: 1
- Miasto Siemianowice Śląskie - 1
- 22)KM PSP Sosnowiec – razem: 2
- Miasto Sosnowiec - 2
- 23)KM PSP Świętochłowice – razem: 0
- Miasto Świętochłowice - 0
- 24)KP PSP Tarnowskie Góry – razem: 25
- Powiat tarnogórski - 25
- 25)KM PSP Tychy – razem:
- Miasto Tychy - 0
 - Powiat bieruńsko – łędziński - 9
- 26)KP PSP Wodzisław Śląski – razem: 25
- Powiat wodzisławski - 25
- 27)KM PSP Zabrze – razem: 5
- Miasto Zabrze - 5
- 28)KP PSP Zawiercie – razem: 27

- Zawierciański - 27

29)KP PSP Żory – razem: 2

- Miasto Żory - 2

30)KP PSP Żywiec – razem: 32

- Powiat żywiecki - 32

Jednostki OSP w roku 2024 uczestniczyły w 41 907 działaniach ratowniczych, co stanowi 52% wszystkich zdarzeń, jakie miały miejsce na terenie woj. śląskiego. W 31 495 działaniach uczestniczyły jednostki OSP włączone do KSRG, a w 12 793 zdarzeniach udział brały jednostki OSP nie włączone do systemu.

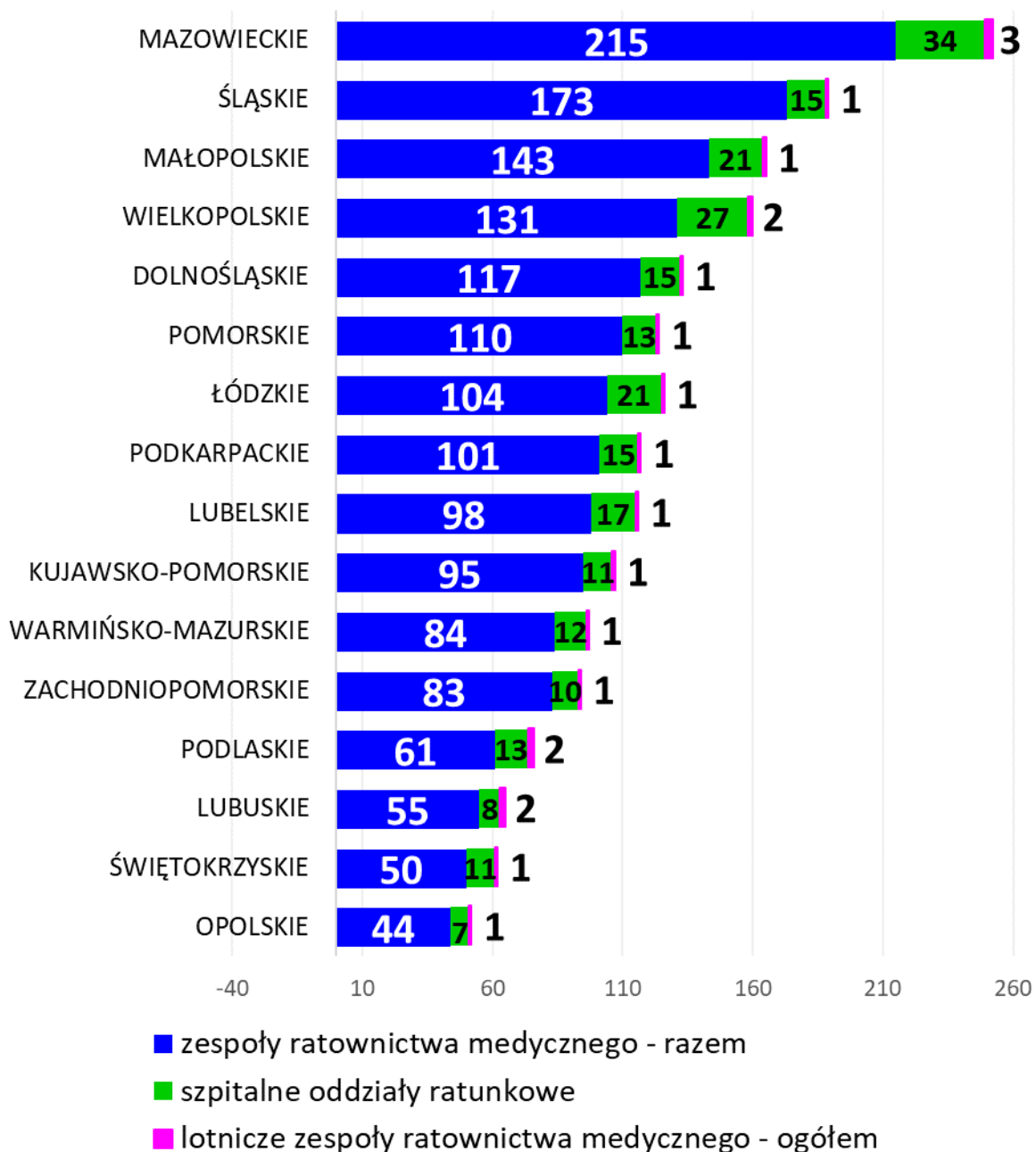
W roku 2024 jednostki OSP w przypadku 30 102 interwencji realizowały działania ratownicze samodzielnie (bez udziału innych jednostek ochrony przeciwpożarowej).

Wśród interwencji realizowanych samodzielnie 1469 zdarzeń to pożary, 27 562 to działania związane z likwidacją miejscowych zagrożeń, 1071 interwencji to alarmy fałszywe.

- Województwo śląskie w 2024 roku. dysponowało 173 zespołami ratownictwa medycznego, co jest drugim wynikiem w kraju po woj. mazowieckim (215 zespołów). W ciągu dekady nastąpił wzrost (z 155 zespołów w 2014 roku), co wskazuje na rozwój infrastruktury ratunkowej i zwiększenie dostępności pomocy w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia. Jeśli chodzi o szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), w 2024 roku w województwie funkcjonowało ich 15, co stanowi wzrost względem 2014 roku (11 SOR). Choć województwo śląskie plasuje się pod tym względem dopiero na 6. miejscu w kraju, zauważalny jest pozytywny trend rozwoju tej formy opieki.

Dodatkowo w regionie działał w 2024 roku 1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego - Lotnicze Pogotowie Ratunkowe Filia w Katowicach, co jednak stanowi przeciętny poziom na tle kraju.

Wykres 53. Jednostki systemu ratownictwa medycznego według województw w 2024 roku

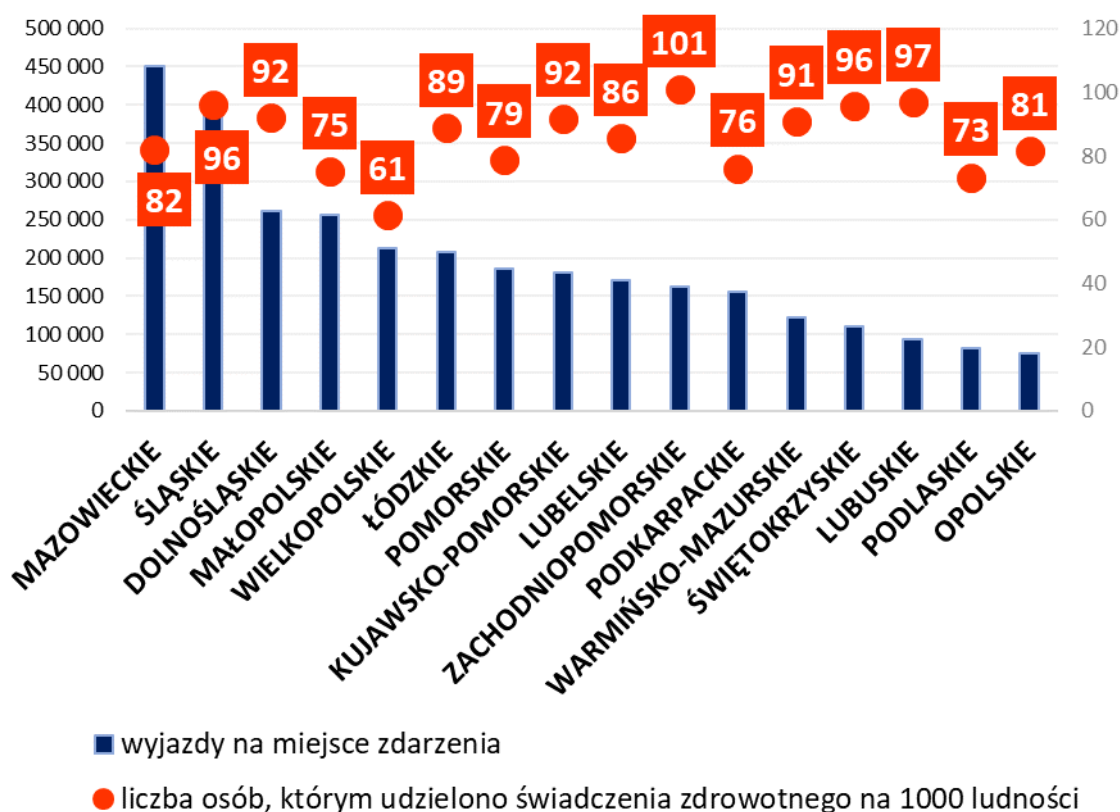

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W ciągu dekady liczba zatrudnionych w ZRM wzrosła z 1 870 w 2014 roku do 2 243 w 2024 roku. To ponad 20% wzrostu, który jednak nie nadąża za tempem wzrostu liczby interwencji i świadczeń. Nadal jednak województwo śląskie ma jedną z największych kadr ratownictwa w kraju, ustępując jedynie województwu mazowieckiemu.

Wzrost zatrudnienia należy ocenić pozytywnie, ale może być on nadal niewystarczający w kontekście zwiększającej się liczby interwencji, starzejącego się społeczeństwa oraz rosnących wyzwań zdrowotnych.

Wykres 54. Wyjazdy zespołów ratownictwa medycznego oraz wskaźnik liczby osób, którym udzielono pomocy na 1 000 ludności według województw w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba interwencji zespołów ratownictwa medycznego (ZRM) w województwie śląskim utrzymywała się na wysokim poziomie. W latach 2014–2024 odnotowywano od około 370 tysięcy do ponad 418 tysięcy wyjazdów rocznie.

Porównując do skali ogólnopolskiej, region znajduje się w czołówce województw pod względem liczby wyjazdów. To pokazuje dużą gęstość zaludnienia oraz intensywne wykorzystanie systemu ratownictwa medycznego, co przekłada się na konieczność utrzymywania jego wysokiej sprawności.

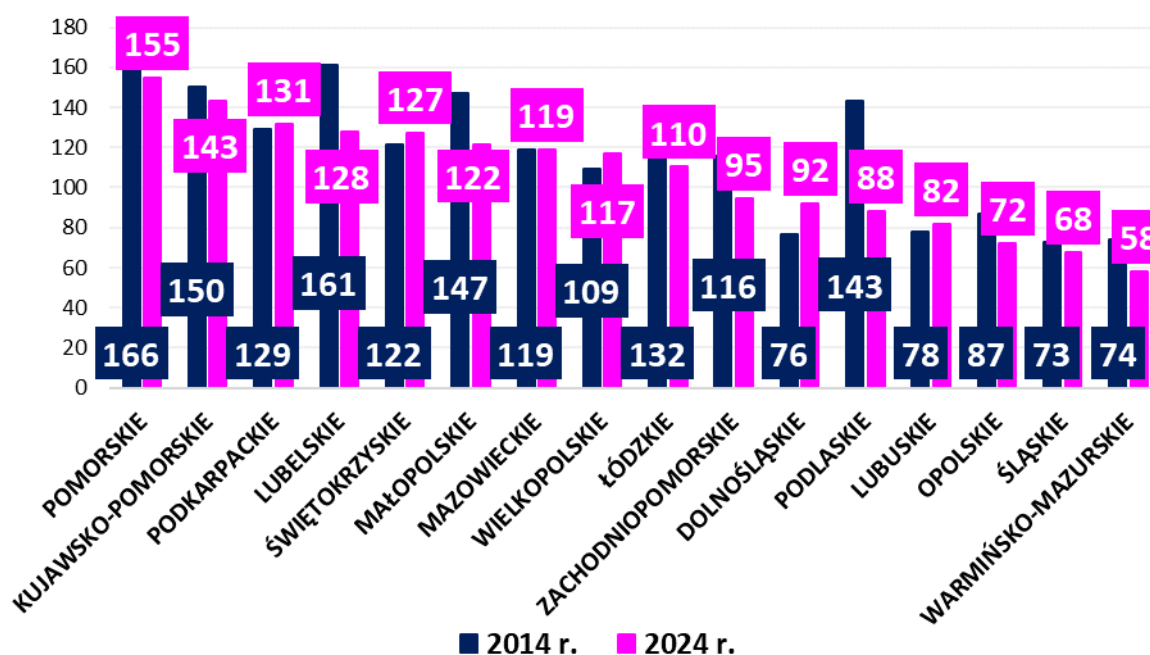
Ogółem w 20224 roku pomocy udzielono 412 328 osobom. Wśród nich 6,1% stanowiły dzieci i młodzież do 18 roku życia, a 50,8% – osoby starsze powyżej 65 roku życia.

W 2024 roku wskaźnik udzielonej pomocy na 1 000 ludności w województwie śląskim wyniósł 96 osób – wyższy niż średnia krajowa (84 osób) i jeden z najwyższych w Polsce. Co istotne, w okresie 2014–2024 województwo regularnie przekraczało średnią krajową, notując wzrost z poziomu 85 osób w 2014 roku do wspomnianych 96 osób.

Tak wysoki wskaźnik może świadczyć zarówno o dobrze rozwiniętej dostępności usług ratunkowych, jak i o dużym zapotrzebowaniu na pomoc – co może mieć związek z wiekiem społeczeństwa, kondycją zdrowotną populacji, urbanizacją czy większą liczbą wypadków i incydentów zdrowotnych.

W 2024 roku w województwie śląskim udzielono 290 575 świadczeń zdrowotnych w trybie ambulatoryjnym na SOR lub izbach przyjęć. W porównaniu z rokiem 2014 (332 591 świadczeń) widać delikatny spadek, z największym załamaniem w latach 2020–2021 (pandemia COVID-19).

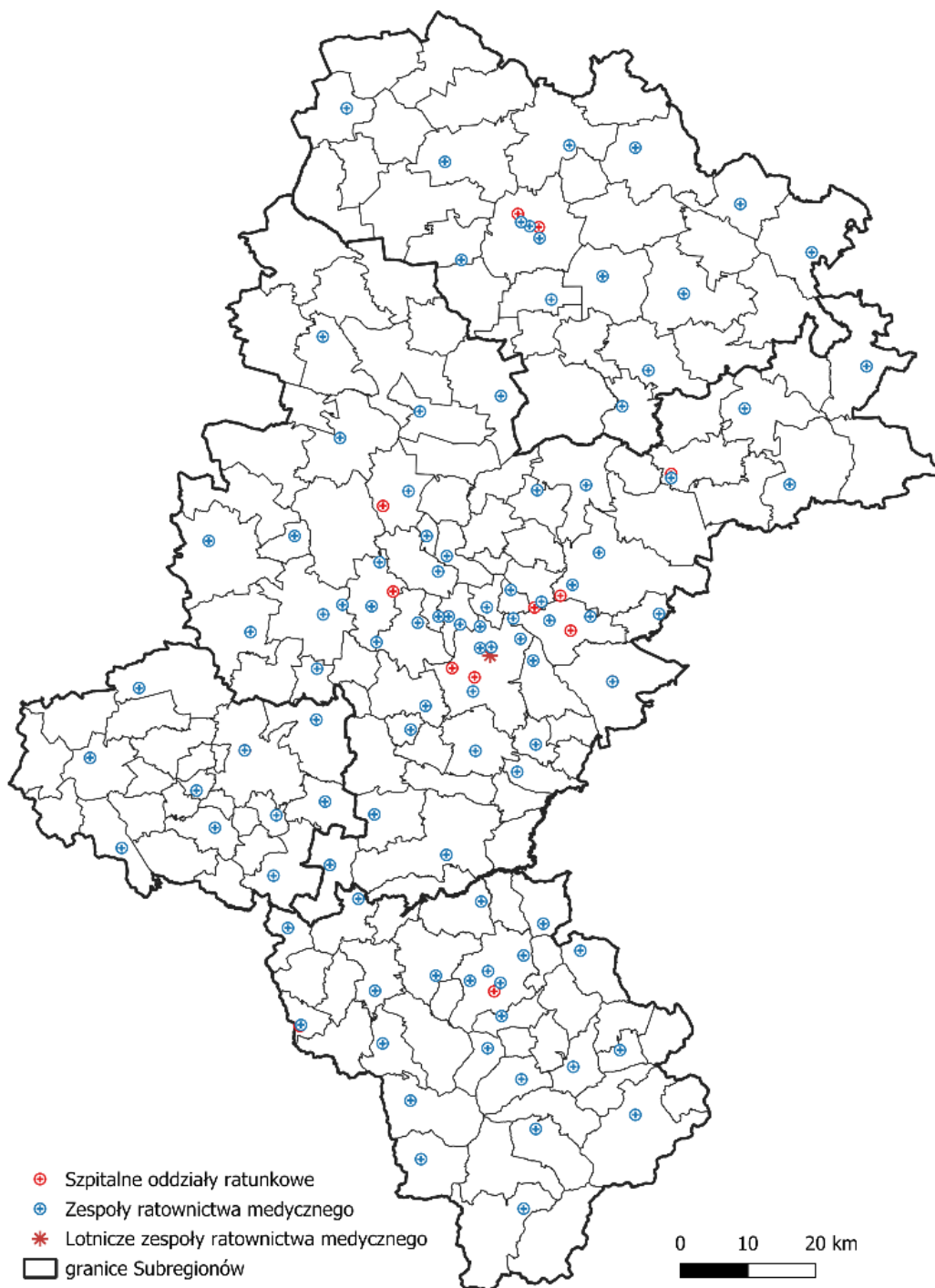
Wykres 55. Działalność ambulatoryjna szpitalnego oddziału ratunkowego/izby przyjęć - osoby, którym udzielono świadczenia zdrowotnego na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

To zjawisko może wskazywać na częściowe przeniesienie ciężaru opieki na ZRM, ale też może być skutkiem reorganizacji szpitali lub wzrostu efektywności działania samych oddziałów ratunkowych.

Mapa 25. Rozmieszczenie ZRM-ów i SOR-ów w województwie śląskim - stan na 01.01.2025 roku

Źródło: Plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa śląskiego – Aktualizacja numer 24/2025.

Tabela 9. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w województwie śląskim

Kryterium gęstości zaludnienia	Miasta powyżej 10 tysięcy mieszkańców	Poza miastem powyżej 10 tysięcy mieszkańców
Mediana czasu dotarcia na miejsce zdarzenia	00:12:10	00:15:50
Maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	15:36:14	02:17:16
Liczba wyjazdów przekraczających maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	102912	26007
Średni czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	00:59:09	01:07:18
Maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	25:18:03	05:40:40

Średni i maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego liczony jest od przyjęcia zgłoszenia do powrotu do gotowości operacyjnej [gg:mm:ss]

Źródło: Plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa śląskiego – Aktualizacja numer 24/2025.

Tabela 10. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w subregionie północnym województwa śląskiego

Kryterium gęstości zaludnienia	Miasta powyżej 10 tysięcy mieszkańców	Poza miastem powyżej 10 tysięcy mieszkańców
Mediana czasu dotarcia na miejsce zdarzenia	00:11:47	00:17:12
Maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	01:32:11	02:17:16
Liczba wyjazdów przekraczających maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	9499	9284
Średni czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	00:53:22	01:07:22
Maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	04:58:48	04:16:57

Średni i maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego liczony jest od przyjęcia zgłoszenia do powrotu do gotowości operacyjnej [gg:mm:ss]

Źródło: Plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa śląskiego – Aktualizacja numer 24/2025.

Tabela 11. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w subregionie centralnym i zachodnim województwa śląskiego

Kryterium gęstości zaludnienia	Miasta powyżej 10 tysięcy mieszkańców	Poza miastem powyżej 10 tysięcy mieszkańców
Mediana czasu dotarcia na miejsce zdarzenia	00:12:22	00:16:14
Maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	12:26:30	02:07:00
Liczba wyjazdów przekraczających maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	85268	11113
Średni czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	01:00:10	01:07:28
Maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	25:18:03	05:22:02

Średni i maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego liczony jest od przyjęcia zgłoszenia do powrotu do gotowości operacyjnej [gg:mm:ss]

Źródło: Plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa śląskiego – Aktualizacja numer 24/2025.

Tabela 12. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w subregionie południowym województwa śląskiego

Kryterium gęstości zaludnienia	Miasta powyżej 10 tysięcy mieszkańców	Poza miastem powyżej 10 tysięcy mieszkańców
Mediana czasu dotarcia na miejsce zdarzenia	00:10:58	00:13:52
Maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	15:36:14	01:29:52
Liczba wyjazdów przekraczających maksymalny czas dotarcia na miejsce zdarzenia	8145	5610
Średni czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	00:57:08	01:07:00
Maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego	20:44:15	05:40:40

Średni i maksymalny czas interwencji zespołu ratownictwa medycznego liczony jest od przyjęcia zgłoszenia do powrotu do gotowości operacyjnej [gg:mm:ss]

Źródło: Plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa śląskiego – Aktualizacja numer 24/2025.

- W latach 2014-2023 w województwie śląskim nastąpił wyraźny spadek liczby wypadków drogowych, z 3 915 w 2014 roku do 1 888 w 2023 roku (ponad dwukrotnie mniej). Podobny trend dotyczy liczby ofiar śmiertelnych - ich liczba zmniejszyła się z 249 do 126, co wskazuje na poprawę bezpieczeństwa i skuteczność działań prewencyjnych, modernizacji infrastruktury oraz zaostrzenia przepisów ruchu drogowego. Ponadto w wypadkach drogowych, które miały miejsce w regionie w 2023 roku odnotowano 2194 osób rannych.

Najczęstszym powodem wypadków drogowych była wina kierujących pojazdami - nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu (24,2% wszystkich wypadków)

Mimo poprawy, województwo śląskie pozostaje jednym z regionów o relatywnie wysokiej liczbie zdarzeń - w 2023 roku zajmowało 5. miejsce w kraju pod względem liczby wypadków, z udziałem 9,5% w ogólnej liczbie zdarzeń w Polsce (w 2014 roku było to 12,0%). Pod względem bezpośredniej liczby ofiar śmiertelnych województwo śląskie w 2023 roku było 4. regionem w kraju. Biorąc pod uwagę jednak liczbę ludności, region miał najniższy wskaźnik wśród wszystkich województw - 5 ofiar śmiertelnych na 100 tysięcy mieszkańców.

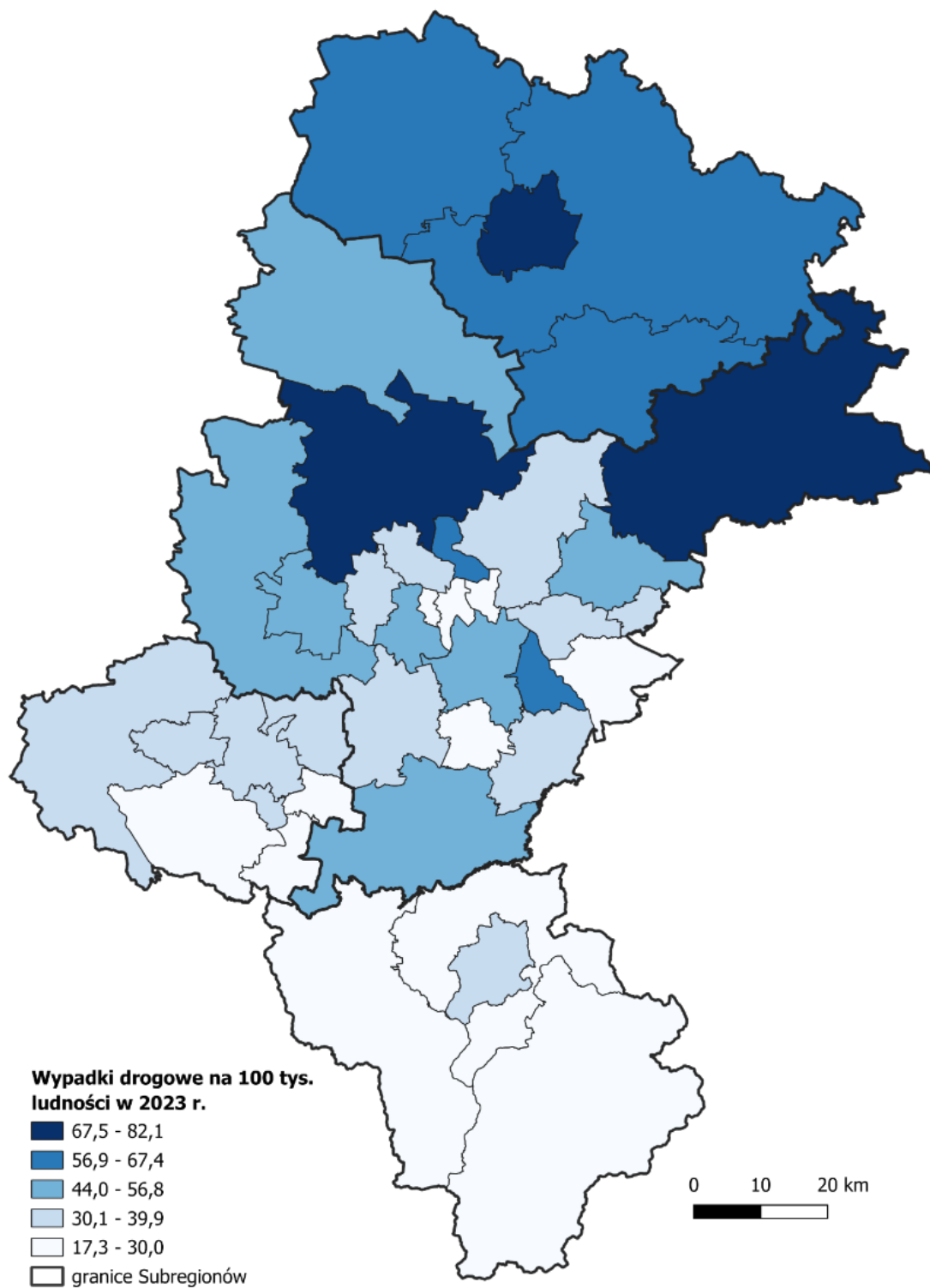
Liczba wypadków spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców w analizowanym okresie spadła prawie trzykrotnie – z poziomu przekraczającego 300 zdarzeń do 118 w 2023 roku. Udział województwa śląskiego w tej kategorii wypadków w skali kraju wyniósł 7,4%, co plasuje region na 5. miejscu w Polsce.

W większości powiatów widoczny jest stały spadek wartości wskaźnika wypadków drogowych na 100 tysięcy ludności na przestrzeni lat. W 2014 roku wiele jednostek miało wartości powyżej 100 wypadków na 100 tysięcy ludności (między innymi powiat częstochowski 167,6; miasto Częstochowa 200,4; powiat żywiecki 168,6). W 2023 roku tylko dwa powiaty przekroczyły liczbę 80 wypadków na 100 tysięcy (między innymi Częstochowa: 82,1 oraz powiat zawierciański: 80,2). Średnia dla powiatów województwa śląskiego w 2023 roku wyniosła 42,6 wypadków na 100 tysięcy ludności.

Dynamiczne spadki widać w powiatach: żywieckim (z wartości 168,6 do 28,2), mieście Częstochowa (z wartości 200,4 do 82,1 wypadków), myszkowskim (z wartości 159,6 do 64,9 wypadków).

Powolniejszy spadek lub wahania odnotowano w powiecie kłobuckim (z wartości 52,6 do 65,7 wypadków) i powiecie zawierciańskim (z wartości 78,3 do 80,2 wypadków). Sugeruje to lokalne problemy z bezpieczeństwem drogowym.

Mapa 26. Wypadki drogowe na 100 tysięcy ludności w 2023 roku

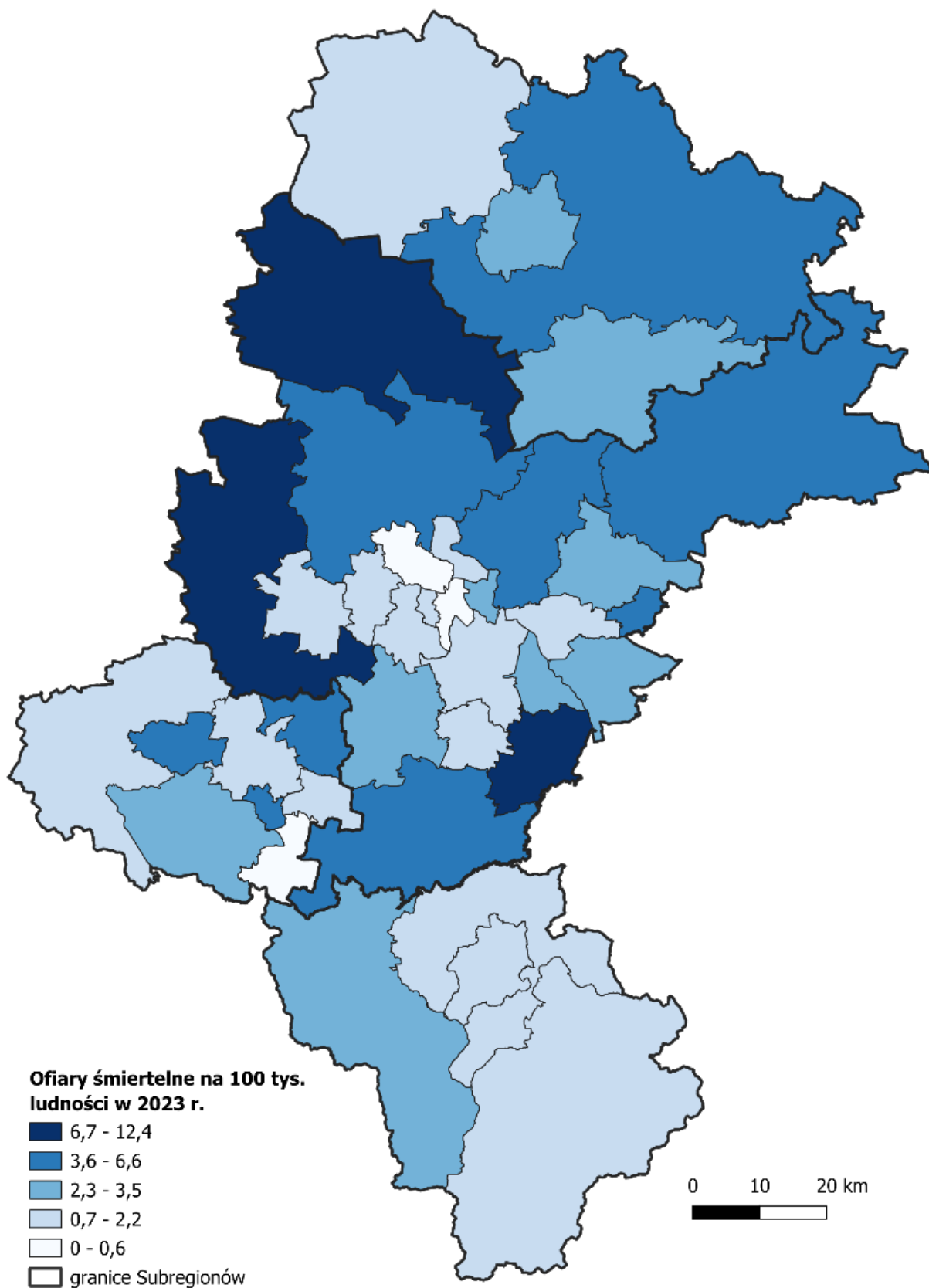
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2023 roku w regionie najwyższe wskaźniki liczby wypadków w przeliczeniu na 100 tysięcy ludności wystąpiły w: mieście Częstochowa (82,1), powiecie zawierciańskim (80,2) oraz powiecie tarnogórskim (67,5). Najniższe wartości odnotowano w miastach na prawach powiatu : **Siemianowicach Śląskich** (17,3), **Świętochłowicach** (19,7) oraz **Jaworznie** (20,7).

Na tle 2014 roku niemal wszystkie powiaty znacząco poprawiły swoje wyniki, jednak w części powiatów subregionu północnego poziom ryzyka wciąż pozostaje relatywnie wysoki.

W 2014 roku niektóre powiaty odnotowywały bardzo wysokie wskaźniki ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych na 100 tysięcy ludności: powiat częstochowski 19,19; kłobucki 14,04; lubliniecki 11,67; bieruńsko-lędziński 5,11 ale z późniejszym skokiem do 16,85 w 2017.

Mapa 27. Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych na 100 tysięcy ludności w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

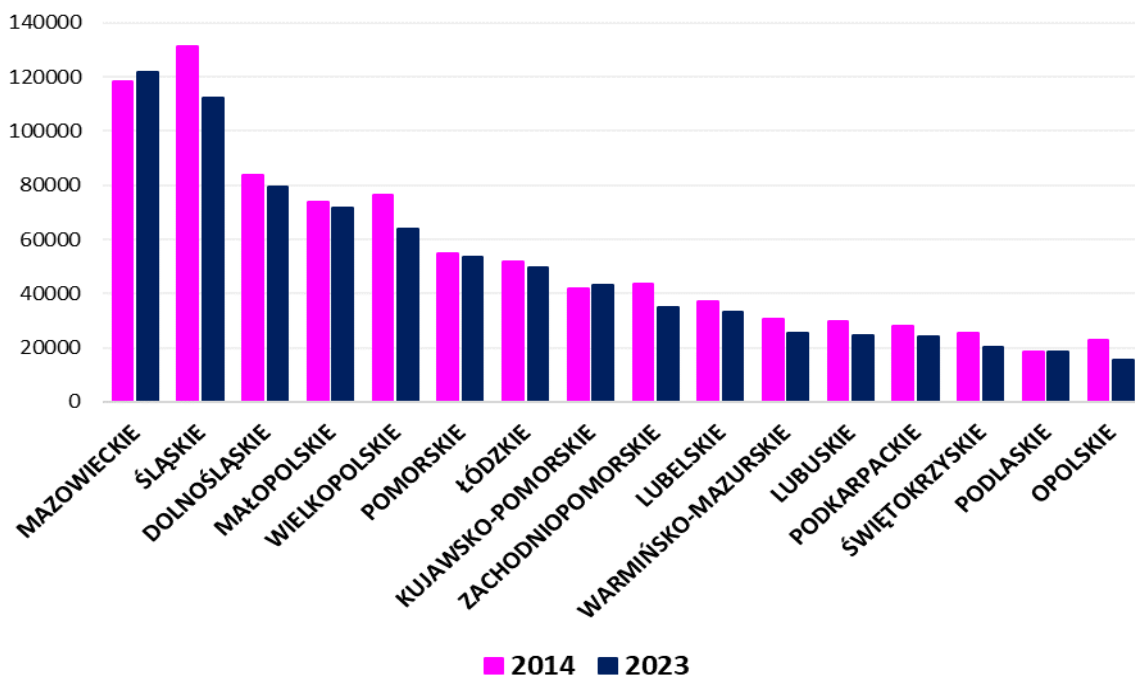
W 2023 roku zdecydowana większość powiatów odnotowała wskaźnik poniżej 5 – w wielu miastach na prawach powiatu wartość wynosi 0 (Bytom, Chorzów, Jastrzębie-Zdrój), co pokazuje poprawę bezpieczeństwa w obszarach miejskich.

Wskaźnik ofiar śmiertelnych był w 2023 roku szczególnie wysoki w: powiecie gliwickim (12,37), powiecie lublinieckim (12,00) oraz powiecie bieruńsko-lędzkim (6,72).

Dane z 2023 roku dobrze pokazują, że problem bezpieczeństwa drogowego skoncentrowany jest w kilku powiatach północnej części województwa oraz w wybranych powiatach o charakterze tranzytowym. W większości powiatów wskaźniki są obecnie niskie lub umiarkowane, co potwierdza poprawę w ostatniej dekadzie.

- Województwo śląskie w 2023 roku odnotowało 112 382 przestępstw, co stanowiło około 14,2% wszystkich zdarzeń tego rodzaju w Polsce. Pod względem liczby stwierdzonych czynów zabronionych region uplasował się na drugim miejscu w kraju, ustępując jedynie województwu mazowieckiemu.

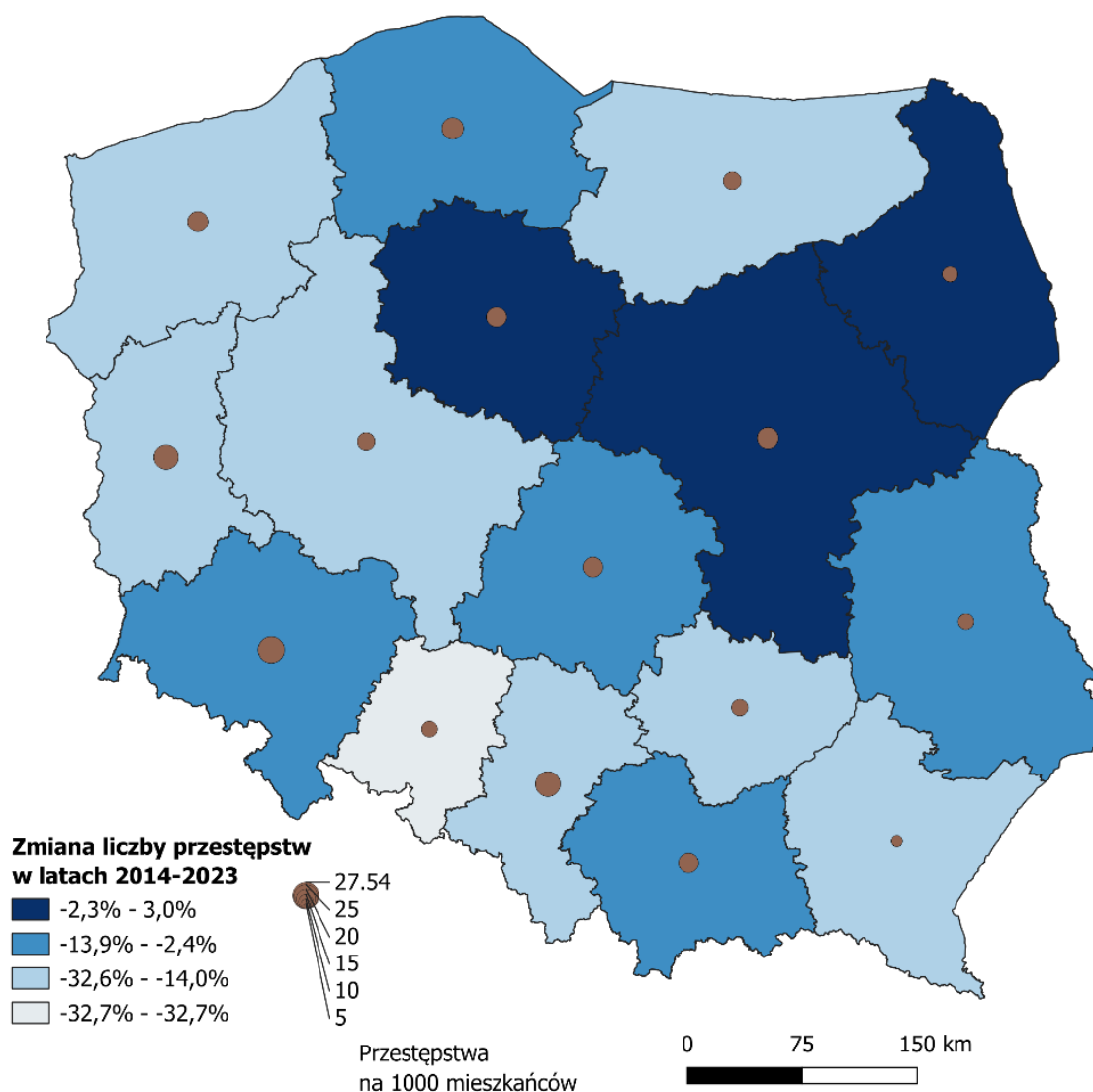
Wykres 56. Liczba przestępstw ogółem stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Choć liczba ta jest wciąż wysoka, w perspektywie dziesięciu lat widać wyraźny spadek - w 2014 roku rejestrowano ich o ponad jedną piątą więcej. W kolejnych latach wartości te były zmienne, a w niektórych okresach (na przykład w 2022 roku) obserwowano wyraźne wzrosty, co może być efektem zarówno zmian w działalności organów ścigania, jak i czynników społeczno-gospodarczych.

Mapa 28. Procentowa zmiana liczby przestępstw według województw w latach 2014-2023 oraz liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2023 roku

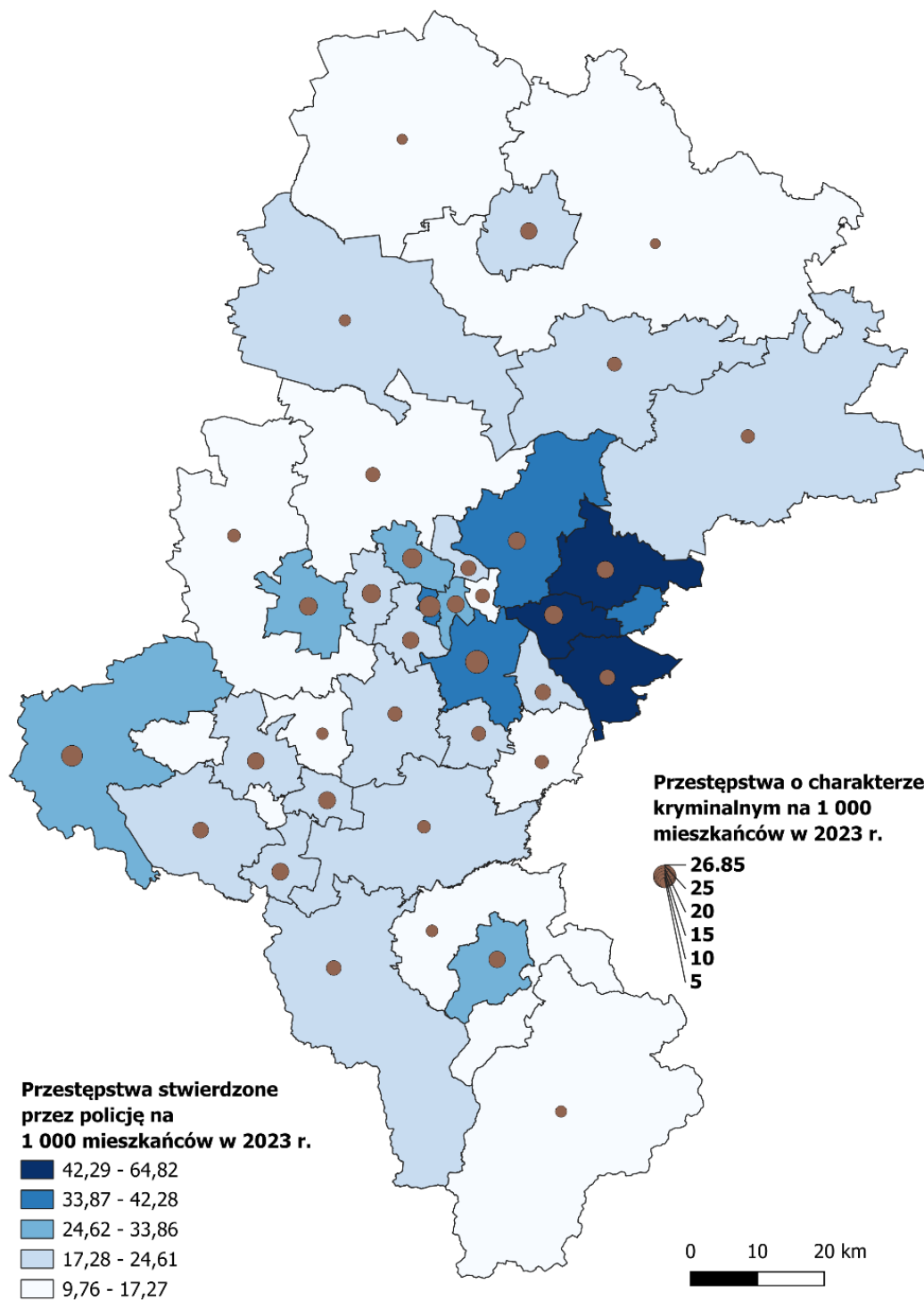

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2023 roku ogólny wskaźnik przestępczości w województwie wyniósł około 26 przestępstw na 1000 mieszkańców, natomiast w przypadku przestępstw

kryminalnych - 13,7 na 1000 mieszkańców. Wskaźniki te nie były jednak równomierne w całym regionie.

Mapa 29. Przestępstwa stwierdzone przez policję oraz przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

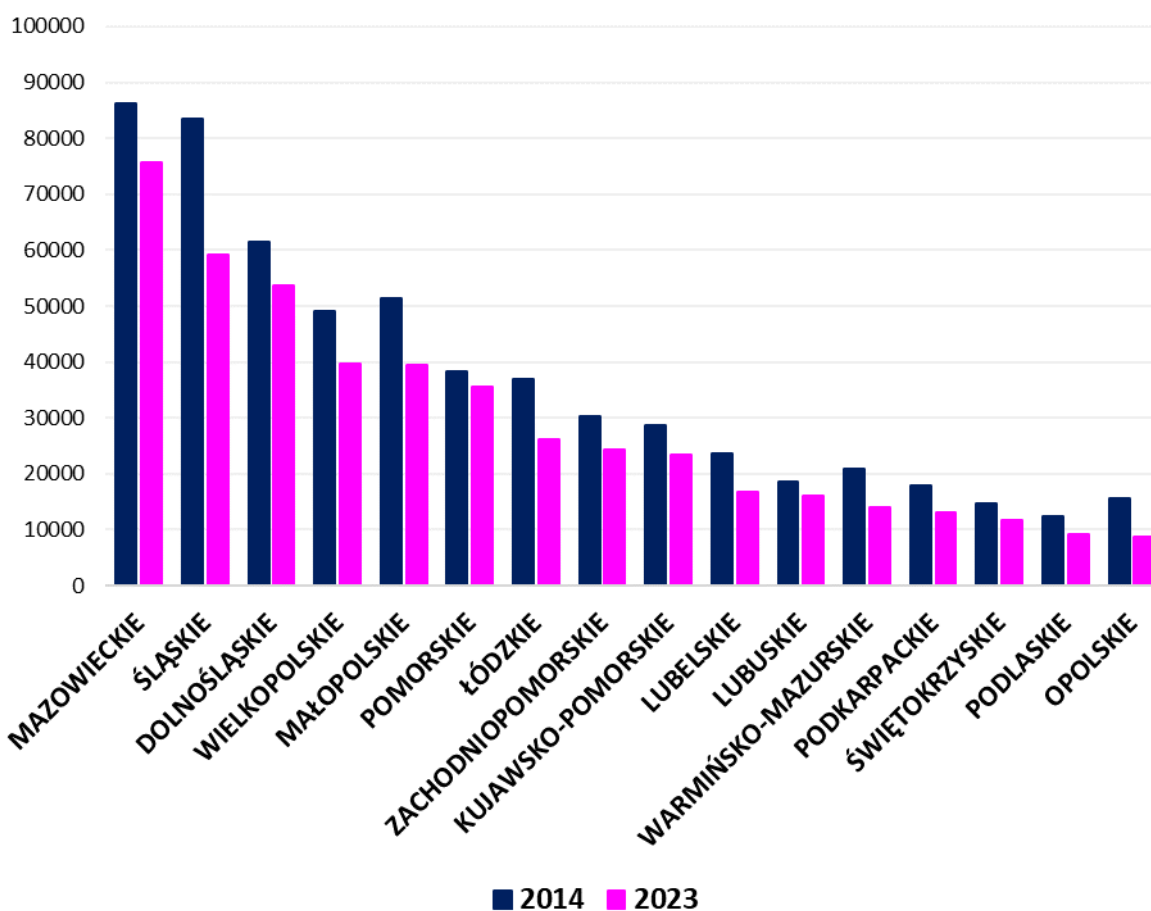

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najwyższe wartości w 2023 roku w odniesieniu do 1000 mieszkańców odnotowano w miastach na prawach powiatu, takich jak Sosnowiec (65 przestępstw ogółem, w tym 18 kryminalnych) oraz Jaworzno (58 przestępstw ogółem, w tym 13 kryminalnych). Najwięcej przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców w 2023 roku odnotowano w powiecie m. Katowice - 27 przestępstw.

Z kolei w wielu powiatach ziemskich (między innymi w częstochowskim, bielskim i kłobuckim) wskaźniki były znacznie niższe, co może wynikać z mniejszej gęstości zaludnienia, charakteru społeczno-gospodarczego i struktury lokalnej społeczności.

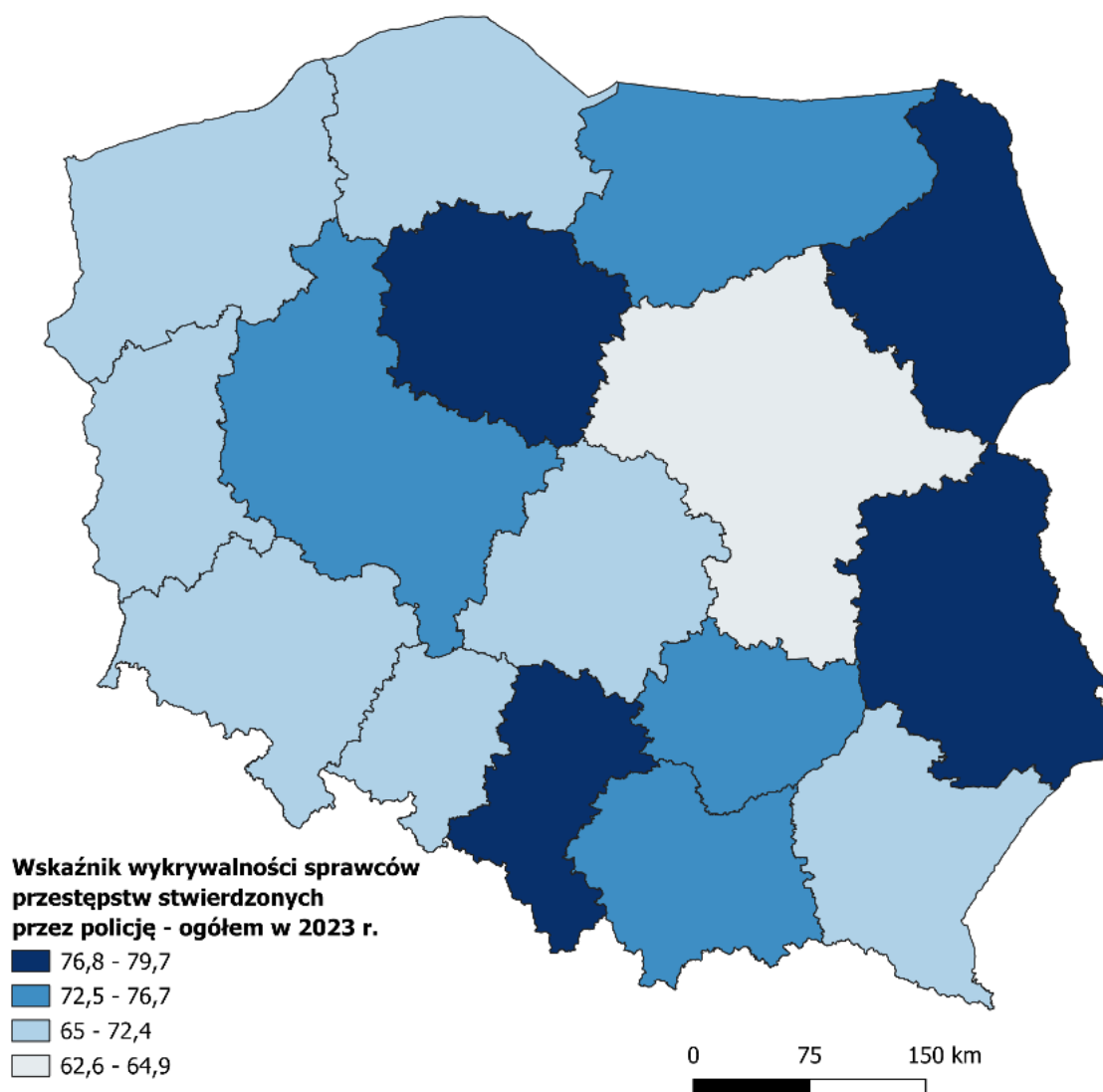
Wykres 57. Przestępstwa o charakterze kryminalnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2014-2023 województwo śląskie odnotowało wyraźny spadek natężenia przestępczości kryminalnej, z poziomu 18,15 przestępstw na 1000 mieszkańców w 2014 roku do 13,7 w 2023 roku. Oznacza to, że w ciągu dekady wskaźnik ten zmniejszył się o około jedną trzecią.

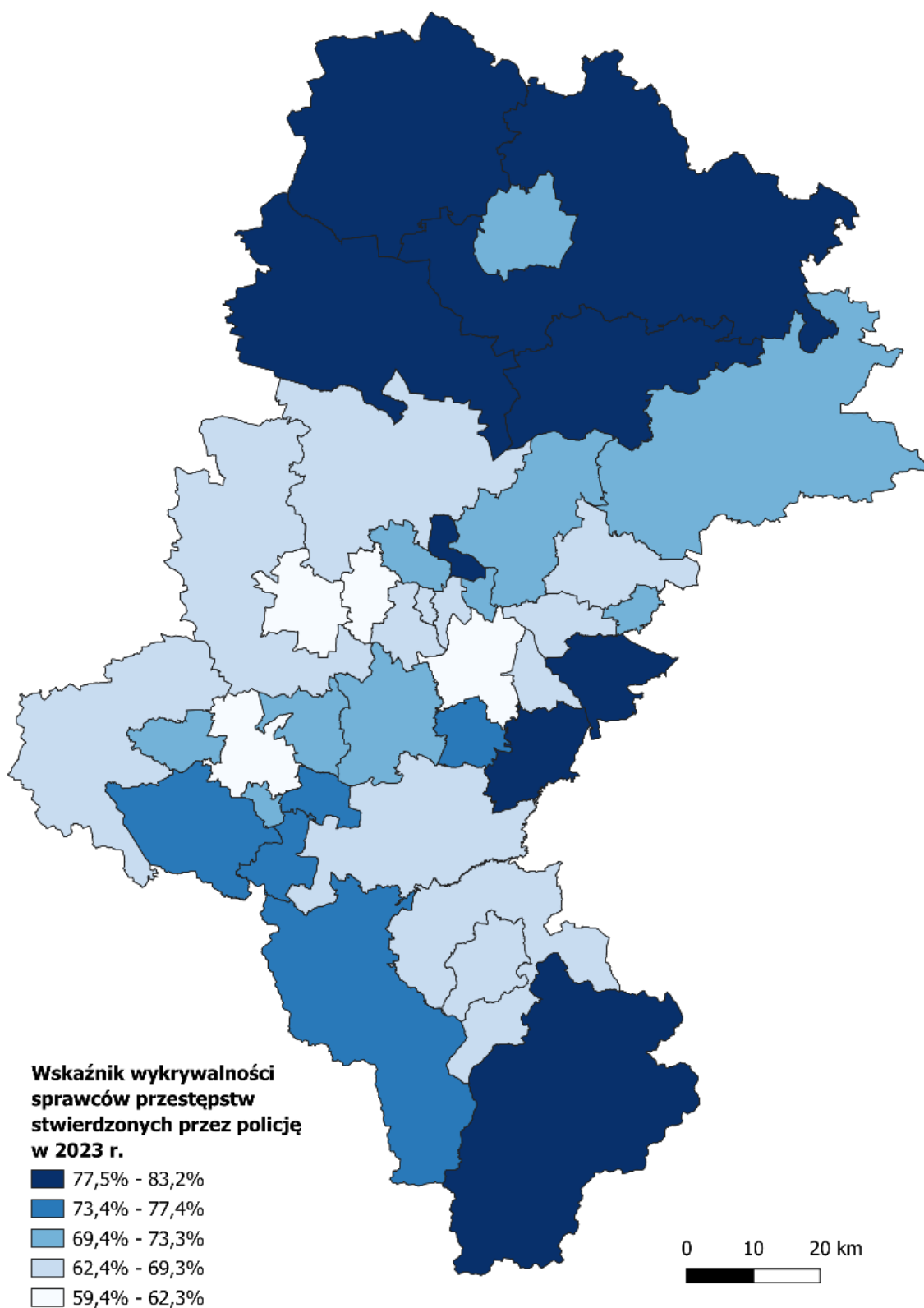
Mapa 30. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję – ogółem według województw w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W tym samym czasie wykrywalność przestępstw w regionie utrzymywała się na stosunkowo wysokim poziomie i odnotował tendencję wzrostową z poziomu 68,7% w 2014 roku do 76,8% w 2023 roku

Mapa 31. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję – ogółem w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku

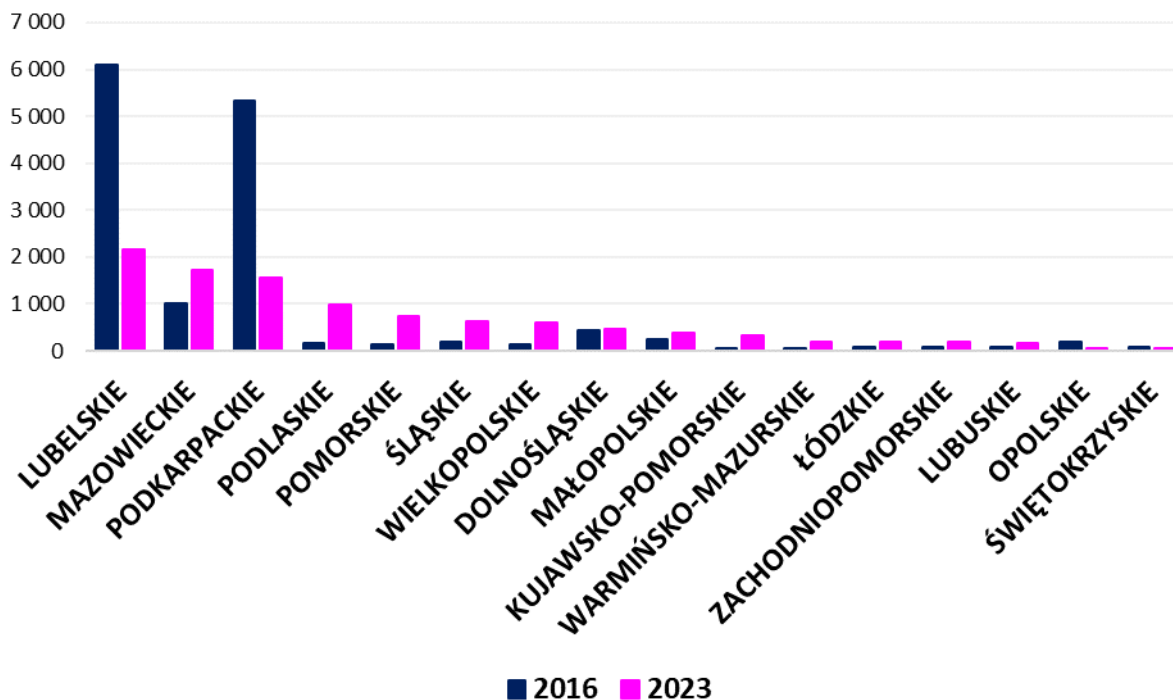
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W ujęciu lokalnym najlepiej w zakresie wykrywalności wypadły powiat myszkowski (83,2%) oraz miasto Piekary Śląskie (82,9%), natomiast najniższy wynik odnotowano w mieście Gliwice (59,4%). Różnice te mogą wynikać zarówno z charakteru popełnianych przestępstw, jak i z efektywności pracy lokalnych jednostek policji.

Widoczny jest wyraźny spadek natężenia przestępczości, szczególnie w kategoriach kryminalnych, co można wiązać z poprawą skuteczności działań prewencyjnych, zmianami legislacyjnymi czy lepszym wyposażeniem służb. Z drugiej jednak strony region wciąż pozostaje jednym z najbardziej obciążonych przestępczością w skali kraju, a niektóre miasta – zwłaszcza na prawach powiatu – charakteryzują się znacznie wyższymi wskaźnikami niż średnia wojewódzka. Niepokojącym sygnałem jest także utrzymujący się wysoki udział przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, które wymagają nie tylko interwencji policyjnej, ale również wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych. Ponadto znaczący udział przestępstw w komunikacji wskazuje na konieczność kontynuacji działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa drogowego.

- W 2023 roku w województwie śląskim odnotowano 639 zatrzymań cudzoziemców przebywających nielegalnie na terytorium Polski. To jeden z najwyższych wyników dla regionu w latach 2016-2023 i ponad dwukrotnie więcej niż w roku 2022, kiedy liczba zatrzymań wynosiła 266.

Wykres 58. Zatrzymani przez Straż Graniczną za nielegalny pobyt w latach 2016 i 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Straży Granicznej – Otwarte dane.

Zatrzymywane osoby w 2023 roku w regionie były szczególnie osoby pochodzące z Gruzji - 405 osób (63% osób), Ukrainy - 55 osób (9% osób) i Mołdawii – 19 osób (3% osób).

Wzrost liczby osób zatrzymanych jest jednym z najbardziej dynamicznych w Polsce, co może być związane z: tranzytowym charakterem regionu (gęsta sieć autostrad i linii kolejowych), położeniem w pobliżu granicy z Czechami i Słowacją oraz nasileniem kontroli na trasach komunikacyjnych.

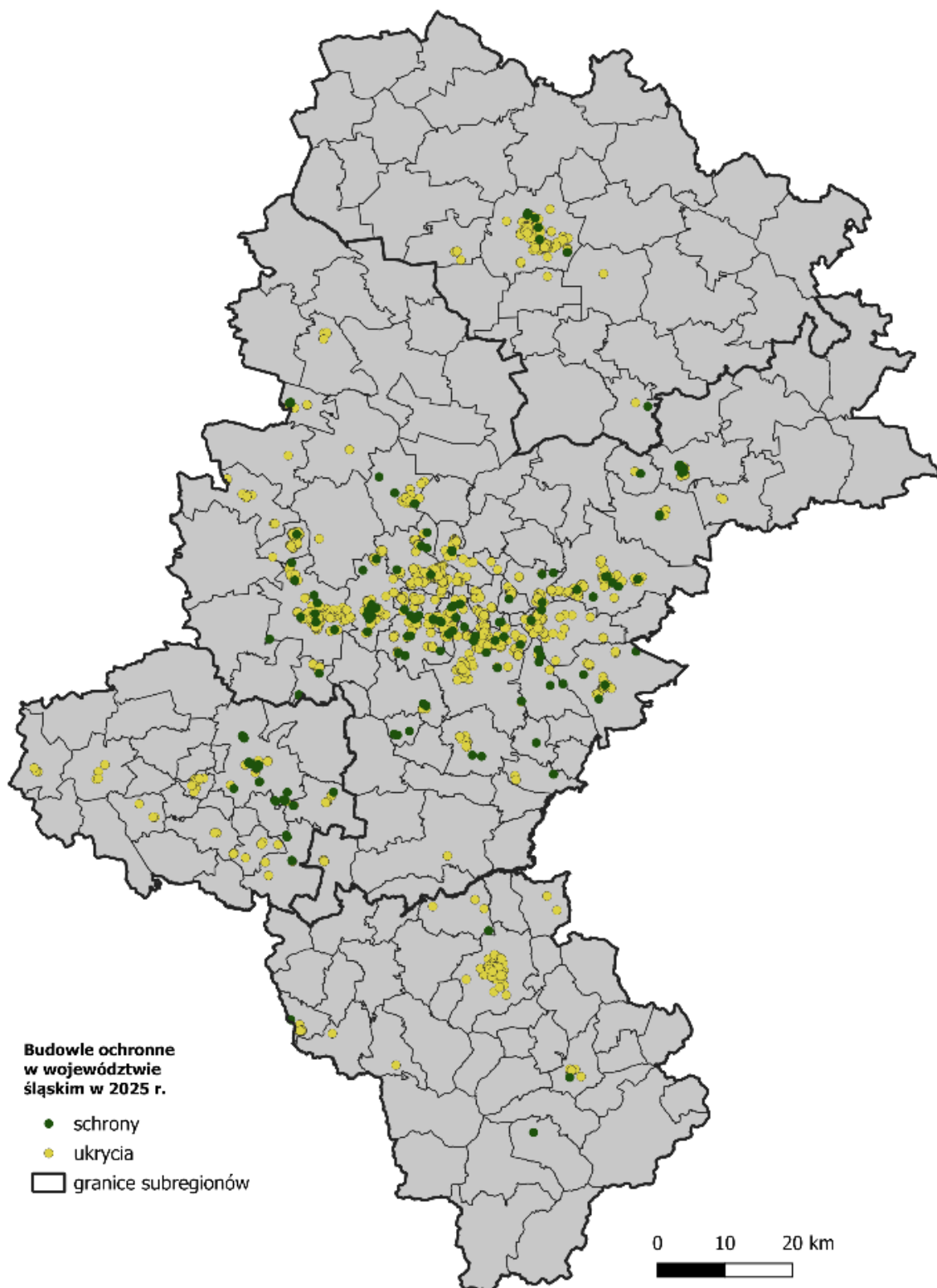
Wzrost liczby zatrzymań może oznaczać większą skuteczność służb lub rzeczywiste zwiększenie skali nielegalnej migracji w regionie. Tak duży przyrost wymaga monitorowania, ponieważ może mieć wpływ na obciążenie instytucji publicznych (między innymi służb granicznych, ośrodków dla cudzoziemców). W kontekście bezpieczeństwa publicznego województwo śląskie staje się istotnym punktem w

systemie kontroli migracji w Polsce, co wymaga skoordynowanych działań z sąsiednimi regionami i służbami innych państw.

- Jednym z istotnych, choć dotychczas marginalnie ujmowanych, elementów odporności terytorialnej województwa śląskiego jest dostępność miejsc schronienia i infrastruktury ochrony ludności. W kontekście rosnącej liczby zagrożeń o charakterze kryzysowym (naturalnych, technologicznych oraz geopolitycznych) zagadnienie to nabiera znaczenia strategicznego, wpływając bezpośrednio na poziom bezpieczeństwa mieszkańców oraz zdolność regionu do skutecznego reagowania w sytuacjach nadzwyczajnych.

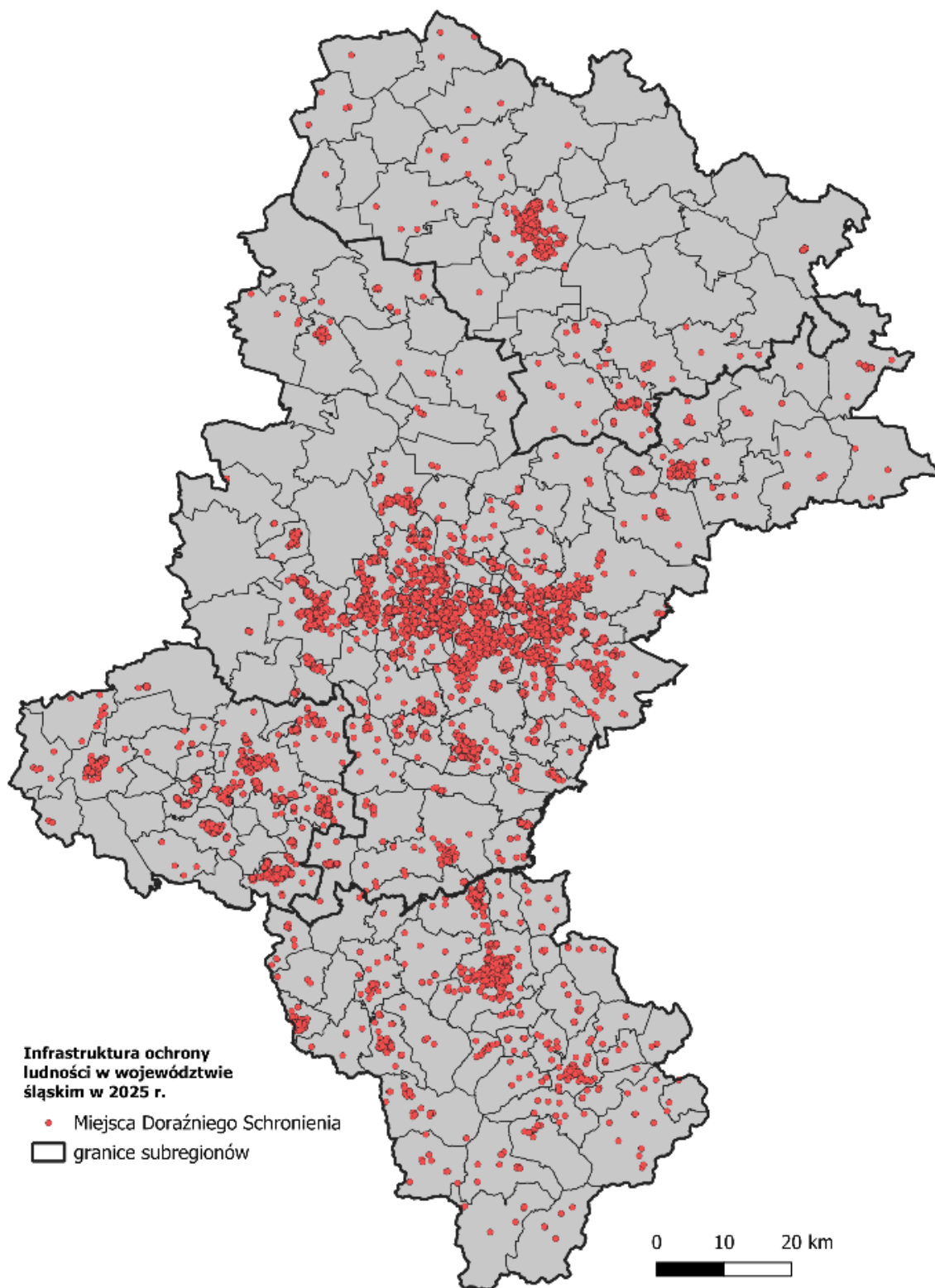
Infrastruktura ochrony ludności w województwie śląskim obejmuje zarówno miejsca doraźnego schronienia (łącznie 23 506 obiektów), jak i budowle ochronne, w tym schrony (201 obiektów) oraz ukrycia (2 177 obiektów), tworzące łącznie system zabezpieczenia ludności na wypadek sytuacji kryzysowych.

Mapa 32. Infrastruktura ochrony ludności – schrony i ukrycia w województwie śląskim w 2024 roku

Źródło: Państwowa Straż Pożarna; dostęp: [Mapa punktów schronienia w Polsce](#), stan na dzień: 30 grudnia 2024 roku

Mapa 33. Infrastruktura ochrony ludności – miejsca doraźnego schronienia w województwie śląskim w 2024 roku

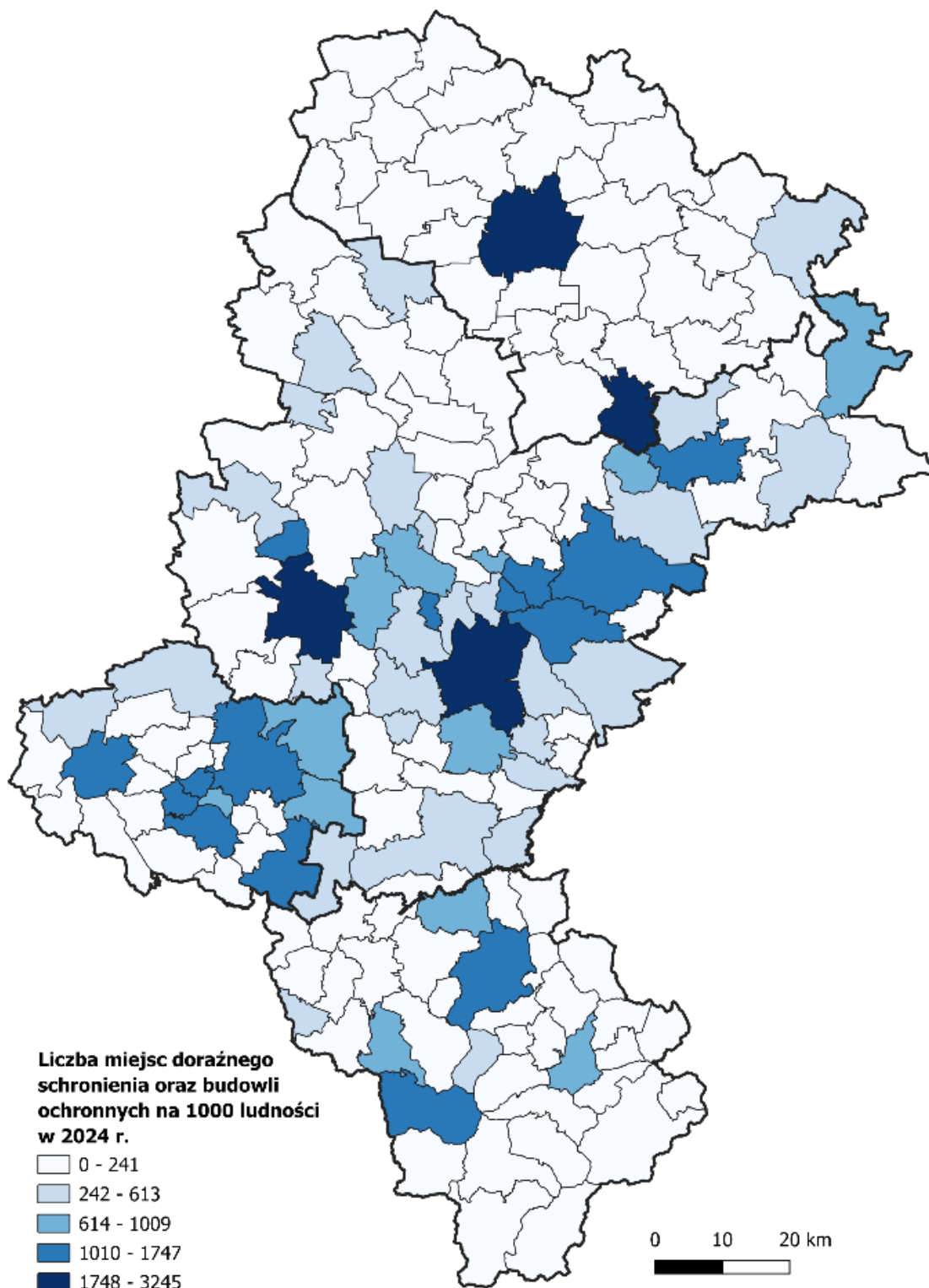
Źródło: Państwowa Straż Pożarna; dostęp: [Mapa punktów schronienia w Polsce](#), stan na dzień: 30 grudnia 2024 roku

Województwo śląskie liczy obecnie ponad 4,29 miliona mieszkańców, natomiast łączna ewidencjonowana pojemność miejsc schronienia wynosi około 4,17 miliona miejsc w 25 884 obiektach. Oznacza to, że w ujęciu zagregowanym poziom zabezpieczenia ludności osiąga około 97%, przy deficycie rzędu 123,69 tysięcy osób. Taki wynik, rozpatrywany wyłącznie na poziomie całego regionu, może sugerować relatywnie dobrą sytuację wewnętrzną. Analiza przestrzenna ujawnia jednak, że jest to obraz silnie uśredniony i nie oddaje rzeczywistego poziomu bezpieczeństwa w skali lokalnej.

Podstawowym problemem wewnętrznym województwa jest skrajnie nierównomierne rozmieszczenie miejsc schronienia. Zdecydowana większość dostępnej pojemności skoncentrowana jest w kilku największych miastach regionu. Zaledwie 10 gmin skupia ponad 69% całkowitej pojemności schronowej, przy czym liderami są największe ośrodki miejskie (Katowice, Gliwice, Sosnowiec, Dąbrowa Górnicza, Zabrze, Tychy, Bytom) oraz miasta o funkcjach subregionalnych (Częstochowa, Bielsko-Biała, Rybnik). W praktyce oznacza to, że znaczna część mieszkańców regionu korzysta z wysokiego poziomu zabezpieczenia, podczas gdy pozostałe obszary - zwłaszcza gminy podmiejskie i wiejskie - dysponują zasobami dalece niewystarczającymi.

W skali województwa aż 20 gmin nie posiada żadnych zinwentaryzowanych miejsc schronienia. Zamieszkuje je łącznie ponad 143 tysięcy osób, co stanowi około 3,3% ludności regionu. Choć udział ten nie jest dominujący ilościowo, brak jakiegokolwiek infrastruktury ochronnej w tych gminach należy uznać za poważną lukę systemową. Oznacza on całkowite uzależnienie bezpieczeństwa mieszkańców od rozwiązań doraźnych lub zewnętrznych, co w sytuacjach kryzysowych znacząco obniża skuteczność reagowania.

Mapa 34. Liczba miejsc doraźnego schronienia oraz budowli ochronnych na 1000 ludności w 2024 roku

Źródło: Państwowa Straż Pożarna; dostęp: [Mapa punktów schronienia w Polsce](#), stan na dzień: 30 grudnia 2024 roku

Jednocześnie deficyt miejsc schronienia nie ogranicza się wyłącznie do najmniejszych jednostek samorządowych. Aż 148 gmin, czyli blisko 89% wszystkich gmin województwa, wykazuje niedobór pojemności w relacji do liczby mieszkańców. Co istotne, gminy te zamieszkuje ponad 60% populacji województwa, co wskazuje, że problem ma charakter strukturalny, a nie incydentalny. Największe deficyty bezwzględne występują również w miastach o istotnym znaczeniu demograficznym i gospodarczym, takich jak Ruda Śląska, Jaworzno, Bytom, Chorzów czy Piekary Śląskie, gdzie liczba dostępnych miejsc schronienia jest znacząco niższa od liczby mieszkańców.

Sytuacja wewnętrzna województwa śląskiego w zakresie miejsc schronienia charakteryzuje się zatem jednoczesnym występowaniem obszarów o bardzo wysokim poziomie zabezpieczenia oraz licznych obszarów deficytowych lub całkowicie pozbawionych infrastruktury ochronnej. Taki układ pogłębia różnice w poziomie bezpieczeństwa mieszkańców i osłabia spójność terytorialną regionu. W warunkach realnego zagrożenia oznacza to konieczność przemieszczania ludności lub improwizowanego wykorzystania obiektów nieprzystosowanych do funkcji ochronnych.

Zidentyfikowana sytuacja wewnętrzna wskazuje, że problematyka miejsc schronienia powinna być traktowana jako integralny element polityki odporności i bezpieczeństwa regionu. Wysoki poziom urbanizacji, gęstość zaludnienia oraz przemysłowy charakter województwa dodatkowo wzmacniają potrzebę systemowego podejścia do tego zagadnienia. Nierównomierna dostępność infrastruktury schronowej, znaczne deficyty w większości gmin oraz brak minimalnego zabezpieczenia w części z nich stanowią istotne wyzwanie rozwojowe, wymagające interwencji na poziomie regionalnym i lokalnym.

7.1. Potencjał militarny

- W obliczu coraz częściej pojawiających się zagrożeń bezpieczeństwa publicznego, ryzykiem wystąpienia konfliktów zbrojnych w najbliższym otoczeniu naszego kraju, niezwykle istotne jest podejmowanie konkretnych działań związanych z podniesieniem poziomu bezpieczeństwa oraz budową odporności regionu wobec już istniejących i mogących pojawić się w niedalekiej przyszłości zagrożeń bezpieczeństwa. W kontekście zmieniających się uwarunkowań geopolitycznych rośnie również znaczenie działań podejmowanych na poziomie regionalnym zmierzających do wzmocnienia systemu bezpieczeństwa państwa. Niezwykle istotne, zarówno w kontekście kraju jak i całej Europy, są zatem działania zmierzające do wzmocnienia potencjału militarnego.

- Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 sierpnia 2022 roku w sprawie utworzenia, przekształcenia i zniesienia garnizonów oraz określenia zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich dowódców na obszarze województwa śląskiego funkcjonuje 6 garnizonów. Garnizony stanowią obszar rozmieszczenia jednostek wojskowych, charakteryzujący się określoną właściwością terytorialną uwzględniającą podział terytorialny państwa. Każdy z garnizonów ma swojego dowódcę, których siedziby znajdują się odpowiednio w Lublińcu, Tarnowskich Górach, Bytomiu, Gliwicach, Katowicach oraz Bielsku-Białej. Terytorialny zasięg sześciu garnizonów w województwie śląskim również został odzwierciedlony na mapie numer 26.

Mapa 35 Garnizony WP oraz Wojskowe Centra Rekrutacji w województwie śląskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 sierpnia 2022 roku w sprawie utworzenia, przekształcenia i zniesienia garnizonów oraz określenia zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich dowódców” oraz [Wykaz Wojskowych Centr Rekrutacji](#)

- Istotną rolę w tym kontekście pełnią Wojskowe Centra Rekrutacji (WCR) będące terenowymi organami wykonawczymi Ministra Obrony Narodowej, które odpowiadają za kompleksowy proces kwalifikacji i rekrutacji kandydatów do różnych form służby wojskowej – dobrowolnej zasadniczej, zawodowej, terytorialnej oraz rezerwy. WCR stanowią kluczowy element systemu pozyskiwania i rozwijania kapitału ludzkiego na potrzeby wojska, wpływając na zwiększenie gotowości obronnej regionu, umożliwiając szybkie i sprawne tworzenie rezerw i struktur obronnych zgodnie z ustawą o obronie ojczyzny. Liczba WCR w kraju wynosi obecnie 86, z czego na terenie województwa śląskiego funkcjonuje 8 spośród nich. Są one zlokalizowane w Częstochowie, Gliwicach, Chorzowie, Będzinie, Katowicach, Tychach, Rybniku i Bielsku-Białej.

- Ustawa o obronie Ojczyzny z dnia 11 marca 2022 roku (Dz. U. z 2025 r. poz. 825, 1014, 1080.) wskazuje na 5 głównych rodzajów sił tworzących siły zbrojne RP. W przypadku czterech spośród nich zidentyfikować można jednostki, mające siedzibę w województwie śląskim. (Opracowano na podstawie stron internetowych jednostek wojskowych: [18 Bielski Batalion Powietrznodesantowy](#); [6 Batalion Powietrznodesantowy](#); [5 pułk chemiczny](#); [Jednostka Wojskowa KOMANDOSÓW](#); [Jednostka Wojskowa AGAT](#); [13 ŚBOT](#); [34 dywizjon raketowy Obrony Powietrznej](#))

1) 18. Bielski Batalion Powietrznodesantowy im. kpt. Ignacego Gazurka

- Garnizon, rodzaj wojsk: Bielsko-Biała, Wojska Lądowe
- Jednostka wojskowa stacjonująca w Bielsku-Białej, której historia sięga lat 50-tych XX wieku (do Bielska-Białej przybył w roku 1959). Jest to wysoce mobilny oddział przeznaczony zarówno do prowadzenia operacji wojskowych oraz do reagowania na kryzysy i zagrożenia o charakterze pozamilitarnym. Działania może prowadzić tak w kraju jak i poza jego granicami.

2) 6. Batalion Powietrznodesantowy im. gen. dyw. Edwina Rozłubirskiego

- Garnizon, rodzaj wojsk: Gliwice, Wojska Lądowe
- Tradycje tej jednostki wojskowej sięgają 1957 roku, natomiast w Gliwicach stacjonuje ona od lutego 2000 roku. Od roku 2003 Batalion stanowi część

Międzynarodowej Brygady Czesko-Polsko-Słowackiej. Uczestniczy ona w wielu międzynarodowych operacjach pokojowych pod auspicjami UE i NATO.

3) 5 Pułk Chemiczny im. gen. broni Leona Berbeckiego

- Garnizon, rodzaj wojsk: Tarnowskie Góry, Wojska Lądowe
- 5 Pułk Chemiczny został sformowany z początkiem 2011 roku na mocy decyzji Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2010 roku Realizuje on zadania militarne związane ze wsparciem bojowym wojsk z zakresu Obrony Przed Bronią Masowego Rażenia. Ponadto bierze udział w prowadzeniu akcji ratowniczych związanych ze skażeniami, powstającymi w wyniku ataków terrorystycznych z użyciem broni masowego rażenia, awarii obiektów chemicznych lub jądrowych. Pułk uczestniczy również w likwidacji skutków katastrof naturalnych i klęsk żywiołowych.

4) 34. Śląski Dywizjon Raketowy Obrony Powietrznej

- Garnizon, rodzaj wojsk: Bytom, Siły Powietrzne
- Dywizjon został powołany do życia w 2010 roku, a od 2011 roku jest podporządkowany Dowódcy 3. Brygady Raketowej Obrony Powietrznej w Warszawie. Jednocześnie 34 Dywizjon jest kontynuatorem tradycji 1 Brygady Raketowej Obrony Powietrznej, która stacjonowała na Górnym Śląsku od 1952 roku

5) Jednostka Wojskowa "Komandosów"

- Garnizon, rodzaj wojsk: Lubliniec, Wojska Specjalne
- Jednostka powstała w wyniku przekształcenia istniejącego wcześniej 1 Pułku Specjalnego. Nastąpiło to w 2011 roku, niemniej (uwzględniając wcześniejsze formy organizacyjne) jednostka ta od 1986 roku stacjonuje w Lublińcu. Rodowód jednostki sięga natomiast roku 1957 kiedy przez dowódcę 6 Pomorskiej Dywizji Powietrznodesantowej sformowana została kompania rozpoznawcza stacjonująca w Kołobrzegu.

6) Jednostka Wojskowa "Agat" im. gen. dyw. Stefana Roweckiego "Grota"

- Garnizon, rodzaj wojsk: Gliwice, Wojska Specjalne
- Jednostka stacjonująca w Gliwicach, funkcjonująca oficjalnie od połowy 2011 roku w strukturach Wojsk Specjalnych RP, utworzona na bazie rozformowanego wcześniej Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej z Gliwic.

7) 13 Śląska Brygada Obrony Terytorialnej im. ppłk Tadeusza Puszczynskiego ps."Konrad Wawelberg"

- Garnizon, rodzaj wojsk: Katowice, Wojska Obrony Terytorialnej
- Wojska Obrony Terytorialnej stanowią piąty rodzaj Sił Zbrojnych RP, będący komplementarną częścią potencjału obronnego Polski. Tworzenie struktur WOT rozpoczęto w 2016 r, a Śląska Brygada utworzona została dwa lata później. Służba w ramach formacji WOT umożliwia połączenie służby wojskowej z życiem cywilnym (szkolenia odbywają się w dni wolne od pracy). W strukturach tej jednostki funkcjonuje Grupa Poszukiwawczo – Ratownicza K9 WOT (pierwsza w polskim wojsku formacja, w której służą psy ratownicze).

• Ostatnim spośród wskazanych w Ustawie rodzajów sił zbrojnych jest Marynarka Wojenna. Jednostki tego rodzaju nie stacjonują w województwie śląskim.

Rodzaje sił zbrojnych w Polsce z jednostkami stacjonującymi w regionie:

- 1) Wojska Lądowe: 18. Bielski Batalion Powietrznodesantowy im. kpt. Ignacego Gazurka, 6. Batalion Powietrznodesantowy im. gen. dyw. Edwina Rozłubirskiego, 5 Pułk Chemiczny im. gen. broni Leona Berbeckiego
- 2) Siły Powietrzne: 34. Śląski Dywizjon Raketowy Obrony Powietrznej
- 3) Marynarka Wojenna
- 4) Wojska Specjalne: Jednostka Wojskowa "Komandosów", Jednostka Wojskowa "Agat" im. gen. dyw. Stefana Roweckiego "Grota"
- 5) Wojska Obrony Terytorialnej: 13 Śląska Brygada Obrony Terytorialnej im. ppłk Tadeusza Puszczynskiego ps."Konrad Wawelberg"

7.2. Podsumowanie cząstkowe

Województwo śląskie dysponuje rozbudowanym i dobrze zorganizowanym systemem bezpieczeństwa publicznego, obejmującym zarówno służby ratowniczo-gaśnicze, ratownictwo medyczne, jak i struktury prewencji kryminalnej. Duża gęstość zaludnienia, wysoki poziom urbanizacji i specyfika gospodarcza regionu powodują jednak znaczne obciążenie służb, szczególnie w największych ośrodkach miejskich.

Widoczny jest postęp w poprawie bezpieczeństwa drogowego oraz spadek ogólnej przestępczości, co świadczy o skuteczności działań prewencyjnych i inwestycji w infrastrukturę. Mimo to, w wybranych powiatach utrzymują się wyższe poziomy ryzyka, wymagające skoncentrowanych działań lokalnych.

System ratownictwa medycznego zapewnia szeroki dostęp do pomocy, jednak rosnące zapotrzebowanie, starzenie się społeczeństwa i nierównomierny czas dojazdu do pacjentów wskazują na konieczność dalszego rozwoju zasobów kadrowych i technicznych.

Infrastruktura ochrony ludności, obejmująca miejsca doraźnego schronienia i budowle ochronne, zapewnia relatywnie wysoki poziom zabezpieczenia w skali województwa, jednak cechuje się silną koncentracją przestrzenną i dużymi dysproporcjami między gminami. Dodatkowym wyzwaniem staje się wzrost skali nielegalnej migracji, wynikający z tranzytowego położenia regionu. Jednocześnie województwo śląskie odgrywa istotną rolę w systemie obronnym państwa dzięki rozbudowanej infrastrukturze wojskowej oraz obecności jednostek kluczowych rodzajów Sił Zbrojnych RP. Dobrze rozwinięta infrastruktura podwójnego zastosowania, w tym elementy sieci TEN-T, wzmacnia znaczenie regionu jako ważnego węzła mobilności militarnej i odporności kryzysowej.

Dalsze doskonalenie bezpieczeństwa publicznego w województwie wymaga optymalizacji rozmieszczenia zasobów, zwiększenia potencjału technicznego służb, intensyfikacji szkoleń oraz utrzymania wysokiego poziomu współpracy pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo mieszkańców.

8. PODSUMOWANIE

Województwo śląskie, jeden z najbardziej zurbanizowanych i gospodarczo rozwiniętych obszarów Polski, stoi dziś w obliczu złożonych przemian demograficznych i społecznych, które w sposób istotny redefiniują jego potencjał rozwojowy. Region, niegdyś przyciągający nowych mieszkańców dynamicznym rynkiem pracy, obecnie doświadcza wyraźnego spadku liczby ludności. Depopulacja ta koncentruje się przede wszystkim w dużych ośrodkach przemysłowych, podczas gdy strefy podmiejskie stają się przestrzenią intensywnych migracji wewnętrznych. Proces starzenia się społeczeństwa postępuje szybko — kurczy się zasób ludności w wieku produkcyjnym, a stale rośnie udział seniorów. Niska dzietność oraz ujemny przyrost naturalny nie pozwalają na zastępowalność pokoleń, zaś migracje, zarówno krajowe, jak i zagraniczne, dodatkowo pogłębiają te niekorzystne tendencje.

Mimo tych wyzwań region utrzymuje wysoki poziom zamożności. Dochód rozporządzalny należy do najwyższych w kraju, a mieszkańcy województwa są relatywnie najmniej zagrożeni ubóstwem. Jednocześnie obserwuje się istotne różnice wewnątrzregionalne: o ile w większych miastach skupia się największa liczba osób korzystających z pomocy społecznej, to najwyższe ich odsetki notowane są w niewielkich gminach peryferyjnych, gdzie trudności strukturalne i demograficzne nakładają się na siebie szczególnie dotkliwie.

Sytuacja zdrowotna mieszkańców województwa jest jednym z najbardziej niepokojących obszarów diagnozy. Region zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem umieralności z powodu nowotworów i plasuje się wysoko także w statystykach dotyczących chorób układu krążenia. Utrzymują się niekorzystne wskaźniki zarówno dla osób starszych, jak i niemowląt. Znaczącą część populacji stanowią osoby z niepełnosprawnościami, a skala zaburzeń psychicznych i potrzeba leczenia psychiatrycznego należą do najwyższych w Polsce. W obszarze chorób zakaźnych również obserwuje się wyniki przewyższające średnią ogólnokrajową. Mimo dobrej, w wymiarze ogólnym, dostępności infrastruktury medycznej, występują wyraźne dysproporcje terytorialne — mieszkańcy obszarów wiejskich mają znacznie

gorszy dostęp do specjalistycznych usług, w tym ratownictwa medycznego i oddziałów ratunkowych.

W obszarze edukacji region osiąga dobre wyniki, zwłaszcza w zakresie dostępności wychowania przedszkolnego, choć widoczne są różnice między gminami. Znacznie gorzej przedstawia się dostępność opieki dla najmłodszych dzieci. Wyniki egzaminów szkolnych są zbliżone do przeciętnego poziomu krajowego, choć nieco niższe. System oświaty staje również przed rosnącą potrzebą dostosowań związanych ze zwiększającą się liczbą uczniów wymagających specjalnego wsparcia.

Pomimo ograniczeń infrastrukturalnych, życie kulturalne i sportowe mieszkańców województwa pozostaje aktywne. Region wyróżnia się wysokim poziomem uczestnictwa w wydarzeniach artystycznych, sportowych, a także aktywnością czytelniczą. Sport jest elementem kultury codziennej — praktykowany nie tylko biernie, ale i czynnie, w ramach klubów sportowych. Mniejszą popularnością cieszą się natomiast muzea.

Na tle kraju system bezpieczeństwa publicznego województwa oceniany jest jako rozwinięty, choć wymaga dalszego doskonalenia. Spada przestępczość, poprawia się bezpieczeństwo drogowe, lecz rosnące obciążenie służb — wynikające z procesów demograficznych oraz nowych rodzajów zagrożeń — wymaga intensyfikacji działań. Znaczne dysproporcje między obszarami miejskimi i wiejskimi w dostępie do służb ratowniczych oraz nierównomierne rozmieszczenie miejsc schronienia osłabiają spójność terytorialną systemu i zmniejszają jego odporność na sytuacje kryzysowe. Dodatkową presję stanowi tranzytowe położenie regionu (nielegalna migracja), przy jednoczesnym strategicznym znaczeniu województwa dla systemu obronnego państwa dzięki infrastrukturze wojskowej i podwójnego zastosowania (TEN-T), co wymaga dalszej optymalizacji zasobów i wzmocnienia współpracy służb.

SPIS MAP

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w gminach województwa śląskiego w latach 2014-2023.....	3
Mapa 2. Gęstość zaludnienia w gminach województwa śląskiego w 2023 roku.....	5
Mapa 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2023 roku)	9
Mapa 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 roku)	11
Mapa 5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2014 i 2023 roku	15
Mapa 6. Saldo migracji zagranicznych w gminach województwa śląskiego w latach 2014-2023	20
Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych w gminach województwa śląskiego w latach 2014-2023	22
Mapa 8. Napływ migrantów do województwa śląskiego w 2023 roku.....	23
Mapa 9. Odpływ migrantów z województwa śląskiego w 2023 roku.....	24
Mapa 10. Prognozowana zmiana liczby ludności w powiatach województwa śląskiego w 2050 roku w stosunku do 2023 roku	26
Mapa 11. Zasięg korzystania z pomocy społecznej (liczony jako udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w populacji gminy) w województwie śląskim w 2023 roku	36
Mapa 12. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminach województwa śląskiego w 2023 roku	37
Mapa 13. Liczba dzieci w pieczy zastępczej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	38
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS (Kategorie zgodnie z ruchem wskazówek zegara: przewlekle psychicznie chorzy, niepełnosprawni intelektualnie dorośli, dzieci i młodzież, niepełnosprawni fizycznie, osoby bezdomne, osoby w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorzy, osoby uzależnione od alkoholu, matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży, inne osoby)	
Mapa 14. Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	41
Mapa 15. Liczba zgonów spowodowanych nowotworami na 100 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	49

Mapa 16. Liczba zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia na 100 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	50
Mapa 17. Kadry medyczne przypadające na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	61
Mapa 18. Dostępność usług medycznych w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku.....	62
Mapa 19. Dostępność AOZ w gminach województwa śląskiego w 2023 roku.....	65
Mapa 20. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach województwa śląskiego w 2023 roku	73
Mapa 21. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach województwa śląskiego w 2023 roku	80
Mapa 22. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach województwa śląskiego w 2023 roku	81
Mapa 23. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział szkoły podstawowej dla młodzieży (bez specjalnych) w gminach województwa śląskiego w roku szkolnym 2023/2024.....	88
Mapa 24. Instytucje kultury organizowane bądź współorganizowane przez Samorząd Województwa Śląskiego	107
Mapa 25. Rozmieszczenie ZRM-ów i SOR-ów w województwie śląskim - stan na 01.01.2025 roku.....	133
Mapa 26. Wypadki drogowe na 100 tysięcy ludności w 2023 roku.....	139
Mapa 27. Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych na 100 tysięcy ludności w 2023 roku	141
Mapa 28. Procentowa zmiana liczby przestępstw według województw w latach 2014-2023 oraz liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2023 roku.....	143
Mapa 29. Przestępstwa stwierdzone przez policję oraz przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	144
Mapa 30. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję – ogółem według województw w 2023 roku.....	146
Mapa 31. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję – ogółem w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku	147
Mapa 32. Infrastruktura ochrony ludności – schrony i ukrycia w województwie śląskim w 2024 roku	151

Mapa 33. Infrastruktura ochrony ludności – miejsca doraźnego schronienia w województwie śląskim w 2024 roku	152
Mapa 34. Liczba miejsc doraźnego schronienia oraz budowli ochronnych na 1000 ludności w 2024 roku.....	154
Mapa 35 Garnizony WP oraz Wojskowe Centra Rekrutacji w województwie śląskim	157

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba ludności w 2023 roku	1
Wykres 2. Zmiana liczby ludności według województw w latach 2014-2023 (%).....	2
Wykres 3. Wskaźnik urbanizacji według województw w 2014 i 2023 roku.....	4
Wykres 4. Piramida wieku ludności województwa śląskiego według stanu na 2023 roku	7
Wykres 5. Przeciętna długość życia w województwie śląskim w 2023 roku.....	12
Wykres 6. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie śląskim w latach 2014-2023	13
Wykres 7. Skumulowane saldo migracji zagranicznych osób w wieku produkcyjnym według województw w lata 2014-2023	19
Wykres 8. Prognozowane zmiany ludności według funkcjonalnych grup wiekowych (udział w %) w województwie śląskim do roku 2050	25
Wykres 9. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę (zł) w Polsce, województwie śląskim i w regionach z najwyższym i najniższym wynikiem w latach 2014 – 2023.....	30
Wykres 10. Wielkość przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w regionie w stosunku do ogólnopolskiego (%) w województwie śląskim oraz regionach z najwyższym i najniższym wynikiem w latach 2014 – 2023	31
Wykres 11. Wartości współczynnika Giniego w Polsce i jej regionach na tle Unii Europejskiej w 2023 roku.....	32
Wykres 12. Nierówność rozkładu dochodów S80/S20 w Polsce i jej regionach na tle Unii Europejskiej w 2023 roku	33
Wykres 13. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych w Polsce i jej regionach na tle Unii Europejskiej w 2023 roku	34

Wykres 14. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%) w Polsce oraz w regionach z najlepszym oraz najslabszym wynikiem w latach 2014 – 2023 .	35
Wykres 15. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej przypadających na 10 tysięcy mieszkańców w Polsce i jej regionach w latach 2014 i 2023.....	40
Wykres 16. Struktura mieszkańców placówek stacjonarnej pomocy społecznej według przyczyny korzystania z pomocy w Polsce i województwie śląskim w 2023 roku	41
Wykres 17. Struktura zgonów według przyczyn w Polsce i województwie śląskim w latach 2014 i 2023	46
Wykres 18. Wskaźniki liczby zgonów spowodowanych nowotworami i chorobami układu krążenia przypadających na 100 tysięcy mieszkańców	48
Wykres 19. Wskaźnik liczby zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych oraz liczba zgonów osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wiekowej w Polsce oraz jej województwach w 2023 roku	51
Wykres 20. Liczba osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w tym uzależnionych od alkoholu i innych substancji) w Polsce i jej regionach w 2023 roku	53
Wykres 21. Kadry personelu medycznego przypadające na 10 tysięcy mieszkańców w 2023 roku.....	57
Wykres 22. Dostępność ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Polsce i jej regionach w 2023 roku.....	63
Wykres 23. Liczba ludności przypadającej na 1 łóżko szpitalne w szpitalach ogólnych w latach 2014 i 2023 w Polsce i jej województwach.....	67
Wykres 24. Odsetek dzieci w wieku 0-3 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej w Polsce i jej regionach w latach 2015 i 2023	72
Wykres 25. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Polsce i jej regionach w latach 2014 i 2023	72
Wykres 26. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Polsce, województwie śląskim oraz dwóch regionach z najslabszym oraz najmocniejszym wynikiem w latach 2014-2023.....	74
Wykres 27. Struktura kształcenia ponadpodstawowego w Polsce, województwie śląskim oraz województwach z najwyższym i najniższym poziomem wskaźnika skolaryzacji netto w szkołach podstawowych w 2023 roku.....	76

Wykres 28. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 – 2023 w Polsce województwie śląskim oraz dwóch województwach z najniższym i najwyższym przeciętnym wynikiem z języka polskiego.....	77
Wykres 29. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 – 2023 w Polsce, województwie śląskim oraz dwóch województwach z najniższym i najwyższym przeciętnym wynikiem z matematyki	78
Wykres 30. Poziom zdawalności egzaminu maturalnego w Polsce i w województwie śląskim w latach 2014-2023 (łącznie terminy główny, dodatkowy, poprawkowy)	82
Wykres 31. Zdawalność egzaminu maturalnego w Polsce i jej regionach w 2023 roku [%]	83
Wykres 32. Liczba nauczycieli w polskich regionach oraz liczba uczniów przypadających na 1 nauczyciela w Polsce i jej regionach w roku szkolnym 2023/2024 roku.....	84
Wykres 33. Liczba uczniów przypadających na nauczyciela według rodzaju placówki edukacyjnej w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2023/2024	85
Wykres 34. Liczba uczniów przypadających na 1 oddział według typów szkół z najliczniejszymi populacjami uczniów w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2023/2024.....	87
Wykres 35. Struktura dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) według udziału regionów w ogólnopolskiej populacji dzieci ze SPE w roku szkolnym 2023/2024.....	89
Wykres 36. Struktura uczniów według rodzaju niepełnosprawności w podziale na szkoły podstawowe specjalne i szkoły podstawowe bez specjalnych w województwie śląskim i w Polsce w roku szkolnym 2023/2024	91
Wykres 37. Struktura uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju szkoły ponadpodstawowej (nie będących szkołami specjalnymi) w roku szkolnym 2023/2024.....	93
Wykres 38. Struktura uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju specjalnej szkoły ponadpodstawowej w roku szkolnym 2023/2024	93
Wykres 39. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 mieszkańców w latach 2014-2023.....	97
Wykres 40. Biblioteki publiczne przypadające na 10 000 mieszkańców w latach 2014-2023	98

Wykres 41. Pracujący ogółem w działalności podstawowej w bibliotekach publicznych na 10 000 ludności w sektorze publicznym w 2023 roku	99
Wykres 42. Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w latach 2014-2023 ...	101
Wykres 43. Widzowie w kinach stałych na 1 000 ludności w latach 2014-2023	101
Wykres 44. Zwiedzający muzea i oddziały na 1 000 ludności w latach 2014-2023	102
Wykres 45. Liczba uczestników imprez sportowych na 1 000 ludności w 2023 roku	103
Wykres 46. Struktura zainteresowania widzów według typów teatrów w województwie śląskim w 2023 roku	105
Wykres 47. Obiekty sportowe ogółem przypadające na 10 tysięcy ludności w 2022 roku	111
Wykres 48. Kluby sportowe na 10 tysięcy ludności w województwie śląskim w 2022 roku	114
Wykres 49. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców [osoby] oraz młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18 [osoby] w 2022 roku	115
Wykres 50. Sekcje według grup sportów cieszące się największą popularnością wśród ćwiczących w województwie śląskim w 2022 roku	118
Wykres 51. Działalność interwencyjna jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego województwa śląskiego w latach 2014-2024	121
Wykres 52. Średnia liczba interwencji jednostek organizacyjnych Państwowych Straży Pożarnych w województwie śląskim w latach 2014-2024.....	125
Wykres 53. Jednostki systemu ratownictwa medycznego według województw w 2024 roku.....	130
Wykres 54. Wyjazdy zespołów ratownictwa medycznego oraz wskaźnik liczby osób, którym udzielono pomocy na 1 000 ludności według województw w 2024 roku	131
Wykres 55. Działalność ambulatoryjna szpitalnego oddziału ratunkowego/izby przyjęć - osoby, którym udzielono świadczenia zdrowotnego na 1000 ludności.....	132
Wykres 56. Liczba przestępstw ogółem stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych.....	142
Wykres 57. Przestępstwa o charakterze kryminalnym.....	145
Wykres 57. Zatrzymani przez Straż Graniczną za nielegalny pobyt w latach 2016 i 2023.....	149

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba zachorowań na niektóre choroby zakaźne przypadająca na 100 tysięcy mieszkańców w Polsce i województwie śląskim w 2023 roku.....	54
Tabela 2. Liczba pracowników pracujących w zawodach medycznych (według podstawowego miejsca pracy) w województwie śląskim (stan na 31 grudnia 2023 roku)	56
Tabela 3. Liczba kadr medycznych według podstawowego miejsca pracy przypadająca na 10 tysięcy mieszkańców w powiatach województwa śląskiego w 2023 roku.....	58
Tabela 4. Liczba pacjentów w szpitalach ogólnych według rodzaju oddziału (łącznie z ruchem międzyoddziałowym) w województwie śląskim w 2023 roku	67
Tabela 5. Struktura wystaw i ekspozycji w podziale na powiaty województwa śląskiego w 2023 roku	104
Tabela 6. Obiekty sportowe przypadające na 10 tysięcy ludności oraz siłownie zewnętrzne na 10 tysięcy ludności na poziomie powiatów w województwie śląskim w 2022 roku.....	111
Tabela 7. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców oraz młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 osób w wieku do lat 18 na poziomie powiatów w województwie śląskim w 2022 roku.....	115
Tabela 8. Statystyka interwencji jednostek organizacyjnych Państwowych Straży Pożarnych województwa śląskiego w latach 2020-2024	122
Tabela 9. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w województwie śląskim.....	134
Tabela 10. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w subregionie północnym województwa śląskiego.....	135
Tabela 11. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w subregionie centralnym i zachodnim województwa śląskiego	136
Tabela 12. Czasy dotarcia zespołów ratownictwa medycznego w 2024 roku w subregionie południowym województwa śląskiego	137